

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка
Сумський державний університет
Сумський національний аграрний університет
Навчально-науковий Інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки
Кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи**

«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ: ІМІДЖ, МОБІЛЬНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНІ ПЕРСПЕКТИВИ»

МАТЕРІАЛИ

*III Міжнародної науково-практичної конференції
для студентів та молодих учених*

25-26 квітня 2019 р.

Суми – 2019

*Друкується згідно з рішенням Вченої ради
Навчально-наукового інституту педагогіки і психології
Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка
(протокол № 9 від 23.04.2019 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Сбруєва Аліна Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор;
Огієнко Олена Іванівна – доктор педагогічних наук, професор;
Козлова Олена Григорівна – кандидат педагогічних наук, професор;
Кузікова Світлана Борисівна – доктор психологічних наук, професор;
Кондратюк Світлана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент;
Лазарєв Микола Остапович – кандидат педагогічних наук, професор;
Полянничко Анжела Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент;
Бикова Марія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент;
Бойченко Марина Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент;
Осьмук Наталія Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент;
Коваленко Наталія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент;
Кривonos Ольга Борисівна – кандидат педагогічних наук, доцент;
Чернякова Жанна Юріївна – кандидат педагогічних наук, доцент;
Чистякова Ірина Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент;
Проценко Ірина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент.

Є 13 Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції для студентів і молодих учених (Суми, 25–26 квітня 2019 р.). – Суми : ФОП Цьома С.П., 2019. – 245 с.

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників III Міжнародної науково-практичної конференції для студентів і молодих учених «Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи». Представлено особливості особистісної реалізації сучасного студентства; взаємодію системи: адміністрація університету – студентське самоврядування – педагогічний колектив; взаємозв'язок соціальної та академічної мобільності; технологіям формування іміджу університету з погляду зарубіжного та вітчизняного досвіду; політичний та громадянський активізм сучасної молоді.

УДК 378.4(4)(063)

© Колектив авторів, 2019

© ФОП Цьома С.П., 2019

© СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Басараб Я., Ярем Ю.	11
ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ОСОБИСТІСНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА.....	11
Зуєнко С.В.	17
ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ У ГОВОРІННІ НА ПРИКЛАДІ НАВЧАННЯ МОНОЛОГУ-ПЕРЕКОНАННЯ	17
Гаркуша О., Остапенко М.	20
«АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ В США ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА»	20
Мірошниченко К., Щербонос Я.	23
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ФІНЛЯНДІЇ	23
Шинкаренко К.В, Яковлєва А.О.	26
ОСОБЛИВОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ФРАНЦІЇ.....	26
Лихих М.	29
ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КІНОДИСКУРС» У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	29
Литвиненко І.	32
РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ	32
Волик О.	35
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОБОТІ ІЗ УЧНЯМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	35
Кондик Ю.	39
НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ З МАТЕМАТИКИ РІЗНИХ РОКІВ.	39
Коржова Р., Гончаренко Р.	42
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА.....	42

Лохоня М.М.	46
ІННОВАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ.....	46
Лубенська А., Старостенко В.	47
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ІМІДЖУ ВНЗ.....	47
Мазур А.В., Першина І.С.	52
АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	52
Півоварова І.	56
ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ОСОБИСТІСНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА.....	56
Тищенко Д.	58
АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У СУМДПУ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА.....	58
Шило Ю.	62
ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА ЇХ МОДИФІКАЦІЯ У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	62
Хань Юйцень.	65
ДЕЯКІ АСПЕКТИ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ХУДОЖНЬО- ТВОРЧОЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	65
РОЗДІЛ 2 СПЕЦИФІКА ВЗАЄМОДІЇ СИСТЕМИ: АДМІНІСТРАЦІЯ УНІВЕРСИТЕТУ – СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ – ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕКТИВ	
Д'яков О.	71
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	71
Загінайлова І.В.	77
ЗМІСТ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ЗАНЯТЬ ПАУЕРЛІФТИНГОМ.....	77

Фазилова Сарвиноз, Коваленко С. Н.	79
ПРИОРИТЕТНЫЕ ВЕКТОРЫ БРИТАНСКОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ	79
Коркішко Н.В.	82
ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ	82
Кучеренко М.	84
ЛІНГВОМЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ ЯК МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СТАРШОГО СТУПЕНЯ НАВЧАННЯ.....	84
Мокренко В.	87
ЛІНГВОМЕТОДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАРИКАТУР У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	87
Присакару К.К., Шевченко А.С.	91
СУЧАСНА ЛЕКЦІЯ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	91
Смовська Л. К.	94
ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ	94
Харченко А.	97
ДЕЯКІ АСПЕКТИ АКТИВІЗМУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ У ПОЛІТИЧНОМУ ТА ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ.....	97
РОЗДІЛ 3 ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СОЦІАЛЬНОЇ ТА АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ	
Бондаренко А.	100
ЗАСТОСУВАННЯ ПРИКЛАДНИХ ЗАДАЧ З МАТЕМАТИКИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ.....	100
Борисова В.	102
АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ.....	102

Кривонос О. Б., Бохоня Т. М.	105
ТЕХНОЛОГІЯ ПОДКАСТИНГУ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	105
Бабіч А., Баркова Ю.	107
ECOLOGICAL CULTURE FORMATION IN THE LIFE OF UKRAINIAN STUDENTS.....	107
Бошкова С.	110
ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СКЛАДОВОЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ БАТЬКІВ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	110
Кудіна Є., Тимченко Є.	112
АСЕРТИВНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	112
Павленко П., Виниченко О.	115
ПОЛІТИЧНА ТА ГРОМАДСЬКА АКТИВНІСТЬ – ЦЕ ПОКАЗНИК ВИСОКОДУХОВНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	115
Ментенко К.	119
ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ	119
Магдик І.	122
РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ МЕНТАЛЬНОЇ АРИФМЕТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ШКОЛИ СОРОБАН)	122
Придуха А.	125
ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ А. С. МАКАРЕНКА В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ	125
Прохоренко Ю.	127
НЕДОСТАТНЯ РУХОВА АКТИВНІСТЬ В ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ – ПРОБЛЕМА СТОЛІТТЯ	127
Садова М.	130
ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ	130
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	133

Ярошенко І., Аніщенко Н.....	135
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	135
Наливайко Д.....	138
ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСТНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ В ПРОФІЛЬНИХ КЛАСАХ	138

РОЗДІЛ 4 ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ УНІВЕРСИТЕТУ: АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ

Адамова А., Ковальчук А.	142
УНІВЕРСИТЕТСЬКА АВТОНОМІЯ ЯК СУЧАСНИЙ НАПРЯМОК ПІДВИЩЕННЯ ІМІДЖУ СУМДПУ ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА.....	142
Баленко Ю., Редька Н.	146
ПРОГРАМА ОБМІНУ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ІМІДЖУ УНІВЕРСИТЕТУ	146
Бойченко А., Кривушенко Ю.....	150
ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УНІВЕРСИТЕТУ: ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	150
Василега К., Лепкова Д.	153
АНАЛІЗ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	153
Забелло М.....	156
РОЗВИТОК СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ	156
Мажар А.	158
РОЛЬ ІМІДЖУ В КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ	158
Полуюфта К.О., Попсуй А.О.....	162
ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ТА КУЛЬТУРНО-МАСОВОЇ РОБОТИ НА ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА	162
Строганов І., Попова В.	165
ІМІДЖ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ОСВІТИ	165

Холіна Ю., Вірієнко В.	170
ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ДОМІНАНТНА СТРАТЕГІЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	170
Шаповал В. С., Дорошенко К. М.	173
ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ «ВИХІДНОЇ» АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ЯПОНІЇ.....	173
РОЗДІЛ 5 ПОЛІТИЧНИЙ ТА ГРОМАДЯНСЬКИЙ АКТИВІЗМ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	
Кривочкіна В., Тавдишвілі А.	177
ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	177
Мартінова Н.	179
ПРО СТВОРЕННЯ, ЗЧИТУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ QR- КОДІВ У НАВЧАННІ.....	179
Матюшенко І.	183
ВІДНОШЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ДО ПОЛІТИЧНОЇ ТА ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ	183
Мелешко К.	186
ВАЖЛИВІСТЬ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ У ЖИТТІ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ	186
Прокопенко Є.	188
ПОЛІТИЧНИЙ ТА ГРОМАДЯНСЬКИЙ АКТИВІЗМ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	188
Ровінець Ю.	191
ГРОМАДЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ.....	191
Рудик В. В.	194
ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ СТАТИСТИЧНИХ ФУНКЦІЙ В MS EXCEL У ОСНОВНИХ КЛАСАХ	194
Самотуга І.	197
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА У ЗВО ПІД НАВЧАННЯ.....	197
Самотуга Ю.	201
СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТСТВА У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	201

Скоробагатько Б.	205
УЧАСТЬ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ УКРАЇНИ.....	205
Свириденко І. М.	209
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТА ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	209
Скоробагатько Б., Прокопенко Є.	211
ГРОМАДСЬКИЙ АКТИВІЗМ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	211
Гайденко О.	215
ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОГО УРЯДУ ЩОДО ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ У 1920-Х РР.....	215
Гребенюк А. Д.	217
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	217
Kovalenko D., Otroschenko A.	220
TEACHER`S EMOTIONAL COMPETENCIES.....	220
Кравченко К.	222
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	222
Лохоня М. М.	225
СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ	225
Малишко Л.	228
ІНТЕРНЕТ НЕБЕЗПЕКА В СЕРЕДОВИЩІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	228
Никонець М., Щербак Є.	231
ГРОМАДСЬКИЙ АКТИВІЗМ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	231
Проніна А., Литвин А.	233
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ ЯК ОСНОВИ СУЧАСНОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	233
Олена Павленко	237
ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС» НА УРОКАХ ХІМІЇ	237

Шкіль В., Бугаєвська В.....	240
ВЗАЄМОДІЯ АДМІНІСТРАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТУ, СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ З РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	240

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Басараб Я., Ярем Ю.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ОСОБИСТІСНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА

В умовах кардинальних змін в соціально-економічній, політичній та культурній сферах суспільній життя значно актуалізується проблема формування естетичної культури вчителів, викладачів мистецьких дисциплін, від рівня якої залежить стан вихованості людей у суспільстві, їх гуманістичного ставлення до різних явищ оточуючої дійсності. З огляду на це увага акцентується на підготовці майбутнього вчителя образотворчого мистецтва з високим рівнем естетичної культури, здатного забезпечити орієнтацію навчально-виховного процесу на засадах естетизації, полікультурності, зміцнювати естетичні позиції учнівської молоді, збагачувати її емоційно-почуттєву сферу, сприяти формуванню інтересу до прекрасного у навколишньому житті й мистецтві. За таких умов формування висококультурної, творчої особистості педагога-художника, з розвиненим почуттям прекрасного, стійким естетичним смаком, який активно впливає на духовно-естетичний розвиток і моральні цінності учнів, залучає їх до вершин загальнолюдських ідеалів і культурно-історичних досягнень є важливо складовою професійної діяльності сучасного вчителя образотворчого мистецтва. Аналіз наукових праць з проблеми формування естетичної культури майбутніх педагогів засвідчує, що значна кількість досліджень з проблеми ґрунтується на висновках філософії і естетики про природу взаємодії мистецтв в історичному контексті художньої культури, соціокультурному характері видового розмежування мистецтва і розкритті діалектичного взаємозв'язку його видів (Ю. Борев, А. Буров, В. Ванслов, А. Зись, М. Каган, М. Кіященко та ін.). У педагогічних працях (Л. Арчажнікова, Т. Бакланова, Н. Ветлугіна, Т. Комарова, М. Лещенко, Л. Масол, Н. Миропольська, В. Кузін, О. Рудницька, Л. Рапацька та ін.) вчені доводять, що повноцінний естетичний розвиток особистості забезпечує взаємозв'язок різних видів

мистецтв. Незважаючи на посилений інтерес вчених до проблеми формування естетичної культури майбутніх педагогів, залишається нерозкритим потенціал образотворчого мистецтва, його естетична природа, здатність впливати на особистість, формуючи її естетичне світосприйняття, а через нього на весь духовний світ особистості. Метою даної статті є розкрити роль образотворчого мистецтва як засобу формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Важко назвати ту сферу суспільного чи індивідуального життя людини, до якої прямо або опосередковано не було б причетним мистецтво, зокрема образотворче, «універсалізм якого зумовлює і спосіб буття його, починаючи з того, що воно залишається в самій же людині, існує в ній не лише риса таланту, а й як живе сприймання буття його» [4, с.112]. У загальній системі мистецтв образотворче мистецтво (англ. figurative art, фр. art figura-tif, нем. bildende Kunst) відносять до групи «візуальних» мистецтв, які базується на відтворенні конкретних явищ життя у видимому предметному образі. Основою образотворчого мистецтва є художнє відображення дійсності у наочних образах, відтворення об'єктивно існуючих властивостей реального світу, характерною особливістю якого, є видима схожість, подібність образу і реальності. Досягається це схожість у кожному виді образотворчого мистецтва особливими засобами: у живописі (малярстві) – зображення у двомірній площині за допомогою кольорових матеріалів (фарб), шляхом світлотіньового моделювання та кольорових співвідношень; у графіці – пластичною, лінійною мовою ліній, технікою штриха та плямами; у скульптурі – через об'ємно-пластичну характеристику образу людини або об'єкта; у декоративно-ужитковому мистецтві органічним поєднанням усіх способів образотворення: графіки, кольору, матеріалу, об'єму тощо. Саме через ці специфічні зображальні засоби кожного виду образотворчого мистецтва створюється життєво-реальне враження та передається повнота цілісного образу, відображаючи реальний світ, а не копіюючи його явища, що дозволяє досягнути «мистецтво бачити світ». Краса світу речей та людських почуттів відкривається візуально – сприймаємо, немов матеріалізуючи проблеми нашого духовного життя у часі і просторі в системі специфічних для образотворчого мистецтва засобів. На думку історика і теоретика мистецтва першої половини ХХ ст. Рихарда Гаманна, сутність образотворчого мистецтва полягає у тому, щоб полегшити естетичне сприймання світу або більш того, взагалі відтворювати його. Водночас образотворче мистецтво виступає не тільки засобом відображення життя, але є «великим педагогом, вихователем та творцем людської психології» [9]. Оскільки воно,

впливаючи на внутрішній світ особистості, залучає її до людських емоцій, виховує здатність орієнтуватися в навколишньому житті, пробуджує сприйнятливості до прекрасного, стимулює розвиток образного мислення, асоціативної пам'яті, художньої уяви. Стаючи зв'язковою ланкою для ідей і почуттів, загальною мовою для різних видів мистецтв, образотворче мистецтво олюднює інші галузі пізнання особистості, збагачує її духовне життя. Естетичне є провідною рисою образотворчого мистецтва, що полягає у здатності освоювати дійсність естетично, де все пізнання і оцінювання, за твердженням М. Бахтина, виступає під «естетичним інтегралом» [1] з позиції основним естетичних категорій «прикрасного», «піднесеного», «трагічного», «комічного», «потворного», «низького». Образотворче мистецтво ціннісно орієнтує людину в світі, розвиває у неї творчий дух, за висловом А. Ейнштейна, «особисто відчуття найвищого щастя дають нам твори мистецтва..». Як справедливо стверджує Б. Еренгросс, образотворче мистецтво є «збирачем» краси: «Прекрасне навколо нас, краса розсіяна, розкидана всюди, досить тільки приглянутися до навколишнього світу, і вона розкривається у самому несподіваному: в погляді доброї людини, в грації некрасивої дівчинки, пейзажному мотиві. Але в житті «шматочки» прекрасного розкидані, а мистецтво збирає, концентрує і ніби в готовому вигляді підносить його людям» [12, с.46]. Взявши прекрасне з життя і перетворивши його на твір мистецтва, робить красу вічною, зберігає її для всіх, змушує жити в віках людям на радість. Спроможність образотворчого мистецтва не тільки відображати прекрасне і стверджувати його, але й досліджувати повторно в усіх його проявах з метою заперечення останнього, викорінювати його соціальні джерела, прокладає шлях від прекрасного в дійсності до прекрасного в мистецтві, де прекрасне представляє собою життєву правду, передову ідею, гуманізм, виражений у високохудожніх образах і формах. Естетичність як специфічна властивість образотворчого мистецтва реалізується, на думку Ю. Борева, здатністю формувати художні смаки, здібності і потреби людини; формувати ціннісні орієнтації людини у світі; пробуджувати творче начало особистості, бажання і вміння творити за законами краси. Мистецтво пробуджує в людині художника, – стверджує Ю. Борева, – «йдеться не про пробудження пристрасті до художньої самодіяльності, а про діяльність людини, співвіднесеною з внутрішньою мірою кожного предмету, тобто про освоєння світу за законами краси» [2, с. 48]. Унікальність образотворчого мистецтва як засобу формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва полягає у тому, що завдяки своїй універсальності розвиває візуальний і сенсорний досвід, поглиблює знання, інтенсифікує

емоційно-почуттєву сферу, оперуючи при цьому основними художніми засобами, пов'язаними із зоровим сприйняттям (кольором, формою, простором і т.д.). Образотворчому мистецтву притаманне власне естетичне поле, яке, за визначенням В. Кузіна, охоплює художнє зображення, яке відображає естетичний зміст зображувального об'єкта, що проявляється в пропорційності будови форм, відповідно всіх частин об'єкта одне одному, витонченості обрисів; виразні засоби художньої мови образотворчого мистецтва – лінія, крапка, пляма, колір колорит та інше, пронизані за своєю сутністю естетичним змістом і є зображально-виразними засобами передачі дійсності в художній творчості, а процес зображення, як правило викликає у особистості захоплення красою предмета, радість за допомогою художніх матеріалів передати своє ставлення, свої почуття іншим [7]. Загальновідомо, що основою образотворчого мистецтва є рисунок, навчання якого надає майбутньому вчителю образотворчого мистецтва не тільки професійну грамотність, а й розвиває його естетично (Г. Беда, М. Кириченко, Л. Любарська, Л. Лазарєв, М. Ростовцев та інші). Рисунок є вищої точкою і живопису, і скульптури, і архітектури; рисунок – джерело і корінь усіх наук, завдяки рисунку ми пізнаємо все, що нас оточує, рисунок допомагає передати свій задум вченому, техніку, педагогу та т.д. Рисунок як навчальна дисципліна розкриває побудову реалістичного зображення на площині і дає художню культуру, знання і навички, необхідні для самостійної творчої роботи як підготовка серйозного розуміння мистецтва. Одночасно, рисунок впливає на розвиток різноманітних якостей особистості, оскільки у процесі зображення бере не будь-яка окрема функція – сприймання, пам'ять, увага, мислення та ін., а особа в цілому. Відомий художник-педагог П. Чистяков писав: «Малювати – означає мислити. Ніколи не малюйте мовчки, а завжди задавайте собі задачу. Малювання без всяких роздумів ...є не більш як набивка руки» [11, с. 48]. У процесі виконання малюнка розвиваються розумові дії, вдосконалюються мисленнєві операції, оскільки така праця потребує від студента вмінь вирішувати конкретну поставлену образотворчу задачу, знаходити нові способи її розв'язання. Оволодіння студентами засобами зображення та прийомами лінійної графіки надають можливість їм створювати необхідні «психологічні якості» форми, яку проектують, виражати динаміку, вагу, масу, які асоціативно впливають на зорове сприйняття. Водночас художниками-педагогами підкреслюється значна роль образотворчої грамоти, при цьому відокремлюється той факт, що образотворча грамота – це не тільки система знань з лінійної та повітряної перспективи, кольорознавства – тощо, а й вміння поєднувати чуттєвий досвід з

вивченням логічного матеріалу (законів, правил, понять). Володіння образотворчою грамотою є фундаментом будь-якого творчого процесу, це конструктивно-знакова та формоутворювальна аспекти образотворчої діяльності. У формуванні естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва вагомим значенням набувають знання з основ композиції. Оскільки композиція взаємопов'язує усі засоби образотворчого мистецтва і є найзмістовнішим компонентом художньої форми. Саме через композиційні засоби насамперед розкривається ідея твору, підкреслюється основне і головне, саме композиція вводить глядача у світ переживань і роздумів. Знання педагогів-художників з композиції (розуміння найважливіших законів, правил, прийомів та засобів) мають важливе значення для розвитку просторової уяви та їх художньо-творчого мислення як складової частини естетичної культури. На визначальній ролі композиції як засобу художньо-естетичного розвитку особистості наголошують сучасні науковці Г. Гребенюк, О. Кайдановська, М. Пічкур, Е. Шорохов, М. Щербина та ін., наголошуючи на тому, що сформовані композиційною діяльністю якості особистості становлять передумову повноцінної участі суб'єкта в універсальному процесі формотворення і фокусування яких у будь-якому виді діяльності робить цю діяльність конструктивно-творчою (продуктивною), а знання з композиції (розуміння найважливіших законів, правил, прийомів та засобів) мають важливе значення для розвитку просторової уяви та художньо-творчого мислення як складової частини естетичного виховання. Кольори народжують форму предмета і є однією з найважливіших характеристик більшої частини творів мистецтва. Зміст, закладений в кольорі, забезпечує той надлишок корисної інформації, який викликає позитивні емоції, які зумовлюють естетичну потребу. На зв'язок між кольоро-сприйняттям і культурним розвитком особистості вказують Р. Вудворс, І. Гете, В. Рей, В. Реверс, Е. Хент та ін. Зокрема І. Гете розглядає виховання кольором як невід'ємну частину культурного розвитку та зазначає «мислити цікавіше, ніж знати, але не цікавіше ніж споглядати. Завдяки своїм оптичним заняттям, я прийшов до культури, яку б навряд чи міг придбати ... інакше» [3, с. 7]. Г. Біда, Л. Бичкова, І. Глінська, Е. Гурвіч, Б. Неменський, К. Селечьонюк, М. Прете, М. Ростовцев, Б. Юсов та ін. доводять, що інформація через колір виявляється багатогранною і змістовною, а сам колір виступає одним із засобів емоційно-естетичного впливу на особистість. Колір є повноправним представником краси, яка, як відомо, представляє собою велику силу, без кольорового розуміння світу – розуміння чуттєвого і енергетичного, смислового і змістового не можливо розраховувати на повний контакт з самою дійсністю. Управління

кольором – одне із новітніх можливостей еволюційного дарування людській істоті, володіючий кольором незмінно опиняється зі світом на «ти» [5].

Водночас колір як один засобів формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва є основою формування колористичної грамотності педагога-художника. Слушно зазначає К. Селечьонюк, що наявність колористичної грамотності не тільки є обов'язковим елементом естетичної культури, але й могутнім засобом розвитку творчої ефективності й професійної компетентності [5]. Образотворче мистецтво володіє потужним арсеналом різноманітних художніх технік: оригінальних, декоративних, графічних, живописних та інші, оволодіння якими створює широкі можливості для розвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва інтересу і потреби в художній творчості, спонукає їх до придбання досвіду як у зображенні, так і в спостереженні. Художня техніка – це граматики, без знання якої будь-які прагнення у мистецтві не серйозні (В. Верещагін). Оволодіння художньою технікою у творчій роботі має таке ж значення, як виконавча техніка у актора, музиканта, спортсмена, – стверджував М. Ростовцев, – чим глибше розуміння таємниць художніх технік і матеріалів, законів і закономірностей образотворчої грамоти, тим вище знання та навички не тільки в галузі образотворчого мистецтва, а з інших дисциплін, тим гостріше буде їхнє бачення і сприйняття навколишньої дійсності [8]. Важливим аспектом формування естетичної культури майбутніх педагогів-художників засобами образотворчого мистецтва є включення їх в образотворчу діяльність, яка за своєю сутністю є естетичною діяльністю, оскільки в ній закладені широкі естетичні розвивальні можливості, які дозволяють студентам накопичувати позитивний досвід естетичного ставлення до дійсності, проявити індивідуальну творчість «за законами краси», а також естетично оформити безпосередньо результати праці. За характером образотворча діяльність є художньо-естетичною, яка збагачує емоційну сферу студентів, формує ціннісні орієнтації в галузі образотворчого мистецтва. Образотворча діяльність студентів спроможна генерувати естетичні ідеї, збагачувати їх змістову основу, допомагає знаходити способи і прийоми художньо-образної виразності для передачі художніх образів. Обґрунтовуючи роль образотворчого мистецтва як засобу формування естетичної культури особистості, не можливо оминути процес спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва з творами мистецтва, що сприяє розвитку естетичних суджень і оцінок, що з почуттями формують естетичний смак, який є важливим показником естетичної культури особистості. Твори образотворчого мистецтва – «найбільш організований і

матеріалізований запас творчої енергії, спілкування з ними повинне дати можливість максимально використовувати цієї енергії у творчій роботі» [6]. Шлях спілкування – творче переживання творів образотворчого мистецтва. В. Кардашов вважає, що в основі такого переживання лежить повторний акт відтворення того внутрішнього творчого напруження (змісту), й його внутрішнього образу, якому художник дав більш або менш адекватне матеріальне вираження (форму) [6]. На важливості розвитку здатності особистості до художнього сприйняття як складової естетичного сприйняття наголошувала О. Рудницька. На її думку, художнє сприйняття відбувається водночас у формі відчуттів, уявлень, асоціативного мислення та є комплексною психічною діяльністю, що має виняткове значення для формування розумово-почуттєвої активності людини [10]. Тільки особистість, яка володіє культурою художнього сприйняття, а саме: інтересом до мистецтва; вибірковим ставленням до художніх творів; художньо-естетичною ерудицією; емоційністю реагування на мистецтво; адекватністю розуміння художньої інформації; здатністю до творчої інтерпретації образного змісту творів; впливом отриманих художніх вражень на саморозвиток особистості [10], – здатна до художньо-творчої реалізації та духовного самовдосконалення. Підсумовуючи, зазначимо, що образотворче мистецтво є вагомим підґрунтям формування естетичної культури, забезпечує гармонію інтелектуального та естетичного розвитку особистості, сприяє збагаченню емоційно-почуттєвої сфери, розвиває його пізнавальну й творчу активність, естетичні потреби і смаки, сприяє та допомагає майбутнім фахівцям включитися в процес художньо-естетичної культури своєї нації. Проблемами для подальших перспективних досліджень є визначення ролі соціальних функцій образотворчого мистецтва у формуванні естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах.

Зуєнко С.В.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ У ГОВОРІННІ НА ПРИКЛАДІ НАВЧАННЯ МОНОЛОГУ-ПЕРЕКОНАННЯ

В умовах активізації міжнародних зв'язків України, посилення її авторитету у світовому просторі важко переоцінити соціальне та культурне значення іноземної мови (ІМ). Лише комплексне формування необхідних іншомовних навичок та вмінь здатне

забезпечити повноцінну іншомовну комунікацію. Особливого значення набуває і розвиток вмінь німецькомовного говоріння в учнів старших класів. Зокрема, існує необхідність вдосконалення існуючих методик навчання монологу-переконання.

Проблемі навчання іншомовного говоріння присвячена низка робіт багатьох методистів. Так, Є. Пасов досліджував комунікативний метод навчання іншомовного говоріння. М. Ляховицький та Є. Вишневський вивчали структуру мовленнєвої ситуації та її реалізацію у навчально-виховному процесі. Проте, проблема пошуку оптимальних методів навчання монологу-переконання ще не знайшла свого остаточного вирішення та перебуває у колі актуальних питань методики навчання ІМ [5].

Основною метою навчання німецькомовного говоріння учнів старших класів є формування та вдосконалення вмінь та навичок спілкування в усній формі німецькою мовою на рівні B2 відповідно до «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» у межах тем і ситуацій, окреслених «Програмою для загальноосвітніх навчальних закладів. 10-11 класи. Іноземна мова» [1]. Згідно програмних вимог, учні старшої школи повинні оволодіти такими мовленнєвими функціями: описувати ситуації, аналізувати їхні причини і наслідки; висловлювати власні припущення, прогнозувати ймовірність подій і наслідків; описувати події в їхній логічній послідовності, висловлюючи власну точку зору; знаходити схожі риси та відмінності в культурах різних народів, звичаях і традиціях, стилях життя; описувати та інтерпретувати реалії рідної та іншомовної культур; обговорювати перспективи, надавати поради, реагувати на поради інших, аргументувати свою точку зору; вступати в дискусію, привертаючи увагу співрозмовника. Вищезгадані мовленнєві функції реалізуються учнями у межах таких функціонально-сміслових типів монологічних висловлювань як монолог-міркування та монолог-переконання. Відомо, що монолог-міркування спирається на умовиводи як процес мислення, в ході якого на основі вихідної тези або тез робиться певний висновок [2]. Отже, для переконливого висловлювання необхідно вміти встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між реченнями та оформлювати їх відповідно до норм мови, що вивчається.

Завдання нашого дослідження полягає у необхідності подолання об'єктивних труднощів навчання монологу-переконання з метою розвитку в учнів старших класів вмінь доводити свою думку та переконувати співрозмовників у ході ведення дискусії.

Метою нашого дослідження є визначення особливостей навчання аргументації на основі застосування моделі з п'яти речень у процесі розвитку умінь німецькомовного монологічного мовлення учнів старших класів.

Для розгляду нашого питання вважаємо за потрібне навести визначення аргументації. І. В. Хоменко визначає аргументацію як діяльність учасника суперечки, мета якої – захистити свою точку зору, переконавши співрозмовника в її прийнятності. Аргументація в суперечці завжди є спробою або щось обґрунтувати, або щось розкритикувати. Складниками аргументації є точка зору та аргументи [4].

Вважаємо, що певний потенціал у навчанні аргументації має застосування так званих моделей з п'яти речень. Нами було обрано три моделі з п'яти речень для навчання учнів старших класів монологу–переконання. Кожна модель має особливі функції аргументації та може бути виражена за допомогою низки певних мовних засобів [3]. Отже, перед вчителем постає завдання ознайомити учнів із перевагами кожної моделі та надати вербальні зорові опори у вигляді підстановчих таблиць.

Пропонуємо більш детально розглянути приклади опор для різних типів моделей з п'яти речень.

Перша модель «Від загального до конкретного» надає можливість добре обґрунтувати власну позицію, що чітко відрізняється від позиції співрозмовників. Підстановча таблиця відкритого типу має містити наступні мовні засоби:

1. *Allgemein bekannt ist, dass ...*
2. *Im vorliegenden Fall ...*
3. *Denn zum einen ...*
4. *Zum anderen ...*
5. *Schlussfolgernd möchte ich sagen, dass...*

Друга модель «Діалектична фігура» має ефект неочікуваності та допомагає наблизитися до вирішення проблеми шляхом синтезу наявних поглядів. Наведемо мовні засоби, що застосовуються у межах цієї моделі:

1. *Das Problem ist...*
2. *Die einen sagen...*
3. *Dagegen sagen die anderen...*
4. *Wichtig ist doch...*
5. *Darum sollte man...*

Остання третя модель «Виключення думки» допомагає спрямувати дискусію за бажаним напрямком. Вона потребує наступних засобів вираження:

1. *Das Problem ist ...*
2. *Meinungen waren...*
3. *Aber die Lösung liegt...*
4. *Weil ...*
5. *Darum sollte...*

Для наочного зображення можливостей застосування моделей з п'яти речень, що можуть застосовуватись для формування

німецькомовної компетентності учнів старшої школи у говорінні, вважаємо доцільним навести приклад завдання-інструкції до вправи: *Arbeitet zu zweit. Nehmt Stellung zur Aussage: «Das Handy: Vorteile und Nachteile der mobilen Kommunikation». Wählt ein passendes 5-Satz-Modell und schreibt eine Argumentation* [6].

Отже, ми розглянули особливості навчання аргументації на основі застосування моделі з п'яти речень у процесі розвитку умінь німецькомовного монологічного мовлення учнів старших класів. Можемо зробити висновок, що ознайомлення учнів із перевагами кожної моделі та використання вербальних зорових опори у вигляді підстановчих таблиць сприяє підвищенню ефективності навчання говоріння.

Подальшим завданням вважаємо вивчення особливостей використання інтерактивних методів формування німецькомовної компетентності у говорінні у старшій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання* / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2003. - 273с.
2. *Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : [Підручник] / [кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої]. – [вид. 2-ге, випр. і перероб.]. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.*
3. *Склярєнко Н. В. Моделі аргументації монологів міркувань і порівняльна характеристика типових засобів міжфразового зв'язку в німецькій та англійській мовах / Н. В. Склярєнко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – № 5, Ч.2: Луцьк, 2011. – С. 205 – 210.*
4. *Склярєнко Н. В. Порівняльна характеристика лексикограматичних особливостей монологу в німецькій та англійській мовах / Н. В. Склярєнко // Вісник Київ. нац. лінгв. ун-ту: Серія: Педагогіка та психологія. – Вип.18. – Київ: Вид. центр КНЛУ, 2010. – С. 140–148.*
5. *Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь: более 2000 единиц / А. Н. Щукин. – М., Астрель : АСТ : Хранитель, 2007. – 746 с. 7.*
6. *Riggenbach H. Discourse analysis in the language classroom / Heidi Riggenbach. – Volume 1. The Spoken Language. – University of Michigan Press, 2002. – 222 p.*

Гаркуша О., Остапенко М.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

«АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ В США ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА»

Актуальність проблеми. Явище академічної мобільності стало невід'ємною частиною сучасного світу, але історично не нове, воно було характерно ще для середньовічних університетів. Нині характерний бурхливий зріст академічної мобільності який є

одним з проявів процесу глобалізації, де охоплені всі національні системи освіти, особливо рівень з вищої освіти. На ряду з істотним зростанням кількості ВНЗ на світовому ринку освітніх послуг, посилюється конкурентна боротьба ВНЗ за студентів як всередині країн, так і на міжнародній арені. У розвинених країнах на фоні зниження демографічного потенціалу виникає необхідність переорієнтації вузів на зовнішні ринки. Але в конкуренції за іноземних студентів дедалі активніше долучаються також університети менш розвинених країн. Адже ринок освітніх услуг сьогодні є привабливим як з позиції престижу, так і з позиції прибутку. Крім того, в Європі міжнародна академічна мобільність є одним із проявів Болонського процесу, в який в 2015 році приєдналась і Україна.

Проблеми міжнародної академічної мобільності стали предметом вивчення широкого кола зарубіжних, перш за все західних вчених. Так, Ф. Альтбах, Х. де Віт, Г. Лаурейс, Х. Ріддер-Сімоенс в своїх наукових працях досліджують питання сутності, типологізації і періодизації академічної мобільності; М. Грін, Дж. Дуглас, Р. Еделштейн, К. Кох, К. Лем, розглядають питання національної політики в сфері міжнародної академічної мобільності; К. Фарругія, Д. Чамберс, Б. Чепел аналізують динаміку глобального ринку міжнародних студентів; М. Ван дер Вейде, Л. Вербік, Б. Вехтер, М. Кнобель, В. Ласановські, С. Маргінсон, Дж. Найт, Б. Рівза, Я. Садлак, У. Тайхлер вивчають тенденції і перспективи розвитку міжнародної академічної мобільності в різних регіонах світу; Ф. Альтбах і Ванхуа Ма дискутують щодо дилеми: «витік мізків» або «обмін інтелектом»; Б. Вехтер, С. Вінсент-Ланкрін, Ф. Мюхе, Ф. Майнворм определяється мотивацію суб'єктів організації міжнародної академічної мобільності і вивчають стратегії рекрутування іноземних студентів до навчальних закладів. [1].

У зарубіжній освітній практиці мобільність (трансфер) розуміється як переміщення студентів з одного коледжу, університету або іншого навчального закладу в інший і процес зарахування або незаліку кредитних одиниць, що відображають освітній досвід у вигляді пройдених навчальних курсів або програм, отриманих сертифікатів або академічних ступенів [2]

Організація академічної мобільності студентів, як в вузах України, так і в вузах США спирається на різні підходи. Розглянемо підходи до організації академічної мобільності в вузах України. аналіз ряду теоретичних робіт дозволив виділити наступні підходи: компетентнісний, модульний, міждисциплінарний, підхід кредитних одиниць і індивідуальний. У свою чергу організація академічної мобільності в вузах США ґрунтується на наступних принципах: інтернаціоналізація, доступність,

інформативність, прозорість, визнання академічної цінності періоду навчання, проведеного за кордоном, інтеграція і освіта через усе життя.

В результаті проведеного порівняльного аналізу можна відзначити, що загальним до організації академічної мобільності студентів, як в вузах США, так і в вузах України є підхід кредитних одиниць. При включенні в Болонський процес Українська освітня система цілком природно орієнтується на використання Європейської Системи Перенесення Кредитів. Однак слід зазначити, що історія розробки та впровадження системи кредитних одиниць в Європейському освітньому просторі налічує два-три десятиліття, в той час, як в США система кредитів або кредитних годин має вже більш, ніж вікову історію активного використання в освітній практиці, показала і до сих пір показує свою практичну ефективність.

На базі Гарвардського університету працюють літні школи, які приймають студентів як на рівні бакалаврату, так і на рівні магістратури, а також викладачів, відвідувачів з інших коледжів та університетів, висококваліфікованих студентів середньої школи, дорослих слухачів, а також всіх бажаючих, з метою поліпшити свої мовні навички.

Основною метою проходження літніх курсів є можливість набрати кредити для навчання в коледжі, придбати багатий досвід, необхідний для кар'єрного зростання або задовольнити власне цікавість. Аналіз досвіду Колумбійського і Гарвардського університетів США дозволив визначити основні форми, методи і засоби організації академічної мобільності студентів.

У статтях, представлених на сайтах Колумбійського університету, дається характеристика програм академічної мобільності студентів в Колумбійському університеті в США, в яких описуються такі форми як лекції, семінари, лабораторні практикуми.

Аналіз даних сайту Гарвардського університету дозволив визначити основні форми, методи і засоби організації академічної мобільності студентів: літні школи; веб-конференції; дистанційне навчання; перегляд лекцій в режимі онлайн; відвідування лекцій; індивідуальні дослідні проекти; виконання усних презентацій та письмових проектів; семінари; участь в дискусіях, що проводяться професором. Літні школи Гарварда пропонують більше 300 курсів за багатьма предметів. Деякі курси пропонуються в прямому ефірі [3].

Організація академічної мобільності студентів у вузах України здійснюється в різних формах.

Єфремов А.П. виділяє наступні форми організації навчання іноземних студентів в Українських університетах:

➤ аудиторні заняття: лекції, практичні заняття (семінари,

- колоквіуми), практикуми (лабораторні роботи);
- поза аудиторні заняття: індивідуальні консультації, самостійна робота;
- атестація: контрольні роботи, тестування (письмове або комп'ютерне) по розділах, звіт по курсових робіт, «захист» практикумів;
- поточна атестація: підсумкове тестування з дисципліни, іспит (Письмова або усна);
- підсумкова атестація: захист випускних робіт, міждисциплінарний іспит;
- навчальні практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колесник Лариса *Международная академическая мобильность украинской молодежи в мировом контексте.*
2. Белякин А.М. *Из колледжа – в вуз: академическая мобильность студентов в США.* [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.portalspo.ru/Journals/2009/20095/SPO_5_2009.html
3. Ефремов А.П. *Об организации учебного процесса с использованием зачетных, Университетская книга , 2009 . - 460 с.*

Мірошніченко К., Щербонос Я.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ФІНЛЯНДІЇ

За останні десятиріччя світова спільнота стала свідком драматичного розвитку студентської мобільності. Академічна мобільність як найбільш розвинена форма інтернаціоналізації освіти сприяє інтеграції індивіда у міжнародну академічну спільноту в рамках глобального освітнього простору. Вона забезпечує доступ до освітніх здобутків провідних країн світу, сприяє розвитку інтеркультурних компетентностей та збільшує шанси на професійну самореалізацію.

Проблема міжнародної академічної мобільності систематично висвітлюється на сторінках доповідей ОЕСР. Зокрема, проаналізувавши вагомі доробки експертів ОЕСР за останні роки («Internationalisation and Trade in Higher Education: Opportunities and Challenges» (2004), «Education Policy Analysis: Focus on Higher Education 2005-2006» (2006), «Education at Glance: OECD Indicators» (2007), «Cross-border Tertiary Education: a Way Towards Capacity Development» (2007), «Education at Glance: OECD Indicators» (2008), «Tertiary Education for the Knowledge Society» (2008)) виявили, що різні аспекти цього явища потрапили в поле зору фахівців. Предметом їх аналізу стали: стан розвитку академічної мобільності в країнах ОЕСР і у світі в цілому; причини

розвитку академічної мобільності; шляхи оптимізації процесу; якість вищої освіти, яка пропонується країною-експортером освітніх послуг; вплив академічної мобільності на розвиток людських ресурсів; обумовленість характеру мобільності чотирма стратегіями розвитку інтернаціоналізації; визначення переваг і недоліків досліджуваного процесу [1].

Належну увагу у Фінляндії приділяють професійній підготовці майбутніх учителів. Одню з проблем, над якою працюють учені Фінляндії, є академічна мобільність студентів. Розвиток академічної мобільності студентів у Фінляндії пов'язаний з її поступовою інтеграцією в систему вищої європейської освіти і відображений у послідовній зміні трьох етапів. Перший етап (XVII – середина XX ст.ст.), пов'язаний з моноідеалістичною моделлю професійної підготовки студентів. Ця модель ґрунтується на діагностичній концепції, згідно з якою академічна мобільність здійснювалася вибірково, – відповідно до пізнавальних інтересів і матеріальних можливостей студента. Другий етап (середина – кінець XX ст.) пов'язаний з технократичною моделлю професійної підготовки, в основі якої лежить діагностична концепція, орієнтована на поглиблення професійної підготовки студентів й отримання можливості більш якісного працевлаштування. Третій етап (кінець XX ст – теперішній час) пов'язаний з гуманістичною моделлю, спрямованою на реалізацію концепції розвитку суб'єктності студента[3].

Як зазначає М. О. Ставрук, зміст академічної мобільності студентів Фінляндії репрезентують чотири підходи: функціональний (академічна мобільність студентів як набір функцій особистості); особистісний (академічна мобільність студентів як інструмент розвитку особистісних якостей); культурологічний (академічна мобільність студентів як інструмент культурного й інтелектуального обміну); віртуальний (академічна мобільність студентів у межах можливостей дистанційної освіти) [3].

Академічна мобільність студентів Фінляндії ґрунтується на принципах: цілісності, динамічності, інтегративності, науковості, гуманізації, культуродоцільності, безперервності, свободи вибору, функціональності.

Педагогічними умовами організації академічної мобільності є :

- реалізація національної стратегії інтернаціоналізації вищих навчальних закладів; інформаційне, кадрове і фінансово-правове забезпечення академічної мобільності студентів;
- ефективна робота вузівських центрів академічної мобільності фінських вищих навчальних закладів;
- забезпечення педагогічного, методичного, організаційно-управлінського супроводу процесу академічної мобільності студентів; залучення до роботи у Вищих навчальних

закладів викладачів і співробітників з міжнародним досвідом роботи, високим рівнем кваліфікації і ґрунтовою мовною підготовкою;

- підготовка фінських студентів до участі в європейських, скандинавських і трансграничних програмах академічної мобільності;
- організація інтернаціоналізованих програм навчання у ВНЗ;
- надання грантів фінським та іноземним мобільним студентам і їх облаштування у Фінляндії;
- сприяння працевлаштуванню студентів [2].

У 2001 році у Фінляндії було прийнято Стратегію інтернаціоналізації вищої освіти, у якій було проаналізовано стан і динаміку різних видів академічної мобільності за період 1997–2000 роки (Strategy for the internationalisation of Higher Education Institutions in Finland 2009-2015) [5] та визначено цілі розвитку академічної мобільності в кількісних показниках. Логічним продовженням цього документа та освітньої політики в цілому стала у 2009 році Стратегія інтернаціоналізації вищих навчальних закладів у Фінляндії на період 2009–2015 років, де академічна мобільність визнається однією з п'яти цілей інтернаціоналізації, визначено показники академічної мобільності, які мають бути досягнуті до 2015 року, та низку заходів з метою досягнення цих показників [4].

Результати дослідження процесів академічної мобільності студентів країн Скандинавії, а саме Фінляндії дають можливість зробити висновок, що зростання рівня інтернаціоналізації вищої освіти, зокрема й академічної мобільності студентів, можливе за умови цілеспрямованої державної підтримки, формування оптимальних правових умов і відповідних мотиваційних стимулів. Враховуючи позитивний європейський досвід законодавчо-нормативного забезпечення розвитку академічної мобільності, можна зробити висновок про першочерговість для України розроблення цілісної концепції академічної мобільності, яка б відповідала сучасним реаліям міжнародних відносин; удосконалення міграційного, трудового законодавства, активного запровадження в навчальний процес англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербицька С. В. *Міжнародна студентська академічна мобільність: етапи розвитку та суб'єкти організації: стат.* ... Викладач : 20.01.09 / Вербицька Світлана Віталіївна. – Ж., 2009. – 20 с.
2. Володин Д. А. *Современное школьное образование в Финляндии: национальные реформы в Европейском контексте* : дис. ... канд. пед.наук :13.00.01 / Дмитрий Алексеевич Володин. – Т., 2011. – 181 с.
3. Ставрук М. А. *Содержание и организация академической мобильности студентов Финляндии* : дис. ... канд. пед.наук : 13.00.01/ Марина Александровна Ставрук ; Сургут. гос. ун-т Ханты-Мансийского

- автономного округа – Югры. – Сургут, 2011. – 349 с.
4. Козієвська О. Державне регулювання процесів академічної мобільності у країнах Скандинавії(на прикладі Ісландії, Данії, Норвегії, Фінляндії, Швеції): стат. ... кандидат наук з державного управління : 15.04.14 / Козієвська Олена. – К., 2014. – 96 с.
5. Strategy for the internationalisation of Higher Education Institutions in Finland 2009–2015 [Electronic resource] / Ministry of Education in Finland, 2009.

Шинкаренко К.В, Яковлєва А.О.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ОСОБЛИВОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ФРАНЦІЇ

У сучасних умовах розбудова незалежної української держави суттєво змінила пріоритети вищої освіти та висунула на перший план проблему академічної мобільності. У Болонській декларації 1999 р. визначено ключовий пріоритет – це сприяння академічній мобільності студентів, викладачів, дослідників та адміністративних працівників. Академічна мобільність є найбільш розвиненою формою інтернаціоналізації та сприяє підвищенню якості освіти індивіда, розширенню можливостей працевлаштування та допомагає інтегруватися у світову академічну спільноту.

У рамках дослідження значний інтерес представляє вивчення та систематизація досвіду академічних програм мобільності Франції, яка посідає третє місце серед світових лідерів , що активно приймають іноземних студентів на навчання .

Значними кроками в напрямку збільшення «вхідної» мобільності у Франції стало створення у 1998 та 2002 рр. агентства «EduFrance» та Національної Ради з прийому іноземних студентів (Conseil national pour l'accueil des étudiants étrangers en France). Спільними зусиллями Міністерства національної освіти, Міністерства закордонних справ Франції та вищезгаданих організацій лише до 2003 р. кількість іноземних студентів у Франції збільшилася більш, ніж утричі [1].

В Європейській вищій освіті поняття «академічна мобільність» (mobilité académique) розуміють як переміщення студентів, аспірантів, викладачів і співробітників на певний період у закордонну освітню або наукову установу для навчання, викладання, проведення досліджень або підвищення кваліфікації та повернення у свій основний навчальний заклад.

У рамках дослідження привертає увагу приклад реалізації академічної мобільності студентів у Франції є університет Ренн II Верхньої Бретані. Університет Ренн II є одним з 73-х державних університетів Франції. Станом на січень 2013 р. в університеті

навчається більш ніж 20 000 осіб, у тому числі 2 630 іноземців (12,7%). Для порівняння у 2008/2009 навчальному році їх кількість становила 2 074 осіб (10%) [2]. Університет співпрацює з Рочестерським університетом (США), Тохокуським університетом та Університетом Васеда (Японія), Кембриджським університетом (Великобританія) і з університетами поза межами Європейського Союзу, а саме з такими українськими вишами, як Національний університет «Острозька академія» (НаУОА), Рівненський державний гуманітарний університет.

Підготовка до навчання в університеті Ренн II – це складний та багатоступеневий процес. Складання іспитів на знання мови, подальше листування з адміністрацією університету, належне фінансове забезпечення, оформлення візи, проходження співбесіди в агентстві «CampusFrance», переклад документів на французьку мову, – все це необхідні кроки на шляху до зарахування у будь-який французький виш, зокрема і в університет Ренн II [1].

В Університеті Ренн II навчатися іноземні студенти можуть на будь-якому з п'яти освітніх і наукових факультетів (Unité de formation et de recherche): факультеті фізичних та спортивних видів діяльності, факультеті мистецтва, літератури та комунікації, факультеті іноземних мов, факультеті гуманітарних і соціальних наук. Кожен факультет має декілька напрямів підготовки (спеціальностей). Загалом, навчальний рік складається з 2 семестрів, кожен з яких триває 12 тижнів. Це певним чином зумовлює графік іспитів, які складають двічі на рік, а саме на початку січня і в квітні-травні [2].

Схарактеризуємо додаткові переваги для іноземних студентів в Університеті Ренн II. Перший тиждень вважається ознайомчим (Semain d'intégration). Упродовж цього часу студенти можуть оформити необхідні документи, оселитися в гуртожитку, поїхати на організовані університетом безкоштовні екскурсії, а також відвідати бібліотеку, зустрітися з представниками факультету, який вони обрали для навчання та ознайомитися з містом. Крім того, за кожним іноземним студентом закріплений французький студент, який допомагає вирішити будь-які організаційні питання. Для того, щоб студенти-іноземці без перешкод могли користуватися усіма перевагами студентського життя у тритижневий період, Відділ міжнародних зв'язків виготовляє студентські квитки, що дозволяють без перешкод користуватися бібліотекою, інтернетом у межах університету та всіма можливими знижками (наприклад, при поході до кінотеатру, театру, басейну, при поїздки потягом чи автобусом).

Специфічною рисою є те, що іноземні студенти обмежені тритижневим періодом у виборі предметів, які вони бажають

вивчати. Перелік вибраних дисциплін вони узгоджують з координатором основного університету. Якщо зміст програми навчання не ідентичний програмі навчання у базовому виші, студенти можуть ліквідувати академічну різницю. Упродовж зазначеного терміну вони також самостійно складають свій розклад занять. Обирати предмети їм дозволяється на різних факультетах (максимум трьох) та освітньо-кваліфікаційних рівнях. По закінченню тритижневого періоду іноземні студенти повинні здати у Відділ міжнародних зв'язків заповнену навчальну картку (*fiche pédagogique*), де зазначено вибрані предмети, їх шифри та обов'язково кількість ECTS кредитів. Без цієї навчальної картки іноземний студент не буде записаний на екзамен [3].

Основними формами навчання в Університеті Ренн II Верхньої Бретані є лекційні і/або семінарські чи практичні заняття [2]. Викладання лекційних і практичних/семінарських занять з одного предмету можуть забезпечувати викладачі з різними вченими званнями (лекції – професор, а практичні – доцент). У процесі занять використовують різноманітні методи контролю. В університеті Ренн II контроль є усним та письмовим. Письмовий контроль відбувається у формі есе/аналізу статті, що виконується на занятті за обмежений період часу, або ж у вигляді завдання чи реферату, який виконується вдома.

Усний контроль передбачає звіт, доповідь, повідомлення в аудиторії перед іншими студентами або індивідуально в кабінеті викладача.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що навчання в Університеті Ренн II Верхньої Бретані є ефективним завдяки належній можливості адаптуватися до навчання в іноземному університеті (ознайомчий тиждень), навчальній атмосфері, різним формам занять (лекційні та семінарські/практичні заняття), різним видам контролю (поточне оцінювання/екзамен) та додатковим освітнім послугам для нефранкомовних студентів (курси мовної підтримки і семестрові курси). Заохочує студентів також можливість самостійного вибору предметів на факультетах (максимум трьох) і різних освітньо-кваліфікаційних рівнях та складання розкладу відвідування лекційних/практичних/семінарських занять особисто.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Degree in French Studies – Teaching Plan – Specific information about Mobility Programs.* – Режим доступу <https://filosofia.uca.es/degree-in-french-studies-teaching-plan-specific-information-about-mobility-programs/?lang=en>
2. *Університет Університет Ренн II Верхньої Бретані (Франція).* – Режим доступу: <http://www.univ-rennes2>.
3. *Livret ECTS des enseignements 2011-2012 pour les étudiants étrangers en programme d'échange.* – *Relations Internationales.* – 2011. – 306 p.

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КІНОДИСКУРС» У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки твори кіномистецтва різних жанрів усе частіше перебувають у центрі лінгвістичних досліджень, адже кінодискурс володіє багатим арсеналом мовних і немовних засобів відображення реальної дійсності та передачі широкого спектру людських почуттів. Однак, на сьогодні недостатньо дослідженою є ціла низка питань, пов'язаних із розумінням кінодискурсу, його структурою і складовими компонентами, когнітивними механізмами продукування і внутрішніми зв'язками.

На перетині численних дисциплін кінодискурс як феномен знаходиться в епіцентрі наукових пошуків лінгвістики, літературознавства, соціолінгвістики, лінгвістичної та філософської антропології, філософії семіотики й кіносеміотики, критичного дискурсаналізу, теорії кінематографу. Розмаїття аспектів дослідження кінодискурсу як «мультимодального семіотичного явища» включає аналіз із погляду діалектології (В. Гаас) і соціолінгвістики у світлі теорії варіацій (Р. Местрі), кодової комутації (К. Джонсон), драматичності телевізійних діалогів (К. Річардсон), мовно-ідеологічних співвідношень і проблем мультилінгвалізму (Л. Бляйхенбахер), гендерної дискримінації (Дж. Рей). Г. Слишкін пропонує термін «медіатекст» та «кінотекст», розглядаючи кінодискурс із позиції прагмалінгвістики. М. Єфремова та М. Ворошилова використовують поняття «креолізований текст». Західні лінгвісти надають перевагу терміну «мультимодальний дискурс» (multimodal discourse, Р. Джонс), language of film, film-as-text (Androutsopoulos), рідше cinematic discourse, film discourse, filmic discourse, telecinematic discourse (Piazza), film dialogue (S.Kozloff, J.Jaekle).

У сучасній кіносеміотиці виділилася тенденція до розмежування суміжних понять на позначення кінодискурсу: кінотекст, кінодіалог і власне кінодискурс (Є. Колодіна, С. Козлофф, В. Горшкова). У межах семіотичної парадигми домінуючим вважається термін «кінотекст», оснований на єдності лінгвістичної (знаки-символи) та нелінгвістичної (знаки-ікони, знаки-індекси) систем. Поняття кінодіалогу виокремила В. Горшкова, визначаючи його як вербальний компонент дискурсу певного фільму, завершеності якому надає аудіовізуальний (звукоглядацький) ряд [2, с. 77]. Як правило, кінодіалог вважають сферою реалізації кінодискурсу, «сенсом у просторі кінодискурсу», а не синонімічним йому поняттям. Власне кінодискурс розглядають як «континуум

кінотексту й кінодискурсу», де останній виступає в ролі абстрактного середовища реалізації складових, так званого «синергетично динамічного простору». Значної уваги західні лінгвісти приділяють саме телевізійному діалогу (М. Беднарек, Р. Пяцца, П. Куальйо) та телевізійному дискурсу (С. Голл, Т. Ван Дейк, М. Тулан). Телевізійний дискурс трактують як «різновид кінодискурсу, креолізоване утворення, що характеризується комунікативно-прагматичною адресованістю, квазіспонтанністю, відтворюваністю, комерціалізованістю, фрагментарністю, оснований на дещо узагальненій та спрощеній, стереотипізованій картині світу» [5, с. 88].

У межах лінгвістичної науки сформувалося кілька напрямків вивчення кінотворів: лінгвосеміотичний, лінгвокогнітивний, лінгвоперсонологічний, лінгвокультурологічний та інші. Міждисциплінарний семіотико-синергетичний підхід дозволяє трактувати кінодискурс як сукупність вербального і невербального компонентів кінотвору, а також факторів, що впливають на його створення і сприйняття, що утворюють єдине смислове, структурне і функціональне ціле [3]. Західні лінгвісти аналізують кінодискурс із позиції семіотики, продовжуючи Соссюрівську традицію діадичного (знак-символ, знак-ікона) лінгвістичного знака та розширюючи постструктуралістські положення Альтуссера та Лакана щодо «іконічної, міметичної природи пікторіальних знаків». П. Воллен стверджував, що в кінодискурсі роль знаків-ікон значно важливіша за роль індексальних знаків, а семіологи й лінгвісти перебільшують значення знаків-символів. У межах семіотичної теорії кінодискурс репрезентує єдність і синтез різнотипових мовних і немовних знаків, де знаки-індекси включають інтонацію, вигуки, шифтери, природні й технічні шуми, закадрову музику, відеоряд; знаки-ікони – звуконаслідування, жести, міміка акторів; знаки-символи, як правило, представляють мовний компонент – титри, написи в самому фільмі (письмові), мова акторів, закадровий текст (усні) [1, с. 103].

Г. Слишкін та М. Єфремова трактують кінотекст як зв'язне, цілісне й завершене повідомлення, виражене за допомогою вербальних (лінгвістичних) і невербальних (іконічних і/або індексальних) знаків, які організовані відповідно до замислу колективного функціонально диференційованого автора за допомогою кінематографічних кодів, зафіксоване на матеріальному носії і призначене для відтворення на екрані й аудіовізуального сприйняття глядачами. Кінематографічні коди розуміють як ракурс, кадр, світло, план, сюжет, монтаж і художній простір.

За дефініцією І. Лавріненко кінодискурс є полікодовою когнітивно-комунікативною єдністю семіотичних одиниць, що характеризується зв'язністю, цілісністю, завершеністю, адресат-

ністю й утілюється згідно із задумом колективного автора. І. Коваленко трактує кінодискурс як трирівневу синкретичну систему, або «креолізовану» єдність, що репрезентує власне текст, семіотичний простір, і результат інтерсеміотичного перекладу [6, с. 50].

Кінодискурс можна охарактеризувати з точки зору функцій, які він виконує, будучи семіотичною системою. Ці функції включають в себе передачу актуальної інформації, передачу минулого досвіду, участь у продукуванні нового знання, регулятивну, емотивну, естетичну функції, і меншою мірою – метамовну і фатичну функції. Особливо значимою є естетична функція, яка пов'язана з увагою до «повідомлення заради самого повідомлення», тобто швидше до форми вираження змісту, а не до самого змісту. Естетичний компонент проявляється в емоційно-почуттєвій оцінці повідомлення з точки зору його «краси».

Кінодискурс класифікують за низкою критеріїв:

- 1) за змістовим критерієм: художній (ігрове кіно) та документальний кінодискурс;
- 2) за метою й комунікативними принципами: кооперативний (комуніканти орієнтовані на гармонійну взаємодію) та конфліктний кінодискурс (наявні реальні чи уявні суперечності між суб'єктами);
- 3) за характером компоненту інформативності: інформативний і фатичний;
- 4) за жанром і цільовою аудиторією (театральний дискурс, драматичний кінодискурс, комедійний кінодискурс, психологічний кінодискурс, детективний кінодискурс, історичний кінодискурс, молодіжний кінодискурс, анімаційний кінодискурс).

Можна виокремити такі особливості кінодискурсу як знакової системи:

- належність одночасно до оптичних (сприйнятих зором) і слухових (сприйнятих слухом) знакових систем;
- небіологічна (культурна) природна семіотика, несплановане або неорганізоване виникнення;
- належність до складних багаторівневих відкритих семіотик, яка має здатність взаємодіяти з навколишнім середовищем;
- використання підсистем знаків, які утворюють певну ієрархію та в такій семіотиці комбінуються за певними правилами, де зміна порядку розташування одного знака тягне за собою зміну значення всієї комбінації знаків;
- належність до семіотичних функцій кінодискурсу таких, як передача актуальної інформації, передача минулого

досвіду, участь у продукуванні нового знання тощо [4].

Отже, кінодискурс є важливим видом дискурсу, засобом ідеологічного впливу, а також складним цілісним соціально й культурно зумовленим мисленнєво-комунікативним медійним феноменом, який характеризується експресивністю, діалогічністю, сполученням лінгвальних і нелінгвальних кодів у своїй структурі. Уважаємо доцільним стверджувати, що кінодискурс є абстрактним простором, на тлі якого розкриваються кінодіалог (як часово-просторова єдність вербального та аудіовізуальних образів) і кінотекст (як єдність знакових систем). Перспективним є подальше вивчення кінодискурсу як особливої форми дискурсу з урахуванням його полікодового характеру, що дасть змогу розкрити основні стратегії, залучені авторами кінофільму для досягнення певної прагматичної мети.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гридасова О.І. Кінодискурс як об'єкт навчання кіноперекладу / О.І. Гридасова // Вісник Житомирського державного університету. – 2014. – № 2 (74). – С. 102–107.
2. Горшкова В.Е. Перевод кинодиалога в концепции Жюлья Делеза / В.Е. Горшкова // Вестник МГУ. Серия 22 «Теория перевода». – 2010. – № 1. – С. 16–26.
3. Зайченко С. С. К вопросу о знаковой неоднородности кинодискурса / С. С. Зайченко // Вестник Челябинского государственного университета. – 2013. – № 2. – С. 96–99.
4. Зайченко С. С. Некоторые особенности кинодискурса как знаковой системы / С. С. Зайченко // Филол. науки. Вопр. теории и практики. – 2011. – № 4. – С. 82–86.
5. Зарецкая А.Н. Картина мира телесериала через призму когнитивной лингвистики / А.Н. Зарецкая // Вестник Челябинского государственного университета. – 2013. – № 24 (315). – Вып. 82. – С. 88–90.
6. Коваленко И.В. Интерсемиотический перевод в межкультурном аспекте: постановка проблемы / И.В. Коваленко // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. – 2011. – № 2. – Т. 2. – С. 50–53.

Литвиненко І.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Швидкі темпи розвитку суспільства, характерні для останніх років, активне впровадження нових технологій та зростання соціальної конкуренції вимагають від молоді вміння творчо застосовувати ті знання й навички, якими вони володіють, та якнайефективніше відтворювати їх у своїй діяльності.

Саме тому успіх у навчанні багато в чому залежить від активності учнів, характеру їхньої діяльності, ступеня

самостійності і творчості.

Метою дослідження є висвітлення процесу розвитку творчого потенціалу учнів початкових класів на уроках літературного читання.

Порушена нами проблема була предметом часткового обговорення у науковій літературі. Окремі аспекти щодо розвитку творчих здібностей становлять положення, що ґрунтуються на психологічній теорії творчої особистості та її розвитку (В.Моляко, Н.Лейтес, Р.Грановська, Я.Пономарьов). На думку С. Рубінштейна, творчість – діяльність людини, яка створює нові матеріальні і духовні цінності, що, у свою чергу, мають суспільну значущість.

Безумовно, продукти творчої діяльності молодших школярів не мають суспільної значущості, вони відрізняються лише певними елементами новизни і несуть скоріше за все суб'єктивний характер, проте саме вони є передумовою динамічності тих знань, якими володіє дитина, а з розширенням цих знань з'являється можливість більш високого рівня прояву новизни, оригінальності.

Сьогодні вже неможливо навчати традиційно: у центрі освітнього процесу перебуває учень. Від його творчої активності на уроці, уміння доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки, уміння спілкуватися з учителем, учнями класу, залежить успіх у свідомому опануванні шкільної програми. Саме тому творчий потенціал своїх вихованців необхідно розвивати через навчальну та виховну діяльність, а також роботу з батьками.

Головна функція вчителя полягає в організації і стимулюванні навчального процесу, спрямованого на розвиток особистості учня. Готуючись до кожного уроку читання, важливо зупинитись на найефективнішому, найцікавішому та нестандартному. Цьому сприятиме запровадження в освітній процес нетрадиційних форм проведення уроків (уроки творчості, уроки-фантазії, уроки-екскурсії, уроки-подорожі, уроки-інсценізації, уроки-презентації, уроки-ярмарки та ін.). Така оригінальна форма навчання допоможе вчителю уникати одноманітності, шаблонності, ширше застосовувати ефективні методи і прийоми для кращого засвоєння учнями нових знань та формування творчих здібностей.

Таким чином, учитель своєю роботою забезпечує: розвиток комунікативних навичок; творчий характер та емоційність навчання; диференціацію завдань з урахуванням вікової категорії; підвищення мотивації та стимулювання навчальної діяльності шляхом пропозиції проблемних ситуацій та завдань відповідно до інтересів учнів.

Для більшої зацікавленості школярів поряд із стандартними

завданнями пропонуються такі, що вимагають творчих пошуків, оригінальності, винахідливості. Саме такі креативні, пізнавальні, інтелектуальні вправи під час читання допомагають розвинути в учнів відповідні пізнавальні процеси – пам'ять, увагу, уяву, логічне мислення. Завдання, що сприяють емоційному сприйняттю дітьми поетичних та прозових творів. Позитивним моментом у сприйманні художнього твору є виникнення в дитини відчуття своєї близькості, зв'язку з його героями. Це допомагає їй краще зрозуміти бажання, думки інших людей, збагнути людську цінність і усвідомити свою унікальність.

Завдання, в основі яких – використання прийому емпатії. Емпатія – співпереживання з героями твору: людьми, тваринами, рослинами шляхом перевтілення в ці образи. Таке перевтілення дає поштовх до роздумів, переживань, оцінки, а також можливість розвивати творчі здібності учня, стимулювати його активність, збуджувати інтерес до власного емоційного стану, сприяє самоствердженню, появі віри у власні можливості.

Завдання для розвитку творчої уяви засобами слова. Високу ефективність для розвитку творчої уяви молодших школярів на уроках літературного читання мають такі види завдань: ознайомлення з найпростішими прийомами розвитку творчої уяви; складання творів-мініатюр за опорними словами та словосполученнями; складання творів-описів на основі узагальнення особистих вражень, спостережень у природі; складання віршів, словесних творчих завдань на добір рими, складання початку чи закінчення вірша; складання казки за малюнком; створення продовження казки, оповідання; складання чистомовок, загадок; використання анаграм, метаграм.

Читання або розповідь казки учителем. Для активізації аналітико-синтетичної діяльності школярів можна супроводжувати це записами фрагментів казки на дошці.

Слухання казки ілюструється окремими сценками, які грають заздалегідь підготовлені учні; римованих рядків, казкових повторів тощо. Для цього використовуються ще й стилізовані костюми чи окремі яскраві атрибути, виготовлені дітьми (букви, частини слів та ін.). Зорове та емоційне сприйняття сприятиме запам'ятовуванню та швидкому впізнанню цих сполучень в усному мовленні, при написанні диктантів, творчих робіт.

З метою формування креативно-логічного мислення на уроках читання обов'язково поєднується емоційне сприймання твору з його логічним аналізом. Корисним тут стають завдання на смисловий і структурний аналіз твору: визначення головного у творі (добір заголовка, складання плану, формулювання головної думки тексту), порівняння вчинків і характерів героїв, художніх описів, вражень. Усі ці етапи роботи організовуються

так, щоб вони розвивали літературні здібності дитини. Наприклад, пропонується скласти не тільки простий план твору, а й цитатний, використовуючи прислів'я, фразеологічні звороти.

Таким чином, можна виділити головні положення, на основі яких будується ефективна система завдань з розвитку творчого потенціалу учнів: використання різноманітних форм співпраці між учителем і учнем та між учнями в процесі навчання творчості (парне, групове, індивідуальне і фронтальне навчання); навчання найпростішим прийомам творчості; стимулювання мотивації розвитку творчого потенціалу шляхом створення ситуацій емоційно-ціннісних переживань, у результаті яких у дитини виникне бажання висловити свої почуття і спостереження; створення доброзичливої атмосфери підтримки творчих зусиль дітей.

Сьогодні суспільству вкрай потрібні творчі люди з розвиненим інтелектом, з високим рівнем культури і духовності, здатні до саморозвитку, до перетворення власного життя та життя країни на краще. І саме в цьому контексті, можна вважати, що проблема розвитку творчого потенціалу, формування у дітей емоційно-ціннісного ставлення до світу набуває особливої актуальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буряк В.К. *Пізнавальний інтерес та способи його формування* / В.К. Буряк. – К.: Радянська школа, 1984. – С. 16.
2. Маркова А.К. *Формування мотивації вчення в шкільному віці* / А.К. Маркова. – М., 1974. – С.160.
3. Волощук І.С. *Науково-педагогічні основи формування творчої особистості* / І.С. Волощук. – К.: Педагогіка, 1998. – 156с.
4. Носенко Т.І. *Інтерактивні технології навчання : навчальний посібник* / Т.І. Носенко. – К.: КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2010. – 110с.
5. Бушусєва Л.С. *Методи активізації творчого мислення молодших школярів* / Л.С. Бушусєва. – К.: Початкова школа, 2008. – С.13-16.

Волик О.

Сумський державний педагогічний університету імені А. С. Макаренка

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОБОТІ ІЗ УЧНЯМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

На основі активізації та корекції розумової діяльності учнів спеціальних закладів освіти можна підвищити якість засвоєння ними соціальних норм і оцінок, що позитивно відобразиться на суспільно-значущій поведінці. Значні виховні можливості у формуванні ціннісних орієнтацій в учнів з інтелектуальними порушеннями має дитячий театр – самодіяльна театральна

творчість дітей. Ці можливості виявляються в механізмах створення художньо-театрального образу, у дії на особистість комплексу мистецтв, у колективному характері театральної творчості, що створює умови для організації виховуючого сценічного і позасценічного спілкування юних акторів.

Театральна діяльність – це специфічний вид мистецької діяльності, який поєднує в собі можливості багатьох художньо-зображувальних засобів, експресії; вона сприяє створенню образів, розвитку культури мовлення, образного мислення, регулює поведінку; сприяє розвитку асоціативної пам'яті, художньої уяви, а також впливає на внутрішній світ дитини [1].

Використання елементів театральної діяльності як активної форми естетичного виховання формує в людині здатність до переживання, а саме – до пізнання усього «людського». У роботі із учнями з інтелектуальними порушеннями доцільно використовувати художньо-дидактичний метод, сутність якого полягає в наданні дидактичному матеріалу художньої форми, завдяки чому він легше, приємніше і міцніше засвоюється учнями на основі виникнення в їхній уяві яскравого образу і встановлення асоціативних зв'язків між ним і змістом навчальної теми.

Особливе місце серед засобів художньо-дидактичного методу посідає театр. Культурна цінність театру полягає в тому, що він синтезує всі форми мистецької творчості: його психологічна цінність – це надання соціального характеру нашим переживанням, практична цінність – найдужчий стимулятор самодіяльності дітей. З таким же ентузіазмом учні з інтелектуальними порушеннями можуть ставитися до дидактичних театральних вистав і разом з тим будуть студіювати найрізноманітніші предмети [3].

Історико-педагогічний досвід використання елементів театральної діяльності у вихованні учнів пройшов вікову еволюцію, але не втратив своєї актуальності. Нового соціокультурного значення цей досвід набуває у наш час, коли положення про роль театрального мистецтва у навчально-виховному процесі стає провідним для сучасної філософської та педагогічної думки і практики.

Особливої актуальності в наш час набуває театралізація навчального матеріалу, яку діти виконують у формі драматизації, заснованої на принципах імпровізації. Обґрунтовано доцільність використання у навчально-виховній роботі з учнями таких видів театральної діяльності, як ритмічна драматизація, пантоміма, словесна інтерпретація, імпровізація та інсценування художньої прози [1].

У сучасній педагогічній практиці досить широко використовуються на уроках із різних предметів різноманітні за формою

дидактичні ігри, зокрема театральні [3]. Уроки з елементами театральної діяльності стимулюють розвиток образного мислення, уяви, фантазії, створюють умови для творчого натхнення до самоосвіти та самовиховання. Такі уроки можуть бути ефективною формою організації не лише навчально-виховного процесу у спеціальному закладі освіти, а й засобом адаптації в соціумі. Отож, саме театралізована художньо-ігрова діяльність допомагає учню самореалізуватися у творчій діяльності. Художня гра – це гра фантазування, гра уяви. Вона є специфічним видом дитячої творчості, що займає проміжне становище між грою та власне дитячою творчістю. Поки результат гри уяви залишається побічним, до тих пір діяльність дитини виступає як художня гра. Як тільки результат набуває самостійної значущості, художня гра трансформується у власну художню творчість [2].

У педагогічній практиці активно використовуються інсценівки. Основою таких інсценівок є «drama», що з давньогрецької трактується як дія. Досить часто подібні ігри розігруються в класі чи в позакласний час в якості засобу виховання, передачі морально-етичних цінностей, естетичних ідеалів, соціалізації тощо. Але, на жаль, на сучасному етапі накопичено невеликий досвід щодо використання елементів театральної діяльності в навчально-виховному процесі спеціального закладу освіти. Причиною цього є те, що педагоги, звісно не всі, готуються до цього поверхнево, не заглиблюючись у суть важливості та необхідності використання елементів театального мистецтва. Ігрова природа театру не тільки дозволяє цілісно вибудувувати педагогічний процес (єдність трьох базових процесів школи – розвитку, соціалізації і формування особистості), але й забезпечує психічний розвиток дітей (відчуваю – мислю – дію). Театральне мистецтво дає можливість учителю краще зрозуміти учня [1].

У сучасній педагогічній практиці виховання засобами театральної діяльності поступово зменшується і навіть взагалі зникає. Сьогодні майже не існує шкільних театральних колективів, а діяльність тих, що працюють, здебільшого спрямована лише на організаційно-постановчу роботу. Така тенденція штучно вилучає театральну діяльність із арсеналу освітньо-виховних засобів формування учнів, звужує її педагогічний потенціал до меж розваги і дозвілля.

Формування ціннісних орієнтацій в учнів з інтелектуальними порушеннями успішно відбувається у навчальному процесі через організацію його змісту, добору вчителем форм, методів та прийомів навчання. Не менш важливе значення у вирішенні цього завдання має позаурочна робота, яка здійснюється через використання різних форм індивідуальної та групової діяльності

вихованців. Важливе значення у цій системі відведено формам виховної роботи, в яких використовуються елементи театральної діяльності.

В ході театральної діяльності учні з інтелектуальними порушеннями знайомляться з навколишнім світом у всьому його різноманітті через образи, фарби, звуки, а вмiло поставлені питання змушують їх думати, аналізувати, робити висновки і узагальнення. Театралізовані заняття розвивають емоційну сферу дитини, примушують її співчувати персонажам, співпереживати подіям, які розігруються. Театралізована діяльність дозволяє учневі вирішувати багато проблемних ситуацій опосередкованих від особи будь-якого персонажа. Це допомагає долати боязкість, невпевненість у собі, сором'язливість.

Театральна діяльність як засіб формування ціннісних орієнтацій у дітей з інтелектуальними порушеннями спрямована на оволодіння способами самообслуговування, дозволяє зменшити залежність дитини від оточуючих, сприяє підвищенню її впевненості у своїх силах, створює передумови для навчання іншим видам діяльності. Формування ціннісних орієнтацій може бути успішним за умови використання різних нетрадиційних засобів, серед яких важливе місце належить театральній діяльності, яка сприяє соціальній адаптації дітей означеної нозології до суспільства.

Таким чином, в ході роботи висвітлено особливості впровадження театральної діяльності в роботі із учнями з інтелектуальними порушеннями, яка дозволяє зменшити залежність дитини від оточуючих, сприяє підвищенню її впевненості у своїх силах, створює передумови для навчання іншим видам діяльності. Формування ціннісних орієнтацій може бути успішним за умови використання театральної діяльності, яка сприяє подоланню труднощів, що виникають у побуті дітей означеної нозології, підвищенню ефективності процесів їхньої соціалізації та соціальної інтеграції в суспільство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дергач М. А. *Практика застосування театрального мистецтва в освітній системі України [Електронний ресурс] / М. А. Дергач. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua./portal/soc_gum/pspo*
2. Миронова С. П. *Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс : навч. посіб. / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені І. Огієнка, 2008. – 204 с.*
3. Синенко П. А. *Театральная педагогика в школьном пространстве / П.А.Синенко // Сибирский учитель. – 2009. – № 6 (30). – С. 42–56.*

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ З МАТЕМАТИКИ РІЗНИХ РОКІВ

З перетворенням України на самостійну державу освіта стала власною справою українського народу. Розглянемо, як саме змінювалася і продовжує змінюватися ця сфера, особливу увагу звернемо щодо питань вивчення математики в старшій школі.

Від СРСР у 1991 році Україна успадкувала потужну розгалужену освітню систему з передовою на той час інфраструктурою. В подальші роки відбулося екстенсивне використання матеріально-технічних, кадрових і організаційних ресурсів попередньої системи та пристосування їх до потреб незалежної держави.

У 1999 році Закон України «Про загальну середню освіту» задекларував перехід до 12-річної повної середньої освіти. За навчальною програмою з математики для загальноосвітніх навчальних закладів тих років вивчення алгебри і початків аналізу та геометрії мало відбуватись так: 10 клас – «Функції, їхні властивості та графіки» (22 год.), «Тригонометричні функції» (26 год.) та «Паралельність прямих і площин у просторі» (22 год.), «Перпендикулярність прямих і площин у просторі» (22 год.), 11 клас – «Похідна та її застосування» (24 год.), «Показникова та логарифмічна функції» (18 год.), «Елементи теорії ймовірності та математичної статистики» (20 год.) та «Вектори і координати» (10 год.), «Геометричні тіла та поверхні» (20 год.), 12 клас – «Інтеграл та його застосування» (16 год.), «Рівняння, нерівності та їх системи» (16 год.) та «Об'єми та площі поверхонь геометричних тіл» (26 год.) відповідно. Проте це прогресивне рішення було ухвалено без попередніх публічних дискусій і з'ясування позицій основних дійових осіб освітнього процесу, методом «реформи згори». Тому за даними соціологічного опитування Інституту соціальної та політичної психології Національної Академії педагогічних наук України у 2010 році 70% респондентів висловили негативне ставлення до впровадження 12-річної повної середньої освіти і в тому ж році Верховна Рада ухвалила закон про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти (щодо організації навчального процесу)» і про повернення до 11-річної повної середньої освіти.

Чинними з того часу були навчальні програми з математики чотирьох рівнів: стандарту, академічного, профільного та для класів з поглибленим вивченням математики.

Одним із головних завдань вивчення математики рівня стандарту є забезпечення умов для оволодіння кожним учнем певними прийомами математичної діяльності та навичками їх

застосувань до розв'язування практичних задач. Такі вимоги необхідні як для успішного вивчення багатьох навчальних предметів загальноосвітньої школи, так і для отримання якісної професійної освіти, продовження освіти на наступних етапах, їх ставить і сучасний ринок праці.

Мета навчання математики на академічному рівні полягає у забезпеченні загальноосвітньої підготовки з математики, достатньої для вивчення профільних предметів, для успішної майбутньої професійної діяльності в тих сферах, де математика відіграє роль апарату, специфічного засобу для вивчення й аналізу закономірностей, реальних явищ і процесів.

Навчання математики в класах математичного та фізико-математичного профілів має забезпечувати загальноосвітню підготовку з математики, яка достатня для успішного вивчення фізики та інших, в першу чергу природничих, предметів, продовження навчання у вищих закладах освіти за спеціальностями, безпосередньо пов'язаними з математикою, або за спеціальностями, де математика відіграє роль апарату для вивчення й аналізу закономірностей реальних явищ і процесів, а для класів з поглибленим вивченням математики – такий рівень підготовки, що є необхідним для подальшого вибору й успішного опанування професією, яка потребує високого рівня математичних знань, тобто за спеціальностями теоретичної та прикладної математики або спеціальностями тих галузей, які потребують розвиненого математичного апарату для вивчення й аналізу закономірностей реальних явищ і процесів, у підготовці до навчання у вищому навчальному закладі з відповідним фаховим спрямуванням.

Основні відмінності вивчення математики цих рівнів полягають у змісті навчального матеріалу, часу, відведеного на вивчення різних тем, а також у вимогах до навчальних досягнень учнів. На рівні стандарту в курсі алгебри і початків аналізу вивчаються наступні теми: 10 клас – «Функції, їхні властивості та графіки» (22 год.), «Тригонометричні функції» (26 год.), 11 клас – «Показникова та логарифмічна функції» (12 год.), «Похідна та її застосування» (14 год.), «Інтеграл та його застосування» (10 год.), «Елементи комбінаторики, теорії ймовірностей і математичної статистики» (10 год.), в курсі геометрії: 10 клас – «Паралельність прямих і площин у просторі» (22 год.), «Перпендикулярність прямих і площин у просторі» (22 год.), 11 клас – «Координати і вектори» (10 год.), «Геометричні тіла. Об'єми та площі поверхонь геометричних тіл» (37 год.). В процесі вивчення математики на академічному рівні до наведених тем додаються: 10 клас – «Функції, рівняння і нерівності» (12 год.), «Степенева функція» (14 год.), «Тригонометричні рівняння і нерівності» (16 год.), «Систематизація та узагальнення фактів і методів планіметрії»

(8 год.), «Вступ до стереометрії» (6 год.), 11 клас – «Координати, геометричні перетворення та вектори у просторі» (16 год.), «Многогранники» (16 год.), «Тіла обертання» (16 год.). Профільний рівень передбачає вивчення додатково: 10 клас – «Функції, многочлени, рівняння і нерівності» (60 год.), 11 клас – «Границя та неперервність функції. Похідна та її застосування» (50 год.), «Рівняння, нерівності та їх системи. Узагальнення та систематизація» (20 год.). Учні класів з поглибленим вивченням математики вивчають ще: 10 клас – «Повторення і систематизація навчального матеріалу з курсу алгебри 8-9 класів» (20 год.), «Елементи математичної логіки» (10 год.), «Числові послідовності» (25 год.), 11 клас – «Комплексні числа та многочлени» (25 год.), «Многогранні кути» (12 год.) [1].

З 2018 року навчальну програму академічного рівня вилучили. Кардинальних змін на інших рівнях не відбулося, лише на рівні стандарту додано такі теми: 10 клас – «Многогранники» (14 год.), «Тіла обертання» (12 год.), а на рівні поглибленого вивчення вилучено тему «Елементи математичної логіки» (10 год.) в 10 класі та включено «Елементи геометрії тетраедра» (11 год.) в 11 класі, а також дещо змінився порядок вивчення тем по класах.

Зрозуміло, що з Новою українською школою навчальні програми як з математики, так і з інших предметів докорінно зміняться. Адже старша школа планується бути профільною з двома спрямуваннями: академічного, із поглибленим вивченням окремих предметів з орієнтацією на продовження навчання в університетах, та професійного, яке поряд із здобуттям повної загальної середньої освіти забезпечить отримання першої професії (не обмежуватиме можливість продовження освіти). Всі ці зміни мають підвищити доступність якісної, конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства та забезпечити особистісний розвиток людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання протягом життя [2].

Таким чином, програма з математики в загальноосвітній школі змінюється в залежності від потреб суспільства і часу, забезпечуючи математичну компетентність учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Збірник програм з математики для допрофільної підготовки та профільного навчання (у двох частинах). Ч. II. Профільне навчання / Упоряд. Н. С. Прокопенко, О. П. Вашуленко, О. В. Єрзіна. – Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 384 с. – (Факультативи та курси за вибором).
2. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

Постановка проблеми. Відомо, що проблема охорони розумного балансу між людським життям і природою сьогодні стали пріоритетними питаннями світової громадськості та українського суспільства. Від стану довкілля залежать стан здоров'я людей, тривалість їхнього життя, динаміка демографії тощо. В Україні тривалість життя становить близько 66 років. Для порівняння: у Польщі –74, у Швеції – 80.

Доводиться спостерігати, що антропогенне навантаження на території України викликано діяльністю підприємств металургійної, гірничодобувної, хімічної промисловості, паливно-енергетичного комплексу. На жаль, це призвело до розвитку екологічної кризи в Україні, яка продовжує розростатися та поглиблюватися, охоплюючи дедалі більші території.

Розглянемо основні причини появи екологічних проблем в Україні: ресурс та енергоємна структура економіки; зношеність основної економічної інфраструктури; недосконала система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища; недосконалість системи раннього екологічного виховання у сім'ї, школі, позашкільних закладах; не сформованість екологічної культури окремого громадянина.

Важливо зазначити, що екологічна свідомість та культура є базовою умовою для подолання глобальної екологічної кризи та екологічних проблем України. Поява екосвідомості та екокультури є відповіддю на виклик сучасної екологічної ситуації в системі «суспільство-природа». Культура поведінки, побуту та спілкування, праці, як і будь якого аспекту життєдіяльності особистості – це загальний результат навчання, освіти та виховання. Тому основи екокультури закладаються ще з раннього дитинства. Велике значення в цьому відіграє родина та освітній заклад, саме вони навчають правильно визначати допустимі межі антропогенних дій на природу й оцінювати викликані ними кількісні й якісні зміни довкілля.[4]

Аналіз досліджень та публікацій. Аналізуючи дослідження та публікації, можна відмітити, що питання щодо важливості екологічної культури стало предметом наукових пошуків багатьох дослідників. Вітчизняні та зарубіжні науковці приділяють все більше уваги формуванню екологічної культури учнів і студентів. Мета досліджень полягає в теоретичному обґрунтуванні процесу формування екологічної культури студента.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що екологічна культура – це тип життєдіяльності людини, що успадковується, та її взаємовідносин з навколишнім середовищем, які сприяють здоровому способу життя, стійкому соціально-економічному розвитку, екологічній безпеці країни і кожної людини. Важливим аспектом, які входять у коло екологічної культури особистості, є проблема виховання та освіти екологічної культури особистості. Це зміст, на думку Б. Т. Лихачова, будується на наступних підставах. Однією складовою є власне екологічні та пов'язані взаємодіючі з ними знання, які виступають базисом, фундаментом адекватного ставлення людини до екологічних проблем. Іншою фундаментальною змістовною складовою частиною екологічної культури, що формує морально-естетичне ставлення до дійсності, є емоційно-естетична культура. І, нарешті, екологічна культура особистості немислима поза її діяльнісно-практичним відношенням до дійсності.

Всі вищеназвані складові утворюють єдиний зміст процесу становлення нового екологічного мислення. В даний час рівень екологічного мислення в різних країнах і в різних областях діяльності, звичайно, неоднаковий. Однак можна з великою мірою впевненості стверджувати, що в масовій свідомості екологічний стиль мислення впевнено закріпився і вже сьогодні став його органічною складовою.

Екологічне мислення вимагає відмови від егоїстичних споживчих встановлень, орієнтованих на вузькогрупові інтереси, на досягнення цілей і матеріальних благ, коли до уваги не береться не тільки якість природного середовища і благополуччя майбутніх поколінь, а й елементарна забезпеченість ближнього.

У той же час, не можна не помічати тієї обставини, що масовій свідомості все ще не вистачає загостреного сприйняття кризового стану як природного, так і соціального середовища проживання людини.

У заключному документі Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро, у програмі «Денний порядок для XXI століття», був зроблений висновок про життєву необхідність переходу людства до сталого розвитку. Важливе осмислення специфіки сталого розвитку починається з засвоєння того, що в центрі такого розвитку знаходиться людина, яка має невід'ємне право на здорове і щасливе життя, а охорона навколишнього середовища повинна стати найважливішим елементом процесу сталого розвитку, а зусилля колективного розуму будуть спрямовані на те, щоб забезпечити безпеку людства в усіх відношеннях і реалізувати прагнення людини до особистого і соціального спокійного життя. [3]

Однак екологічна культура майбутнього спеціаліста певної галузі є невід'ємною складовою його професіоналізму: з одного боку – це специфічний напрям фахової підготовки, а з іншого – компонент усіх інших видів знань, умінь і навичок гуманістично спрямованої діяльності.

Розглядаючи феномен екологічної культури, ми можемо сказати, що екологічна культура майбутнього фахівця вищого технічного навчального закладу є цілісним особистісним утворенням, яке характеризується сформованим ціннісно-мотиваційним ставленням до навколишнього середовища, високим рівнем екологічних знань, а також навичками і вміннями самостійної екологічної діяльності. [2]

Для підтримки нового типу екологічної культури суспільство потребує спеціальних соціальних інститутів у широкому розумінні даного наукового терміна. Насамперед, це наукові та управлінські установи та підприємства екологічного профілю. Далі, це соціальні інститути, діяльність яких набагато більша за природоохоронні завдання. Серед таких – засоби масової інформації, від яких значною мірою залежать формування масової екологічної свідомості, виконання освітньої функції, що є найважливішим фактором формування екологічної культури в цілому. Тому, мабуть, активну участь у просвітницькій роботі засобів масової інформації викладачів вузів і шкіл, аспірантів і студентів – їх професійний і моральний борг. Соціальні інститути, в тій чи іншій мірі зайняті проблемою взаємодії суспільства і природи, - той «механізм», який підтримує і розвиває екологічну культуру суспільства.

У наші дні проявляється велика зацікавленість до питань стійкої екологічної освіти та спостерігається можливість і необхідність доповнення ідей стійкого розвитку до практики екологічної освіти. Екологічна освіта повинна «виробляти» у людей такі моделі поведінки, норми і принципи дій в соціо-природному середовищі, які породжують і відтворюють екологічний розвиток. Усі найважливіші принципи, категорії і поняття концепції навколишнього природного середовища мають бути відображені і розкриті в змісті, формах і методах екологічної освіти. Ця ідея є вирішальною для створення нової парадигми екологічної освіти.

Звернемо увагу на те, що екологічна освіта це цілеспрямовано організований, планово і систематично здійснюваний процес засвоєння екологічних знань, умінь і навичок. Екологічна освіта покликана врятувати людство від загрози, що насувається, на основі формування екологічного світогляду замість споживчого, що панує нині. Вона базується на знаннях законів природи та її реакції на антропогенний вплив.

Подальший розвиток цивілізації може здійснюватися тільки у співіснуванні з законами природи та усвідомленні людиною своєї справжньої ролі в системі біотичної регуляції. Перед людством постало складне завдання - здійснити кардинальні зміни у своїй свідомості, сформувавши і добровільно прийняти обмеження і заборони, що диктуються законами розвитку біосфери. Однією із соціальних технологій, що здатна змінити багато стереотипів поведінки, механізмів економіки і соціального розвитку є екологічна освіта.

Основи екологічної освіти було закладено у 1968 році на Міжнародній конференції ЮНЕСКО у Парижі, пізніше у 1970 році вони були підтверджені на Міжнародній нараді у Неваді (США). А у 1972 році конференція ООН у Стокгольмі задекларувала зв'язок між освітою і станом природи. В результаті цього у 1975 році з'явилась «Міжнародна програма екологічної освіти». В ній задекларовано такі основні положення екологічної освіти:

- будь-яке життя самоцінне, унікальне і неповторне; людина відповідальна за все живе;
- природа була і завжди буде сильнішою за людину. Вона вічна і нескінчена. Основою взаємовідносин з природою має стати взаємодопомога, а не протистояння;
- чим різноманітніша біосфера, тим вона стійкіша;
- сформований у масовій свідомості протягом багатьох років антропоцентричний тип свідомості повинен бути витіснений новим баченням світу – екоцентричним. [1]

Висновок. Отже, сучасне екологічне мислення має бути демократичним, ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях, орієнтованих на історичну перспективу, а не на сьогодишній корисливий інтерес.

Важливою складовою нового типу мислення є серйозне осмислення екологічної ситуації в світі, необхідність залучення досягнень науково-технічної революції для екологічних потреб, у тому числі найвищих технологій. Проаналізувавши декілька джерел з даної теми, хочемо сказати що для досягнення цих цілей необхідно активізувати весь потенціал культури, провести радикальну, гуманістичну переорієнтацію всієї системи її цінностей, повною мірою осягнути значення природи для існування людства.

ІННОВАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Інновативний характер управління людськими ресурсами в організації здебільшого проявляється в застосуванні керівництвом організації комплексу інноваційних технологій в управлінні людськими ресурсами (HR-інновацій). Ефективність впровадження таких HR-інновацій значною мірою визначається особливостями розвитку потенціалу організації, системи управління людських ресурсами, станом їх використання та розвитку, структурою керівного персоналу, освітнім рівнем управлінців, їх досвідом, стажем роботи та ін. Визначення напрямків застосування HR-інновацій в організації вимагає проведення діагностики стану розвитку людських ресурсів в організації, аналізу керуючої системи, моделей компетенцій та їх реалізації.

Не заперечною є думка Дж. Барні та Р. Грант, які запропонували підхід до розвитку організації, що заснований на людських ресурсах (RBV – аббревіатура від перших літер англійської назви Resource-based view). Вони вважають, що найбільш важливими внутрішніми ресурсами компанії є інформація і люди, а також їхнє ставлення до інших ключових процесів і нематеріальних активів, таких, як збір і поширення інформації, формування брендів, створення й підтримка репутації організації [3; 4; 5].

Школа «управління людськими ресурсами» сформувалася на Заході, а її представники – Дж. Дуглас, Д. Хант, С. Клейн, Е. Шейн – у своїх роботах аналізують зміни, що відбуваються в людських ресурсах під впливом мінливих зовнішніх умов. У зв'язку з цим учені виділяють сучасні вимоги до управління людськими ресурсами та пропонують нові підходи щодо вдосконалення теорії та практики управління. Співвідношення понять «управління персоналом» і «управління людськими ресурсами» при цьому вказує на те, що управління персоналом – це мікроекономічне поняття, яке служить для позначення діяльності менеджменту організації щодо забезпечення функціонування персоналу згідно з організаційними цілями.

Зазначимо, що диференціація організацій призводить до диференціації систем управління персоналом [1]. Очевидно, що дані управлінські рішення в організаціях матимуть свою специфіку. Ця специфіка виявлятиметься в стратегічних і тактичних аспектах управління. Тому важливим бачиться систематизація основних стратегічних і тактичних аспектів

управління людськими ресурсами в організації.

Стратегічні рішення в сфері управління людськими ресурсами можуть представляти собою також сукупність стратегій, що спираються на ідеологічний і філософський фундамент.

У зв'язку з цим важливою є думка Баннікової К., яка пропонує чотири аспекти, що характеризують управління людськими ресурсами: 1. Певний набір переконань і пропозицій; 2. Рішення з управління персоналом спираються на стратегічні потреби; 3. Провідна роль лінійних керівників; 4. Акцент на систему «важелів» при формуванні робочих відносин [2].

У цілому ми можемо зробити висновок, що концепції управління персоналом організації мають різні характеристики, але при цьому їх об'єднують стратегія, яка робить акцент на інтеграції; орієнтація на виконання зобов'язань; переконання керівництва організації в тому, що до людей слід ставитися як до активу організації; індивідуальний підхід до трудових відносин та ін. Очевидно, що основою стратегії управління людськими ресурсами є інтеграція кадрової та організаційних стратегій організації, які спрямовані на використання людських ресурсів; при цьому враховується отримання працівником максимального можливого матеріального та психологічного задоволення від своєї праці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Глухенькая Н. М. (2015). Исследование систем управления персоналом: интеграционный подход. *Фундаментал. исслед.* 2, ч. 14. 3019–3022. Retrieved from: URL: <http://fundamental-research.ru/ru/article/view?id=37682>
2. Bannikova K., Mykhaylyova K. (2017). *Organizational Memory as a Mechanism of Formation and Development of Organizational Culture. IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*. 22, Issue 4, Ver. II. 9–15.
3. Barney J. (1991). *Firm resources and sustained competitive advantage. Journal of Management*. 17. 99–120.
4. Barney J. (1986). *Strategic factor markets: Expectations, luck, and business strategy. Management Science*. 32. 1231–1241.
5. Grant R. M. (1996). *Prospering in Dynamically-Competitive Environments: Organizational Capability as Knowledge Integration. Organization Science*. 7. 375–387.

Лубенська А., Старостенко В.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ІМІДЖУ ВНЗ

Імідж – це мистецтво керувати враженням.

Е. Гофман

Імідж визначає місце навчального закладу на ринку освітніх послуг, безпосередньо впливає на успішність закладу та

забезпечує розширення сфер його діяльності. Імідж – емоційно-забарвлений образ, який утворився у масовій свідомості і який визначається співвідношенням між різними сторонами його діяльності та транслюється у зовнішнє середовище. Позитивний імідж сприяє економічному розвитку університету, через встановлення співпраці із фондами, здатними вплинути на фінансування певних проектів. Імідж визначає ставлення до освітньої структури як окремої особистості, так і суспільства загалом. Залучення установою Інтернет-представництв у соціальних мережах надає переваги в конкурентних умовах сучасного ринку. Завдяки таким представництвам ВНЗ може формувати позитивний імідж, корпоративну культуру та надавати інформаційні послуги, водночас зміцнюючи свої конкурентні позиції на ринку освітянських послуг.

Соціальні мережі з'явилися фактично з формуванням соціуму як такого, а от ідея про те, що взаємодію людей можна представити у вигляді мережі (у вузлах якої знаходяться індивідууми, а зв'язують їх лінії можуть інтерпретуватися як відображення взаємодії в парах), виникла значно пізніше. Ще в 1902 році соціолог Ч. Кулі писав: «Людину можна представити як точку перетину будь-якої кількості ліній, які позначають соціальні групи, при цьому число ліній відповідає числу груп, до яких належить даний індивід» [5].

У другій половині ХХ століття поняття «соціальна мережа» стало популярним у дослідженнях соціологів західної Європи та Америки, загальноживаним в англійській мові. А з часом в якості вузлів соціальних мереж почали розглядати не тільки людей, а й будь-яких інших акторів, які можуть мати соціальні зв'язки, наприклад міста, країни і т.п. [8]. Офіційним початком буму соціальних мереж прийнято вважати 2003-2004 роки, коли були запущені «LinkedIn», «MySpace» і «Facebook» («ВКонтакте» – його російський аналог) [7].

Як визначає Н. Бокарьова, сучасна «соціальна мережа - це організована безліч людей, що складається з двох типів елементів: люди і зв'язки між ними. Такі системи володіють емерджентними властивостями – властивостями цілого, що виникають завдяки взаємодії та взаємозв'язку його частин» [1]. Тобто, соціальна мережа – це інтерактивний багато-користувацький сайт, контент якого наповнюється його відвідувачами, з можливістю вказівки будь-якої інформації про окрему людину, за якою сторінку (аккаунт) користувача зможуть знайти інші учасники мережі. Контент – (від англійської «content» – зміст) – це будь-яке змістовне наповнення інформаційного ресурсу або веб-сайту. Контентом називаються тексти, мультимедіа, графіку [2]. Це соціальна структура, що складається

з груп вузлів, якими є соціальні групи, особистості, індивідууми. Головна риса цих мереж – це система «друзів» та «спільнот за інтересами». І якщо «LinkedIn» створювалася з метою встановлення/підтримки ділових контактів, то власники «MySpace» і «Facebook» зробили ставку, в першу чергу, на задоволення людської потреби в самовираженні. Адже, відповідно до піраміди Маслоу, саме самовираження є найвищою потребою людини, випереджаючи навіть визнання і спілкування [8]. Соціальні мережі стали основою, де кожен може знайти технічну і соціальну базу для створення та відображення свого «Я» у віртуальному середовищі. Користувач отримав можливість не тільки спілкуватися і творити, а й поширювати результати своєї творчої реалізації багатомільйонній аудиторії будь-якої з соціальних мереж.

Вивченням і застосуванням соціальних мереж, як інструмента маркетингових комунікацій займаються спеціалісти відповідних структур великих компаній та організацій, які таким чином сприяють просуванню товарів та послуг, формують імідж та мають швидкий зворотній зв'язок з покупцями та партнерами.

А для ВНЗ, цільовою аудиторією яких є абітурієнти, важливо вміти ефективно використовувати потенціал віртуальних спільнот.

Державна служба статистики України зазначає, що за останні п'ять років кількість бажаючих отримати середньотехнічну і вищу освіту в Україні зменшилася на 502,2 тис осіб [4]. В цих умовах залучення соціальних мереж, як додаткового інструментарію за для покращення конкурентоспроможності організації, стає вагомим управлінським рішенням. Немаловажним є те, що корисність наявності представників певних компаній у соціальних мережах вже визнана і застосовується менеджерами, а з боку керівництва українських ВНЗ дана можливість, здебільшого, не використана.

Інформаційний образ ВНЗ в соціальній мережі формується за допомогою: офіційних сторінок та спільнот ВНЗ, сторінок та спільнот інститутів (факультетів), кафедр та інших підрозділів, персональних сторінок керівництва, дописів та коментарів користувачів зі згадками ВНЗ в інших спільнотах чи на сторінках (персональних, корпоративних тощо) в тому числі дописи партнерів, конкурентів, представників органів влади, органів контролю тощо, а також історії тих користувачів, які ставили відмітки про місце навчання або роботи у ВНЗ.

Маркетологами вже зазначено, що замість того, щоб забороняти і блокувати доступ своїм співробітникам до соціальних мереж, установам необхідно активно їх використовувати [3]. Умовами ефективності їх застосування є наступні:

- Якісний, привабливий дизайн, який важливий при першому ознайомленні та привернення уваги користувача до певної спільноти.
- Підтримка, оновлення, регулярна ритмічна активність, що викликає очікування.

Адміністрування такого Інтернет-товариства покладається на спеціалістів прес-служб, в обов'язки яких входить актуалізація офіційного сайту компанії чи організації. Офіційне Інтернет-представництво та сторінка у соціальних мережах взаємодоповнюють одна одну. Але ж саме друга з них набирає більшого значення для підтримки корпоративної культури і зв'язків з громадськістю. Прес-служби великих і середніх підприємств та організацій все активніше створюють представництва у соціальних мережах, розміщуючи посилання на них на офіційному сайті, тим самим підтверджуючи їх автентичність. Інтернет-сторінка (спільнота) у соціальній мережі таким чином дублює, доповнює або вміщує відсутню на офіційному сайті інформацію. І якщо користувач може не відвідати сайт своєї компанії або організації, то у соціальній мережі переважна більшість користувачів Інтернет буває по декілька годин на добу. Перевірка новин, рекомендацій навіть у межах свого аккаунту неодмінно включатиме поглядання повідомлень сторінки (спільноти) тієї чи іншої установи.

Але за умов, що користувач вступить до учасників цієї спільноти. Знайти потрібну спільноту у соціальній мережі користувач може багатьма способами: через посилання з офіційного сайту компанії чи організації; за запрошенням друзів по соціальній мережі; у розділі рекомендацій, в які формуються окремо для кожного користувача, з врахуванням його інтересів; знайшовши посилання на спільноту в інших аккаунтах (найчастіше - своїх друзів по соціальній мережі); дізнавшись про спільноту через рекламу в межах певної соціальної мережі. Отже, довести до певної цільової аудиторії необхідну інформацію набагато швидше та ефективніше саме за умов використання офіційних представництв (спільнот) у соціальних мережах. Забезпечити успіх можуть допомогти такі критерії:

- Актуальний, доречний контент. Контент повинен не тільки зацікавити, а й мати певну користь для інтересів не лише самої спільноти, а й користувачів соціальної мережі.
- «Живі люди», які стоять за профілем. Авторами повідомлень, особами, що гарантують зворотній зв'язок з організацією або фірмою є такі ж самі користувачі певної соціальної мережі. У такому форматі взаємовідношень спостерігається значне сприяє зближенню, збільшення довіри та розуміння корпоративної культури учасниками

спільноти.

- Нескладний, захоплюючий формат комунікацій. Так, користуючись можливостями деяких мереж, можна додавати до повідомлень необхідні мультимедійні файли, підсилюючи враження на користувача, організовувати оперативні анонімні опитування для учасників спільноти.
- Зручний інтерфейс. Створенні і розміщення повідомлень на офіційному сайті фірми чи установи потребує набагато більше зусиль та часу, а інколи і роботи спеціалістів з Інтернет-технологій. Додавання інформації в рамках спільноти у соціальній мережі є миттєвим, а для його актуалізації чи реконструкції структури не потрібно залучати спеціалістів з веб-програмування.

Розуміючи користь наявності такого представництва у соціальній мережі, верифіковані сторінки та офіційні групи мають не тільки великі компанії та організації, а й публічні особи – спортсмени, політики, діячі культури і мистецтва та ін. Дивно, що такою можливістю ще не скористувалися розглянуті ВНЗ, враховуючи усі перелічені вище переваги представництв у соціальних мережах, за умов зростання Інтернет-залежності, збільшення користувачів соціальних мереж та часу, який вони проводять в Інтернеті на кожную добу.

Сучасний університет став не тільки закладом отримання освіти та розвитку науки, а ще й активним громадським діячем, сформованим професорсько-викладацьким та студентським складом. Сучасні спільноти за кількістю взаємодії з аудиторією в значних обсягах переважають можливості звичайного сайту - є можливість розподілення тематик для обговорення, контакту із відповідальними особами в режимі реального часу, проведення оперативних опитувань, миттєвого доведення до всіх учасників новин та повідомлень. Таким чином буде формуватися імідж університету, корпоративна та інформаційна культура студентів.

Підводячи підсумки, можна зазначити наступне. Застосування маркетингових комунікацій для збільшення інтересу до певної організації, фірми користувачами соціальних мереж має певні особливості та переваги, як то швидкість поширення інформації, зворотній зв'язок, можливість таргетування аудиторії та її широке охоплення. Це збільшує інтерес до певної організації, фірми серед користувачів соціальних мереж. Створюється довірлива атмосфери навколо профілів. Це йде на користь фірмам та організаціям, які створюють свої офіційні представництва - просувається товар, послуги, формується імідж та корпоративна культура, а для користувачів такі профілі становлять інтерес за умов, якщо вони вміщують потрібний контент і/або повідомляють про щось важливе й цінне.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бокарева Н. *Связанные одной сетью [Электронный ресурс] / Н. Бокарева. - Режим доступа: <http://www.management.com.ua/review/rev382.html>.*
2. Глоссарий. *Контент [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://glossary.ccteam.ru/k/kontent.html>.*
3. *Как использовать любовь сотрудников к социальным сетям на благо компании [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://delo.ua/tech/kak-ispolzovat-ljubov-sotrudni-135052/>.*
4. Маркова В. *В Украине пятый год подряд снижается количество студентов [Электронный ресурс] / В. Маркова. - Режим доступа: <http://www.bagnet.org/news/society/175725>.*
5. Прохоров А. *Социальные сети и Интернет [Электронный ресурс] / А. Прохоров. - Режим доступа: <http://www.masters.donntu.edu.ua/2011/fknt/stadnik/library/article4.htm>.*
6. Семенов Н.А. *Все о социальных сетях - I. Влияние на человека [Электронный ресурс] / Н.А. Семенов. - Режим доступа: <http://www.seonews.ru/columns/detail/122951.php>.*
7. Семенов Н.А. *Все о социальных сетях. Влияние на человека [Электронный ресурс] / Н.А. Семенов. - Режим доступа: <http://secl.com.ua/article-vse-o-socialnyh-setjah-vlijanije-na-cheloveka.html>.*
8. Хлебников Д.В. *Применение пирамиды иерархии потребностей Маслоу при проектировании системы мотивации [Электронный ресурс] / Д.В. Хлебников. - Режим доступа: <http://www.management.com.ua/hrm/hrm053.html>.*

Мазур А.В., Першина І.С.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі модернізації системи вітчизняної вищої освіти важливу роль відіграє активна міжнародна співпраця України із закордонними вищими навчальними закладами. Міжнародні зв'язки в галузі освіти передбачають включення студентів у діалог культур з метою формування в них системи цінностей. Варто зазначити, що мобільність викладачів та студентів вищих навчальних закладів передбачає обмін досвідом, а також спілкування іноземною мовою з представниками різних культур. Наразі існує велика кількість міжнародних освітніх програм, за якими молодь може навчатися за кордоном, і до того ж безкоштовно. Не менш важливою перевагою участі в такій програмі є отримання професійних знань та оволодіння вміннями та навичками, необхідними для роботи в міжнародній компанії.

Тому, саме академічна мобільність може суттєво сприяти підвищенню якості та ефективності освіти, а також бути

важливим інструментом формування глобального освітнього простору. В Законі України «Про вищу освіту» «академічна мобільність трактується як можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами» [1].

Питання академічної мобільності стало предметом дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців: В.А. Бордовського, Н.С. Бриньова, Б. Вехтера, С. Гарбена, Л. Пурсера, У. Тайхлера, Ч. Шнеллео, Є.А. Іванченко, А.В. Ржевської, М.Г. Яйценко та інших. За останні роки розвиток академічної мобільності студентів є досить значним, зокрема за 25 років вона зросла більш ніж на 300% в світі. Тому ми вважаємо, що вивчення даної теми є актуальним.

Академічна мобільність дає можливість студентам: отримати знання про інші культури; навчатися в рамках спільних програм подвійних дипломів; включеного навчання в рамках міжвузівського співробітництва (без видачі другого диплома), в тому числі в рамках програм академічного обміну; проходження стажування; проходження навчальної (дослідницької, виробничої) практики; участі в літніх школах (семестрах) [2, с.31].

Адміністрація та викладачі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка докладають великі зусилля до міжнародної співпраці та мають договори про співробітництво з такими зарубіжними закладами вищої освіти ближнього зарубіжжя як Светокшизька академія імені Яна Кохановського (Польща), Люблінський університет Марії-Складовської Кюрі (Польща), Гурношльонська Вища Педагогічна Школа ім. кардинала А. Хльонда (Польща), Поморська академія в Слупську (Польща), Ягелонський університет (Польща), Гомельський державний університет імені Ф. Скоріна (Білорусія), Гете Інститут (Німеччина), а також налагодження та розширення співробітництва з Німецькою службою академічних обмінів (ДААД), фондом ім. Роберта Боша (Німеччина), Французьким культурним центром (Франція) та агенцією «Destination East» (Австрія) та інші [3].

У рамках нашого дослідження звернемося до досвіду академічної мобільності в університеті Монпельє II у Франції для іноземних студентів. Знання французької мови є обов'язковою вимогою для студентів, оскільки більшість занять проводяться французькою. Курси французької як іноземної мови проводяться університетом Монпельє протягом навчального року. Процедура реєстрації може відрізнятись, якщо ви хочете подати заявку індивідуально або через програму обміну. Вона також залежить від вашого місця проживання (в межах або за межами

Європейського Союзу), вашої галузі навчання (наука, право, медицина тощо) і рівня навчання (бакалавр/магістр/доктор). Реєстрація на перший або другий курс університету потребує попередньої процедури (DAP – Demande d'Admission Préalable), що є обов'язковим, якщо ви хочете вступити на перший рік навчання у французькому університеті.

Отже, залежно від місця проживання ви повинні пройти обов'язкову онлайн-процедуру (CEF) на веб-сайті Національної агенції з питань вищої освіти у Франції (Campus France). Цей процес швидкий і простий, але вимагає оплати реєстраційного внеску. Для країн, що не входять в онлайн-кампанію кампус Франція (Campus France), ви повинні заповнити заявку DAP через відділ культури посольства Франції в вашій країні (біла форма заявки). Її потрібно подати до середини січня кожного року. Реєстрація на третій курс, професійний бакалавр, магістр для резидентів, які проживають за кордоном, необхідно пройти обов'язкову процедуру подачі заяви на Campus France. Якщо ваша країна не пропонує цю послугу, потрібно звернутися до відділу міжнародних зв'язків університету безпосередньо. Термін подачі заявок становить до 30 квітня кожного року. Список необхідних документів складає: паспорт, супровідний лист, мовний сертифікат (мінімальний рівень французькою мовою B2), розшифровка записів, копії дипломів (якщо немає, довідка про те, що ви закінчили навчання).

У рамках програми ERASMUS + Університет Монпельє бере участь в міжнародній кредитній мобільності. Якщо ви приїжджаєте до Франції в рамках програми обміну (ERASMUS +, VCI, Erasmus Mundus тощо) вам слід звернутися до свого навчального закладу, який подбає про вступ в університет. У рамках міжнародної кредитної мобільності вищий навчальний заклад (ВНЗ) може відправляти своїх студентів, докторантів або співробітників до ВНЗ-партнера, де проводиться програма, і навпаки. Вони можуть навчатися за кордоном протягом обмеженого періоду від 3 до 12 місяців, за які отримано кредити. Після фази мобільності студенти повертаються до свого навчального закладу для завершення навчання. Аналогічним чином, співробітники можуть провести навчальний період за кордоном на термін до 2 місяців.

Цікавим є той факт, що у Франції щорічна плата за навчання варіюється від 180 до 700 євро залежно від рівня освіти (бакалавр, магістр, доктор). Збори можуть бути набагато вище (до 6400 євро) для певних ступенів. Витрати на медичне страхування повинні бути додані до вартості навчання (обов'язково для студентів старше 20 років). Річна вартість становить близько 200 євро і покриває більшість медичних витрат [4].

Отже, розглянувши умови мобільності в одному університеті Франції, можемо зробити висновок про те, що українські студенти мають можливість навчатися в даному закладі, примножувати свої професійні уміння та навички, переймати досвід європейських спеціалістів різних галузей та сприяти розвитку співпраці університетів України та країн Європи.

Таким чином, академічна мобільність передбачає собою низку перспектив, що дає змогу університетам залучитися до освітньо-наукового процесу Європи. Саме участь у міжнародних освітніх проектах та програмах має стратегічне значення для ВНЗ України. Важливим є дослідження міжнародного діалогу України та країн Європейського Союзу, поширення результатів накопиченого досвіду під час міжнародних конференцій, семінарів, вебінарів з метою популяризації міжнародної діяльності українських вищих навчальних закладів

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що академічна мобільність в Україні набуває швидких темпів розвитку. Ми вважаємо, що українську освіту не варто повністю змінювати, а, навпаки, порівняти з європейськими стандартами та визначити шляхи вдосконалення. В цьому сенсі участь у міжнародних освітніх проектах має стратегічне значення для ВНЗ України.

Необхідно здійснювати дослідження міжнародного діалогу України та країн Європейського Союзу, розповсюджувати результати аналізу накопиченого досвіду під час конференцій, семінарів, щоб активізувати міжнародну діяльність українських вищих навчальних закладів [6, ст. 143].

Тобто вища освіта України повинна розглядати академічну мобільність як важливе завдання міжнародних інтересів і розробляти шляхи перетворення навчання за кордоном у невід'ємну складову вищої освіти.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що академічна мобільність в Україні набуває швидких темпів розвитку. Ми вважаємо, що українську освіту не варто повністю змінювати, а, навпаки, порівняти з європейськими стандартами та визначити шляхи вдосконалення. В цьому сенсі участь у міжнародних освітніх проектах має стратегічне значення для ВНЗ України.

Необхідно здійснювати дослідження міжнародного діалогу України та країн Європейського Союзу, розповсюджувати результати аналізу накопиченого досвіду під час конференцій, семінарів, щоб активізувати міжнародну діяльність українських вищих навчальних закладів [6, ст. 143].

Тобто вища освіта України повинна розглядати академічну мобільність як важливе завдання міжнародних інтересів і розробляти шляхи перетворення навчання за кордоном у невід'ємну складову вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Бринев Н. С., Чуянов Р. А. Академическая мобильность студентов как фактор развития процесса интернационализации образования [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.prof.msu.ru/publ/omsk2/o60.htm>
3. Особливості прийому та навчання іноземців та осіб без громадянства у СумДПУ імені А.С. Макаренка [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.sspu.sumy.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=9
4. How to enroll at UM [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.umontpellier.fr/university-of-montpellier/studies/how-to-enroll-at-um>

Півоварова І.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ОСОБИСТІСНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

Стрімкий розвиток технологій орієнтує на запровадження в навчальний процес таких технологій навчання, які розвивають уміння самостійно вчитися, критично мислити, користуватись комп'ютером, здатність до самопізнання і самореалізації особистості у різних видах творчої діяльності, вміння і навички, необхідні для життєвого і професійного вибору [1].

Студенти повинні вміти сприймати та осмислювати інформацію, яку вони отримують, вміти пояснювати її і застосовувати в конкретних умовах, чому і сприяють інтерактивні технології навчання.

Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [3, 9]. Інтерактивні методи – це методи взаємодії з одногрупниками, «з досвідом, який служить центральним джерелом навчального пізнання» [2, 70]. Сутність інтерактивних технологій навчання передбачає такий навчальний процес, за якого відбувається постійна, активна, позитивна взаємодія всіх студентів і викладача для досягнення певних результатів. Ґрунтуються на суб'єкт-суб'єктному навчанні.

Інтерактивні методи навчання передбачають групову, колективно-розподільчу, кооперативну, проектну діяльність.

Інтерактивні технології навчання О. Пометун і Л. Пироженко ділять на чотири групи [4]: групове навчання (робота учня з

учителем чи однолітком один на один, трійками, четвірками); фронтальне навчання; навчання у грі; навчання у дискусії (табл. 1). У ході дослідження підбиралися приклади інтерактивних технологій навчання з різних джерел [3; 5]. В ході використання цих технологій можна усвідомити їх важливість при особистісній реалізації сучасного студентства.

Таблиця 1

Характеристика інтерактивних технологій

Види технологій	Характеристика	Вправи
<i>Групова (кооперативна) навчальна діяльність</i>	Форма (модель) організації навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою.	Робота в парах, ротаційні трійки, «Два-чотири-всі разом», «Карусель», робота в малих групах, «Акваріум» .
<i>Фронтальна технологія інтерактивного навчання</i>	Передбачають одночасну спільну роботу всієї групи студентів.	Обговорення проблеми у загальному колі, «Мікрофон», незакінчені речення (поєднується з вправою «Мікрофон»), «Мозковий штурм», «Навчаючи-вчуся», «Ажурна пилка», «Case-метод», «Дерево рішень»
<i>Технологія навчання у грі</i>	Студентам надають максимальну свободу інтелектуальної діяльності, що обмежується лише конкретними правилами гри.	Імітація, рольові ігри, драматизація.
<i>Технологія навчання у дискусії</i>	Важливий засіб пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання, адже за нього відбувається широке публічне обговорення спірного питання.	«Метод ПРЕС», «Обери позицію», «Зміни позицію», «Безперервна шкала думок», «Дискусія», «Дебати».

За організацією навчання із використанням інтерактивних технологій (за О. Пометун, Л. Пироженко): студенти запам'ятовують 80% матеріалу, який опрацьовували та висловлювали самостійно та 90 % усіх видів навчальної діяльності, у яких були задіяні (інтерактивні вправи); поліпшується не тільки запам'ятовування матеріалу, але й його ідентифікація, використання в повсякденному житті; робота в малих групах сприяє розвитку таких особистісних якостей як комунікабельність, співробітництво, вміння відстоювати свою точку зору, йти на компроміси [3].

Отже, інтерактивні технології навчання виступають важливим засобом особистісної реалізації сучасного студента,

адже їх можна розцінити як один із найбільш гнучких засобів формування професійних знань та майстерності студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція 12-річної загальної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2003. – №21.
2. Лезова Л. В. Активные методы обучения как средство профессионального самоопределения студентов УСПО : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Лезова Лариса Викторовна – М., 2001. – 221 с.
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.П.Н., 2002. – 136 с.
4. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко – К.: А.С.К., 2004 – 192 с.
5. П'яткова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Г. П'яткова. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 120 с.

Тищенко Д.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Науковий керівник:

Бикова Марія Миколаївна

Кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У СУМДПУ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

Українська освіта перебуває на межі критики, відновлення та покращення навчання. Останнє в свою чергу підтверджується збільшенням кількості іноземних студентів у вищих навчальних закладах України.

Мета: Вивчення і аналіз спеціальної літератури та підтверджених інтернет ресурсів, з питань аналізу проблеми перспективи збільшення кількості іноземних студентів у вищих навчальних закладах України, зокрема у СумДПУ ім. А.С. Макаренка

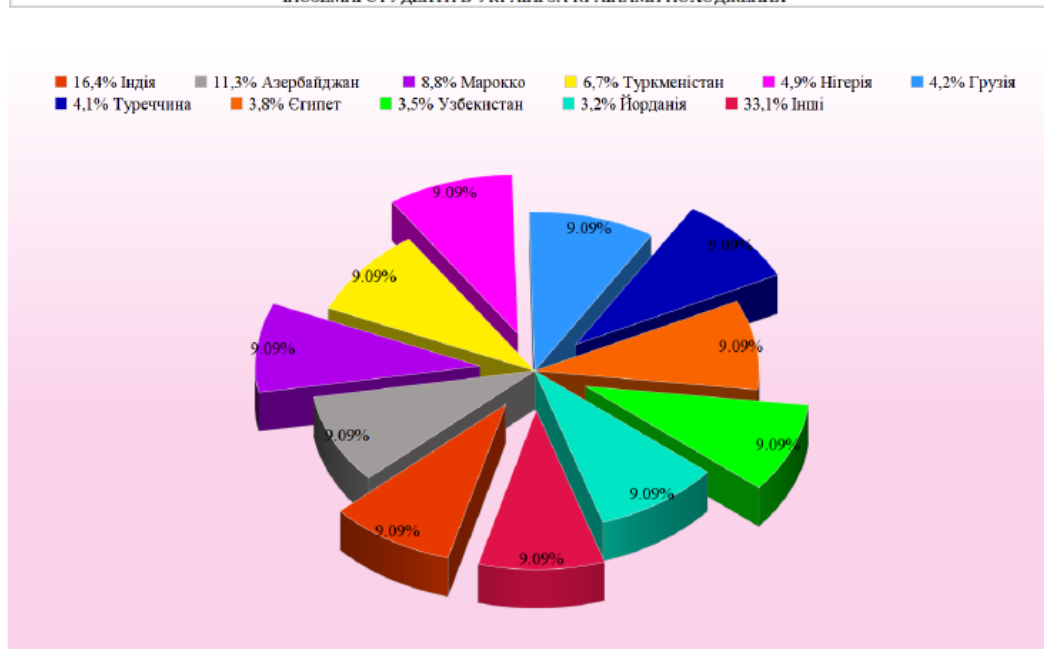
Викладення основного матеріалу: Однозначними перевагами для іноземних студентів українських закладів перед закордонними є відносно легкі умови вступу (при вступі оцінюється атестат/диплом з минулого місця навчання та проходиться співбесіда) на навчання. Враховуючи важливість закордонних студентів, вищі та викладачі часто йдуть їм назустріч, спрощуючи для них навчання. Так само легко долаються і візові перешкоди: іноземці гарантовано отримують візу та навчання в Україні.

Крім того, вартість навчання та проживання в Україні значно нижча, ніж за кордоном, що теж відіграє чималу роль під час вибору навчальних закладів.

Українські університети мають не погану репутацію в світі, яка збереглася ще з часів Радянського Союзу та щоденно підкріплюється новими науковими та практичними здобутками як студентів, так і викладачів, адже часто українці перемагають у престижних закордонних конкурсах, що і є свідченням якості нашої освіти.

На думку Дьомочко М. перевагами є можливість вивчити українську/російську мови, адже іноземець цілодобово знаходитиметься в мовному середовищі. А також можливість познайомитися з українським побутом та реаліями і набути цінного досвіду проживання в іноземному співтоваристві [1]. У першу десятку за кількістю іноземних студентів в Україні входять Індія (майже 11 тис. студентів з цієї країни), Азербайджан (7,5 тис.), Марокко (5,8 тис.), Туркменістан (4,5 тис.), Нігерія (3,5 тис.), а також Грузія, Йорданія, Єгипет, Туреччина та Узбекистан.

ІНОЗЕМНІ СТУДЕНТИ В УКРАЇНІ ЗА КРАЇНАМИ ПОХОДЖЕННЯ

В Україні іноземці здобувають освіту трьома мовами – українською, англійською та російською. На кожну мову припадає третина студентів, які здобувають вищу освіту в країні [2.3].

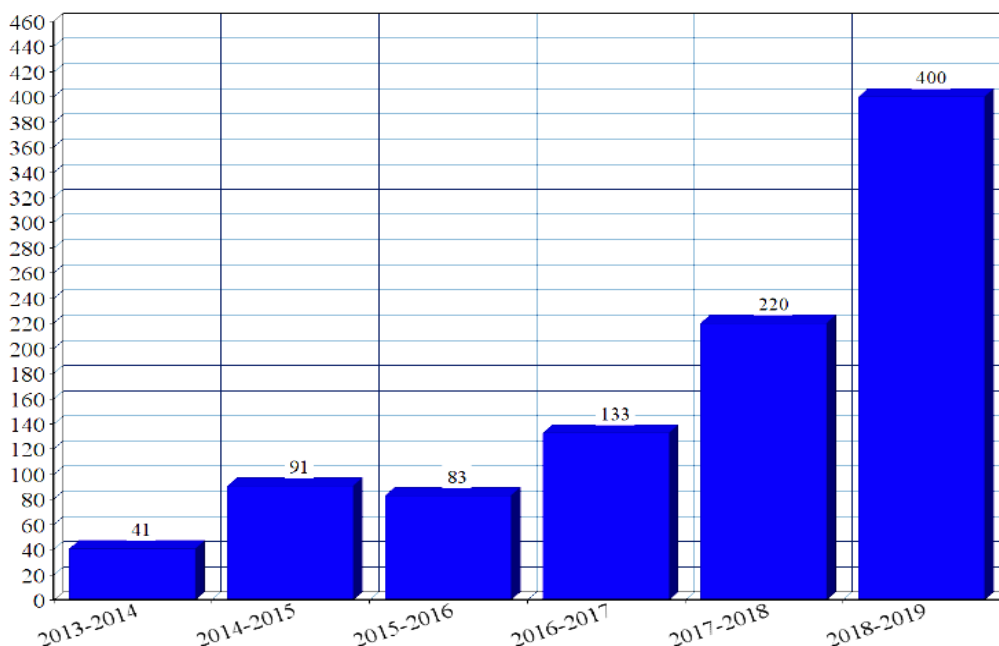
Іноземці та особи без громадянства, які навчаються в СумДПУ імені А.С. Макаренка забезпечуються 2-х та 3-х місними кімнатами у гуртожитках університету. Іноземці та особи без громадянства проживають у гуртожитку згідно з нормами і правилами визначені Положенням про студентські гуртожитки Сумського державного педагогічного університету. Усі іноземні студенти проживають в гуртожитках № 2, 3, 4 студмістечка СумДПУ імені А.С. Макаренка, які зручно розташовані. Гуртожиток знаходиться поряд із навчальними корпусами університету та спортивною базою навчально-наукового інституту фізичної культури.

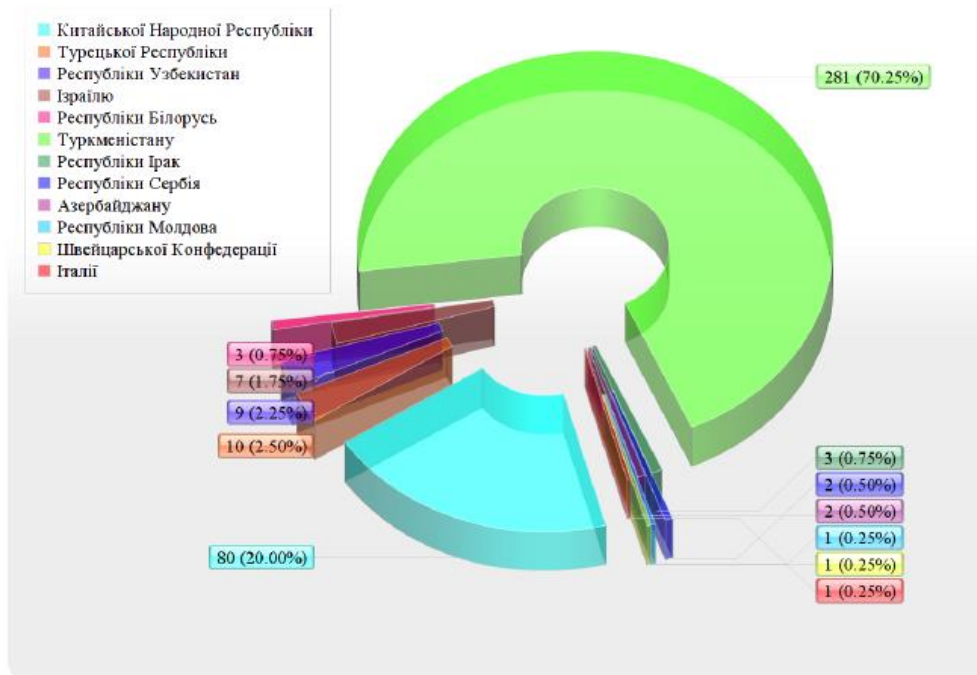
З іноземними громадянами працюють досвідчені вихователі та висококваліфіковані фахівці, які допомагають адаптуватися до умов проживання в Україні. Ураховуючи те, що в гуртожитках СумДПУ імені А.С. Макаренка проживають представники близько 10 національностей, університет популяризує доброзичливе ставлення до людей різних націй і віросповідань, повагу до їхніх традицій і звичаїв.

Правом на проживання на період сесій у гуртожитках СумДПУ імені А.С. Макаренка користуються також іноземні студенти заочної і дистанційної форми навчання. З метою організації змістовного дозвілля іноземних студентів, які мешкають у гуртожитках, здійснюється ціла низка спортивно-масових, культурно-масових та виховних заходів. Разом з представниками адміністрації університету кілька разів на рік організуються «круглі столи», де розглядаються актуальні питання проживання студентів у гуртожитках. Головною метою діяльності відділу міжнародних зв'язків є активізація міжнародної діяльності, організації набору на навчання іноземців та осіб без громадянства, слухачів, аспірантів та здобувачів, участь у реалізації спільних навчальних проектів з університетами інших країн, профорієнтаційна робота по залученню іноземців на навчання в університеті.

Діяльність Відділу має своєю ціллю створення мережі партнерських зв'язків з іноземними закладами освіти з питань освітніх послуг та здійснення академічних обмінів (мобільності) [4].

Зміни контингенту 2013-2019 рр.

Висновок: У ході аналізу вище приведених даних, можна побачити, що навчання в Україні в цілому та затребуваний СумДПУ імені А.С. Макаренка та України в цілому є перспективним та комфортним напрямком отримання вищої освіти для іноземних студентів, що підтвержує їхнє збільшення 10 % за останні роки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дьомочко М. Чим Українська Освіта Приваблює Іноземців On Jun 3, 2016 [Електронний ресурс] / Марта Дьомочко // Global Ukraine. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://global-ukraine.com/ru/2016/06/chymukrayinska-osvita-pryvablyuye-inozemtsiv/>.
2. Міністерство освіти і науки України Український державний центр міжнародної освіти 03.03.2019 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://studyinukraine.gov.ua/uk/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/>
3. Уніан інформаційне агенство 03.04.2019 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://press.unian.ua/press/10144736-shchoroku-zrostaye-kilkist-inozemnih-studentiv-yaki-hochut-zdobuvati-vishchu-osvitu-v-ukrajini-video.html>
4. Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. 02.20.2019. [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://sspu.edu.ua/viddil-mizhнародnykh-zv'язkiv/pro-viddil>

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА ЇХ МОДИФІКАЦІЯ У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Глобалізація громадського життя, з одного боку, корінні зміни в економічній, політичній, соціальній і духовній сферах життєдіяльності українського суспільства, з іншого, суттєво актуалізують необхідність всебічного аналізу основного вихідного фактора його відновлення – особистості, онтологічних принципів і соціокультурних складових її соціалізації. Незважаючи на заяви про її розробленість, процес соціалізації особистості опинився на периферії соціогуманітарних досліджень. Це стосується як формування нових парадигм його вивчення, так і осмислення особливостей ціннісно-нормативної основи соціалізації в умовах трансформації суспільства. Особливої актуальності набуває побудова дослідницьких прогнозів відносно майбутнього української молоді. Слід враховувати і те, що за два десятиліття істотно змінилися вимоги суспільного життя, українського і світового, що висувуються перед кожною молодою людиною.

Основна маса робіт, присвячених проблемі ціннісних орієнтацій, датується 60-ми – 80-ми рр. минулого сторіччя. Проте дані досліджень і висновки, які робилися на їх основі, відбивали пануючу тоді систему ціннісно-нормативних орієнтацій, а переважно просто підганялися під цінності морального кодексу будівника комунізму. Проблема духовності та цінностей є центральною дефініцією при вивченні ціннісних орієнтацій особистості. Її суть аналізує ще нормативно-ціннісний підхід до аналізу процесу розвитку суспільства, який веде до класиків соціології: М. Вебера, Е. Дюркгейма, А. Маршалла, В. Парето, Т. Парсонса. Теоретико-методологічні підходи розвивались класичною соціологією та психологією представлені такими авторами, як: З. Бауман, П. Бергер, Т. Лукман, Дж. Мід, П. Штомпка. У пострадянській та вітчизняній науці поняття «цінність» розглядається в працях А. Здравомислова, В. Ядова, А. Кравченко, Т. Заславської, Н. Лапіна, А. Ковалерова, Л. Овсянецької, М. Скока, М. Сорокіної, Е.Лібанова, С. Франка, П.Флоренського, В.Соловйова, В.Андрущенко, Л.Губерського, М.Михальченко, І.Надольного, В.Пазенюка, В.Шинкарука, В.Воронкова, В.Беха.

Ціннісні орієнтації особистості не виникають ні звідкіль, а формуються протягом усього її життя під впливом різних чинників. Базові цінності особистості формуються в період так званої первинної соціалізації індивіда, до 18-20 років, а потім

стають достатньо стабільними, суттєво змінюючись лише у кризові періоди життя людини і її соціального середовища. Саме в цей період особистість активно залучається до політичного процесу, громадської діяльності, у молодій людині починають формуватися політична свідомість та самосвідомість, норми поведінки [1, С.257]. На соціалізацію особистості впливають багато політичних (держава, політичні партії та рухи) та неполітичних чинників (сім'я, школа, церква, неформальні групи, ЗМІ), які, включаючи молоду людину в систему суспільно-політичних відносин, готують її до засвоєння існуючих у суспільстві норм, цінностей політичної культури і вироблення на їх основі власної політичної і громадської позиції [2, с. 425].

Вчені пропонують таку класифікацію цінностей (Помиткін Е.О.), індивідуалістичні (різноманітні задоволення, популярність і визнання, влада та вимогливість, особиста безпека); сімейні (сімейний добробут, вигідний шлюб, слухняні діти у сім'ї, спокійна старість); соціальні (соціальна справедливість, порядок у країні, порозуміння між громадянами, добробут країни); духовні (вірність, доброзичливість, допомога тим, хто її потребує, гармонія з природою).

Ціннісні структури свідомості при всіх обставинах залишаються властивими внутрішньому світу особистості. У силу цього ціннісні орієнтації та установки можуть розглядатися як найважливіший інструмент саморегуляції особистості, ширше – момент динамічного пошуку її ідентичності зі своїм внутрішнім «Я». В процесі дослідження ціннісних молодіжних орієнтацій в українському соціумі варто відзначити, що активна участь молоді у процесах прийняття рішень та вирішення проблем в громадах, де вони проживають, має важливе значення у процесі розбудови відкритого, демократичного, солідарного суспільства [3]. Важливою особливістю молодіжної політики в умовах розвитку турбулентного українського суспільства є те, що молодь виступає перш за все як суб'єкт політичного життя, який знаходиться у процесі свого становлення.

Дослідження останніх років свідчать про серйозні зміни ціннісної свідомості нашого суспільства в цілому і молоді, як її невід'ємної складової частини також. Якщо раніше молодь значною мірою зверталася до досвіду попередніх поколінь, то тепер молоде покоління засвоюють і відтворюють новий соціальний досвід, покладаючись переважно на себе. Значною мірою це обумовлює існування суперечливих тенденцій у свідомості і поведінці сучасної молоді [4, С. 181].

Аналіз структури ієрархічного розміщення цінностей дозволив зробити висновки про те, що по мірі навчання відбувається процес розвитку статусу вищих цінностей самоствердження і

самоактуалізації особистості. Основа для цього процесу закладається вже до моменту середини періоду навчання у вузі. Вплив курсу навчання на ієрархічну структуру цінностей студентів може свідчити про те, що навчання у вузі, дорослішання і пов'язане з ним формування особистості сприяють розширенню спектру способів досягнення поставлених цілей.

Останнім часом важливе місце у мотиваційних прагненнях української молоді займають орієнтації, пов'язані з самоствердженням. Молоді українці прагнуть активніше будувати професійну кар'єру, досягати успіху в навчанні, науці, бізнесі, проявляючи компетентність та професіоналізм у відповідності із соціальними стандартами, отримувати нові враження і задоволення [5, С. 128] .

За даними Європейського Соціального дослідження для української молоді найважливішими ціннісними пріоритетами є безпека, доброзичливість, універсалізм і самостійність. Найменш важливими виступають такі ціннісні пріоритети, як традиційність, стимуляція та конформізм. Такі ціннісні орієнтації яскраво характеризують сучасний стан українського суспільства. Моніторинг поведінки молодіжного середовища на сучасні виклики свідчить про активізацію порівняно з попереднім періодом молодого покоління та небажання лишатись осторонь важливих суспільно-політичних подій [3, С.82]. Соціокультурна реалізація тут можлива за умов задоволення людиною духовних потреб, а не матеріальних, адже саме культура виступає рушійним способом становлення людини. Порівняльний аналіз цінностей молоді України та їхніх ровесників з інших країн свідчить про те, що Самоствердження є її провідною характеристикою, але слабкий, в порівнянні з більшістю розвинутих демократичних країн, прояв цінності Самоствердження може бути ознакою ціннісного конфлікту [6, С. 311] .

Нинішній стан суспільства обумовлюється приматом особистості, її саморозвитком, активною життєвою позицією, яка формується за власною моделлю. На цій основі повинні вивчатися інтереси, потреби, спонукаючі мотиви й ціннісні підстави діяльності молоді, механізми їх формування. На цій же основі повинні формуватися й ціннісні орієнтації учнівської молоді. Сучасне трансформаційне суспільство вимагає зміни уявлень про місце людини у світі, її роль і ставлення до цього світу. Адже саме людина є системоутвірним фактором сучасного суспільства, його рушійною силою.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Воропаєва В.Г. Теоретико-методологічні засади розвитку ціннісних орієнтацій сучасної молоді в умовах трансформації сучасного суспільства / В.Г. Воропаєва // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2013. – Вип.55. – С. 257-267.*

2. Пірен М. Ціннісні орієнтації молоді в українському суспільстві на сучасному етапі / М. Пірен, О. Цілюрик // Український науковий журнал «Освіта регіону».
3. Пірен М.І. Європейські цінності – базова основа реформування державної кадрової політики в Україні / М.І. Пірен // Державна служба в Україні: досвід, проблеми, перспективи: / За заг. ред. Всеукраїнської науково-практичної конфер. (м. Київ, 24 червня 2015 р.) – К.: Вид-во Ліра, 2015. – С.82-87.
4. Шапошникова І.В. Формування ціннісних орієнтацій сучасної української молоді / І.В. Шапошникова // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. міжвузів. зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя: Астропринт, 2013. – Вип.57. – С. 181-187.
5. Скок М.А. Ціннісні орієнтації особистості сучасного студента / М.А. Скок // Вісник ЧДПУ. Серія: Психологічні науки : [зб. наук. праць] / [Гол. ред. М.О. Носко; Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка]. – Чернігів: Ред.-вид. центр ЧДПУ, 2002. – Вип. 11. – С. 128-132.
6. Білогур В.Є. Світоглядні орієнтації студентів: тенденції змін у трансформаційному суспільстві: [Монографія] / В.Є.Білогур.- Дніпропетровськ: Пороги, 2011.- С. 311.

Хань Юйцень

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ХУДОЖНЬО- ТВОРЧОЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Пріоритетним напрямом стратегії модернізації мистецької освіти є виховання особистості, яка прагне до максимальної реалізації своїх можливостей, відкритої для сприйняття нового досвіду, здатної на усвідомлений та відповідальний вибір у різних ситуаціях майбутньої професійної діяльності. Задля розв'язання цього завдання важливо навчити майбутніх учителів музичного мистецтва різних технік художньо-творчої самоорганізації у процесі фахової підготовки.

У низці форм і методів, які використовувалися в процесі формування умінь художньо-творчої самоорганізації, можна виокремити коучинг-технологію, основною метою якої була допомога студентам у самостійному знаходженні власного рішення у процесі художньо-творчої самоорганізації.

Л. Обух, розробляючи проблему музично-педагогічного коучингу, визначає це поняття як систему принципів та прийомів, що дають можливість розкрити творчий потенціал особистості музиканта, а також допомагають і мотивують його у

пошуку ефективних шляхів подолання психофізіологічних перепон та комплексів на етапах професійного становлення. Автор так класифікує види коучингу: систематичний коучинг - дотримання суворої послідовності етапів, система підходів і педагогічних технік, усі правила якого можна пояснити і зрозуміти; цілеспрямований коучинг – коучер пропонує учасникам дослідити певну проблему; безсторонній коучинг - слухачу надається безпечний простір, у якому він може вільно висловити свої думки, а також можливість самостійно усвідомити дещо нове. Ми погоджуємося з твердженням Л. Обух, що музично-педагогічний коучинг стає можливим від того моменту, коли у студента залишається певне поле для творчості, для особистих і неоднозначних рішень [6].

Отже, коучинг необхідний у процесі формування умінь художньо-творчої самоорганізації, оскільки саме безпосередні виконавці можуть знайти краще рішення для оптимізації та якісної перебудови своєї роботи.

Т. Лебіга пише, що особливістю коучингового підходу у сфері музичної освіти є діалогічний характер спілкування викладача з учнем у форматі чотирьох етапів проектування і чотирьох питань планування та реалізації уроку: етап мотивації і постановки мети (етап натхнення); етап планування ефективних дій для досягнення мети; етап реалізації плану (прихильність меті); етап завершення (рефлексія). Коучинг на уроці - це вміння викладача, розвиваючи відповідальність учня, сприяти його руху до вирішення особистих і професійних завдань. Основою взаємодії є повага і прийняття учня, а головним інструментом є відкриті стимулюючі питання, які не містять критики, оцінок і порад. Ці особливості коуч-технології дозволяють з успіхом впроваджувати її в освітній процес.

Завдяки застосуванню коуч-технік, підкреслює Т. Лебіга, на уроці складаються відношення рівних: викладач - партнер, тренер талантів; вислуховуються різні точки зору; зростає віра в те, що все вийде; робота на уроці викликає задоволення і ентузіазм. Якість навчання організовується шляхом перетворення учня з пасивного виконавця вказівок викладача на активного шукача способів вирішення завдань [3].

С. Кові підкреслює, що існує велика кількість методів коучингу. Серед них: бесіда за допомогою відкритих і «сильних» питань; сходи питань по логічним рівням і сходи (піраміда, спіраль) досягнень; тони голосу; метод глибинного слухання; партнерське співробітництво; колесо життєвого балансу; шкалування; лінії часу; метод планування Ганта; стратегія творчості У. Діснея [2].

У процесі формування вмінь художньо-творчої самоорганізації із застосуванням коучинг-технології ми дотримувалися таких постулатів: активне слухання і розуміння точки зору студентів; завдання, які провокують вчинення відкриттів, осяяння, що будять цілеспрямованість і активність (наприклад, такі, які кидають виклик припущеннями); відкриті питання, які породжують велику ясність, нові можливості або знання; постановка питань і завдань, які скеровують студентів у напрямку до бажаного, а не потребують від нього знаходити докази або робити кроки у зворотному напрямку.

Щоб підвищити якість навчання, був застосований також метод сторітелінгу, який посідає важливе місце в організації учіння, оскільки перетворює студнів з пасивних виконавців вказівок викладача на активних шукачів способів вирішення завдань. Сторітелінг (story – історія, telling – розповідати) – розповідання історій, ефективний неформальний метод навчання, який увів у обіг голова міжнародної компанії Armstrong International Девід Армстронг. В основі методу покладені психологічні фактори, як от: історії більш виразні, цікаві, захоплюючі, вони легше асоціюються з особистим досвідом, краще запам'ятовуються, їм надають більшої ваги, їх вплив на поведінку людей є значним. Поєднуючи в собі психологічні, управлінські та інші аспекти, метод дозволяє не тільки ефективно донести інформацію до людини, але і мотивувати її на вчинок, домогтися максимально високих результатів. Таким чином, уміння говорити, формулювати власні думки – необхідні життєві навички для кожної людини. Нині володіння інформацією, її обробка, вміння чітко передавати почуття, аргументувати свою позицію – головні завдання, які стоять перед освітою.

Розповідь історій – процес емоційний, захопливий, який добре запам'ятовується. Сторітелінг як вигадування історій, корисний для розвитку творчих здібностей студентів. Оволодіння матеріалом у формі розповідання історій розвиває у них уяву, креативність, логіку, критичне мислення тощо.

Як зазначає Н. Середа, в педагогічній практиці методика storytelling може застосовуватися в наступних ситуаціях: самопрезентація викладача (представлення його професійного та життєвого досвіду, наукових досягнень тощо); навчання (викладення окремих наукових фактів, положень, принципів не декларативно, у вигляді готового знання, аксіом, а через історії); виховання (робота з окремими студентами або студентськими групами, вирішення конфліктних ситуацій, формування ціннісних орієнтацій тощо). Історії можуть бути реальними, такими, що відбувалися насправді або вигаданими, такими, що ілюструють певну ідею [7].

На думку Ю. Маковецької-Гудзь метод сторітеллінг сприяє виробленню у студентів упевненості у володінні прийомами, заснованими на особистому досвіді; створюється досвід вираження своєї особистісної позиції в спілкуванні, адекватної самооцінки «продуктів спілкування», вміння презентувати себе [5, с. 12].

Слід зазначити що метод «сторітеллінг» доволі результативний, оскільки збільшується словниковий запас студентів, вони вчаться більш повно уявляти події, аналізувати й зіставляти важливі факти, продумувати структуру історій, давати оцінку героям та їхнім діям. Такі вправи розвивають аналітичне та критичне мислення і творчі здібності, емоційний інтелект і здатність до емпатії.

Ураховуючи те, що сторітеллінг – це технологія створення історії та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери слухача, використання цього методу у фаховій підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва допомагає сформувати у них готовність до комунікацій на рівні ділового та міжособистісного спілкування. Це, у свою чергу, формує здатність демонструвати власні приклади прийомів художньо-творчої самоорганізації, обґрунтовувати доцільність їхнього використання, презентувати рівень оволодіння необхідним набором умінь художньо-творчої самоорганізації відповідно до професійних і ситуативно-особистісних цілей. На заняттях з використанням сторітеллінгу студенти прагнуть забезпечити комфортність і атрактивність спілкування, орієнтуються на інтереси партнерів по спілкуванню, розвивають вміння впливати на свідомість і поведінку партнерів, уміння зосереджуватися на майстерності, досконалості форм художньо-творчої самоорганізації.

Актуальною й ефективною формою формування умінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва є воркшоп (від англійського слова workshop – «майстерня», «цех»). На відміну від тренінгів, майстер-класів, сторітеллінгів - воркшоп не ставить у центр постать ведучого, учителя, викладача або майстра. Тут усі рівні й навчають один одного.

За визначенням Н. Грицишиної - воркшоп як навчальна діяльність - це нетрадиційний урок, заснований на багатоплановій дидактичній і психологічній діяльності, спрямованій на вирішення певної проблеми і організованої відповідним чином [1, с. 51].

Останнім часом користуються популярністю ігрові воркшопи, що дозволяють у комфортній і невимушеній атмосфері засвоїти альтернативні розумові моделі й сформувати навички продуктивних, творчих підходів й креативного мислення [4]. Оскільки воркшоп - ігрова інноваційна

методика роботи, що спрямована на реорганізацію свідомості в обхід стандартних, нормованих моделей і шаблонів повсякденного мислення, які, як правило, задають усю динаміку розумового процесу, образи сприйняття реальності та поведінкові стереотипи, даний вид роботи розкриває величезні можливості для формування умінь художньо-творчої самоорганізації студентів.

Описуючи ігровий воркшоп, Н. Грицишина підкреслює, що одним із завдань є допомога студентам за короткий термін освоїти альтернативні розумові моделі й отримати навички, що дозволяють мислити багатовимірно, вільно і креативно [1, с. 51].

У своїй практичній роботі ми використовували дидактичний воркшоп як інтенсивний навчальний захід, де учасники (часто з різних курсів) навчалися на основі власної активної роботи. Слід зазначити, що у центрі уваги знаходилася самостійна робота й інтенсивна групова взаємодія. Ми намагалися організувати роботу таким чином, щоб під час воркшопу теорія не існувала у відриві від практики, а навчання – у відриві від дій, вивчення практичних аспектів художньо-творчої самоорганізації, що вигідно вирізняло його від інших форм і технологій, використаних у нашому дослідженні.

Підсумовуючи, можна зробити висновки, що до сучасних трендів формування умінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва належить коуч-технологія як спосіб актуалізації суб'єктної позиції студентів в освітньому процесі; сторітелінг, як творча розповідь, один із найприродніших і водночас найефективніших способів надавати навчальному процесу особливої якості яка ґрунтується на роботі сприймання, пам'яті, відтворювальної уяви; воркшопи, на яких студенти удосконалюються у процесі опанування актуального досвіду художньо-творчої самоорганізації на підставі активного навчання й особистого переживання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грицишина Н. А. *Технология «воркшоп» как одна из новых форм и методов обучения студентов иностранному языку. Альманах современной науки и образования. Тамбов: Грамота, 2012. № 3 (58). С. 49-51.*

2. Кови С. Р. *Семь навыков высоко эффективных людей: Мощные инструменты развития личности. М. : Альпина Паблицер, 2017. 441 с.*

3. Лебіга Т. В. *Коучинг в роботі викладача музичної школи. Збірник статей учасників вісімнадцятої всеукраїнської практично-пізнавальної конференції «Наукова думка сучасності і майбутнього». Режим доступу: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/48-visimnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/395-kouching-v-roboti-vikladacha-muzichnoji-shkoli>*

4. Литвиненко С. А. *Використання воркшопів у підготовці майбутніх психологів до професійної діяльності. Оновлення змісту, форм*

та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2014. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2014_9_5

5. Маковецька-Гудзь Ю.А. STORYTELLING у педагогічній практиці викладача. Zbiór artykułów naukowych Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej "Pedagogika. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki" (30.03.2017 - 31.03.2017). Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017. С. 9-13

6. Обух Л. В. Коуч-технології, тренінги та майстер-класи як складові музичного менеджменту в соціокультурному просторі України World science. № 3 (31), Vol.6, March 2018. P.43-46.

7. Середа Н. В. Методика Storytelling в педагогічній практиці. Міжнародна наукова конференція MicroCAD: Секція №20 – Управління соціальними системами і підготовка кадрів. НТУ «ХПИ», 2016.

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІКА ВЗАЄМОДІЇ СИСТЕМИ: АДМІНІСТРАЦІЯ УНІВЕРСИЕТУ – СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ – ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕКТИВ

Д'яков О.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У вищих навчальних закладах створюються органи студентського самоврядування. Під студентським самоврядуванням розуміють право студентської громади (усі студенти денної форми навчання вищого навчального закладу) самостійно вирішувати питання громадського життя студентів у межах чинного законодавства та Статуту навчального закладу.

Українське законодавство забезпечує обов'язкову участь студентів у прийнятті рішень на всіх рівнях у системі вищої освіти. В Україні створено Всеукраїнську студентську раду для розгляду актуальних проблем студентського життя. Головними її завданнями є:

- сприяння розвитку студентського руху в Україні, у т. ч. розвитку у вищих навчальних закладах України студентського самоврядування;
- забезпечення постійного зв'язку та взаємодії між Міністерством освіти і науки України і органами студентського самоврядування вищих навчальних закладів;
- аналіз суспільних процесів у сфері освіти, культури, праці, соціального становлення та розвитку студентської молоді, молодих спеціалістів і громадян, які вступають до вищих навчальних закладів, розроблення та внесення за результатами такого аналізу пропозицій Міністерству освіти і науки України та органам місцевого самоврядування всіх рівнів;
- участь у підготовці та розробленні пропозицій до нормативно-правових актів, програм із найважливіших питань суспільного становища, правового і соціального захисту студентської молоді, молодих спеціалістів і громадян, які вступають до вищих навчальних закладів України;

- сприяння розширенню регіонального, всеукраїнського та міжнародного співробітництва у сфері освіти, культури, праці, соціального становлення та розвитку молоді;
- участь у підготовці та реалізації заходів, спрямованих на розв'язання соціально-економічних, правових, освітніх, культурних та інших проблем студентської молоді, молодих спеціалістів;
- стимулювання утвердження правового громадянського суспільства в Україні, духовного та фізичного розвитку студентів, виховання у них патріотизму;
- сприяння формуванню громадянської свідомості студентів, що ґрунтується на національних інтересах держави та загальнолюдських цінностях.

Міністерство освіти і науки України на основі угоди співпрацює з Українською асоціацією студентського самоврядування (УАСС), яка на добровільних засадах об'єднує у своєму складі представницькі органи студентського самоврядування вищих навчальних закладів усіх регіонів України. Ця співпраця передбачає проведення взаємних консультацій, залучення представників УАСС до підготовки нормативних актів із питань вищої освіти та соціального забезпечення студентів, спільне проведення конференцій та семінарів, надання необхідної УАСС інформації. Часткові зміни до Закону України «Про вищу освіту» передбачають зміцнення правового становища студентських і представницьких органів, наділення їх ширшими та краще юридично захищеними правами, а також підвищення кількісного представництва студентів в усіх органах управління вищих навчальних закладів та в процесі їх акредитації.

Органи студентського самоврядування сприяють гармонійному розвитку особистості студента, формуванню у нього навичок майбутнього організатора, керівника. Рішення студентського самоврядування мають дорадчий характер.

У своїй діяльності органи студентського самоврядування керуються законодавством, рішеннями спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі освіти і науки та відповідного центрального органу виконавчої влади, в підпорядкуванні якого перебуває вищий навчальний заклад, Статутом вищого навчального закладу.

Основними завданнями органів студентського самоврядування є:

- забезпечення і захист прав та інтересів студентів, зокрема стосовно організації навчального процесу;
- забезпечення виконання студентами своїх обов'язків;
- сприяння навчальній, науковій і творчій діяльності студентів, створенню відповідних умов для проживання і

- відпочинку студентів;
- стимулювання діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами;
 - організація співробітництва зі студентами інших вищих навчальних закладів і молодіжними організаціями;
 - допомога у працевлаштуванні випускників;
 - участь у вирішенні питань міжнародного обміну студентами;
 - залучення студентів до реалізації державної молодіжної політики;
 - забезпечення інформаційно-молодіжної, правової, психологічної, фінансової допомоги студентам (спільно з відповідними службами);
 - репрезентація у керівництві вищих навчальних закладів;
 - залучення студентів до трудової діяльності у вільний від роботи час (спільно з деканатами);
 - координація діяльності старостату, кураторів академічних груп, студентського профкому;
 - контроль за навчальною і трудовою дисципліною студентів, оперативне реагування на її порушення;
 - участь у розподілі стипендіального фонду;
 - участь у поселенні студентів у гуртожитки та виселенні їх;
 - організація деканатами, відділом навчально-виховної роботи, господарською службою вищого навчального закладу, директором студентського містечка, завідувачами гуртожитків, вихователями побуту, відпочинку і дозвілля студентів у гуртожитках;
 - участь в організації ремонту кімнат, забезпеченні зберігання і підтримки в належному стані приміщень, обладнання та іншого майна навчального закладу;
 - координація роботи з викладачами, наставниками академічних груп студентів та кафедрами, деканатами факультетів;
 - організація чергування студентів і сприяння налагодженню пропускнуго режиму в гуртожитках;
 - активна участь у роботі з організації змагання за зразкові кімнати, поверхи, гуртожитки, економію електроенергії та ін.;
 - створення умов для самостійної підготовки (навчання) студентів;
 - разом із завідувачами гуртожитків, директором студмістечка, вихователями пропаганда здорового способу життя, запобігання вчиненню студентами правопорушень, вживанню ними алкоголю, наркотиків, палінню тощо.
- Студентське самоврядування здійснюється на рівні

студентської групи, факультету, гуртожитку, вищого навчального закладу. Залежно від контингенту студентів, типу та специфіки вищого навчального закладу студентське самоврядування може здійснюватися на рівні курсу, спеціальності, студентського містечка, структурних підрозділів вищого навчального закладу.

Вищим органом студентського самоврядування є загальні збори (конференція) студентів вищого навчального закладу, які ухвалюють Положення про студентське самоврядування; обирають виконавчі органи студентського самоврядування та заслуховують їх звіти; визначають структуру, повноваження та порядок обрання виконавчих органів студентського самоврядування.

Збори старост академічних груп є інформаційно-дорадчим органом у ВНЗ. Вони виконують роль зворотного зв'язку для системи управління. Збори проводить проректор, що опікується навчально-методичною діяльністю, і начальник навчально-методичного управління. На зборах інформують про важливі заходи у житті вищого навчального закладу; роз'яснюють правила навчальної діяльності; розглядають кандидатів на іменні стипендії; інформують про накази і вказівки, що регламентують режим навчання і атестації, про рішення загальноукраїнських і міських органів, що стосуються діяльності ВНЗ; обговорюють стан і напрями навчальної діяльності на факультетах тощо.

Збори старост академічних груп на рівні факультету проводить декан факультету або його заступник. На них роз'яснюють правила і графік здійснення навчальної діяльності, правила атестації знань і умови проведення специфічних навчальних заходів; розглядають труднощі, що виникли в процесі навчання; пояснюють накази по ВНЗ і вказівки декана факультету, що стосуються інтересів студентів.

Органи студентського самоврядування існують у різноманітних формах (сенат, парламент, старостат, студентська навчальна (наукова) частина, студентські деканати, ради тощо). Студенти розробляють проекти нормативних документів, затверджують їх на установчих конференціях навчального закладу. На цих конференціях обирають студентську виборчу комісію, яка організовує вибори до органів студентського самоврядування. Депутати парламенту, сенату чи старостату із свого середовища обирають голову, який формує уряд.

У деяких вищих навчальних закладах студентське самоврядування існує у формі студентського братства, яке діє на рівні академічної групи, факультету, гуртожитку, університету. Саме студентське братство виступає ініціатором різноманітних заходів, що проводяться в навчальному закладі. Воно також може брати участь у здійсненні прийому на перший курс, у поселенні в гуртожитки. За участі братств відбувається

розподіл стипендій, преміювання.

Багатий і цікавий зарубіжний досвід студентського самоврядування. Наприклад, майже в усіх вищих навчальних закладах Ізраїлю є студентські асоціації, які проводять різноманітні заходи для студентів і пропонують їм багато послуг. Так, студентів університету ім. Д. Бен-Гуріона в Негеві об'єднує Студентська асоціація – позаполітична організація. Її керівників обирають щорічно: від кожного відділення по одному представнику. Представники студентів входять і до складу багатьох університетських органів, наприклад, ради директорів, виконавчого комітету і сенату.

Студентська асоціація університету проводить різноманітні культурні заходи: щотижня організовує лекції, концерти, демонструє кінофільми, випускає студентську газету, допомагає студентам у працевлаштуванні, в пошуках житла тощо. Студенти мають можливість відвідувати синагогу і звертатися до рабина, відповідального за всі заходи, які стосуються досліджень єврейських традицій.

Студенти на добровільних засадах беруть участь у різних громадських проектах. Так, частину свого часу вони присвячують наданню допомоги дітям із проблемних сімей. Раз на тиждень студенти 4 години позанавчального часу (120 годин протягом навчального року) допомагають престарілим, проводять гурткові заняття, уроки івриту та ін. Для студентів розроблені спеціальні брошури зі списками можливих робочих місць.

В університеті можна займатися різними видами спорту. Спортивний центр містить гімнастичний зал, шість тенісних кортів і два басейни. Діють клуби гандболу, волейболу, шахів, плавання. Студентські команди представляють університет на різних змаганнях.

Польські органи студентського самоврядування, окрім реального розв'язання за допомогою цього інституту власних проблем, мають закріплене законом право брати участь у загальноуніверситетських справах. Для цього студентська громада обирає своїх представників до колегіальних органів, які функціонують при університеті. Це – сенат університету і його комісії, наукова рада, контрольно-ревізійна комісія, бібліотечна рада тощо. Згідно із законом, максимальна кількість студентів, яку можуть обрати до колегіальних органів державного університету, становить 25% загального складу колегіального органу.

У Польщі студентське самоврядування на рівні академічної групи переважно відсутнє. Це зумовлено тим, що академічних груп із постійним особовим складом, за деяким винятком, просто не існує, бо студенти більшість предметів обирають за власним бажанням і через це постійно опиняються в нових групах.

Вибори до студентської ради характеризуються відкритістю і прозорістю виборчого процесу, хоча не у всіх університетах цих принципів дотримуються функціонери органів студентського самоврядування. Наприклад, вибори у Вищій торговельній академії відбуваються за участю студентів як денного, так і заочного відділень, а також аспірантів і докторантів, але за наявності різних квот. Кандидати чи групи кандидатів формують команди і проводять передвиборні кампанії, виступаючи з публічними промовами, роздаючи символічні подарунки.

Особливістю органів студентського самоврядування в Польщі є їх потужна матеріальна база і фінансово-правова незалежність від адміністрації навчального закладу. Річний бюджет органів студентського самоврядування, наприклад Варшавського університету, становить приблизно 200 тис. дол. на рік. Ці кошти обов'язково, згідно із Законом про вищу освіту, виділяють з бюджету університету на діяльність самоврядування. До цієї суми долучаються добровільні пожертви і внески спонсорів.

Площа приміщень, які займає студентське самоврядування Варшавського університету, становить 450 кв. м. Кошти, які виділяють органам студентського самоврядування, витрачають на діяльність центральних органів студентського самоврядування університету, зокрема на: утримання приміщення і апарату; діяльність органів студентського самоврядування на відділеннях і факультетах, які самостійно розпоряджаються частиною виділених коштів; гранти для студентських товариств і об'єднань, які діють при університеті.

Адміністрація вищого навчального закладу органів студентського самоврядування в Польщі має право визначати розмір плати за навчання в університеті. Суттєвим засобом впливу також є вирішальне право органів студентського самоврядування затверджувати проректора зі студентських питань.

Ознайомлення зі студентським самоврядуванням у вищих навчальних закладах Франції, Великої Британії та Північної Ірландії показало, що воно зорієнтоване переважно на:

- захист інтересів студентів на всіх рівнях вищої освіти;
- реалізацію студентських ініціатив у навчально-виховному процесі, а також у науковій, професійній, культурній та інших соціальних сферах діяльності;
- підвищення ефективності взаємодії між студентами та університетською адміністрацією;
- забезпечення студентських прав і свобод відповідно до громадянських норм, що діють у суспільстві;
- співпрацю з державними та місцевими органами влади;
- організацію побуту, різноманітних форм дозвілля, подорожей, працевлаштування студентів;

- створення нового інформаційного простору для студентів університету та їх зв'язок із світовими інформаційними джерелами.

Участь у студентському самоврядуванні дає змогу виявити потенційних лідерів, виробити в них навички управлінської та організаторської роботи, сформуванати майбутню еліту нації. Без вирішення проблем студентського самоврядування неможливо досягти європейської якості освіти і підготувати конкурентоспроможних фахівців.

Загінайлова І.В.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ЗМІСТ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ЗАНЯТЬ ПАУЕРЛІФТИНГОМ

Нині при збільшенні рівня сидячого способу життя, що зумовлено значним розвитком комп'ютерних технологій, а також інших негативних факторів, що супроводжують життя в ХХІ ст., знижуються силові якості студентів. Федерацією пауерліфтингу України проводяться різного рівня змагання, де молодь яка займається пауерліфтингом, демонструє чудову фізичну підготовку та високі спортивні результати. Дані обставини звертають увагу фахівців до розробки й науково-методичного обґрунтування методик організації занять з пауерліфтингу зі студентами. Саме тому нами прийнято рішення щодо запровадження методики підготовки пауерліфтерів для розвитку силових якостей студентів Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Систематична та злагоджена робота в усіх сферах життєдіяльності людини гарантують зростаючий прогрес суспільства. В усіх галузях спорту планування та підготовка навчання або тренування отримують усе більшого визнання та поширення. При сучасному рівні розвитку спортивних досягнень успіху можна досягти лише завдяки досконалій фізичній підготовці та багаторічним тренувальним планам. У студентському спорті та в активному відпочинку систематичне підвищення фізичної працездатності, зміцнення здоров'я матимуть місце лише тоді, коли підбір навчального матеріалу, вибір тренувальних снарядів, а також методика й організація навчально-тренувальних занять будуть завчасно продуманими та розпланованими [2, 44].

Сучасні науковці (Н. Бачинська, Ю. Бріскін, В. Жамардїй, О. Смакула,) наголошують, що Україна є другою державою у світовому рейтингу з пауерліфтингу. Більше того, пауерліфтинг,

як підкреслюють науковці, має чи не найвищі досягнення серед усіх видів спорту, що культивуються в нашій країні. Не дивлячись на те, що пауерліфтинг (силове триборство) розвивається в Україні з 1991 року як окремий вид спорту, він з кожним роком стає все більш популярним. «Powerlifting» – походить від двох англійських слів «power» – сила, та «lift» – підйом (В. Воронецький, А. Заїкін).

Силове триборство складається з трьох вправ: присідання з штангою на плечах, жим штанги лежачи і станова тяга штанги. Пауерліфтинг розвиває силу, витривалість та формує атлетичну фігуру (Н. Бачинська).

Мета дослідження розробити та науково обґрунтувати методику розвитку фізичних якостей студентів засобами атлетизму.

Науковці виділяють три основних тенденцій розвитку пауерліфтингу на сучасному етапі:

- професіоналізація пауерліфтингу.
- включення до програми Олімпійських Ігор;
- створення спортивних організацій;

Варто зазначити, що висока популяризація пауерліфтингу серед студентів потребує створення спеціальних методик, моделей, а також програм не лише для розвитку їх силових якостей, але й з урахуванням специфічних особливостей контингенту тих, хто ним займається. Дослідником Ж. Саном запропоновано оздоровчу методику занять пауерліфтингом для студентів університетів з ураженнями опорно-рухового апарату для позанавчальних занять від першого до п'ятого курсів. Використання методики, як наголошує науковець, сприяє постійному вдосконаленню рухових якостей і навичок, поліпшенню нейродинамічних властивостей вищої нервової діяльності.

Фахівець В. Жамардїй розробив модель формування спеціальних умінь і навичок студентів вищих навчальних закладів у процесі занять з пауерліфтингу. Завданнями навчальних занять за розробленою моделлю було засвоєння системи наукових знань, формування спеціальних умінь і навичок, світогляду, моральних поглядів і переконань, ідеалів, потреб, цінностей, способів поведінки та діяльності, підбір навантаження різної спрямованості в залежності від обсягу та інтенсивності фізичних навантажень [1]. Засоби навчання, запропоновані В. Жамардїєм, можуть надати змогу студентам не тільки поповнити дефіцит рухової діяльності, забезпечуючи додаткові фізичні навантаження, але й зняти втому та повноцінно відпочити. Дослідники Р. Власенко та А. Зозуля вважають, що заняття пауерліфтингом варто проводити тричі на тиждень та розподіляти вправи таким чином: понеділок – присідання, жим; середа – тяга, жим; п'ятниця – присідання,

жим. Присідання потрібно виконувати два рази на тиждень, щоб була можливість на початку тижня виконувати присідання зі штангою інтенсивні з 2-х–3-х разовими повтореннями, а в кінці тижня об'ємні з повтореннями від 4 до 6 разів, або навпаки. Жим лежачи потрібно виконувати на кожному тренуванні, тому що м'язи рук і верхнього плечового пояса встигають відновитися.

Таким чином, можна зробити узагальнення, що основним призначенням методик занять пауерліфтингом є не лише їх силова спрямованість. Цей вид спорту сприяє збереженню та зміцненню здоров'я студентів, а також раціональному розподілу часу для занять.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Визначення критеріїв та показників рівня сформованості спеціальних умінь і навичок студентів вищих навчальних закладів у процесі занять з пауерліфтингу / В. О. Жамардій // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. - 2013. - Вип. 112(1). - С. 129-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPN_2013_112%281%29_30*
2. *Жамардій В.А. Специальные знания по пауерлифтингу как фактор повышения учебно-тренировочной деятельности студентов / В.А. Жамардій // Витоки педагогічної майстерності; Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленко, 2012. – Вип. 10. – С. 101-104.*

Фазилова Сарвиноз

Сумской государственной педагогический университет имени А.С. Макаренко

Коваленко С. Н.

*доцент, кандидат педагогических наук
Сумской государственной педагогический университет имени А.С. Макаренко*

ПРИОРИТЕТНЫЕ ВЕКТОРЫ БРИТАНСКОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

В ряду актуальных проблем, с которыми сегодня сталкиваются как украинская система образования взрослых (СОВ) так и аналогичные структуры других постсоветских стран, стоит проблема продуктивного управления этой системой, создание фундаментальной вертикали власти, которая позволит максимально четко регулировать систему с целью обеспечения возрастающих образовательных потребностей взрослого человека в самореализации, социально-культурном развитии, преодолении конкуренции на рынке труда. Один из вариантов решения обозначенной проблемы есть учет опыта высоко-развитых стран мира, в частности Англии, где образование

взрослых является одним из приоритетов государственной политики, основывается на исторических традициях, высоких качественных показателях, фундаментальных научно-педагогических исследованиях, а практика реализации доказала свою эффективность и действенность.

Ретроспективный анализ становления и динамики развития английской СОВ показал, что до XX века государственная роль в вопросе регулирования этим сектором практически была сведена к минимуму. Первым масштабным шагом на пути к активному государственному регулированию СОВ на законодательном уровне стал Закон 1944 г. «Об образовании», который предполагал создание единой национальной системы образования и интеграцию в ее структуру СОВ [2, 175]. Регулирование сектором ОВ происходило на двух уровнях – на общегосударственном уровне через Департамент образования и науки и местном уровне с помощью местных органов управления (LEAs), созданные ранее в 1902 г. Важным акцентом в новом законе было сохранение традиции децентрализации управления и активное развитие местной инициативы [2, 179-182].

Данная схема регулирования СОВ была кардинально изменена в конце 1970-х гг. в контексте общего экономического кризиса, краха государства «всеобщего благоденствия», перехода к свободным рыночным отношениям и, как следствие, сокращение расходов на местном уровне и усиление государственного контроля. Основы современной модели управления СОВ были постепенно заложены путем принятия ряда нормативных актов, в частности: 1988 р. – «Реформа образования», 1992р. – «Дальнейшее и высшее образование», 2000 р. – «Об обучении и профессиональных умениях», 2006 р. – «Образование и инспектирование», 2007 р. – «Дальнейшее образование и повышение профессиональной квалификации», 2009 р. – «Об ученичестве, умениях, учениках школ и обучении». Следует отметить, что каждый из вышеперечисленных законов углублял тенденцию централизации СОВ и способствовал переходу к смешанной модели управления СОВ – децентрализованному централизму. Одним из убедительных доказательств очерченной трансформации модели руководства СОВ является постепенное сужение, а на сегодня практически полное ограничение полномочий органов местного управления образованием и распределение обязательств между специально созданными подразделениями *Департамента по вопросам бизнеса, инноваций и умений* (Department for Business, Innovations and Skills), который сегодня занимается образованием взрослых в стране. Эти реформы, по убеждению английского исследователя СОВ П. Эйтли, «превратило английскую систему образования из

национальной системы, которая регулируется на местном уровне, в местную систему, которая управляется на национальном уровне» [1, 461].

Следует отметить, что центральная власть, которая регулирует деятельность СОВ в Англии, представляет собой конгломерат разнообразных по функциям и заданиям государственных и негосударственных институций. На наш взгляд, представленные на национальном уровне общественные и волонтерские организации свидетельствуют о глубоких демократических основах управления СОВ в Англии.

Непосредственно национальный уровень организационной структуры управления СОВ в Англии представлен следующими административными единицами: Департамент по вопросам бизнеса, инноваций и умений (BIS), *органы финансирования* – Управление по вопросам финансирования умений (Skills Funding Agency) и Совет по вопросам финансирования высшего образования Англии (Higher Education Funding Council for England); *органы инспекции* – Отдел образовательных стандартов (Office for Standards in Education) та Управления вопросами качества образования Объединенного Королевства (Quality Assurance Agency for Higher Education); *консультационные организации* – Национальный институт по вопросам обучения взрослых (National Institute of Adult Continuing Learning).

Таким образом, проанализированные организационные формы государственного управления СОВ в Англии возникли в результате длительной исторической эволюции и в значительной степени обуславливаются особенностями государственного строя и спецификой социальных, политических и экономических традиций данной страны. Одним из актуальных заданий в области управления СОВ в Англии является оптимальное сбалансирование роли и функций центральных и местных властей, что, как следует из проведенного исследования, имеет противоречивый характер на разных этапах развития английского общества и отличается экстремальными формами: до конца 1980-х гг. – абсолютная децентрализация, после масштабных реформ конца 1980-х гг. – жесткая централизация.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ainley P. *From a National System Locally Administered to a National System Nationally Administered: The New Leviathan in Education and Training in England* // *Journal of Social Policy*. – 2001. – № 30 (3). – P. 457-476.
2. Kelly T. *A History of Adult Education in Great Britain* / Thomas Kelly. – Liverpool: Liverpool University Press, 1992. – 425 p.

ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

У корекційній педагогіці важливою та актуальною проблемою є проблема вивчення особливостей розвитку мовлення дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР) та їх корекції. На даний час постійно зростає кількість дітей із ЗПР, які мають порушення мовлення, зокрема, фонетико-фонематичні процеси, словниковий запас, граматична сторона та зв'язне мовлення.

Вивченню проблеми ЗПР присвятили свої дослідження К. С. Лебединська (1975), М. С. Певзнер (1966), Г. Є. Сухарева (1965, 1974), І. О. Юркова (1971), В. В. Ковальов (1973). Значний внесок в дослідження проблемних питань, які розкривають особливості мовленнєвого розвитку дітей із затримкою психічного розвитку внесли В. Ю. Борякова, В. А. Ковшиков, Ю. Н. Дем'янов, Н. В. Лалаєва, Є. В. Мальцева, Т. А. Власова. Питаннями діагностики та корекції цієї вади першими почали займатися дефектологи Т.О. Власова, Т.Д. Ілляшенко, В.І. Лубовський, М.В. Рождественська, Т.В. Сак, С.О. Тарасюк, У.В. Ульяновка, Н.О. Ципіна та інші. Проте у літературі недостатньо даних про розвиток зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку, що і визначає важливість даного дослідження [2].

Мета дослідження – охарактеризувати мовлення дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Затримка психічного розвитку – порушення нормального темпу психічного розвитку, коли окремі психічні функції (пам'ять, увага, мислення, емоційно-вольова сфера) відстають у своєму розвитку від прийнятих психологічних норм для даного віку.

Затримка психічного розвитку у дітей старшого дошкільного віку є складним поліморфним порушенням, при якому страждають різні компоненти психічної, психологічної та фізичної діяльності [4].

Визначають декілька класифікацій затримки психічного розвитку. Перша клінічна класифікація запропонована Т. А. Власовою та М. С. Певзнер (1967).

При першому варіанті порушення виявляються насамперед у формуванні емоційно-вольової сфери та особистості внаслідок психічного інфантилізму.

При другому варіанті переважні порушення пізнавальної діяльності, які є наслідком стійких астенічних і особливо цереброастенічних станів.

К. С. Лебединська з урахуванням етіології розрізняє 4 варіанти затримки психічного розвитку:

- 1) ЗПР конституціонального походження;
- 2) ЗПР соматогенного походження;
- 3) ЗПР психогенного походження;
- 4) ЗПР церебрально-органічного генезу [1].

Вже в старшому дошкільному віці діти з затримкою психічного розвитку не справляються з програмними вимогами дитячого садка і до моменту навчання в школі не досягають потрібного рівня готовності до шкільного навчання. У дітей цієї категорії поряд з порушеннями різних психічних функцій в тій чи іншій мірі виявляються несформованими мовленнєва система та оперування елементами мовлення на практичному рівні, що, в свою чергу, обмежує можливості переходу до засвоєння мовлення на більш високому рівні і до усвідомлення складних мовленнєвих закономірностей.

За даними В. І. Насонової було визначено, що порушення фонематичного слуху спостерігаються у 63% дітей із затримкою психічного розвитку. Порушення фонематичного розвитку у дошкільнят із ЗПР проявляються у труднощах диференціації звуків, та не сформованості фонематичного аналізу й синтезу. Проблеми аналізу й синтезу у таких дітей дуже стійкі і зберігаються навіть протягом усього дошкільного віку, а в майбутньому негативно впливають на оволодіння читанням і письмом. Особливу складність являє для дітей визначення кількості, послідовності звуків у слові [3].

У дітей із ЗПР переважають порушення вимови свистячих і сонорних звуків. Переважання порушень свистячих звуків, пов'язане з недорозвиненням мовно-слухового аналізу у дітей з ЗПР. Найбільш поширеними виявилися змішання свистячих і шиплячих звуків (с-ш, з-ж, с-ч, з-щ), а також сонорних (р-л). Тобто у дітей із затримкою психічного розвитку виявлена спотворена вимова звуків та їх заміна іншими (р-л, л-ль, л-в, ш-з, ж-з). У дітей на першому місці знаходяться помилки на змішування звуків, на другому – спотворення, на третьому – заміни.

Активний словник дітей із затримкою психічного розвитку є майже відсутнім. Він відображає своєрідність пізнавальної діяльності цих дітей, обмеженість їх уявлень про навколишній світ, труднощі усвідомлення явищ, властивостей і закономірностей навколишньої дійсності. Недоліки присутні у вживанні дієслів, прикметників, займенників та узагальнюючих слів. Діти із затримкою психічного розвитку дуже часто

називають схожі предмети одним і тим же словом. Таким чином граматичною стороною мовлення, дітям дуже складно оволодіти, в деяких випадках не можливо [1].

Рівень зв'язного мовлення багато в чому залежить від характеру завдання, від того, яка ступінь самостійності смислового програмування при виконанні цього завдання. Перекази є найбільш доступними для дітей із затримкою психічного розвитку. З більшими труднощами складають розповіді на вільну тему та описи.

Отже, затримка психічного розвитку являє собою відставання розвитку: психічних процесів, моторної сфери, ігрової сфери та мовленнєвої. Щодо мовленнєвого розвитку, таким дітям притаманні недоліки словника, його бідність, недорозвинення граматичної сторони, порушення фонематичних процесів, як звуковимови так і фонематичного слуху та низький рівень розвитку зв'язного мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лалаева Р. И., Серебрякова Н. В., Зорина С. В. *Нарушения речи и их коррекция у детей с задержкой психического развития: учеб. пособие для вузов.* – М.: гуманитарный изд. центр ВЛАДОС, 2003.
2. Власова Т. А. *Дети с задержкой психического развития* / Т. А. Власова, В. И. Лубовський – М. : Педагогика, 1984. – С. 184.
3. А Жукова Н. С. *Преодоление недоразвития речи у детей: учеб.-метод. пособие* / Н. С. Жукова. – М.: Соц.-полит, журн., 1994. – 96 с.
4. Марковская И. Ф. *Задержка психического развития у детей. Клиническая и нейропсихологическая диагностика* / И. Ф. Марковская. – М., 1993. – С. 127-138

Кучеренко М.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ЛІНГВОМЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ ЯК МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СТАРШОГО СТУПЕНЯ НАВЧАННЯ

Процес навчання іноземних мов включає в себе не просто засвоєння мовних одиниць та формальних правил їх поєднання в мовленні, а й оволодіння ідіоматичним мовленням – мовленням, побудованим за структурно-мовленнєвими зразками, що властиві традиційному узусу розмовного різновиду певної мови та відображають особливості вербального менталітету нації її носіїв [4].

Труднощі формування лексичної компетентності пов'язані з феноменом ідіоматичності мовлення, який, слідом за Г. Подосинніковою, розуміємо як психолінгвістичний феномен

своєрідності світосприймання і вербального менталітету нації, що виражається в закріпленні в мовленнєвому узусі певної мови синкретичних мовленнєвих одиниць різного ступеня стійкості, які є специфічними для певної мовленнєвої спільноти в плані структури, семантики й особливостей вживання та викликають труднощі при доборі повних еквівалентів з інших мов [4].

Процес оволодіння іншомовною лексикою ускладнений, по-перше, наявністю в іноземній мові ряду винятків та типів лексичних одиниць, притаманних лише їй, а по-друге, компонентів, які відбивають особливості вербального менталітету нації носіїв мови та які неможливо засвоїти механістично, поза комунікативно-мовленнєвого контексту. Одним із таких компонентів англійської мови є фразові дієслова, вивченню яких присвячені лінгвістичні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених-лінгвістів (К. Sroka,

D. Bolinger, R. Hiltunen, J. Povey, Ю. Жлуктенко, А. Смирницький, Є. Долгіна), які зазначають необхідність володіння вказаною підсистемою англійської лексики для ефективного спілкування, оскільки основною функцією фразових дієслів є концептуальна категоризація дійсності, тобто, здатність більш точно і яскраво описувати дії або стан, вказуючи на їх просторові, тимчасові та інші характеристики.

За Джейн Поуві фразове дієслово – це поєднання «простого» дієслова (що складається з одного слова, наприклад: *come, put, go*) і адвербіальної або прийменникової частини (наприклад: *in, off, up*), що представляє єдину семантичну та синтаксичну одиницю [5]. За І. Анічковим фразові дієслова – це стійкі лексичні сполуки дієслова з прислівником, дієслова з прийменником і дієслова з прислівником і прийменником, що набувають порівняно з самим дієсловом нові значення чи відтінки значень і становлять єдине семантичне та синтаксичне ціле [1]. Прислівники та прийменники у складі фразового дієслова називаються постпозитивними додатками, а їх з'єднання з дієсловом являє собою єдину, хоча й окремо оформлену лексему, а не словосполучення, яке є однією семантичною одиницею і виступає одним членом речення [3].

При структурному (графічному) розділеному оформленні фразові дієслова представляють собою семантичну цілісність, однак їх значення не складається зі значень його компонентів, наприклад: *bring up – educate; give up – stop doing, using, etc; go off – explode; come by – obtain*. Ідіоматичність фразових дієслів, а саме невідповідність між планом змісту та планом форми цих одиниць, визначає їх місце в формуванні лексичної компетенції.

Фразове дієслово може бути замінене «простим» дієсловом. Це характеризує фразове дієслово як семантичну

єдність: call up – telephone come by – obtain; put off – postpone put up with – tolerate [5].

Для фразових дієслів характерна багатозначність. Наприклад, для take in у словниках пропонуються такі значення: надавати притулок, приймати на роботу, виписувати та регулярно отримувати періодичні видання, містити, запасатися, дурити, зрозуміти, повірити неправді, згорнути вітрила, вшити одяг, супроводжувати, передавати, оглядати, відвідувати визначні місця тощо.

Дієслово змінює своє значення в залежності від прийменника, з яким воно поєднується: get away – втекти; get along – жити, справлятися, бути в злагоді; get together – зустрітися, зібратися; get up – вставати, підніматися тощо.

Отже, вибір фразових дієслів як матеріалу для формування англомовної лексичної компетентності на середньому ступені навчання зумовлений тим, що, по-перше, у дієслова – організуючого центру мовної комунікації – більше ніж у будь-якої іншої частини мови спостерігається різноманітність зв'язків з усіма класами слів і, таким чином, різноманітність типів словосполучень, а також взаємозалежність значення дієслова і структури словосполучення [2].

По-друге, головною перевагою фразових дієслів є те, що за їх допомогою досягається ідіоматичність мовлення, а отже формується англомовна комунікативна компетентність. Важливу роль грають фразові дієслова і в розвитку лінгвістичної компетентності, яка передбачає знання учнем словникових одиниць та їх граматичної структури, що забезпечує здатність правильно конструювати граматичні форми та синтаксичні конструкції відповідно до норм англійської мови. Знання диференційних ознак фразових дієслів допомагає студентам розпізнавати їх у тексті, відрізнити від вільних сполучень дієслова з прийменником чи прислівником.

Таким чином, фразові дієслова мають великий лінгво-методичний потенціал для формування англомовної лексичної компетентності. Знайомлячись із ними, учні отримують основи теоретичних знань про одну з підсистем англійської лексики. Кількість фразових дієслів надзвичайно велика і їх типологія різноманітна. Вони різняться як за своєю зв'язністю, так і за додатковими значеннями, які вони мають або які вони набувають у тексті. Це дає учням змогу розширювати їх словниковий запас та використовувати фразові дієслова як зразки мовлення для організації одиниць мовлення та засвоєння їх структури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аничков И. Е. *Английские адвербиальные послелогои : дисс. ... докт. филол. наук.* / И. Е. Аничков. – М., 1947. – 536 с.

2. Бохач Н. А. Английские фразовые глаголы как средство развития иноязычной коммуникативной компетенции студентов 1 курса языкового ВУЗа [Электронный ресурс] / Н. А. Бохач // Вестник Бурятского государственного университета. – 2009. – №15. – С. 129–132. – Режим доступа до журн. : <http://cyberleninka.ru/article/n/angliyskie-frazovye-glagoly-kak-sredstvo-razvitiya-inoazychnoy-kommunikativnoy-kompetentsii-studentov-1-kursa-yazykovogo-vuza>
3. Жлуктенко Ю. А. О так называемых «сложных глаголах» типа *stand up* в современном английском языке / Ю.А. Жлуктенко // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 1954. – №5. – С. 105-113.
4. Подосинникова Г. І. Навчання студентів-філологів ідіоматичних предикативних конструкцій англійського розмовного мовлення на матеріалі автентичних художніх текстів : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Г. І. Подосинникова. – К., 2002. – 24 с.
5. Povey J. *Phrasal Verbs and How to Use Them*. учеб. пособие / J. Povey. – М. : Высшая школа, 1990. – 176 с.

Мокренко В.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ЛІНГВОМЕТОДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАРИКАТУР У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

На сучасному етапі розвитку освіти до майбутніх вчителів англійської мови (АМ) висуваються високі вимоги стосовно рівня сформованості англомовної компетентності в монологічному мовленні (ММ). У зв'язку з цим має місце визначення потенціалу карикатур у навчанні АМ.

Карикатура (від. італ. *caricare* – «перебільшувати») зазвичай розуміється як візуальний продукт, у якому комічний ефект досягається за рахунок перебільшення, загострення характерних рис зображуваного предмету, свідомого поєднання непоєднуваного [1]. Так, Д. Москін визначає карикатуру як «витвір або окремих художніх образ, у якому в гумористичній або сатиричній формі перебільшуються характерні особливості частіше негативні, а іноді й позитивні як у окремої людини так і суспільства або явища з метою їх висміювання або возвеличення» [2]. Таким чином, карикатура – це продукт образотворчого мистецтва, що зображує кого- небудь або що- небудь у навмисне спотвореному, смішному вигляді.

У зв'язку зі складною структурою карикатури доцільним надати її коротку лінгвістичну та методичну характеристику як засобу формування компетентності у ММ майбутніх учителів АМ.

З лінгвістичної точки зору, карикатуру можна розглядати як вид креолізованого тексту. Ю. Сорокін та Є. Тарасов запропонували термін «креолізований текст», розуміючи під ним тексти, «фактура яких складається з двох негомогенних частин, а саме: вербальної (мовної) і невербальної (що належить до інших знакових систем)» [3]. Питанням вивчення креолізованого тексту як поєднання вербальної та невербальної опори займалися, В. Березін, А. Бернацька, А. Загнітко, Л. Кияк-Редькович та ін. Отже, розглядаючи карикатуру як вид креолізованого тексту можемо виділити наступні характеристики.

По-перше, вербальна частина карикатур представляє автентичний текст, який виражений фразеологічними одиницями, мовленнєвими кліше та ідіомами. Тексти карикатур містять лексичні одиниці, які притаманні тільки для ситуацій, зображених на карикатурі та які також є національно-культурним компонентом.

По-друге, семантизація представленого тексту здійснюється за допомогою малюнків карикатур. Використання ідіом у їх прямому значенні надає карикатурам комічності та підкреслює висміювання зображуваного суспільного явища. Таким чином, використання карикатур допомагає студентам краще зрозуміти значення ідіом або фонові лексики, що згодом спонукає майбутніх вчителів англійської мови на подальше обговорення значення наданих лексичних одиниць.

По-третє, карикатура може бути використана як зразок сучасного автентичного мовлення. Тож під час роботи з карикатурою студенти засвоюють мовленнєві одиниці, характерні для повсякденного мовлення та навчаються відтворювати їх у спілкуванні. Таким чином, тексти карикатур можуть бути прикладом живого спілкування та спонукати учнів до імітації розмовної мови.

З точки зору методики, карикатуру розуміють як вид змішаної опори, тобто поєднання вербального та невербального елементів. Проблемою розробки застосування змушених опор у навчанні іноземних мов (ІМ) займалися такі дослідники як О. Кирилова, В.Черниш та В. Артемов. Можливості використання газетних ілюстрацій на уроці ІМ вивчалися Т. Федотовою. О. Іванова відносить карикатури до зображального виду опор [4].

Враховуючи ефективність використання карикатури як опори у навчанні ІМ, можемо зазначити, що вона має високий методичний потенціал. Використання карикатур як мовленнєвої опори підвищує пізнавальний інтерес учнів, мотивує мовленнєву діяльність та сприяє емоційно-експресивному забарвленню висловлювань студентів. Крім того, карикатури відображають актуальні проблеми суспільства, критикуючи та розглядаючи їх сатирично. Саме це стимулює обговорення проблеми та

викликає потребу виразити власну точку зору.

Таким чином, методична цінність карикатури для вчителя ІМ полягає в тому, що вона створює яскравий образ, стисло зображує певні явища та підштовхує учнів активно реагувати на зображене. Як жанр карикатура покликана доносити певну інформацію, а точніше – інтерпретацію того чи іншого явища. Отже, карикатура може виступати ефективним мовленнєвим стимулом під час формування англомовної компетентності у ММ.

Проілюструємо можливості використання карикатур для формуванні англомовної компетентності у монологічному мовленні у майбутніх вчителів англійської мови. За Програмою однією з тем, що пропонуються до вивчення є «Education». Пропонуємо студентам обговорити ефективність та доречність сучасної системи освіти спираючись на подану карикатуру.

Для стимулювання висловлення студентами власної думки, наведемо інструкцію до вправи:

Nowadays the system of education raises some discontent. Look at the cartoon. What issue the two people are talking about? Does the caricature depict this issue accurately? Is it relevant in our country? Do you think the system of education can be altered? Express your opinion on the problem covered in the caricature.

Карикатура проковує студентів мислити критично та краще зрозуміти проблему сучасної освіти. Використана карикатура має вербальну та невербальну частини. Крім того, сатира у карикатурі допомагає студентам відчувати гостроту обговорюваної проблеми. Таким чином, після висловлення думки щодо проблеми, зображеної на карикатурі, студенти матимуть повне уявлення про недоліки сучасної системи освіти та зможуть висловити свою думку щодо окресленої проблеми в усній формі.

Рис 1. Карикатура до теми «Education»

Під час вивчення теми «Law and Order» студенти знайомляться з лексичними одиницями (ЛО), які позначають

поняття та явища у рамках даної теми. Маючи високий лінгвістичний потенціал, карикатура представляє лексичний матеріал, візуалізуючи його. Прикладом використання карикатури для презентації автентичного мовлення з використанням ЛО з теми «Law and Order» може бути наступна вправа:

Look at this caricature. It contains words and word combinations that refer to law. Explain their meaning. What do they represent in the caricature? What is the connection between these words and Google? In your opinion, how these words can be used in daily speech.

Рис 2. Карикатура до теми «Law and Order»

Отже, карикатура слугує ефективною автентичною опорою у навчанні майбутніх вчителів англійської мови ММ, так як вона мотивує мовлення студентів, надає емоційно-експресивного забарвлення ситуації та має високий лінгвометодичний потенціал. Використання карикатур на заняттях сприяє успішному формуванню іншомовної комунікативної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Caricature [Electronic resource] / Online Etymology Dictionary // ed. By Douglas Harper, 2001–2016. – Access mode: http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=caricature.
2. Москин, Д. Н. Краткая энциклопедия карикатуры. Из истории юмора и сатиры в графике / Д. Н. Москин – Петрозаводск : ИД «Петропресс», 2000. – 208 с.
3. Сорокин Ю. А. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция / Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия. – М. : Наука, 1990. – 240 с.
4. Иванова, Е. Ф. Опоры в обучении иностранным языкам / Е. Ф. Иванова – Улан-Удэ, 2008. – 139 с.

Присакару К.К., Шевченко А.С.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Науковий керівник:

Бикова М.М.

кандидат пед. наук, старший викладач

СУЧАСНА ЛЕКЦІЯ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

На зламі тисячоліть людство вступило в стадію розвитку, що одержала назву постіндустріального або інформаційного суспільства. Інформаційні та телекомунікаційні технології, що використовуються нині, суттєво розширюють межі таких фундаментальних понять, як знання та мова. Але, для пошуку та одержання знань, їхнього зберігання і передавання людина завжди шукала та знаходила додаткові засоби, що досить сильно впливали на життя суспільства[5].

Ми живемо у вік інформації та комунікації. Проте інформація та комунікації (засоби зв'язку) були завжди, але лише постіндустріальне суспільство унікальне тим, що його характеризує виключно швидкий розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій, а їхні можливості стали безпрецедентними для розвитку людини, для ефективного вирішення багатьох професійних, економічних, соціальних і побутових проблем. Мова йде про зміну змісту освіти, про оволодіння інформаційною культурою, під якою розуміємо один із складників загальної культури людини, що по суті є вищим проявом освіченості, в тому числі вияву особистісних якостей людини, та її професійної компетентності. Система вищої освіти в Україні нині зорієнтована на підготовку робітничих кадрів на рівні сучасних вимог. На жаль, і дотепер простежується такий парадокс: надлишок неструктурованої інформації і гострий дефіцит сучасної інформованості[5].

Інноваційний характер освітніх технологій, що використовуються в процесі організації навчального процесу у вищій школі, стає одним з найважливіших інструментів в конкурентній боротьбі вищих навчальних закладів в сучасних умовах. Впровадження інноваційних технологій в освітню діяльність, призведе до підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. У свою чергу, підвищення якості, доступності, ефективності освіти, його безперервний та інноваційний характер, зростання соціальної мобільності й активності молоді, її залучення до різного навчального середовища.

В даний час сучасне суспільство висуває нові вимоги до особистості фахівця в будь-якій сфері діяльності. Він повинен володіти такими якостями, як мобільність, конкурентоспроможність, компетентність, готовність до постійного професійно-особистісного розвитку, до самоосвіти та самовдосконалення [3].

Впровадження інноваційних технологій в освітню систему вищого навчального закладу поряд з традиційними сприятиме підвищенню ефективності освіти, що спричинить за собою більш якісну підготовку майбутніх фахівців. На думку М.М. Поташника і В.С. Лазарева, «інновація в освіті - це цілеспрямована зміна, що вносить в систему нові елементи які викликають її перехід з одного стану в інший» [4].

Проблема становлення і розвитку педагогічних інноваційних технологій привертає увагу багатьох педагогів-науковців. У працях В. Безпалько, В. Бикова, І. Волкова, Т. Дмитренко, А. Нісімчука, О. Падалки, Г. Селевко, В. Сластьоніна, О. Смолюка, І. Підласого, Ю. Турчанінової, О. Шпака можна виділити визначення сутності педагогічної технології та її структуру. Так В. Беспалько, звертаючись до поняття «педагогічної технології», називає її «змістовною технікою реалізації навчального процесу» [1, с. 27]. Докладна характеристика педагогічних інноваційних технологій як системи засобів, методів організації та управління навчально-виховним процесом здійснюється також і зарубіжними вченими. Проблеми інновацій досліджують сербський педагог К. Ангеловські та англійські й американські педагоги Х. Барнет, Д. Гамільтон, Н. Грос, У. Кінгстон, Н. Лагервей, М. Майлз, А. Хаберман, Р. Хейвлок та ін [1].

Мета нашого дослідження полягає в аналізі з позицій застосування інноваційних елементів інноваційних видів сучасних лекцій у вищому навчальному закладі. Слід зазначити, що за останній час з'явилися роботи, в яких розкриваються сучасні технології навчання у вищій школі [2].

Слово «лекція» має латинський корінь «*lectio*» - читання. Лекція є провідною формою організації освітнього процесу у ВНЗ. Вона виконує навчальну, яка формує, розвиває, виховну та організуючу функції. В сучасних освітніх стандартах вищої професійної освіти на лекційні заняття відводиться до 50% навчального часу.

Головним недоліком традиційної лекції у ВНЗ є пасивність учнів при високій односторонній активності викладача. Тому сьогодні широке поширення набувають нетрадиційні, інноваційні лекції, які сприяють підвищенню активності студентів на заняттях.

Окрім традиційної є і не традиційні види лекцій. Ці види мають свої особливості, переваги та недоліки.

Проблемна лекція відрізняється від традиційної тим, що вона спирається на логіку послідовно модельованих проблемних ситуацій й завдань, які треба вирішувати. На лекції проблемного характеру студенти знаходяться в постійному процесі «співтворчості» з викладачем, тобто співавторами вирішення проблемних завдань. Знання, засвоєні таким чином, стають надбанням студентів і переростають в їх переконання. Самостійно набуті знання є більш міцними та легко актуалізуються, вони мають властивості їхнього перенесення в інші ситуації.

Лекція-бесіда передбачає застосування елементів діалогу, дискусії. Засобами активізації навчальної діяльності студентів тут виступають питання викладача і аудиторії, спрямовані на виявлення наявних у студентів знань й умінь з тієї чи іншої проблеми. Викладач повинен стежити за тим, щоб питання не залишалися без відповіді, інакше вони будуть носити риторичний характер і не забезпечать достатньою активізації мислення студентів. При викладі лекційного матеріалу викладач може організувати вільний обмін думками студентів. Уточнюючи і доповнюючи відповіді студентів, він підводить під них теоретичну базу у вигляді спільно вироблених положень. Таким чином, студенти стають співтворцями лекцій.

Лекція-консультація застосовується при вивченні з чітко вираженою практичною спрямованістю. Існує кілька варіантів проведення таких лекцій:

- студенти по ходу лекції готують питання, на які викладач дає відповіді самостійно або із залученням самих студентів;
- викладач заздалегідь збирає запитання студентів в письмовій формі, на лекції він відповідає на ці питання і організовує вільний обмін думками студентів;
- студенти заздалегідь отримують матеріали лекції і готують свої питання, лектор відповідає на ці питання самостійно або із залученням самих студентів;
- педагог заздалегідь сам складає питання по темі лекції та організовує колективне обговорення цих питань.

Переваги таких лекцій полягають в тому, що вони дозволяють наблизити зміст знань до практичних інтересів студентів і тим самим індивідуалізувати процес навчання.

Лекція-візуалізація передбачає наглядну демонстрацію основного змісту. Тому провідним методом тут виступає демонстрація кіно-, теле- та відеофрагментів, слайдів, блоків інформації у вигляді схем, таблиць, малюнків, які коментуються лектором. Процес візуалізації являє собою згортання різних видів вербальної інформації в наглядний образ, який будучи сприйнятим, може бути розгорнутий і служити опорою для

адекватних розумових й практичних дій, спрямованих на засвоєння навчального матеріалу.

Слід зауважити, що викладачі можуть проводити комбіновані лекції, які включають в себе елементи різних видів лекцій.

Таким чином, запровадження інноваційних технологій у вищій школі сьогодні є прямим шляхом до інтеграції освіти, науки і практики. Нами було проаналізовано види інноваційних лекцій, які застосовуються у ВНЗ, з метою покращення якості проведення лекційних занять. Інноваційна діяльність у вищих навчальних закладах стає запорукою якісних змін особистості учнів у порівнянні з використанням традиційних систем, що представляють собою пряму трансляцію знань від викладача до студента. Крім того, інновації повинні стати основним інструментом поліпшення якості освіти в сучасному навчальному процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпалько В.П. *Слагаемые педагогической технологии* / В.П. Безпалько // М. – 1989. – 180 с.
2. Веленский В.Я., Образцов П.И., Уман А.И. *Технология профессионально-ориентированного обучения в высшей школе: Учебное пособие*. М.: Педагогическое общество России, 2005. 192 с.
3. Мухина, Т.Г. *Активные и интерактивные образовательные технологии формы проведения занятий в высшей школе: учебное пособие* /Т.Г. Мухина.–Н.Новгород: ННГАСУ, 2013.
4. Сиротюк, А.Л. *Инновационный подход к обучению в профессиональной школе* /А. Л. Сиротюк, М. Г. Сергеева.–Курск: изд-во РФЭИ, 2011.
5. Р.С. Гуревич *інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі професійних навчальних закладів: досвід, проблеми, перспективи* Вінниця 2008

Смовська Л. К.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

У спеціальній педагогіці актуальною є проблема розвитку словника у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення. Словниковий запас являє собою оптимальний варіант здійснення мовленнєвої діяльності в процесі вирішення завдань мовленнєвої комунікації. Неповноцінна мовленнєва діяльність впливає на всі сфери особистості дитини: утруднюється розвиток її пізнавальної діяльності, знижується продуктивність запам'ятовування, порушується логічна і смислова пам'ять, діти із труднощами опановують розумовими операціями,

порушуються всі форми спілкування і міжособистісної взаємодії, істотно гальмується розвиток ігрової діяльності, що має, як і в нормі, провідне значення в плані загального психічного розвитку.

Це порушення вперше було встановлено Розою Євгенівною Левіною і визначено як загальне недорозвинення мовлення [3, с. 32]. Недорозвинення мовлення, як зазначає О. Корнєв, не є самостійною нозологічною одиницею у медичному сенсі цього поняття, цілісним однорідним розладом із єдиним патогенезом та механізмами. Зазвичай це сукупність декількох синдромів, які відрізняються за механізмами. Під загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) у дітей із нормальним слухом і первинно збереженим інтелектом розуміють таку форму мовленнєвої аномалії, при якій порушено формування усіх компонентів мовленнєвої системи, які відносяться як до звукової, так і до смислової сторони мовлення. Також багаторічне вивчення Т. Філічевою мовлення 6-7-річних дітей дозволило встановити, ще одну категорію дітей, яка виявляється за межами вище описаних рівнів і може бути визначена як IV-й рівень мовленнєвого недорозвитку – нерізко виражене недорозвинення мовлення [5, с. 7]. У дітей із загальним недорозвиненням мовлення порушення розвитку лексики виявляються в більш пізньому формуванні лексичної системності, організації семантичних полів, якісній своєрідності цих процесів.

І тому на сучасному етапі розвитку спеціальної педагогіки є необхідним збільшення обсягу словника дітей із загальним недорозвиненням мовлення з метою розширення та уточнення розуміння багатьох дій та предметів за допомогою ляльки. Тому саме з її використанням в ігровій діяльності словник дитини значно збільшується.

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання ляльки з метою збагачення словника дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення.

Загальне недорозвинення мовлення – це різні складні мовленнєві розлади, при яких у дітей порушено формування всіх компонентів вимовної системи, що відносяться до її звукової і смислової сторони, при нормальному слуху та інтелекті. В сучасній логопедії термін «недорозвинення мовлення» використовується для позначення якісно більш низького рівня сформованості тої чи іншої мовленнєвої функції або мовленнєвої системи в цілому [5, с. 248].

У дітей із загальним недорозвиненням мовлення порушення розвитку лексики виявляються в більш пізньому формуванні лексичної системності, організації семантичних полів, якісній своєрідності цих процесів. Дослідники (І. Н. Брокане,

В. К. Воробйова, Р. І. Лалаєва, Є. Ф. Соботович, Л. І. Трофименко та ін.) вказують, що процес виділення ядра (центра) і периферії семантичного поля у дітей з мовленнєвою патологією значно затримується.

В ігровій ситуації у дітей із загальним недорозвиненням мовлення лексична недостатність проявляється в бідності словникового запасу, недостатності дієслівного словника, замінах слів за подібністю об'єктів, неправильному вживанні або незнанні окремих слів. Ці особливості проявляються з різним ступенем вираженості і перешкоджають повноцінному спілкуванню [2, с. 117].

В корекційній роботі ефективним засобом розвитку словникового запасу є лялька. Вона спрямована на збагачення активного та пасивного словникового запасу дитини, і є основним об'єктом з яким взаємодіє дитина. Лялька дозволяє об'єднати інтереси дитини і корекційні завдання логопеда, дає можливість природного та безболісного втручання дорослого в психіку дитини з метою її корекції або профілактики. Вона є безпосереднім видом наочного посібника, який використовується для вирішення корекційних завдань. Ляльки ставлять перед дітьми різноманітні завдання та допомагають у їх вирішенні [4, с. 468].

Використання в роботі ляльки дозволяє дитині з порушеннями в мовленні із пасивного спостерігача постійно перетворюватися в активного співучасника гри. Лялька допомагає реалізувати функції, які є важливими у навчальному процесі, а саме:

- комунікативну – забезпечена встановити емоційний контакт, об'єднання дітей в колектив;
- релаксаційну – зняття емоційної напруги;
- виховну – спрямована на прояв особистості в ігрових моделях життєвих ситуацій;
- розвиваючу – розвиток психічних процесів (пам'яті, уваги, сприйняття, тощо);
- навчальну – розширення уявлень про навколишній світ [5, с. 37].

Наприклад, для проведення артикуляційної гімнастики, рухливості мовленнєвих органів і звуковимови доречно використовувати артикуляційну ляльку. Спочатку діти розглядають ляльку, дивлячись на рухи, які вона виконує, а потім разом з нею виконують артикуляційні вправи [1, с. 167].

Таким чином, можна зробити узагальнення, що саме використання в корекційній роботі ляльки є ефективним засобом розвитку та збагачення словникового запасу. Вона спрямована на збагачення активного та пасивного словникового запасу дитини, і є основним

об'єктом з яким взаємодіє дитина. Вона є безпосереднім видом наочного посібника, який використовується для вирішення корекційних завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. М. *Інноваційні педагогічні технології: [підручник] / І. М. Дичківська.* – К.: Академвидав, 2012. – 352 с
2. Лемещук М. А. *Сутність соціалізації дітей дошкільного віку / М. А. Лемещук // Психолого–педагогічні проблеми сільської школи.* – 2013. – № 45. – С. 115 – 121.
3. Лопатин Л. В. *Комплексний підход в діагностиці и корекції общего недорозвиття речи у дітей / Л. В. Лопатин.* – М.: Просвещение, 1979. – 232 с.
4. Сайко Х. Я. *Особливості застосування гри в системі формування лексичної компетентності дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення / Х. Я. Сайко, Ю. В. Шаблінська // Молодий вчений.* – 2017. – №3. – С. 466 – 470.
5. Трофименко Л.І. *Формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей п'ятого року життя із загальним недорозвитком мовлення: дис. канд. пед. наук / Інститут спеціальної педагогіки АПН України.* – К., 2004. – 20 с.

Харченко А.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Науковий керівник:

Бикова М.М.

кандидат педагогічних наук

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АКТИВІЗМУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ У ПОЛІТИЧНОМУ ТА ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ

Сучасний етап розвитку українського суспільства, який характеризується продовженням трансформаційних процесів у сфері суспільних цінностей та ідеалів, породжує серйозні модифікації глибинних взаємовідносин людини з державою, владою, політикою і призводить до значних змін у формах становлення політичної культури особистості. В молодіжному середовищі триває переоцінка суспільних та культурних цінностей попередніх поколінь. Відтак переривається наступність і послідовність передачі соціокультурного і політичного досвіду, що призводить до ціннісно-нормативної кризи та ідеологічного вакууму [2]. Ці обставини спонукають до підвищення уваги суспільства до молоді людини як суб'єкта соціально-політичного буття. Громадянське суспільство, у якому найбільшою мірою представлена молодь, дедалі частіше породжує нові і нові вимоги до навчальної, трудової, творчої діяльності. Це вимагає формування у неї громадянських якостей.

Головна мета нашого дослідження це визначення основних аспектів громадського та політичного активізму. Проблеми розвитку політичної і громадянської культури українських громадян досліджують такі вчені, як В.Бибик, М.Головатий, Л. Карамушка, М.Корнєв, В.Лісовий, Н.Паніна, Ю.Пахомов, В.Ребкало, М.Й. Боришевський, М.П.Лукашевич, М.Ф. Юрій, Н.Смелзер.

Активізм (від лат. *activus*, діяльний) – зусилля, спрямовані на просування соціальних, політичних, економічних, екологічних чи інших змін з бажанням зробити поліпшення в суспільстві.

Полям виховної діяльності фахівців у цьому напрямі є різнобічне включення молодих людей до системи громадських суспільних зв'язків, яка задовольняє основні потреби її розвитку, захист від ймовірних негативних впливів соціального середовища. Зважаючи на те, що кожна людина має зобов'язання перед державою, громадянин проявляє свою громадянську позицію, яка вимагає відповідального ставлення до виконання громадянського обов'язку. Це стосується його участі у виборах, що потребує обізнаності з проблемами країни і позицією того чи іншого народного обранця; уміння висловлювати свої думки, протестувати проти помилкового і несправедливого; прагнення обговорювати і вирішувати загальні проблеми, які виникають у соціумі впродовж кожного дня.

Основними складовими дослідження політичної поведінки особистості є аналіз ідеографічних (переважно соціальних і соціально-психологічних) факторів становлення політичної поведінки, визначення її мотивів і конкретних форм актуалізації на емоційному, когнітивному і дієвому рівнях репрезентації [3]. Розвиток громадянської позиції молоді пов'язаний із суспільним устроєм, при якому цінності її самореалізації та самовдосконалення включають вироблення у неї уміння висловлювати свою думку і не боятись при цьому за особисту свободу, можливість критики тощо.

Процес формування політичної культури молоді в сучасних умовах виявляє феномен затримки політичного розвитку, адекватного віковим вимогам у засвоєнні та відтворенні політичної дійсності, що пов'язано з квалістю системи соціалізуючих політичних інститутів і цілеспрямованого впливу політичної освіти.

На підставі аналізу політичної культури сучасної молоді можна констатувати низький рівень її сформованості, який проявляється у : неузгодженості структури ідейно-політичних настанов, домінуванні емоційного рівня сприйняття основних ідеологічних течій і політичних цінностей, що засвідчує переважання неусвідомленого сприйняття конкретних ідейно-

політичних напрямків; низькій актуалізації політичного ціннісного рівня в структурі свідомості молоді, домінуванні емоційного рівня політичних ціннісних орієнтацій, зменшенні інтенсивності їх прояву на когнітивному та звуження практичного втілення на дієвому рівнях [1].

Така суперечлива ситуація, характеризується відносно високою привабливістю політичних цінностей, значним інтересом до політичних подій і явищ, досить високою електоральною активністю, з одного боку, та низькими показниками реальної політичної участі, з іншого, є наслідком недосконалості процесу політичної соціалізації в сучасних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднар В. М., Вегеш М. М. Про деякі питання викладання курсу політології в Угорській і Чеській Республіках // *Політологія в Україні: стан та перспективи розвитку*. Зб. наук, доп. і ст. -- К.: Вид-во Європ. ун-ту. -- 2000. -- С. 24--30.
2. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993, № 2998-XII // <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні: Декларація від 15.12.1992, № 2859-XII // <http://zakon1.rada.gov.ua>

РОЗДІЛ 3

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СОЦІАЛЬНОЇ ТА АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Бондаренко А.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИКЛАДНИХ ЗАДАЧ З МАТЕМАТИКИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Одне з основних завдань учителя математики в старшій школі – не лише формувати міцні знання з предмету, але організовувати навчальну діяльність так, щоб математичні знання, вміння та навички, що отримують учні на уроках, стали для них корисними, й вони могли б використовувати їх у повсякденному житті, зокрема, у майбутній професійній діяльності.

Сучасні наука і техніка розвиваються дуже швидко, це потребує спеціалістів, які творчо й самостійно мислять, можуть моделювати ситуації.

Сучасна математична освіта є підґрунтям для формування наукового світогляду учня, що є необхідною вимогою сучасного кваліфікованого працівника. Тому важливо, щоб математична освіта була спрямована не лише на всебічний розвиток особистості, але й на забезпечення зв'язку навчання з реальним життям. Отже, навчаючи математики, важливо не забувати про прикладну спрямованість дисципліни.

Під прикладною спрямованістю розуміють формування вміння учнів досліджувати реальні процеси та явища за допомогою навчання математики.

Одним із дієвих та ефективних засобів реалізації прикладної спрямованості курсу математики є використання в навчальному процесі прикладних задач.

Прикладна задача – задача, яка містить нематематичні поняття, але розв'язується мовою математики [1, с. 27].

Тобто, прикладні задачі – це задачі, які виникли в інших галузях, але потребують математичного розв'язання.

Реалізація прикладної спрямованості курсу математики – це не лише демонстрування, ознайомлення учнів із прикладними задачам, а й формування вміння розв'язувати такі задачі.

Особливості прикладних задач у старшій школі: умова формулюється доступною для розуміння школярів цього віку мовою; розв'язок задачі має практичну значимість; об'єкт дослідження, величини, зв'язки між ними мають бути реальними.

Прикладні задачі повинні відповідати шкільним програмам і підручникам за формулюванням і змістом методів і фактів, які будуть використовувати в процесі їх розв'язування.

Прикладні задачі мають відображати ситуації промислового і сільськогосподарського виробництва, економіки, торгівлі, ілюструвати застосування математичних знань у конкретних професіях. Їх розв'язування сприяє ознайомленню учнів, наприклад, із роботою підприємств і галузей народного господарства. Цим самим викликає інтерес до обраних професій.

У прикладних задачах числові дані, як правило, мають бути наближеними, а для їх розв'язування можна використовувати обчислювальні засоби, зокрема ЕОМ. Під час проведення розрахунків варто нагадувати учням про правила наближених обчислень.

Не слід розглядати з учнями такі завдання, в яких багато часу забирає опис «прикладної частини», тоді як застосування математичного апарату займає всього кілька рядків. Очевидно, що педагогічна цінність прикладної задачі збільшується, якщо її розв'язання безпосередньо пов'язане з матеріалом, що викладається [1, с. 28].

Вміння розв'язувати такі задачі розвиває логічне мислення, формує в учнів систему математичних знань, навичок та умінь, які застосовуються на практиці.

Розв'язування задач прикладного змісту дають можливість: глибше розкрити тему; посилити аргументованість наукових положень; уточнити, оновити раніше засвоєний матеріал; створити ситуації, які змушують учнів думати, зіставляти, шукати.

З іншого боку, розв'язування прикладних задач слугує мотивацією школярів до навчання математики та до оволодіння новими знаннями з інших дисциплін, дозволяє краще реалізувати принцип зв'язку теорії з практикою. Задачі, які містять нові відомості з різних життєвих галузей, розвивають інтерес і допитливість [2, с. 22].

Отже, вважаємо, що розв'язування прикладних задач – це ефективна форма для розвитку математичної діяльності учнів, яка мотивує до вивчення математики, навіть якщо спрямованість інтересів інша.

Застосування прикладних задач в процесі навчання математики сприяє глибокому й міцному засвоєнню знань, виробленню практичних навичок, дозволяє наблизити учнів до розуміння наукових засад сучасної техніки, виробництва, які потребують використання математичних методів.

Важливо, що розв'язуючи прикладні учні переконуються у значенні математики для різноманітних сфер людської діяльності, в її користі і необхідності для практичної роботи,

бачать широту можливих застосувань математики, розуміють її роль в реальному житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колягин Ю. М. О прикладной и практической направленности обучения математике / Ю. М. Колягин, В. В. Пикан // Математика в школе. – 1985. – № 6. – С. 27–32.
2. Панченко Л. Л. Система прикладних задач як засіб формування вмінь математичного моделювання у майбутніх учителів математики / Л. Л. Панченко // Математика в школі. – 2004. – № 9-10. – С. 21–28.
3. Фридман Л. М. Психолого-педагогические основы обучения математике в школе: Учителю математики о пед. психологии / Л. М. Фридман. – М.: Просвещение, 1983. – 160 с.

Борисова В.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ

Незважаючи на поширену думку, що першокурсникам легко та радісно прощатися з рідними, а також те, що вони легко адаптуються до нового життя, насправді – це не так. У даній науковій роботі ми розкриємо особливості адаптації першокурсників до студентського життя, проблеми, з якими вони зустрічаються та як їх вирішують.

У старшокласників наразі існує стереотип, що студентське життя – це регулярні веселощі, вечірки та багато вільного часу. Насправді навчання в університеті – це безперервна праця, яка, на жаль, не завжди приносить користь. Звичайно, розваги присутні в кожного середньостатистичного студента, але вони обмежені часом, фінансами та настроєм.

Літо закінчується, першокурсники запаслися силами, батьки грошима та нервами. Вже остаточно обрана професія, визначене місце проживання, тобто основні умови студентського життя створені, але на їхньому фоні існує ще безліч не менш важливих факторів. Потрібно правильно все організувати та налаштувати себе на відповідальність [1].

Але не в усіх це виходить. Для деяких першокурсників – це важко психологічно. Вони можуть впадати в депресії, замкнутися в собі, коли зустрічаються з проблемами в навчанні. У таких випадках їм допомагають небайдужі люди: одногрупники, які також опинилися в такій ситуації, але змогли справитися з нею, викладачі, психологи.

Хорошим студентським досвідом буде навчання в іншому місті, так у людини з'явиться відповідальність, самодостатність та лояльна оцінка своєї праці.

В університеті по суті кожен сам за себе (в навчальному плані), якщо ж у школі стабільно були підручники, то в закладі вищої освіти джерела пізнання інформації в кожного різні. Насправді, це дуже зручно, хороший спосіб для різноманітності та розвитку вже власної творчості. Ніколи не потрібно розраховувати на конспекти чи книги одногрупника, це індивідуальний вибір, орієнтуватися в чужих ресурсах, на наш погляд, незручно й неефективно. Слід підібрати особистий спосіб підготовки матеріалу, приділити цьому максимум уваги та спиратися лише на свою думку. В разі засудження розчаровуватися не варто, в ході роботи з'явиться досвід, виробиться метод, з кожним тижнем буде простіше [1].

Першим тижнем у розкладі будуть лише лекції, які детально ознайомлять із методом навчання в університеті, викладач регулярно буде читати теми, які варто фіксувати в конспектах. Найчастіше, вже з першої лекції студентові стає відомо, яка в нього буде успішність з даного предмету. Кожен для себе усвідомлює важливість тієї чи іншої інформації та в цьому випадку вибору немає, за програмою студент повинен досконало володіти всім поданим матеріалом. Згодом розпочнуться практичні або лабораторні заняття. Відомо, що треба одразу себе зарекомендувати. Правильно, але стримано висловлювати власну позицію, з терпінням сприймати зауваження. Для хорошого результату необхідна ретельна підготовка, інтернет інформування не завжди є достовірним, часто запити взагалі не дають відповіді, тому потрібно постійно користуватися бібліотеками при закладі освіти. Можна зауважити, що зазвичай, корисних книг на базі не вистачає, тому треба якнайшвидше знайомитися з бібліотекарями, які нададуть потрібний матеріал. Порадитися також можна зі старшокурсниками, дізнатися в них перелік важливої літератури. До пошуку відповідей на практичні завдання необхідно поставитися серйозно, викладачі аналізують кожне слово, сприймають усі помилки та відповідно формують думку про інтелектуальну спроможність студента. Змиритися доведеться з тим, що вас не завжди будуть правильно розуміти, очікуйте прискіпливості. Це справді важко та іноді образливо, протягом усього курсу ви, мабуть, неодноразово пожалієте, що обрали саме цей університет, саме цю професію, але інший заклад, чи інший напрям не змінив би обставини та ваше ставлення. Подібні негативні думки студента явище нормальне та періодичне. З добрими знаннями, переконливими думками,

грамотними висловлюваннями можливо створити дружбу з педагогом, який у майбутньому стане координатором та помічником курсової роботи [1].

Спеціально підготовлені, уповноважені і, головне, референтні для студентів люди (старшокурсники, куратори, адміністратори, психологи) мають допомогти першокурсникові контролювати нові обставини; вони мають опосередковано керувати плином переживань у новачків із тим, щоб освітній процес вів кожного першокурсника до особистісного зростання, а не до стагнації чи психопатології. Референтні й компетентні особи для того, щоб впливати на потік студентських переживань, мають мати не лише спеціальні статуси й обов'язки, не лише бути авторитетними для студентів, але й володіти досягненнями сучасної психокорекції та психологічне консультування. На становлення особистості студента має впливати крім усіх інших осіб ще й авторитетний для неї психолог через спеціальні консультації та тренінги. Вплив психолога на хід переживань студента є вже необхідною ознакою нашого часу [2].

Таким чином, висвітлено те, як першокурсник має розпоряджатися своїм вільним часом, коштами, також те, що він повинен ходити на заняття та стати самостійним. Якщо студентові важко адаптуватися до такого життя, то йому на допомогу завжди придуть старші товариші, викладачі, а також психологи. На нашу думку, кожному першокурсникові важко починати своє доросле життя, але такий момент настає в кожного, і тому ми повинні приймати його, «не впадати в депресію», а радіти новому життю, та відкривати нові «горизонти» під назвою – «Студентське життя».

ЛІТЕРАТУРА

1. Адаптація до студентського життя: поради першокурсникам. Режим доступу: <http://bug.org.ua/article/adaptatsiya-studentskoho-zhyttya-porady-pershokursnykam-117981/>.
2. Сміслові переживання першокурсників і їх адаптація до студентського буття. Режим доступу: <https://works.doklad.ru/view/scUeKz7JK-A.html>

ТЕХНОЛОГІЯ ПОДКАСТИНГУ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Модернізація структури і змісту вищої освіти на тлі процесів глобалізації та інтеграції України в світовий освітній простір суттєво підвищує інтерес до навчального процесу та зумовлює формування висококваліфікованих учителів англійської мови (АМ). Сучасні методисти схиляються до думки, що традиційні форми роботи навчання вже не є ефективними (Є. Зайцева, 2003), тож тільки завдяки використанню сучасних технологій на основі автентичних матеріалів на заняттях можливо опанувати іноземну комунікативну компетентність (ІКК). Як показує практика, студенти проявляють неабияку активність у використанні нових технологій на заняттях та їх стимулює можливість працювати з автентичними зразками АМ. Серед сучасних технологій, які сприяють формуванню ІКК, особливе місце займає подкастинг. У зв'язку з цим, вважаємо, що саме завдяки застосуванню такої технології, процес вивчення іноземної мови стає не лише природним, а й невимушеним. А це, у свою чергу, сприятиме ефективнішому засвоєнню студентами знань, умінь та навичок, а також формуванню світогляду, розвитку здібностей, реалізації практичної, виховної, освітньої та розвиваючої цілей навчання.

Проблема використання технології подкастингу у процесі навчання іноземних мов досліджувалась у працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як С. Данилюк, П. Сисоєв, О. Балтіної, О. Бецько, Т. Ступіної, Т. Шиян, Ю. Яценко, В. Facer, С Adams, D. Jobbings, D. Warlik, G. Stanley, J. Leach та ін.

Е. Діл (A. Deal, 2007) визначає *подкастинг* (англ. «podcasting») як засіб публікації аудіо і відеофайлів в Інтернеті у вигляді серії епізодів на одну і ту ж тему. У свою чергу, Б. Фейсер (B. Facer, 2011) розуміє під цим поняттям спосіб поширення звукової або відеоінформації (аудіоблоги або передачі), що публікується за однією адресою в мережі Інтернет. У Новому Оксфордському словнику американської англійської мови подкастинг - цифровий запис радіопередачі або іншої подібної програми, доступної в Інтернеті для завантаження на персональний аудіоплеєр [2]. Услід за дослідниками, під подкастингом розуміємо засіб публікації аудіо- та відео- матеріалів чи серії їх епізодів в Інтернеті, які можуть бути легко завантаженими на будь-який цифровий портативний пристрій для подальшого користування ними у зручний для студента час.

У практиці навчання іноземної мови, вчені виокремили наступні *типи подкастів*: автентичні подкасти (записані носіями мови в ненавчальних цілях); викладацькі подкасти (створені викладачами для своїх студентів аудіофайли в навчальних цілях); подкасти студентів (записані зразки аудіоматеріалів юнаків та дівчат, в результаті виконання ними проєктів) [3].

До *переваг використання* такої технології студентами на заняттях з АМ слів віднести: а) можливість відтворювати відео та аудіо матеріали у будь-який час, будь-де, у необмеженій кількості; б) безкоштовне використання подкастингу при наявності в студентів відповідного технічного обладнання (комп'ютер із виходом до Інтернету чи телефон, MP3 плеєр, навушники тощо); в) широкі можливості доступу до інформації студентам з особливими потребами; г) доступність широкій аудиторії студентів; д) постійне оновлення матеріалів у Мережі.

Потенціал використання технології подкастингу студентами на заняттях з АМ зумовлений низкою лінгвістичних, психологічних і педагогічних факторів.

До *лінгвістичних* чинників ми відносимо, перш-за все, те, що подкастинг є ефективною можливістю подачі іншомовних мовних засобів та сприяє продуктивному набуттю знань (фонетичних, лексичних, граматичних) та навичок (читання, говоріння, аудіювання, письма). Крім того, ця технологія сприяє покращенню інтерактивної взаємодії між студентами та викладачами в процесі засвоєння знань. Також, подкастинг містить автентичні матеріали, які мотивують та допомагають, певним чином, відтворити та створити іншомовне мовленнєве середовище на занятті, а також надають студентам можливість слухати актуальні сучасні тексти різних жанрів на будь-яку тему [1], наприклад: мистецтво, здоров'я, музика, освіта тощо, при цьому юнаки та дівчата слухають акцент, тембр, ритм іншомовного мовлення та стають свідками реального життя англомовних країн, дізнаються про актуальні ідеї та проблеми суспільства.

Щодо *психологічних факторів*, використання подкастингу позитивно впливає на увагу та пам'ять, адже для того, щоб зрозуміти його зміст, студентам необхідно докласти певних зусиль. Мимовільна увага переходить в довільну, а матеріал запам'ятовується зовсім невимушено.

До *педагогічних факторів* ми відносимо наявність поведінкових моделей, які можуть слугувати прикладом використання у реальному спілкуванні та широкі виховні можливості такого матеріалу. Крім цього, подкастинг сприяє вихованню поваги до культури країни, мова якої вивчається.

Таким чином, можна стверджувати, що використання технології подкастингу є ефективним засобом організації

мовного та мовленнєвого матеріалу, засвоєння знань, умінь та навичок студентами на заняттях, адже вона має потужний лінгвістичний, психологічний та педагогічний потенціал щодо навчання АМ та формування ІКК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. (2009). Технологии Веб 2.0: Социальный сервис подкастов в обучении иностранному языку. *Иностранные языки в школе*, 6, 8–11. (Sysoev P.V., Evstigneev M. N. (2009). *Technology Web 2.0: Social services of the texbook. Foreign languages at school*, 6, 8–11).
2. McKean E. (2005). *The new Oxford American dictionary. Second edition.* Oxford University Press. 2051 p.
3. Балтіна О. Б. Подкасти як засіб вивчення та викладання англійської мови. Режим доступу: <http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/1702/1/Baltina%20Olena%20%20Podkasty%20jak%20zasib%20vyvchennia%20ta%20vykladannia%20anglijskoi%20movy.pdf>

Бабіч А., Баркова Ю.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ECOLOGICAL CULTURE FORMATION IN THE LIFE OF UKRAINIAN STUDENTS

Ecological culture is one of the most important things among various forms of culture. In general, the phenomenon of ecological culture is complex and applies to all spheres of life.

For many centuries the people who lived on our planet before us had been trying to make their life easier and more comfortable. They thought that resources of the Earth were endless. They used those resources without thinking about the generations that would come after them.

In the 19th century the word «ecology» was born, but the idea of environmental protection was not clear yet and did not seem urgent for either the majority of common people.

The process of creating an ecological culture should cover all age groups and the professional and social strata of the population and be realized through formal and informal means.

However, it is in the higher education system that the formation of an ecological culture has the biggest significance.

Environmental education at higher educational institutions is a continuation of previous stages of environmental education (kindergarten, secondary school, family) and the following, higher level in the system of continuous multi-level environmental education. Acquiring a certain amount of knowledge of the basics of ecology, environmental safety, ecology of urban systems, safety of life and psychology, which serve as the basis for the formation of

ecological morality, consciousness of beliefs.

Environmental education is a combination of the following components: environmental knowledge – environmental thinking – environmental outlook – environmental ethics – environmental culture.

Today, the ecological education of youth becomes an integral and obligatory feature of culture. The education of the ecological culture of the younger generation will help restore the lost balance and harmony in the relationship «man - nature». So, overcoming the ecological crisis depends on the moral improvement of man, his culture and relations with nature and other people.

Ecological education is achieved in stages - by solving educational and developmental knowledge, among which the following can be distinguished:

- education of understanding of contemporary environmental problems and awareness of their relevance for all mankind, their country and their native land;
- development of personal responsibility for the state of the environment at the national and global levels;
- understanding of the multifaceted value of nature; mastering scientific knowledge of the interrelation in the system of «man-society-nature», the formation of knowledge and skills of a research character, aimed at the development of creative and business activity in solving environmental situations;
- development of skills to make responsible decisions on environmental problems, mastery of standards of environmentally responsible behavior. The main objective of environmental education is to teach a young person to develop knowledge of the laws of wildlife, to understand the essence of the relationships of living organisms with the environment and to develop the ability to manage the physical and mental state.

However, environmental knowledge does not guarantee the availability of ecological culture, so it is necessary to talk about the development of the emotional sphere of the individual and the culture of feelings. Ecological emotions and feelings are individual in nature, their manifestation is necessary for the realization of positive activities in the natural environment and the formation of environmental beliefs. In the structure of environmental beliefs we can highlight the following components:

- -intellectual: mastery of worldview skills and thinking of actions and their consequences;
- -personal: motivation, attitudes and assessments, setting goals in environmental activities, moral orientation, confidence in the need to protect nature;
- -internal readiness: the desire, intention, the need of the

subject to act in accordance with existing knowledge, the willingness to realize their positions in real deeds and nature-oriented activities.

We tried to determine the main means of achieving the proper level of environmental education among students of our Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenka:

- to introduce students to specific environmental activities through the organization of production, field and social and political practices, environmental student groups;
- expansion of the practice of creating creative student groups to address the problems of environmental management and environmental education;
- implementation within the framework of the practice in children's health camps and other out-of-school forms of special environmental practice to study the ecological situation of the area, search and implement solutions for its stabilization and improvement;
- providing students at the halls of residence assistance in organizing environmental events;
- the inclusion in the department plans of research works on topics related to ecology and environmental protection activities, and the involvement of students in the implementation of these works;
- the introduction into the educational process of integrated plans for continuous environmental training of students;
- visiting the museum of local history.

Undoubtedly, the creation of an ecological upbringing in the university would be an additional pedagogical condition for improving the students' environmental culture. It is the pedagogical environment that has a great influence on the behavior of the individual, i.e. to the manifestation of not only internal, but also external ecological culture. Another condition for the formation of students' environmental culture is the improvement of the teachers' environmental culture, the development of abilities and skills to direct the teaching process to analyze ecological state in our country. In the near future, high ecological culture should become an important qualification standard for a university teacher.

Thus, we see that the upbringing of ecological culture among students of higher educational institutions is, at the moment, very important and significant, we are educating the whole society ecologically by educating students.

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СКЛАДОВОЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ БАТЬКІВ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Однією з проблем сучасного дошкілля XXI століття є прогресуюче збільшення кількості дітей, що мають ЗНМ чи інші відхилення від нормального мовленнєвого розвитку.

За даними статистики Міністерства охорони здоров'я України станом на 2010 рік, поширеність мовленнєвих порушень у дошкільників і молодших школярів у різних регіонах країни коливається в межах від 30,7% до 92,6% від загальної кількості дітей. [3]

Нині в Україні існує налагоджена система надання логопедичної допомоги при освітніх та лікувальних закладах, але є очевидним той факт, що потенціал родини не застосовується.

Сім'я здатна позитивно впливати на значну кількість недоліків у мовленнєвому розвитку власної дитини, при цьому прискорюючи і оптимізуючи процес надання корекційної, розвивальної, освітньої допомоги.

Питаннями сімейного виховання дітей із порушеннями мовлення та психолого-педагогічного супроводу їх батьків займалися Г. Волкова, Ю. Гаркуша, Г. Гуровець, С. Григорян, Н. Рижова, Л. Ефименкова, Н. Крилова, В. Лубовський, Е. Мастюкова, Е. Міронова, Н. Новоторцева, Л. Носкова, В. Селіверстов, Т. Філічева, Г. Чиркіна, В. Кисличенко та ін.

Низка науковців вважає організацію правильного сімейного виховання таких дітей однією з умов створення для них розвивального середовища.

Дослідники наголошують на необхідності підвищення психолого–педагогічної культури батьків. [2]

Найважливішими передумовами для підвищення ефективності роботи педагогічного колективу закладу дошкільної освіти науковці називають формування в батьків мотивованого ставлення до корекційної роботи, підвищення логопедичних знань та активне їх включення в цей процес.

Головною метою психолого–педагогічного впливу є зміна самосвідомості батьків, формування у них позитивного сприйняття особистості дитини з порушеннями розвитку.

Можемо виділити такі форми та види роботи з батьками:

Колективну роботу можна представити в кількох видах: батьківські збори, консультації, семінари, фронтальні відкриті

заняття, майстер–класи, круглі столи, виставка посібників, бібліотека ігор та вправ, відеотека, свята на мовленнєву тематику, дні відкритих дверей, конференції.

До індивідуальних форм роботи входять такі види: індивідуальні бесіди, індивідуальні практикуми, перегляд індивідуальних занять, записки–рекомендації, зошит для домашніх завдань, анкетування, домашня бібліотечка.[-]

Нині цікавою та досить ефективною формою супровідницької роботи з батьками є використання хмарних технологій як для індивідуальної, так і колективної роботи. Актуальність використання хмарних технологій зумовлена пришвидшеним темпом життя, недостатністю вільного часу, моральним застарінням використання традиційних методів взаємодії.

Для реалізації завдань психолого-педагогічного супроводу батьків, що виховують дітей з порушеннями мовлення засобами хмарних технологій використовують блоги, скап-зустрічі, спілкування в різноманітних месенджерах та соціальних мережах.

Блог – «мережевий журнал чи щоденник подій» – це веб-сайт, головний зміст якого – записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються. Для блогів характерні короткі записи тимчасової значущості. В логопедичному блозі педагог може розміщувати короткі повідомлення та, фото, відео, посилання на літературу, розвиваючі ігри для дітей. Цей вид взаємозв'язку має ряд переваг: індивідуалізація інформації, економія часу, наявність зворотнього зв'язку. Але на жаль, існують недоліки даного виду взаємозв'язку: блог відображає лише певну кількість записів, а також ведення блогу потребує наявності певних знань і вмінь області веб-конструювання.

Використання месенджерів та соціальних мереж дозволяє педагогу виконувати безліч завдань: консультування; відповіді на питання; розміщення рекомендацій для батьків; розсилання запрошень та певної інформації;

Даний вид діяльності є зручним у економії часу батьків, але потребує надмірного використання часу педагога для масового розсилання матеріалів.

Онлайн–конференції за допомогою сервісів Skype, Viber тощо допомагають проводити класичні форми взаємодії у реальному часі, але без безпосередньої присутності учасників цього заходу. Потрібно мати лише гаджет та підключення до мережі та знаходитися в будь якій точці світу аби вийти на зв'язок та вирішувати нагальні питання щодо навчання, виховання та корекції мовлення дитини.

Також порівняно новим кроком у взаємодії ЗДО з сім'єю є використання медіахостингів та стрічок часу. Ці додатки дають змогу простежити динаміку мовленнєвого розвитку кожної

окремої дитини (адже є обмеження, тому ця інформація персоналізована і призначена лише для кожної конкретної сім'ї). Стрічка часу являє собою часову шкалу, на яку можна нанести певні події в хронологічній послідовності (фрагменти занять, теги на літературу та інші сайти для детального пояснення того, що відбувається на екрані)

Отже, завдяки спільній роботі батьків, логопеда, психолога, вихователів можна отримати бажані результати корекційно-розвиткової роботи при цьому не маючи особистого контакту, але приділяючи максимум уваги проблемам дитини у зручний для цього час.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бачина О. *Взаимодействие логопеда и семьи ребенка с недостатками речи* / О. Бачина, Л. Самородова. – М. : Сфера. 2009. – 64 с.
2. Вайс М. Н. *Партнерство ДОУ и семьи в логопедической работе* / М. Н. Вайс, Т. В. Пустякова // *Логопед.* – 2010. – № 3. – С. 85-96.
3. МОН УКРАЇНИ. *СТАТИСТИЧНІ ДАНІ [Електронний ресурс]* / МОН УКРАЇНИ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/statistichni-dani>.
4. Степанова Е. В. *Организация работы с родителями детей логопедической группы детского сада* / Е. В. Степанова // *Коррекционная педагогика: теория и практика.* – 2008. – № 6. – С.74-78.

Кудіна Є., Тимченко Є.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

АССЕРТИВНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Людина – істота соціальна, а тому вона нерозривно пов'язана з оточуючим її соціальним середовищем. Формування соціальних навичок є обов'язковою умовою ефективної взаємодії людини з соціумом. У соціально-педагогічній та психолого-педагогічній науці проблемою формування соціальної компетентності займалася М. Гончарова-Горянська. Згідно її дослідженням, утримання соціальної компетентності визначається на основі таких положень: вироблення певних стратегій для ефективної взаємодії з навколишнім соціумом і формування навичок соціальної взаємодії. Параметрами вимірювання соціальної компетентності є ситуативні прояви рівня її сформованості, а якість поведінки соціально компетентної особистості визначається її поведінковими проявами в соціумі [2, 70 - 78].

Бахтєєва С. С. досліджувала проблему розвитку соціальної компетенції студентів ВНЗ з вивченням іноземних мов. На її думку, формування соціальних навичок студентів буде ефективним при впровадженні наступного комплексу

педагогічних умов:

- належний структурований відбір тем навчального матеріалу, що допомагає сформуванню навички соціальної компетентності;
- впровадження інноваційних технологій викладання іноземної мови, що безпосередньо пов'язано з формуванням соціальної компетентності студентів;
- організація позааудиторної роботи зі студентами, що сприяє формуванню соціальної компетентності [1, 174].

У дослідженні М. Прокоф'євої соціальна зрілість окреслена різноманітно: як результат соціальної активності; як баланс між адаптацією людини в суспільстві; як результат формування соціальних якостей, які визначають людину як соціальну істоту [3, 202 - 205].

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що проблема формування соціальної компетентності є актуальною і численною і вимагає детального вивчення.

У навчальних закладах нашої країни розвитку соціальних умінь приділяється мало уваги, в той час як європейські ВНЗ займаються переходом до системи освіти, яка робить акцент саме на розвитку соціальних комунікацій дитини, її індивідуальних особистісних якостей. Вивчення іноземної мови також має бути засобом, здатним допомогти студентам розвивати професійну соціальну компетентність і їх індивідуальні якості.

Ефективне спілкування і здоровий взаємозв'язок з соціумом забезпечує таке вміння, як асертивність.

«Асертивність - це здатність людини не залежати від зовнішніх впливів і оцінок, самостійно регулювати власну поведінку і відповідати за неї [4]. Подібною здатністю необхідно володіти кожному педагогу, щоб вибудувати дружні відносини зі своїми учнями, максимально ефективно організувати навчальний процес, а також навчити цьому вмінню своїх учнів.

Основні принципи асертивної поведінки полягають в тому, щоб:

- приймати відповідальність за свої вчинки; в поведінці асертивної особистості не винен ніхто, крім самої особистості;
- демонструвати повагу до самого себе а також повагу до оточуючих; тільки особистість, що має власну гідність, будуть поважати інші;
- в спілкуванні бути чесним, відкритим і прямим, не ображаючи при цьому свого співрозмовника; поєднання відкритості та ввічливості;
- бути впевненим в собі і позитивно налаштованим;
- прислухатися до свого співрозмовника і вміти досягти

компромісу, якщо це буде потрібно.

Така поведінка допомагає перетворити спілкування в найбільш ефективний процес і максимально широко розкрити всі його функції.

Дуже часто в нашому повсякденному житті людина вибирає такі моделі поведінки, як модель жертви або модель агресора. Подібні моделі поведінки вкрай далекі від такого явища, як асертивність. І агресор, і жертва будує свої відносини з оточуючими на основі жорстких рамок і маніпуляцій. «Мені повинні тому, що я сильніший» - говорить агресор. Типова ж для жертви установка - «мені повинні тому, що я слабший». Так, наприклад, педагог з агресивною моделлю поведінки не побудує здорових відносин з класом. Це будуть відносини рабовласника і раба. Еріх Фромм у своїй книзі «Втеча від свободи» дуже добре описав подібне явище:

«Влада авторитету» має на увазі міжособистісні відносини, в яких одна людина дивиться на іншого як на щось вище по відношенню до себе. Але є принципова відмінність між раціональним авторитетом, і пригнічуючим.

Приклад: відносини викладача і студента, як і відносини рабовласника і раба, засновані на перевазі першого над другим. Інтереси вчителя і учня односпрямовані. Учитель радіє, якщо йому вдається сприяти розвитку учня; якщо ж йому не вдалося досягти успіхів, це стає їхньою спільною невдачею. З іншого боку, рабовласник прагне експлуатувати раба наскільки можливо: чим більше він «вичавлює» з нього, тим більше він задоволений. У той же час раб намагається захистити своє право на щастя. Їх інтереси протилежні, так як виграш одного обертається збитком для іншого. У цих двох випадках перевагу виконує різні функції: у першому – умова, необхідна для допомоги підлеглому, у другому – умова його експлуатації.

Психологічно, в першому випадку переважають мотиви любові. У другому – виникають обурення і ворожість по відношенню до експлуататора, підпорядкування якому суперечить власним інтересам підлеглого. «[5]

Виховання і навчання дитини стане вкрай складним, практично незбагненим процесом для особистості, що не володіє асертивністю, а вплив такої особистості на ще не сформовану психіку, поведінку дитини, а, значить, і її майбутнє, може бути негативним.

Як показують дослідження, асертивність є важливим компонентом соціальної компетентності. Розвиток соціальної компетентності студентів ВНЗ з вивченням іноземних мов - обов'язкова умова для формування майбутнього фахівця. Тільки в процесі спілкування іншомовний студент може

отримати всі необхідні для себе навички; мова нерозривно пов'язана з розумовим процесом, і, крім цього, вона є відображенням індивідуальних якостей людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтеева С. С. *Формирование социальной компетентности в процессе обучения иностранному языку в ВУЗе экономического профиля: дис. ... канд. пед. Наук: 13.00.01/ Бахтеева Светлана Станиславовна. – Казань, 2001. – 174 с.*
2. Гончарова-Горянська М. *Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів / М. Гончарова-Горянська// Рідна шк. – 2004. - №7/8. – С. 70-78*
3. Прокоф'єва М. Ю. *Інтеграція навчальної і виховної роботи у вузі як чинник успішної соціалізації студентської молоді/ М. Ю. Прокоф'єва// Вісн. Житомир. держ. Ун-ту ім. І. Франка. – 2005. - №24. – с. 202 – 205.*
4. Вікіпедія. В режимі онлайн: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%81%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C>
5. Эрх Ф. *Бегство от свободы. – США. – 1941. – 247 с. В режимі онлайн: <http://modernproblems.org.ru/philosophy/182-begstvo-ot-svobodi.html?showall=1>*

Павленко П., Виниченко О.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ПОЛІТИЧНА ТА ГРОМАДСЬКА АКТИВНІСТЬ – ЦЕ ПОКАЗНИК ВИСОКОДУХОВНОГО СУСПІЛЬСТВА

Громадську активність студентської молоді вивчають сьогодні психологія, політологія, педагогіка, філософія, соціологія тощо. Політична, соціальна та громадська активність студентства є показником високодуховного суспільства, бо люди, особливо молоді, завжди або адаптують навколишній світ навколо себе, або адаптуються самі, бо суспільство постійно трансформується, не залежно від бажання людини. Молодь прогресує, постійно йде вперед, і краще, якщо цей прогрес є контрольованим і спрямованим на позитивний результат [1,53].

Вища школа, беручи активну участь у вдосконаленні виробничих сил, створенні об'єкта суспільства з ринковою економікою, здійснює істотний вплив на темпи, якість і засоби реалізації соціальної і економічної політики оновлення України. Цей вплив конкретно відображається в кадровому забезпеченні соціально-економічного, науково-технічного і культурного прогресу, підвищенні культури управління і виробництва, ефективності наукових досліджень, у розвитку відповідального ставлення до праці, у підвищенні рівня освіти й кваліфікації в рості творчої активності і духовних потреб студентства. Щоб

внесок вищої школи у кадрове забезпечення був впливовим, необхідно здійснювати впровадження нових соціальних програм у теорію і практику соціально-політичного виховання сучасного спеціаліста [5,20].

У сучасних умовах освітньої діяльності Сумського педагогічного університету імені А.С. Макаренка політичний та громадський активізм сучасної і студентської молоді, ідеї патріотизму, стали тим стрижнем, навколо якого формуються високі, соціально значущі почуття, переконання, позиції і прагнення молоді, виховується її готовність і здатність до активних дій заради своєї країни України.

Заснований у 1924 році, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка – найстаріший вищий навчальний заклад III-IV рівнів акредитації в місті Суми, один із провідних наукових і культурних центрів області.

Матеріальна база університету включає 14 споруд і корпусів, у яких розташовано 5 навчально-лабораторних корпусів, бібліотека, 3 гуртожитки, стадіон, басейн, ботанічний сад та навчальна база в урочищі Вакалівщина.

В університеті є всі умови для оволодіння сучасними методами викладання, педагогічними новаціями з широким використанням комп'ютерних технологій. Фонд бібліотеки університету, який нараховує більше 1 мільйона примірників, визнано одним з найунікальніших в області. Це навчальна, методична, художня література, наукові праці та періодичні видання. Працюють спеціалізовані читальні зали. У залі інформаційних технологій діють автоматизовані робочі місця для користувачів. Існує електронний каталог, до послуг студентів велика кількість навчальних компакт-дисків, у тому числі з інформацією світової бази даних « Current Contents», функціонує електронна пошта, Інтернет.

Не пишатися досягненнями рідного університету неможливо. Додамо відгуки та оцінки випускників.

Олена: «Люблю найкращий університет у найкращому місті для найкращих людей. Тут мої найкращі дні!».

Підтримуємо Олену, бо навчаємося на факультеті іноземної та слов'янської філології і можемо підтвердити: у своїй роботі педагогічний колектив університету дотримується основних положень Концепції національно-патріотичного виховання студентської молоді, керується ідеями поєднання інтересів особистості, суспільства і держави; єдності громадянської і загальнолюдської культури; свободи вибору мети життєдіяльності.

Варто підкреслити пріоритетні напрямки формування політичного та громадського активізму студентів СДПУ ім. А.С. Макаренка:

- Виховання справжнього громадянина і патріота України (згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та молоді);
- Формування системи основних компонентів духовного світу особистості з використанням досвіду духовності, звичаїв, традицій українців;
- Виховання відповідального ставлення до майбутньої професії, її свідомий вибір;
- Використання потужного потенціалу студентського самоврядування.

Вважаємо, що саме студентське самоврядування є потужним двигуном, де на прикладі «Рівний-рівному» можна реалізувати різноманітні соціальні, патріотичні, наукові, політичні, громадські, художньо-естетичні проекти [6,280].

Саме сфера освіти найбільш сприятлива для розкриття таких важливих моральних якостей особистості, для формування її ціннісних орієнтирів, і в Сумському педагогічному університеті постійно наголошують на особливе значення самореалізації студентів, можливості вибору та політичної і громадської зрілості. У виші добре розуміють, що саме молодь є дієвим важелем впливу, який позначається на стратегії розвитку держави в майбутньому. Вона становить собою велику соціальну групу відповідно до своїх інтересів, шукає однодумців, які, об'єднуючись, формують малі групи для проведення змістовного та активного дозвілля, реалізують сучасні проекти: скап-зустрічі, телемости однодумців, спільні інформаційно-ресурсні центри, патріотичні квести, фольклорні експедиції, театралізовані календарно-обрядові свята, конкурси промороликів, буккросінги та мистецькі кав'ярні.

Робота з формування політичного та громадського активізму студентів нашого університету ведеться в органічній єдності з іншими видами і напрямками виховання, тобто комплексно. Викладачі вишу розуміють, що виховання особистості – справа багатопланова, бо не можна сьогодні виховувати громадськість, завтра – патріотизм, післязавтра – моральність, а потім – працьовитість. Студенти – молодь всебічно розвинена, і для її успішної самореалізації поєднуються деякі принципи та особливості, серед яких:

- Єдність громадського, патріотичного та морально-правового виховання;
- Принцип історичної спадкоємності;
- Єдність і незалежність України;
- Принцип толерантності;
- Принцип диференційованого підходу до молоді з урахуванням її віку, соціальної та національної приналежності.

Здійснено соціально-філософський аналіз сутності соціальної активності молоді. Доведено, що соціальна активність – це ініціативна та добровільна участь молоді у різних сферах суспільного життя. Вона може виявлятися однаковою мірою як в одній, так і в багатьох сферах життєдіяльності соціуму. Соціальна активність молоді має деяку специфіку, наприклад, згасання політичної участі молоді в житті суспільства або її зростання [4,11].

Загалом студенти стурбовані станом суспільно-політичного життя в Україні, цікавляться проблемами політики, але простежується поверховість, епізодичність звернення до політичних проблем, недооцінка політичного фактору як і чинника виникнення і розв'язання соціально-політичних конфліктів.

Сьогодні знанням студентів про політику, їх судженням та оцінкам щодо політичних процесів іноді притаманна двоїстість. З одного боку, вони демонструють чітку орієнтацію на державні перетворення, а з іншого – відсутність інтересу до практичної участі в політичному житті. Якщо врахувати досить високу потенційну готовність до активних дій у поєднанні з низьким відсотком свідомої участі в них, то можна спрогнозувати, що у випадку різкого загострення соціально-економічних проблем, або під впливом авторитетних політичних лідерів студентська молодь здатна як до позитивних, так і до соціально небажаних, невиважених і спонтанних дій. Сучасна молодь перебуває в процесі професійного, політичного та громадського становлення. Від її позитивного, оптимістичного, активного ставлення до життя залежить доля суспільно-політичних реформ, доля Української держави сьогодні та в майбутньому [3,68].

Розвиток молодіжної політики сьогодні – одна з основних цілей держави, наслідком чого є розвиток духовних якостей молодої людини. Завдяки соціальній, політичній та громадській активності та небайдужості сучасна молодь має можливість самостійно діяти і будувати своє життя, що в майбутньому має стати невід'ємним показником високодуховного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бабак М.І. Проблема збереження духовно-моральних цінностей у процесі виховання підростаючого покоління / М.І. Бабак, В.Й. Кульчицький, І.А. Прокоп // Вісник Житомирського державного університету. – Серія «Педагогічні науки», 2010. – № 53. – С. 52-55.*
2. *Ващенко Г. Виховання волі і характеру : підручник для педагогів / Г. Ващенко. – К.: Видавництво «Школяр», 1999. – 385с.*
3. *Карнаух А. Проблеми молодіжної політики в сучасній Україні // Політичний менеджмент. – 2005. – № 4. – С. 63-69.*
4. *Мануйлов Є.М. Соціальна активність молоді як проблема розуміння сутності / Є.М. Мануйлов // Вісник Національної юридичної академії України імені Я.Мудрого. – Сер. Філософія, філософія права,*

- політологія, соціологія. – 2010. – № 3. – Х.: Право, 2010. – С. 3-12.
5. Мисів Л.В. Особливості державного управління в сфері духовно-ціннісного розвитку українського суспільства: автореф. к. н. з. держ. упр. // Л.В. Мисів-Національна академія державного управління при Президентові України. – Київ, 2008. – 20 с.
6. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості: Монографія / Е.О.Помиткін. – К.: Наш час, 2007. – 280 с.

Ментенко К.

Сумський державний педагогічний університету імені А. С. Макаренка

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Сучасна спеціальна педагогіка покликана знайти такі шляхи побудови освітнього процесу, які мають у своїй основі головне – збереження природи учня з порушеннями психофізичного розвитку. Тому створення умов для цього одне з головних напрямів вдосконалення навчального процесу.

Однією з найпоширеніших форм організації здоров'язбереження в зарубіжних школах є гігієнічне виховання учнів. В спеціальних закладах Німеччини гігієнічна освіта здійснюється за програмою «Знай своє тіло» і включає найрізноманітніші теми по здоров'язбереженню учнів з інтелектуальними порушеннями. У США здоров'язберігаюча робота здійснюється за такими напрямками: «Загальна здорова освіта для дітей»; «Оздоровчий розклад шкіл»; «Шкільні оздоровчі джерела для дітей» та ін. [1].

Серед найважливіших причин низького рівня здоров'я учнів з інтелектуальними порушеннями можна назвати наступні:

- брак фізичної активності, що приводить до гіподинамії та інших порушень здоров'я школярів даної нозології;
- стресогенні технології проведення уроку та оцінювання знань учнів даної нозології;
- неможливість або нездатність багатьох вчителів в умовах сучасної організації освітнього процесу реалізувати індивідуальний підхід учнів вказаної нозології в процесі навчально-виховної роботи, з урахуванням психологічних, фізіологічних особливостей і стану здоров'я;
- недотримання елементарних гігієнічних і фізіологічних вимог до організації навчального процесу;
- низький або слабо сформований рівень культури здоров'я учнів та їх батьків [3].

Формування культури здоров'я в учнів з інтелектуальними порушеннями характеризує їх мотиваційну готовність до

здоров'язберігаючої діяльності. Дана мотивація передбачає усвідомленню здорового способу життя як життєвої цінності, здатність транслювати цінності діяльності по збереженню здоров'я. Також вона пов'язана з формуванням відповідального ставлення до здорового способу життя на у процесі формування здорової особистості (креативність, почуття, воля, характер).

Також зазначимо, що стан здоров'я учнів з інтелектуальними порушеннями нерозривно пов'язаний з якістю навчального процесу у спеціальних школах. Факторами ризику, що впливають на стан здоров'я дітей означеної нозології є: постійна психоемоційна напруга; гіподинамія і гіпокінезія; незбалансоване харчування, надмірна вага і ожиріння; нераціональна організація внутрішкільного середовища (зміст, структура, технологія та організаційні форми навчально-виховного процесу); вживання різних психоактивних речовин та ін. Отже, кожному корекційному педагогу необхідно враховувати, що присутня на уроці в школі дитина з інтелектуальними порушеннями, як правило, фізично не здорова. Ігнорувати цей факт, проводячи уроки так, як якщо б ніхто з дітей не мав проблем зі здоров'ям, – непрофесійна позиція корекційної педагога.

Напрямами формування здоров'язбережувального середовища для учнів з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціального закладу освіти є [2]:

- оздоровчий (загально-розвиваючі вправи, рухливі ігри, танцювальні, ритмічні вправи, гімнастика для очей, фізкультурно-спортивні свята);
- когнітивний (дидактичні ігри з рухами, рухові дії і завдання, розвиваючі ігри, сюжетно-рольові ігри);
- пантомімічна гімнастика.

Вчителі спеціальних шкіл успішно застосовують різні здоров'язберігаючі прийоми на своїх уроках, але, ці прийоми потребують подальшого коригування та систематизації. Незважаючи на те, що існує безліч цікавих знахідок в області здоров'язбереження учнів даної нозології, часто корекційні педагоги використовують їх однобоко, концентрують свою увагу на використанні тільки одного або двох видів здоров'язберігаючих прийомів, не розглядають умови їх застосування, а деякі вчителі вважають за головне лише застосування фізкультхвилинок.

Найбільш ефективними у сфері здоров'язбереження учнів з інтелектуальними порушеннями в системі спеціального закладу освіти є йога-терапія, фітбол-гімнастика, дихальна гімнастика, мудри – йога пальців.

Одним із сучасних напрямів формування здоров'язбережувального середовища для учнів з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціального закладу освіти є

запровадження програми «Здоров'язбереження», яка складається із профільних підпрограм: «Здорові очі», «Здорові зубки», «Рух – це здоров'я», «Вітамін», «Здорова хода» та планування здоров'язбережувальної діяльності. Зазначені програми реалізуються через наступні методи та прийоми: бесіди, дискусії, ігри: сюжетно-рольові, імітаційні, ілюстративні, пошуково-рольові, комунікативні, а також ток-шоу, колективні творчі справи, конкурси, вікторини, використання відеоматеріалів.

До напрямів формування здоров'язбережувального середовища відноситься використання таких рухових дій, які спрямовані на реалізацію завдань оздоровчих технологій – фізичні вправи, фізкультхвилинки і рухливі зміни, емоційні розрядки, гімнастика (оздоровча, пальчикова, коригувальна, дихальна, для профілактики простудних захворювань, для бадьорості), рухливі ігри, спеціально-організована рухова активність учнів, самомасаж, тренінги.

Ефективними у сфері здоров'язбереження з метою покращення рівня фізичного розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями є дихальна гімнастика, психогімнастика, пальчикова гімнастика, йоготерапія, фітбол-гімнастика, методика «алфавіт тілорухів», ароматерапія, музикотерапія.

При застосуванні різноманітних ефективних оздоровчих технологій у навчально-виховному процесі повинно відбуватися постійне здійснення моніторингу стану здоров'я дітей, що є своєрідною запорукою створення здоров'язберігаючого середовища, тобто середовища, в якому дитині приємно і безпечно знаходитися. Це стимулює її розвиток, забезпечує комфортні умови для формування здоров'я і є оптимальним для її зростання.

Впровадження здоров'язберігаючих технологій вирішує проблеми збереження і зміцнення здоров'я учнів з інтелектуальними порушеннями на основі застосування комплексного підходу, якій припускає перетворення освітнього середовища в здоров'язбережувальний життєвий простір, що уявляє собою єдиний ціннісний та інструментальний простір життя дитини в школі, вдома та в соціумі. Аналіз існуючих сучасних здоров'язберігаючих технологій в роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями, їх ефективність, легкість застосування дає змогу стверджувати, що тільки в комплексі, поєднуючи їх між собою, можна позитивно впливати на фізичний розвиток учнів означеної нозології, зміцнювати стан їхнього здоров'я, самопочуття, настрої.

Висновки. Таким чином, в роботі розкрито педагогічні аспекти впровадження здоров'язбережувальних технологій для учнів з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціального

закладу освіти, що реалізуються через такі форми і методи роботи, які максимально створюють можливість для їхнього фізичного вдосконалення, сприяють зміцненню їхнього здоров'я, формуванню ціннісного ставлення учнів до власного здоров'я та здорового способу життя, до міжособистісних стосунків з однолітками, до сім'ї, родини, покращення ставлення дітей означеної нозології до навколишнього світу та трудової діяльності, їхнього життєвого самовизначення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веневцев С. И. *Оздоровление и коррекция психофизического развития детей с нарушением интеллекта средствами адаптивной физической культуры* / С. И. Веневцев, А. А. Дмитриев. – М. : Советский спорт, 2004. – 104 с.
2. Колишкін О. В. *Теоретико-практичні основи адаптивної фізичної культури : навч. посіб.* / О. В. Колишкін. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 424 с.
3. Миронова С. П. *Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : монографія* / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2007. – 304 с.

Магдик І.

*Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова (м.Київ)*

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ МЕНТАЛЬНОЇ АРИФМЕТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ШКОЛИ СОРОБАН)

Визначальною рисою розвитку сучасної цивілізації є невинне реформування системи освіти. З точки зору інноваційної педагогіки, характерною якістю теперішньої української освіти має бути належна якість не лише у навчанні, а й ступінь розвиненості особистості людини, її виховання, підготовленість людини до продовження навчання, самостійного життя. Сучасному суспільству необхідні люди з активною життєвою позицією, актуальними знаннями, критичністю і гнучкістю мислення, творчою ініціативою. Не менш важливим є розвиток таких якостей людини, як особистісна відповідальність, висока моральність, налаштованість на досягнення мети.

Одним із головних напрямів реформування системи освіти в Україні є гуманізація навчально-виховного процесу, що зосереджена на підготовці майбутніх вчителів початкової школи до організації розвитку творчого потенціалу учнів молодших класів. Творчий педагог є носієм конкретних нововведень, їх творцем, модифікатором. Він має широкі можливості і необмежене поле діяльності, оскільки на практиці

переконається в ефективності наявних методик навчання і може коригувати їх, проводити докладну структурування досліджень навчально-виховного процесу, створювати нові методики. Основна умова такої діяльності – інноваційний підхід та творчий потенціал педагога.

Творчий учитель – це особистість, яка характеризується високим рівнем педагогічної креативності, відповідним комплексом знань, умінь, навичок, які забезпечують його ефективну педагогічну діяльність із розвитку потенційних творчих можливостей учнів. Основу творчого стилю діяльності педагога становлять такі показники, як творча уява, креативність мислення, вміння проявляти ініціативу, широта кругозору, комунікативність, гнучкість мислення, здатність до перетворень, методична компетентність тощо

Загальновідомо, що тільки творчий учитель може виховати творчу особистість. Це особливо актуально, коли йдеться про розвиток творчого потенціалу учнів початкових класів. Основною метою нашого дослідження є розвиток творчого потенціалу засобами ментальної арифметики на прикладі школи усного рахунку Соробан. Сучасним дітям, враховуючи бурхливий розвиток усіх технологій, необхідно мати аналітичний склад розуму, розвинену уяву, увагу, фантазію, хорошу пам'ять, творче мислення та багато інших інтелектуальних здібностей.

Науковцями доведено, що ефективний розвиток головного мозку дитини відбувається до 12 років. Згодом когнітивний розвиток дитини звичайно не зупиняється, проте відбувається вже не так активно. Тому надзвичайно важливо встигнути до цього віку дати дитині поштовх до розвитку його інтелектуальних здібностей.

Ментальна арифметика нині не лише популярна, доступна й актуальна, на сьогодні вона є «трендовою» методикою ефективного розвитку інтелекту дитини. Ця методика використовується вже багато років і має незліченну кількість позитивних відгуків. Ментальна арифметика Соробан - це японська методика швидкого усного рахунку (швидше ніж калькулятор), де діти рахують на спеціальних рахівницях Соробан. Обчислення на них змушує обидві півкулі мозку дитини працювати продуктивно, злагоджено (синхронно), на повній потужності, розвивати уяву, увагу, логіку, творче мислення. Завдяки оригінальній методиці, учні школи Соробан набагато швидше за своїх однолітків засвоюють інформацію, сприймаючи її на слух та володіють фотографічною пам'яттю. Вони легко вивчають, не тільки математику, але й інші предмети навчальної програми.

Для того, щоб навчити дітей елементам ментальної арифметики вчитель прикладає багато зусиль. Адже він повинен не лише навчити учнів обчислювати на рахівницях різні математичні приклади, але й розвинути їх образне мислення, уяву, увагу, фантазію, творчий потенціал. Завдяки ментальному рахуванню у дитини розвиваються водночас обидві півкулі мозку. Загальновідомо, що ліва півкуля відповідає за логіку, а права за творчість. Уявляючи рахівницю, працює права півкуля, а картинку в числа переводить і опрацьовує на уявних рахівницях ліва півкуля, таким чином розвивається логічне мислення. Вирішення математичних прикладів також стимулює розумову діяльність: розвивається пам'ять та мовлення у дітей, підвищується концентрація уваги, спостережливості, відбувається розвиток і збагачення уяви, логіки, аналітичного мислення, творчих здібностей, що дозволяє дитині знаходити нестандартні рішення.

Учитель, який працює в школі ментальної арифметики Соробан здійснює індивідуальний підхід до роботи з кожним учнем; застосовує сучасні технології та методи навчання; підтримує дитячі прагнення, заохочує допитливість, формує мотивацію до навчання.

Процес навчання в школі усного рахунку «Соробан» відбувається за допомогою спеціальних японських рахівниць («абак») та спеціальної комп'ютерної програми; він побудований таким оптимальним способом, який при щоденному систематичному використанні активно тренує мозок дитини. Використання інноваційної методики дає можливість учням навіть із «середніми» здібностями досягати неабияких результатів, допомагають їм повною мірою реалізувати свій потенціал у навчання та стати успішними у житті.

Сьогодні Соробан в Японії це шкільний предмет, який ефективно допомагає дітям опанувати усний рахунок. Дослідниками доведено, що мозку потрібні постійні тренування за допомогою застосування відповідних методик, які ґрунтуються не на зазубрюванні якогось матеріалу, а сприяють активному розвитку мозку дитини. Зазначимо, що методика усного рахунку або ментальна арифметика спрямована саме на синхронний розвиток обох півкуль головного мозку, що значно підвищує ефективність розвитку розумових здібностей дитини. Спеціальними заняттями стимулюються обидві півкулі, що призводить до постійного виникнення взаємозв'язків між клітинами мозку. Схема методики така, що для вирішення поставлених завдань потрібна концентрація та координація і, як результат, загальний розвиток усіх когнітивних здібностей дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березняк Є. Директор школи і вчитель: етика взаємин // *Освіта України*. – 2000. – № 12–13. – С. 14-18.
2. Колесник Н. Є. Система підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації художньо-технічної творчості учнів: Монографія. / Н. Є. Колесник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 291 с.
3. Кучерявий І. Т., Клепиков О. І. Творчість – основа розвитку потенційних джерел особистості: Навч. посібн. – К.: Вища школа, 2000. – 288 с.
4. Лихвар В. Д. Розвиток художньо-творчого потенціалу молодших школярів у процесі образотворчої діяльності. – Х., 2003. – С. 24-29.
5. Макаренко, А.С. Цель воспитания: Учебное пособие / А.С.Макаренко - М.: Педагогика 1984. 380с.
6. Ярмакеев И. Э. Развитие профессионально-смыслового потенциала личности будущего учителя // *Педагогика*. – 2006. – № 2. – С. 43–49.

Придуха А.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ А. С. МАКАРЕНКА В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ

Сучасна українська школа постійно розвивається та вводить нові методи виховання школярів. Але використання методів та прийомів, які використовував педагог-новатор Антон Семенович Макаренко є актуальними та ефективними до цього часу. За цим досвідом побудована методика трудового, фізичного, правового, морального та естетичного виховань, які до цього часу допомагають вчителям організувати навчальний процес.

В естетичному вихованні школярів він є чудовим прикладом для наслідування для сучасних педагогів, адже він був багатогранною та творчою особистістю. Як людина він був справжнім інтелегентом, шанувальником театру і музики, гри на скрипці, живопису, сам прекрасно володів цими видами мистецтва, був цікавим співрозмовником, оповідачем з тонким почуттям гумору [1. с. 24]. Таку ж багатогранність він намагався розвивати і у своїх учнів, саме тому допомагав розвиватися творчим особистостям та намагався допомогти їм сформуванню власні естетичні уподобання. Не зважаючи на те, що він працював з незаконослухняними підлітками, в колоніях відбувалися концерти творчих колективів на запрошення А. С. Макаренка.

Нині ж, цей досвід використовується у школах. Вчителі, які помічають в учнів приховані таланти, намагаються їх розвивати.

Так, в школах випускаються збірники з віршами учнів, виставки стіннівок, проходять святкові концерти. Вчителі ж, в свою чергу, намагаються на власному прикладі показати важливість естетично розвиватися, організовуючи походи в театр, картинні галереї, музеї тощо.

Важливим досвідом у вихованні є індивідуальний підхід до кожної особистості, тому в школах приділяють увагу тому, які гуртки відвідують учні, чим цікавляться. У сучасних умовах це легко можна прослідкувати за допомогою соціальних мереж.

А. С. Макаренко вважав, що прагнення до прекрасного закладено у людини від природи [2], важливого значення в естетичному вихованні школярів набуває те, що його оточує. Тому необхідно створювати умови, які б сприяли естетичному розвитку особистості. Даний досвід в умовах формування Нової Української Школи є досить актуальним і використовується досить широко: створюються і розбудовуються нові фасади шкіл, будівлі школи фарбуються та розмальовуються різними кольорами, на стінах розроблені стенди, а в класних кімнатах, традиційно багато квітів.

Важливо відмітити, що до естетичного виховання А. Макаренко відніс також естетику взаємовідносин у колективі. Зараз же, цей досвід відображається в шкільному предметі «Етика», а також у роботі в групах, увага та дисципліна до учня, що відповідає біля дошки. У Макаренка даний аспект естетичного виховання використовувався і у трудовому вихованні, а також на уроках музичного мистецтва, коли учні співали в хорі.

Та А. С. Макаренко не тільки намагався відкривати нові таланти в учнів, а й спонукав їх розвивати. Він вчив своїх учнів, що вихвалитися своїми досягненнями не потрібно, а слід ще більше працювати, аби виходило ще краще. Це ж саме практикується і у сучасних школах, наприклад, якщо на уроці музики вчитель помітив здібності учня до співу, то йому пропонують ходити на хор, або ж вчити пісні для концертів та конкурсів.

Намагаючись забезпечити постійний зв'язок зовнішньої та внутрішньої краси людини, А. Макаренко включив у програму естетичного виховання різні види мистецтва (спів, музика, хореографія, література, театр, кіно, образотворче мистецтво), які були не лише засобом емоційного впливу, а й напрямком художньої освіти школярів [3].

Та не можна сказати, що досвід А. С. Макаренка закінчується видами мистецтва. До естетичного виховання він відносить і охайність, яка зараз є важливою, адже на всіх уроках є певна культура ведення зошитів та записів у них.

Досить важко оцінити весь досвід, який дістався сучасним педагогам від Антона Семеновича Макаренка. Його методи

виховання були і є актуальними та функціональними як в радянській, так і в сучасній інноваційній школі. Він показав, що слід приділяти увагу естетичному вихованню, аби виховати «нову людину», яка перш за все є особистістю.

Таким чином, нами висвітлені основні методи та прийоми, що використовуються в естетичному вихованні школярів, спираючись на досвід педагога-новатора Антона Семеновича Макаренка.

ЛІТЕРАТУРА

1. Степаненко М., Бойко А. Педагогічна концепція А.С. Макаренка і сучасність До 125-ї річниці від дня народження видатного українського педагога / М. Степаненко, А. Бойко // Рідна школа №1-2 (січень-лютий). – Полтава, 2013. – С. 23 – 29
2. Педагогічна система А. С. Макаренка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lubbook.org/book_228_glava_41_2._Ekolog%D1%96chne_pravoporu_shenn.html
3. Гудовсек О. Історико-педагогічні передумови розвитку естетичного виховання на Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2010_3/gudovsek.pdf

Прохоренко Ю.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

НЕДОСТАТНЯ РУХОВА АКТИВНІСТЬ В ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ – ПРОБЛЕМА СТОЛІТТЯ

В сучасних умовах стан здоров'я школярів далекий від задовільного, оскільки переважна більшість учнів в Україні мають значні відхилення у фізичному розвитку, а близько половини – незадовільну фізичну підготовку.

За даними щорічної доповіді Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді (за підсумками 2017 р.), відзначено, що у значної частини учнів ще й досі не сформована культура здорового дозвілля: 99,5% школярів значний час приділяють роботі на комп'ютері, 82,8% – спілкуванню з друзями, 72,3% – перегляду фільмів, 56,6% – виконанню домашніх завдань, 48,7% – іграм та ін. Водночас, на відкритому повітрі менше однієї години перебувають лише 23,9% школярів. Уроки фізичної культури не в пошані, а також не більше 20% виконують ранкову гімнастику [3].

Аналіз літератури показав, що у структурі поширеності хвороб дітей шкільного віку на першому місці зберігаються хвороби органів дихання (36,6%), на другому - хвороби органів травлення (9,2%), на третьому – хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини (7,8%), на четвертому – ендокринні хвороби,

розлади харчування та порушення обміну речовин (7,2%) і на п'ятому – хвороби нервової системи (5,6%) [5]. Ці хвороби певною мірою пов'язані саме з недостатньою руховою активністю.

Метою роботи є виявлення основних причин недостатньої рухової активності школярів, незважаючи на наявність великої кількості наукових робіт в цьому напрямку, та визначення шляхів оптимізації рівня рухової активності в шкільному віці.

Відомо, що гігієнічна норма добової рухової активності є певною межею - від мінімально необхідної величини (нижня межа) до максимально допустимої (верхня межа). За межами цих величин рухова активність оцінюється або як недостатня рухова активність, або як надлишкова рухова активність [1].

Дефіцит рухової активності дітей гальмує їх нормальний фізичний розвиток, що призводить до пригнічення адаптації серцево-судинної системи учнів до стандартного фізичного навантаження, зниження життєвої ємності легень, станової сили, надмірної маси тіла за рахунок відкладення жиру. Тому, захворюваність школярів в умовах гіпокінезії у 2 рази вища, що пов'язано із зниженням імунітету [2].

Нажаль, три уроки з фізичної культури не можуть задовольнити необхідність організму школярів в активних рухах, а також компенсують необхідний рівень рухової активності лише на 18 – 20% гігієнічної норми рухів [2].

Під час педагогічної практики в 2016 році ми провели дослідження рівня рухової активності підлітків, яке підтвердило, що близько 79% підлітків мають недостатній рівень рухової активності.

На думку науковців урочна форма занять не достатньо забезпечує необхідний об'єм рухової активності та бажаний тренувальний ефект. І три уроки з фізичної культури, які б цікаві вони не були, не можуть задовольнити необхідний рівень рухової активності.

Сучасні дослідники займаються розробками нових методик та комплексів самостійних занять з різних напрямів фітнесу для підвищення рівня рухової активності, але як показує практика, отримані результати мають короткостроковий ефект.

Також, однією із причин недостатньої рухової активності у шкільному віці є то, що наш час комп'ютерні технології заповнили життя людини і майже в кожній сім'ї є ноутбуки або комп'ютери, телевізори, телефони та інші гаджети. Однак, за даними дослідників [6], комп'ютерні технології значно знизили рівень рухової активності населення, особливо школярів, і як наслідок, ця ситуація вплинула на стан здоров'я учнів.

Для вирішення даної проблеми 23 березня 2016 року відбулись парламентські слухання на тему «Шляхи розвитку

фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади», на яких було відзначено важливість реалізації державної політики у сфері фізичної культури. Позитивним кроком у цьому напрямі стало схвалення Президента України у лютому 2016 року Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» та затвердження Кабінетом міністрів України у грудні 2015 року Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року [4].

Але, ми не зустріли даних, які б показали аргументовану результативність даної стратегії.

Багато дослідників займалися розробками нових методик та комплексів самостійних занять, а також в мережі інтернет можна знайти безліч програм з різних напрямів фітнесу, але учням потрібен безперервний стимул з боку вчителя та батьків, а всі наукові роботи мають кінцевий термін, через що науковці не можуть підтвердити якість розроблених методик чи програм.

Проведений аналіз літератури, щодо рухової активності учнів дозволяє визначити шляхи її оптимізації, які мають постійно проводитись як в рамках школи, так і поза нею, а саме:

- проведення бесід з учнями та їх батьками про важливість рухової активності та про необхідність занять фізичною культурою і спортом;
- обов'язкове проведення фізкультхвилинок та фізкультпауз з учнями підліткового та старшого шкільного віку;
- проведення прогулянок на свіжому повітрі під час великих перерв;
- впровадження контролю за інтенсивністю фізичного навантаження учнів на уроках фізичної культури;
- впровадження іноваційних методів та засобів на уроках фізичної культури, для підвищення інтересу учнів;
- проведення позакласних фізкультурно-оздоровчих заходів та спортивних секцій.

Таким чином, недостатня рухова активність населення, особливо школярів, щороку набирає обертів і як наслідок приводить до формування негативних змін у розвитку і формуванні здоров'я учнів і в подальшому потребує розробки програми для підвищення рухової активності і оптимізації режиму дня, в тому числі під час навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі, яка допоможе школярам протягом всього періоду навчання підтримувати рівень рухової активності на оптимальному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веретельникова Ю. А. Рухова активність і здоров'я різних верств населення. Метод. вказ. з дисципліни «Теорія та методика фізичного виховання» / Ю. А. Веретельникова - Харків: ХНМУ, 2016. - 48 с.
2. Круцевич Т. Ю. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді: навч. посіб. / Т. Ю. Круцевич, М. І. Воробйов, Г. В. Безверхня. – К.: Олімп л-ра, 2011. – 224с.: іл. – Бібліогр.: с. 221-223.
3. Національно-патріотичне виховання – державний пріоритет національної безпеки. Щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2017 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол.: Жданов І. О., гол. ред. колег., Беляєва І. І., Митрофанський С.В. та ін.]. – К., 2018. – 200 с.
4. Рекомендація парламентських слухань на тему «Шляхи розвитку фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади» від 23 березня 2016р. – Київ. – 9 с.
5. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2015 рік / за ред. Шафранського В. В. ; МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». – Київ, 2016. – 452 с.
6. Міхеєнко О. І. Валеологія: Основи індивідуального здоров'я людини: навчальний посібник / О. І. Міхеєнко. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Суми : Університетська книга, 2010. – 448с.

Садова М.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ

Питання самореалізації та соціальної диференціації особистості є актуальним в педагогічному, соціально-економічному та політичному аспектах. В даному нарисі ми наводимо певні закономірності пов'язані з самореалізацією та соціальною диференціацією випускників педагогічних ВНЗ.

Наведемо дефініції робочих понять нашого дослідження. В широкому розумінні самореалізація представляє собою складний інтегрований процес діяльності особистості, що спрямований на застосування індивідуальних здібностей, задатків та нахилів з метою їх розвитку та вдосконалення. Відмітимо, що в соціальних системах різних типів, даний процес нерозривно пов'язаний з різними сферами суспільного буття. В реаліях сьогоdnішнього дня самореалізація тісно пов'язана з професійною діяльністю, що підкріплюється економічним фактором. Соціальна диференціація відображає внутрішню структуру суспільства, тобто систему взаємозв'язків між елементами соціальної системи. В особистісному аспекті, це процес становлення індивіда як соціальної одиниці, його місце в певній страті або прошарку

суспільства. Відмітимо певний взаємозв'язок між даними поняттями. Самореалізація та соціальна диференціація взаємопов'язані поняття, що відображають індивідуальні та соціальні атрибути особистості [1, 7]

Ми звертаємо вектор уваги на випускниках педагогічних вузів, оскільки представники даної когорти спеціалізуються на роботі в системі людина-людина, і являються агентами соціалізації суспільства. В загальному вигляді випускник педагогічного вузу представляє собою творчу, активну, інтелектуально розвинену особистість, що проповідує цінності гуманізму та біоетики. Особистісна самореалізація такої особистості лежить в руслі творчого застосування спеціальних та загальних компетенцій. Причому спектр соціальних напрямків їх застосування безпосередньо впливає на соціальну диференціацію особистості.

В сучасних умовах молодий спеціаліст не завжди може працевлаштуватися за фахом, це факт обумовлюється певними соціальними детермінантами та аттракторами. Розглянемо наступну ситуація. Випускник педагогічного вузу не може знайти роботу за фахом та вимушений шукати іншу. Виникають питання, які посади та роботи він може виконувати? В яких сферах він може застосувати здобуті в виші знання?

Пошук відповідей на данні питання, лежить в руслі аналізу не тільки професійних вмінь, навичок та компетенцій, але й індивідуальних особливостей, таких як: характер, здатність до вольових зусиль, працьовитість, креативність тощо. Варто зауважити, важливе значення має рівень вмінь володінням ПК та програмним забезпеченням. Наявність вмінь та навичок в комплексі з відповідними індивідуальними властивостями підвищує можливість працевлаштування випускника. Потенційно існує можливість самореалізація в надзвичайно широкому спектрі соціальних систем, наприклад: правоохоронні органи, економічні та політичні організації, сфера надання навчальних послуг, екологічні організації тощо. Самореалізація в системі людина-людина можлива лише при наявності певних схильностей та вмінь, наприклад вміння спілкуватися, відстоювати власну думку, виходити з конфліктних ситуацій, не піддаватися маніпулятивним впливам тощо [1, 6].

Напрямок та характер соціальної диференціації також багатофакторний феномен. Він тісно пов'язаний з системою цінностей суспільства та ціннісними установками особистості. Ми вважаємо, що випускники мають соціально спрямовані установки, та гуманістичну основу світогляду, тому соціальна диференціація можлива лише в соціально позитивному напрямку. Цілком закономірна тенденція, що такі люди займають різні соціальні ніші.

Від простих робітників на підприємствах до політичних еліт. Варто зауважити, що в певній мірі на це впливає гендерний фактор, та пов'язані з ним стереотипи [2, 210].

Для більш детального аналізу варто повернутися до самої особистості випускника. В даному аспекті важливо наскільки він володіє вмінням аналізувати стан речей. Ми вважаємо актуальним охарактеризувати дане питання в контексті наукової діяльності. Поставимо питання, що ватро робити випускнику для самореалізації в науковій сфері, та його соціальної диференціації як вченого? Це питання закономірно породжує інше: які тенденції спостерігаються в науковій сфері? В сучасних реаліях від науки більше не потрібно пояснення речей, а достатньо того, щоб вона дозволяла їх ефективно змінювати. Не потрібні оригінальні фундаментальні теорії, необхідно лише ефективні технології з певними ринковими перспективами. Даний тезис висловлений Ж-Ф. Ліотаром: «Знання виробляється і буде вироблятися для того, щоб бути проданим, воно використовується і буде використовуватися, щоб здобути ринкову вартість в новому продукті... Воно перестає бути самоціллю і втрачає свою «вживану вартість». Головним постає питання «чому це служить і чи можна це продати?» [3, 9]. Таким чином молодий вчений повинен займатися економічно перспективними науковими доробками.

Проаналізувавши деякі аспекти самореалізації та соціалізації диференціації випускників педагогічних вузів можемо зробити наступні висновки: Процеси самореалізації та соціальної диференціації тісно пов'язані одне з одним в аспекті соціальної активності особистості. Самореалізація випускника можлива в широкому спектрі соціально-спрямованих видів діяльності, зокрема в системах взаємодії людини-людина. Процес соціальної диференціації в значній мірі залежить від індивідуальних особливостей особистості, та вміння аналізувати соціальні системи та перспективи їх розвитку за нелінійним механізмом самоорганізації. Приклад з науковою діяльністю вказує на необхідність вміння планувати та розумно вкладати сили та ресурси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василега П.А. Вплив біологічної освіти на формування світогляду особистості в контексті особистісної реалізації / Павло Андрійович Василега, Олександр Сліпченко // *Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції для студентів та молодих учених.* – Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. – С. 6 – 8.
2. Василега П.А. Стан гендерних контактів в Україні у першому десятилітті XXI століття через призму вчення Отто Вейнінгера і соціальних детермінантів / Павло Андрійович Василега, Лілія

Сергієвна Авраменко // Етнічна самосвідомість та міжетнічна взаємодія в сучасному світі: збірник наукових праць / за ред.: Кузікової С.Б., Щербаклелі І.М., Пасічник Н.О. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – С. 209–212.

3. *Ведмедев М.М. Теоретическое знание в ресурсном измерении / Михайло Михайлович Ведмедев // Філософія науки: традиції та інновації. – 2011. – №1(3). – С. 3–10.*

Харченко А.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Активний розвиток суспільства, інтенсивні процеси глобалізації й інформатизації вимагають від сучасного здобувача освіти абсолютно нового типу мислення, який дасть змогу пристосуватися до постійних соціальних змін, генерувати нові ідеї, а також здійснювати комплексний аналіз отриманої інформації та давати їй об'єктивну оцінку. Саме тому в сучасному освітньому просторі важливу роль відіграє критичне мислення, яке є основою навчальної діяльності. Сьогодні критичне мислення стає технологічною базою сучасної освіти, його розвиток диктується різноманітними соціальними зрушеннями та безперервним розвитком суспільства.

Мислення – це особливого роду теоретична і практична діяльність, що передбачає систему включених в неї дій та операцій орієнтовно дослідного і пізнавального характеру [3, с 34].

С. Рубінштейн визначає мислення як соціально обумовлений, нерозривно пов'язаний з мовою психічний процес пошуків і відкриття істотно нового, процес опосередкованого і узагальненого відображення дійсності в ході її аналізу і синтезу [4, с. 112].

Мислення як особливий психічний процес має ряд специфічних характеристик і ознак. Першою таким ознакою є узагальнене відображення дійсності. Другою, не менш важливою, ознакою мислення є опосередковане пізнання об'єктивної реальності. Наступною найважливішою характерною особливістю мислення є те, що мислення завжди пов'язане з рішенням того чи іншого завдання, що виникає в процесі пізнання або в практичній діяльності. Мислення завжди починається з питання, відповідь на яке є метою мислення. Причому відповідь на це питання знаходиться не відразу, а з допомогою певних розумових операцій.

Реалізація компетентнісного підходу в освіті спонукає до

пошуку нових ідей, технологій, які б сприяли розвитку й самореалізації особистості, яка свідомо й критично освоюватиме дійсність, володітиме системою ключових та предметних компетенцій. Однією з таких перспективних педагогічних технологій є технологія розвитку критичного мислення.

Одна з найважливіших особливостей критичного мислення полягає в тому, що воно сприяє аналізу і конструюванню міркувань, отриманню знання на метарівні, незалежно від професійної сфери діяльності. У його межах досліджуються питання: «як?», «коли?» і «чому?», робляться ті або інші висновки в загальному контексті дослідження. Все це породжує особливий статус критичного мислення в сучасній системі вищої освіти [1].

Критичне мислення є властивістю співтовариства, а не лише індивіда. Воно виявляється сьогодні тією життєздатною перспективою розвитку «науки мислити», яка у XXI ст. відповідає умовам ефективної життєдіяльності людини інформаційного суспільства. Навчання учнів і студентів критичному мисленню в довготривалому плані вимагає перебудови змісту і технологій навчання.

Оскільки критичне мислення має соціальну природу, то кращими видами організації діяльності студентів із його формування є, на наш погляд, групові й колективні.

Формування основ критичного мислення базується на основі чотирьох головних принципів:

- 1) висування та заперечування припущень;
- 2) перевірка фактичної точності та логічної послідовності;
- 3) розгляд контексту;
- 4) вивчення альтернатив [2].

Сформовані навички критичного мислення забезпечують прийняття найбільш оптимальних рішень у будь-якій професійній сфері, відкритість новим ідеям і знанням. Критичне мислення необхідне під час розв'язання проблемних завдань, формулювання висновків, оцінювання та прийняття рішень.

Вітчизняні дослідники, відзначаючи такі особливості цього інтелектуального феномена, як здібність до вирішення суперечностей, пошук нестандартних способів їх розв'язування, аналіз через рефлексію результатів власної розумової діяльності та її наслідків, відкритість для нових ідей, повага до опонента, толерантність, пошук компромісу, виробленню власної думки тощо.

Таким чином, формування критичного мислення як умови існування людини в демократичному суспільстві є необхідним елементом громадянського виховання. Саме розвинене критичне мислення сприяє не лише сприйняттю отримуваної інформації, а й самостійному розгляду пропонованих ідей із

різних точок зору. То ж розвиток критичного мислення в студентів є необхідною умовою сучасного освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барташнікова І. А. *Розвиток наочно-образного та логічного мислення.* // І. А. Барташнікова, О. О. Барташніков. – Тернопіль: Богдан, 1998. – 80с.
2. Белошистая А. В. *Развитие математических способностей школьника как методическая проблем* / А. В. Белошистая // *Начальная школа.* – 2003. – №1. – С. 45 – 53
3. Богданович М. В. *Математика 1 клас* / М. В. Богданович, Г. П. Лишенко. – К.: Генеза, 2012. – 160 с.
4. Рубинштейн С. Л. *Основы общей психологии* / С. Л. Рубинштейн.. – СПб.: Питер, 2007. – 713 с.: ил.

Ярошенко І., Аніщенко Н.

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасна дошкільна освіта в Україні переживає процес кардинального оновлення. Про це свідчить поява та впровадження в практику роботи ЗДО Базового компоненту дошкільної освіти. Наскрізним його завданням є гармонійний та різнобічний розвиток дошкільників, розкриття їх індивідуальності, неповторності, сприяння їх особистісному становленню, з урахуванням їх потреб, інтересів, бажань та прагнень.

Автори програм виховання дітей в закладах дошкільної освіти вважають створення умов для розвитку творчої активності, музичних здібностей у різних видах музичної діяльності одним із важливих напрямів виховання. Адже музично-естетична діяльність дитини є цілісною системою, в якій всі види музичної діяльності у поєднанні їх змістовного, мотиваційного та операціонального моментів спрямовані на розвиток і виховання звукообразності музичного сприймання, мислення, уяви і фантазії, творчої активності, ініціативності, сприйнятливості до краси музичного мистецтва, а через неї до краси людських почуттів і відношень, спрямованості на збереження і творення краси в житті.

Розвиток музичної діяльності завжди був одним з важливих завдань, що стоять перед музичними керівниками ЗДО, тому що саме старший дошкільний вік є сенситивним в відношенні до розвитку музичних здібностей. Розвиток і вдосконалення музичних видів діяльності є одним із складних і, разом з тим, найцікавіших розділів роботи педагога в реалізації розвитку здібностей старших дошкільників. В основі залучення

вихованців до всіх видів музичної діяльності лежить емоційне і активне сприймання музики. Музика може виконати свою естетичну, пізнавальну й виховну роль тільки тоді, коли діти навчаються чути її та розмірковувати про неї. Поза сприйманням музика як мистецтво не існує.

Усі види роботи в процесі музичної діяльності з дітьми старшого дошкільного віку мають сприяти їхньому духовному розвитку, пізнанню світу, формуванню світогляду, вихованню моралі. Вже з перших днів навчання необхідно залучати вихованців до різних видів музичної діяльності, адже розвиток музичних здібностей дітей відбувається тільки шляхом включення їх у відповідну діяльність, зокрема музичну.

Для того, щоб досягти ефективного розвитку музичних здібностей в умовах закладу дошкільної освіти, необхідно створити належні педагогічні умови для розкриття індивідуальних особливостей кожної дитини, задоволення пізнавальних потреб та інтересів, використовувати особистісно-зорієнтований підхід до організації педагогічного процесу задля ефективного навчання та розвитку кожного вихованця. Педагогічні умови розвитку музичних здібностей старших дошкільників визначаються, в першу чергу, самою професійною сферою, яка має неоднозначний та багатоаспектний характер.

Серед першочергових умов ефективного розвитку музичних здібностей дітей старшого дошкільного віку можна виокремити такі, як: активізація мотиваційної спрямованості вихованців на музичну діяльність; забезпечення психологічного комфорту дітей під час музичних занять; залучення дошкільників до різних видів музичної діяльності на кожному занятті.

Ефективність навчальної діяльності безпосередньо залежить від мотивів, які спонукають вихованців до активності та визначають її спрямованість. Будучи невід'ємним компонентом навчання, мотивація чинить вплив як на перебіг, так і на ефективність діяльності дошкільників.

З метою розвитку у старших дошкільників мотиваційної спрямованості до опанування знань, умінь і навичок, особлива увага приділяється стимулюванню їх до активної участі в музичній діяльності, розвитку в них суб'єктної позиції в процесі власного музичного становлення. Адже позитивна динаміка у розвитку мотивації вихованців є можливою лише за умови єдності їх виявів.

Забезпечення психологічного комфорту дітей старшого дошкільного віку під час музичних занять є однією з важливих педагогічних умов розвитку їх музичних здібностей та передбачає актуалізацію позитивного ставлення до виховання музикою, забезпечення гарного настрою на заняттях. Психологічний комфорт необхідний не тільки для розвитку

дошкільника і засвоєння ним знань, від цього залежить його фізичний та емоційний стан, що, в свою чергу, теж сприяє успішному навчанню, забезпеченню якісного засвоєння знань.

Створення комфортного середовища на музичних заняттях сприяє активному використанню музичної комунікації, яка є важливою складовою в музичній діяльності. Тому наступною педагогічною умовою є залучення вихованців до різних видів діяльності на занятті.

Дотримання цієї педагогічної умови передбачає залучення старших дошкільників до усіх видів музичної діяльності – до співу, слухання музики, музично-ритмічних рухів, до гри на музичних інструментах, до музичних ігор, на основі емоційно-образного та усвідомленого сприйняття, вміння давати оцінку почутим музичним творам, співпереживати, за власним бажанням брати участь у будь-якому виді музичної діяльності, сприяти глибокому та свідомому засвоєнню матеріалу і розвитку на цій основі музичного інтересу, розвивати в дітей все те, що закладено в них від природи, при цьому враховуючи інтереси, та спираючись на потреби та схильності дітей страшого дошкільного віку до певних видів музичної діяльності, на основі різних природних завдатків сприяти загальному розвитку та розвитку музичних здібностей. Всі ці компоненти музичної діяльності становлять важливу передумову для розвитку музичних здібностей старших дошкільників.

Отже, розвиток музичних здібностей дітей старшого дошкільного віку буде ефективним лише в тому випадку, якщо буде являти собою цілеспрямований процес, у ході якого зважається ряд педагогічних умов, спрямованих на досягнення кінцевої мети. Визначені педагогічні умови є необхідні і достатні для ефективного розвитку музичних здібностей старших дошкільників та передбачають спонукання до вияву ініціативи, самостійності, підтримання інтересу дітей до музики на тлі забезпечення комфортного спілкування між всіма суб'єктами навчально-виховного процесу. Ці педагогічні умови мають реалізовуватись як цілісна система на кожному етапі розвитку музичних здібностей дітей старшого дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєва М. І. Мотиви навчання учнів : посіб. для вчителів / М. 134 11. Бурлина Е. Я. О понятии «музыкальный интерес» / Е. Я. Бурлина. – Ленинград : Музыка, 1975. – 56 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : [у 2 кн.] / І. Д. Бех. – Київ : Либідь, 2003. – Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – 280 с.
3. Ветлугина Н.А. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учебн. пособие / Н.А. Ветлугина, А.В. Кенеман. М.: Просвещение, 1983. - 255 с.

4. [Дубровська](#) Е.А. «Сходінки музичного розвитку». М.: Просвещение, 2006.- С. 12-54.
5. Музичне виховання у дошкільному навчальному закладі: Збірник методичних матеріалів / Упор. І А. Романюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 104 с.
6. Науменко С.І. Музично-естетичне виховання дошкільнят. Програма та методичні рекомендації / С.І. Науменко. К.: Магістр, 1996. 96 с.
7. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей. Избранные труды / Б.М. Теплов. М.: Музыка, 1969. 328 с.

Наливайко Д.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСТНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ В ПРОФІЛЬНИХ КЛАСАХ

На сьогодні в Україні триває процес реформування освітньої системи, спрямований на розвиток та набуття особистістю творчих здібностей, приведення вітчизняних критеріїв та стандартів освіти у відповідність до європейських вимог, що сприяє конкурентоздатності українських випускників на міжнародному ринку праці, створює умови для їх саморозвитку та самореалізації, полегшує знаходження свого місця в житті. Отже, потрібно не просто дати учню базовий рівень освіти, а сформувати компетентності, яких потребує сьогодні суспільство[4].

Першоосною в розв'язанні проблеми вдосконалення системи освіти шляхом упровадження компетентнісного підходу стали праці Дж. Равена, О.В. Овчарук, О.І. Пометун, А.В. Хуторського, М.С. Головань, В.С. Плохійта інших. Значна кількість вчених присвятила власні дослідження проблемі компетентностей особистості, проте формування ключових компетентностей учнів під час навчання біології не отримали належної уваги.

Ураховуючи актуальність теми, метою статті є: виявлення та обґрунтування можливостей компетентнісного підходу під час навчання біології у профільних класах. Мета біологічної освіти досягається у процесі вивчення шкільного предмета «Біологія», функцією якого є формування у школярів ключових компетенцій, яких потребує сучасне життя. Шкільний предмет «Біологія» належить до освітньої галузі «Природознавство», яка передбачає формування в учнів цілісного уявлення про сучасну природничо-наукову картину світу, роль і місце людини в природі. Мета біологічної освітньої галузі «Природознавство» є формування в учнів природничо-наукової компетентності як базової та відповідних предметних компетентностей як

обов'язкової складової загальної культури особистості і розвитку її творчого потенціалу.[2]

Все це можливо через партнерську співпрацю педагога та учня, вдосконалення засобів та методів навчання, творчий підхід до вивчення тем, використання сучасних інформаційних технологій та забезпечення наочних та дидактичних матеріалів. Моніторинг методичної літератури з педагогічної освіти протягом кількох років та його подальший аналіз показали, що при достатньо високих предметних знаннях випускників, вони мають труднощі в застосуванні цих знань в ситуаціях, близьких до повсякденного життя, а також в роботі з інформацією, яка представлена у різній формі.

Сучасна школа шляхом викладання біології в профільних класах має мету виховувати здорових, освічених та моральних членів суспільства, тобто виховання суб'єктів з ключовими компетентностями. Формування учнівських компетентностей пов'язане з використанням різноманітних методів навчання і педагогічних прийомів, та не може забезпечуватися окремою технологією навчання. Кожна з технологій має свої переваги й недоліки, тому потрібно спробувати, як інтерактивні, так і активні методи навчання, що базуються на спілкуванні як життєвій необхідності людини, дозволяють кожному учневі розв'язувати завдання певного рівня складності[1, с. 50].

На основі опрацьованої методичної літератури, та власного педагогічного досвіду, під час проведення класних чи позакласних занять, ефективно спиратися на принципи розвиваючого навчання, використовуючи методи проблемного навчання, деякі методи дидактичної евристики.

Для того щоб учні краще сприймали навчальний матеріал і надовше його зберігали в пам'яті, їх треба мотивувати до навчальної діяльності. Одним із прийомів такого мотивування є моделювання проблемної для учня ситуації.

Ефективність уроку і навчально-виховного процесу в цілому тісно пов'язані з формуванням в учнів біологічних компетентностей та компетентностей саморозвитку та самоосвіти. Першочерговим завданням для вчителя є: навчити своїх учнів самостійно розвивати наполегливість, мислити, аналізувати, співставляти й узагальнювати, робити правильні висновки, обов'язково враховувати індивідуальні особливості учнів. Важливо також для профільного навчання навчити не переказувати вивчене, а осмислено сприймати програмовий матеріал, застосовувати вивчене при розв'язуванні біологічних задач, користуватися довідковим матеріалом [3].

Належну увагу потрібно приділяти організації самостійної роботи учнів як одного із самих доступних і перевірених на

практиці шляхів підвищення ефективності уроку. Із метою розвитку життєвої, соціальної, інформаційної та предметної компетентностей учнів та в залежності від рівня самостійної продуктивної діяльності продуктивним є: виконання індивідуальних і групових завдань, складання задач, домашніх дослідів і спостережень, створення і захисту проектів.

Очевидно, що формувати компетентності можна не тільки за допомогою завдань, тому, взявши за основу виділені прийоми реалізації ключових компетентностей на уроках біології, ми розробили таблицю(табл. 1),що містить приклади формування компетенцій на різних етапах уроку.

Таблиця 1. Приклади формування компетентностей на різних етапах уроку

Етапи уроку	Мета, результативність	Види діяльності
Перевірка домашнього завдання	<i>Мета:</i> розвивати самостійність мислення, формувати гнучкість і точність думки, розвивати увагу і пам'ять <i>Результативність:</i> формування компетентності комунікативної та предметної	Біологічний диктант (По сторінках домашнього завдання з обмеженням часу рішення)
Пояснення нового матеріалу	<i>Мета:</i> вчити оперувати знаннями, розвивати гнучкість використання знань <i>Результативність:</i> формування компетентностей навчально-пізнавальної, соціальної.	Колективна експериментальна робота, дослідження
Закріплення, тренування, відпрацювання умінь і навичок	<i>Мета:</i> закріпити вміння розв'язувати задачі із молекулярної біології <i>Результативність:</i> формування всіх видів компетентностей в залежності від підібраних завдань	Рішення задач, прикладів з коментуванням
Контроль	<i>Мета:</i> вчити дітей уяві і вмінню абстрагуватися <i>Результативність:</i> формування комунікативної, навчально-пізнавальної компетентностей	Створення презентації досліджуваної теми уроку, робота в групах з взаємною оцінкою
Домашнє завдання	<i>Мета:</i> перевірити знання учнів згідно їх рівню підготовки <i>Результативність:</i> формування різних видів компетентностей, в залежності від підібраних завдань.	Різноманітні завдання: репродуктивні, особливої складності, на кмітливість, і т.п.

У час реформуючих змін освітньої системи, характерною

рисом вдосконалення форм навчання поки що є прагнення вчителів до застосування різних видів уроків у системі вивчення певного розділу чи теми. Правильний вибір застосування того чи іншого методу компетентнісного навчання дозволяє досягти потрібного ефекту – намагання прививати учням любов до біології, зацікавленість нею, індивідуально підходячи до учня, надаючи йому можливість отримати максимальну кількість знань відповідно до його потенціалу.

Таким чином, впроваджуючи компетентності на уроках біології сприяє розвитку пізнавальних процесів в учнів, формує в моїх учнів якості особистості школярів (дисциплінованість, акуратність, ініціативність і т. д.). Саме завдяки ключовим та предметним компетентностям урок сприяє мотивації позитивного відношення учнів до навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н.В. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз / Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / За загальною редакцією О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 45-50
2. [Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392](https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF) URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>
3. Карташова І.І. Організація пізнавальної діяльності учнів на уроках біології (Методичні рекомендації). – Херсон: Персей, 2000. – С. 36
4. Кострова Л.О. Дитина та її успіх: як допомогти жити з відчуттям успішної людини? / Л.О.Кострова // Педагогічна майстерня (Осн.). – 2012. – №3 – С. 22–24.
5. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року / Розпорядження КМУ № 988-р від 14.12.2016 р. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/
6. Сидоренко Л. Пізнавальна активність і творча самостійність / Л.Сидоренко // Відкритий урок. – 2012. – №1. – С.35–37.

РОЗДІЛ 4

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ УНІВЕРСИТЕТУ: АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ

Адамова А., Ковальчук А.

Сумський державний педагогічний Університет імені А.С.Макаренка

УНІВЕРСИТЕТСЬКА АВТОНОМІЯ ЯК СУЧАСНИЙ НАПРЯМОК ПІДВИЩЕННЯ ІМІДЖУ СУМДПУ ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА

Актуальність дослідження. Залучення сильних абітурієнтів важливо не тільки з метою мінімізувати відсів студентів по ходу навчання (в ряді вузів до 50% від вступників не закінчують навчання) і тим самим гарантувати стабільність навчального процесу. Кращі студенти неминуче посилюють наукову школу вузу, формують благодатний ґрунт для розвитку та оновлення викладацького складу. Якщо перспективні випускники йдуть з академічного середовища, вони, найчастіше, зберігають зв'язки зі своєю alma mater, допомагають як в матеріальному плані, так і забезпечуючи виробничу практику та працевлаштування наступних за ними поколінь студентів. Крім того, завоювавши імідж ведучого освітнього інституту, вуз, як правило, залучає студентів-контрактників, встановлюючи гідну й затребувану освітнім ринком вартість навчання.

Імідж університету як основної структурної складової вищого навчального закладу розглядаються у роботах таких науковців, як: Г.Бусигіна та Л. Донської – вивчають формування іміджу педагогів вищої школи, дослідження Н. Кадочникова та Є. Карпова присвячені іміджу освіти й освітніх послуг.

Вчені, що займаються розробкою та імплементацією університетської автономії в Україні – це В. Луговой, Ю. Скиба, С. Калашнікова, О.Слюсаренко, Ж. Таланова, В. Бакіров, Б. Корольов та інші.

Мета дослідження: показати преференції університетської автономії в якості одного з напрямків підвищення іміджу СДПУ ім. А.С. Макаренка.

В університетах-лідерах створюються спеціальні маркетингові відділи, які займаються пошуком і відбором абітурієнтів - кращих за результатами ЗНО і призерів олімпіад. Крім сталих загальноприйнятих «днів відкритих дверей»,

найбільші вузи відправляють спеціальні відбіркові комісії в регіони для інформування та залучення талановитої місцевої молоді. Важливу роль відіграють публічні лекції, присвячені актуальним і цікавим темам. Ряд вузів проводить лекції в своїх стінах, інші прагнуть вийти на концертні та бібліотечні майданчики великих міст.

Перспективний напрямок – університетсько-шкільні кластери, що встановлюють зв'язки між вузом та регіональними школами та запрошують на урок до старшокласників практикуючих вузівських викладачів.

Потреба у професійній гнучкості пов'язана з постійною зміною ринку праці. Сьогодні вже немає сенсу надавати набір знань і сподіватися, що цього вистачить на все професійне життя протягом 30-50 років. Постає нова мета - формування навички швидкої та самостійної адаптації до зміни професійних завдань. Зростання конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках, науково-технічна революція і загальна економічна нестабільність диктують необхідність підготовки і перепідготовки фахівців у нових областях.

Для серйозного вузу нова професія випускника - не просто прописний рядок в дипломі. Перш за все, це необхідність перебудувувати навчальний план у бік варіативності і більшої орієнтації на практику, підвищення кваліфікації викладачів, впровадження експериментальних методик навчання. Ці показники свідчать про університетську автономію та гнучкість у конкурентному середовищі на ринку вищої освіти.

В основі чинного Закону України «Про вищу освіту» лежить концепція всебічної університетської автономії: академічної, фінансової, організаційної. Закон відкрив нові можливості для демократизації університетського життя, розвитку студентського самоврядування.

Університетська автономія завжди розглядалася як інструмент для підвищення якості українських університетів, забезпечення їхньої конкурентоспроможності на міжнародній арені та демократизації університетського життя. Концепцію всебічної університетської автономії (у т.ч. академічної, фінансової та організаційної) було закладено в закон «Про вищу освіту», розроблений спеціальною робочою групою (що працювала протягом 2012 р.), потім доопрацьований і схвалений Верховної Радою України у червні 2014 р. Цих же реформ прагнули студенти, які захопили приміщення Міністерства освіти і науки України під час Революції Гідності в лютому 2014 р.

Запровадження університетської автономії означає, зокрема, відмову держави від втручання в операційну діяльність закладів вищої освіти, визнання нею таких принципів організації

університетського життя, як довіра, повага, відповідальність, взаємна вимогливість і чесність. Також це означає передачу всієї відповідальності за якість освіти та наукових досліджень, разом із необхідними організаційними та фінансовими інструментами, в руки самих університетів як самоврядних інституцій.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) звертає увагу на різні прояви недоброчесності, що призводять до розбалансованості університетського життя. В «Оглядах на тему доброчесності в освіті: Україна 2017» ОЕСР згадує як типові прояви академічної недоброчесності порушення і зловживання при вступі на бакалаврські та магістерські програми, хабарництво, непрозорий доступ до гуртожитків, плагіат, списування, придбання студентами контрольних робіт, неналежне оцінювання викладачами студентських досягнень, включно з відсутністю прозорих критеріїв такого оцінювання.

Серед рекомендацій: створення сучасної системи зовнішнього і внутрішнього (власне університетського) забезпечення якості вищої освіти, реформування системи фінансування, запровадження реальної процедури оскарження студентами результатів оцінювання.

Слід розуміти, що фінансова автономія стимулюватиме наступні кроки - щодо реалізації академічної автономії. У рамках продовження реформ у вищій освіті, зокрема, буде необхідно:

- перейти від державної акредитації спецрад із захисту дисертацій до одноразових комісій із захисту, акредитованих самими ЗВО;
- перевага таких комісій полягає в тому, що вони мають формуватися з числа науковців, які спеціалізуються на темі конкретного дисертаційного дослідження;
- передати повноваження з присвоєння вчених звань від Атестаційної колегії МОН (чи відповідного органу) до самих ЗВО;
- закласти основи для тісного партнерства між ЗВО і професійними об'єднаннями та асоціаціями працедавців задля зменшення бюрократичного впливу держави на формування академічних програм;
- дозволити ЗВО самим встановлювати ціни на свої навчальні послуги;
- дозволити ЗВО перейти до внутрішніх тарифних сіток задля встановлення конкурентних зарплат своїм викладачам і співробітникам.

Загалом, основна мета й очікуваний результат автономії - це зростання важливості репутаційного капіталу та професійної активності всіх членів університетських громад (студентів, викладачів і співробітників), посилення їхньої мотивації до

продуктивної та ефективної праці, що, зрештою, має принести їм більше ресурсів для особистого добробуту та процвітання їхніх освітніх інституцій. Забезпечення університетської автономії - це єдиний шлях до успіху, що, зрештою, відкриє нові можливості та мотивації для якісного зростання ЗВО. Лише така можливість розглядається у співпраці урядів та академічних середовищ країн, що мають університети світового класу.

В основу цього процесу мають бути покладені Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG), ухвалені 2015 року в Єревані. При цьому головним є те, що вітчизняним університетам має бути вигідно змагатися між собою та на міжнародній арені за вищу якість і добросовісність.

Стосовно нашого вузу – СДПУ ім.. А.С. Макаренка – можемо виділити наступні уявлення, з позиції яких він оцінюється:

1. Про історію вузу, його традицій, репутації: «існує довгий час», «тут навчалися відомі особистості, спортсмени-олімпійці», «цей університет - дорога у життя», «співпрацює із зарубіжними університетами».
2. Про особу ректора: «на чолі стоїть солідний, розумний і прогресивний чоловік».
3. Про особливості публіситі – рекламної популярності: «гарні відгуки», «багато чув про нього», «найпопулярніший в області».
4. Про соціальну діяльність: «безкоштовне навчання інвалідів, сиріт», «військова кафедра», «організація соціальних проектів».
5. Про фірмовий стиль: «красива емблема», «яскравий слоган», «запам'ятовується гімн», «нові будівлі».
6. Про етичність діяльності і відносин: «сесію можна самому здати, хабарів не беруть», «правила договорів дотримуються».
7. Про плідну наукову діяльність: «багато хто з аспірантів захищає свої дисертації», «ведуться наукові розробки, які публікуються у міжнародних спеціалізованих виданнях».
8. СДПУ ім.. А.С. Макаренка прагне до університетської автономії: «вже є своя наукова комісія з захисту кандидатських дисертацій», «з кожним роком стає дедалі більше інститутів, які виростають з передових кафедр».

Можна зробити висновок, що сукупність образів, уявлень про університет, що живуть в свідомості людей, - цінний матеріал для формування іміджу вузу.

Наші рекомендації щодо формування позитивного іміджу СДПУ ім.А.С. Макаренка як сильного та перспективного ВНЗ Сумщини: налагодити системну взаємодію з випускниками,

постійне залучення їх до участі у навчальному процесі, працевлаштуванні – це плідно вплине на рівень і ґрунтовність рішень, що приймаються, на контроль за якістю викладання, за своєчасним аудитом навчальних планів та програм. Плідна співпраця з випускниками, їхнє постійне перебування у навчальному закладі позитивно вплинуть на настрій студентів, сформуєть більш високий рівень впевненості у перспективах і полегшать процес збереження та трансляції корпоративної культури, зокрема через студентське самоврядування. Студентській спільці пропонується нову структуру студентської організації: з одного боку, вона мала б традиційну форму молодіжних громадських організацій, а з іншого – сприяла би розвитку новітніх форм студентського самоврядування.

Також постійно та безперервно здійснювати шляхи у бік університетської автономії як керівним складом, так і спільними зусиллями викладачів та студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Проценко І.І. ІМІДЖ ВУЗУ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ОСВІТИ / І.І. Проценко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - 2015. - № 9 (53). – С. 391-399.
2. Університетська автономія: міф чи реальність?: матеріали «Круглого столу» тижневика «Освіта» (16 березня 2016 р. – 3 трав. 2017 р.) / Ін-т вищ. освіти НАПН України, Харків. гуманітар. ун-т «Нар. укр. акад.», Редакція Всеукр. громад.-політ. тижневика «Освіта»; [упоряд.: К.В. Астахова, О.С. Коноваленко]. – Х.: Вид-во НУА, 2017. – 60 с
3. Закон України «Про освіту», редакція від 01.01.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Закон України «Про вищу освіту», редакція від 01.01.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Офіційний сайт СДПУ ім. А.С. Макаренка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sspu.edu.ua/>

Баленко Ю., Редька Н.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ПРОГРАМА ОБМІНУ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ІМІДЖУ УНІВЕРСИТЕТУ

У наш час навчання за межами власної країни є дуже популярним та актуальним. Переваги освіти за кордоном відомі всім – це всесвітньо визнаний диплом, можливість практики і отримання міжнародного досвіду, практичне засвоєння іноземної мови, а головне – можливість працевлаштування до престижних міжнародних компаній.

Завдяки програмам обміну студентами українські вузи мають змогу підвищити свій імідж та популярність. Серед всіх вишів України великим попитом користуються ті, які

запроваджують такі програми. Несумнівна користь не лише для університетів, а й для самих студентів. Задля популяризації ВНЗ мають можливість співпрацювати з багатьма країнами, навіть у найвіддаленіших куточках світу. Запровадження такої програми в СумДПУ ім. А.С.Макаренка сприяло б значному підвищенню іміджу самого університету.

Програма з обміну студентами – процедура, коли студент одного вузу на певний період отримує можливість відвідувати заняття іншого навчального закладу, з яким у домашнього вузу укладено угоду. Обмін студентами може проводитися між університетами однієї держави або різних. Багато студентів в Україні чули про програми обміну в європейські університети, але, окрім них, ще існує можливість повчитися у США [3].

UGRAD – це програма академічного обміну студентів вишів, що дає можливість талановитій молоді з усього світу вчитися в Америці, дізнаватися більше про культуру та людей цієї країни, а також розвивати лідерські якості. Відібрані учасники навчаються за своєю спеціальністю протягом одного семестру, а також займаються соціальною активністю (community service). Передбачається, що учасники від України представлятимуть свою державу в Америці, будуть її обличчям [2].

У даній роботі ми розглядаємо проблему навчання студентів за кордоном, а саме в Сполучених Штатах. За допомогою опитування в соцмережах, у якому брали участь понад 45 студентів Сумщини, ми визначили чи справді програми за обміном є досить популярними серед молоді.

У результаті проведеного дослідження ми виявили, що близько 75% опитуваних хотіли б навчатися за програмою обміну в США, інші – надають перевагу вітчизняним ВНЗ. Чому ж саме така статистика? Проаналізуємо причини детальніше.

По-перше, щороку все більше українців виїждять для навчання у Європу, США, Канаду чи навіть Латинську Америку. Чим же привабливі інші країни? Розглянемо переваги навчання за кордоном:

- **Широкі можливості навчання.** Система освіти багатьох країн дозволяє студентам самостійно обирати предмети і графік лекцій, що значно спрощує життя, особливо якщо у студента є підробіток чи бажання взяти додаткові курси. Крім того, можна отримати подвійний диплом за двома різними спеціальностями.
- **Легкий вступ до вишу.** До багатьох західноєвропейських ВНЗ можна вступити без складання будь-яких спеціалізованих іспитів або ЗНО. Зарахування до вишу відбувається на основі середнього бала атестата. Звісно, необхідно володіти іноземною мовою на достатньому рівні,

та порівняно з українськими університетами, вступна кампанія проходить простіше та зрозуміліше.

- **Практика.** Навчальна програма багатьох ВНЗ передбачає не лише опанування теорії, але і отримання практичних навичок. Стажування може бути навіть обов'язковим – після отримання диплому або під час самого навчання. Візовий режим багатьох країн дозволяє студентам після закінчення вишу перебувати у країні навчання ще близько року задля отримання досвіду.
- **Подорожі.** Часто для студентів зарубіжних вишів відкриваються багато можливостей для мандрівок. Стають у нагоді спеціальні програми, низька вартість квитків чи просто відсутність візових обмежень.
- **Розширення світогляду та можливостей.** У кожній країні свій підхід до життя. Існує можливість зустріти людей з іншим мисленням, новим підходом та більш відкритих до експериментів. Як правило, створити власний стартап або отримати грант на розвиток нових напрямів наукових досліджень значно легше завдяки тривалим державним програмам підтримки інновацій.
- **Вивчення іноземних мов.** На програми для іноземних студентів зазвичай приїздять представники багатьох країн. Таким чином, навчаючись за кордоном отримуєш можливість вивчити мову країни перебування та практикувати інші мови з їх носіями. Деякі студенти навіть заробляють на таких мовних уроках.
- **Працевлаштування мрії.** Міжнародний диплом підвищує шанси влаштуватися на омріяну посаду в Україні чи за кордоном. Міжнародні компанії на території України привітніше ставляться до кандидатів з європейською чи американською освітою, і як правило, пропонують вищий рівень доходу. Саме завдяки таким перспективам більшість опитувачів вподобали навчання за обміном [1].

По-друге, досліджуючи цікавий світовий досвід, ми вирішили дізнатися більше про систему обміну студентів між Україною та США. Для програми підходять студенти будь-яких спеціальностей. Високий рівень володіння англійською зазвичай означає рівень B2 та вище, але програмою також передбачені інтенсивні мовні курси перед початком навчання. Кандидати також мають демонструвати особисту успішність. Вона складається з двох елементів: академічні досягнення, попередня соціальна та волонтерська діяльність, а також лідерські якості. Під час навчання у США очікується, що учасники будуть відмінно вчитися, проявляти себе поза навчанням та представляти Україну світові. Тож набагато легше продемонструвати свою здатність зробити це, коли маєш

попередні досягнення у цих сферах. Соціальна активність (community service) – це обов'язкова умова участі в програмі. Всі відібрані учасники мають, окрім навчання, брати активну участь у житті університету і займатися волонтерською діяльністю. Там є багато можливостей, щоб проявити себе поза навчанням, і саме цього очікують від учасників. Учасників програми відправляють у коледжі та університети по всій території США, але самостійно обирати їх не можна. Про навчальний заклад, куди людину відправлять на навчання, повідомлять після відбору. Програма UGRAD створює можливості для навчання без здобуття ступеня (non-degree study). Тому після завершення учасники отримують диплом про участь у програмі з переліком прослуханих дисциплін [2].

Отже, ми дослідили, що молодь Сумщини проявила зацікавленість до навчання за програмою обміну, так як в очах студентів воно є більш перспективним, ніж вітчизняні заклади вищої освіти. Окрім цього, є можливість розширити кругозір, дізнатися багато цікавого, перейняти досвід іноземних колег та знайти себе в будь-якій діяльності. Дедалі все більше українських ВНЗ бажають співпрацювати з іноземними коледжами та вузами, зокрема Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, що протягом багатьох років дає можливість навчатися іноземним студентам за українською програмою, яка спрямована на вивчення та поширення зарубіжного досвіду з підготовки вчителів. Таким чином, програма за обміном не лише значно б підвищила імідж та рейтинг університету, але й дала б можливість українській молоді набратися досвіду для майбутнього працевлаштування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Костяна М. 9 причин навчатись за кордоном [Електронний ресурс] / М. Костяна // Матеріали онлайн-видання про студентство «Студвей». – 2016. –Режим доступу: <https://studway.com.ua/prichini-navchatis-za-kordonom>.
2. Програма UGRAD: навчання за обміном у США [Електронний ресурс] : Матеріали онлайн-видання про студентство «Студвей». – Режим доступу: <https://studway.com.ua/ugrad>.
3. Програми по обміну студентами, навчання за кордоном по обміну [Електронний ресурс] : Матеріали українського туристичного порталу «Clout.com.ua». – Режим доступу: <https://clout.com.ua/programy-po-obminu-studentamy-navchannya-zakordonom-obminu.html>.

Бойченко А., Кривушенко Ю.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УНІВЕРСИТЕТУ: ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Boichenko Anna, Kryvushenko Yuliia

Sumy state pedagogical university named after A. S. Makarenko

FORMATION OF POSITIVE IMAGE OF THE UNIVERSITY: TECHNOLOGICAL ASPECT

Education is one of the most important aspects of social life. Its development determines intellectual and spiritual potential of the country. Education is the basis for further life, social orientation, career growth, formation of a system of values, self-realization of each person in a particular field, therefore, the function of a higher education institution is difficult to overestimate. The university faces a difficult task, namely: attracting the most talented and prospective students. For this it is necessary to create an attractive university image. It should be based on national values, culture, at the same time oriented on European values, and rapid development of modern society.

Technologies of image formation are studied by scientists in the framework of broader context, in particular: H. Pocheptsov, E. Dahaieva, Yu. Zvezdochkin, A. Vasysheva, S. Shatokhina (image-making as an independent branch of knowledge); B. Serbynovskyi, A. Pankrukhin, T. Romaniuk (marketing of educational services); E. Rovba, E. Razova, T. Pyvovarchyk (formation of a university management and marketing system); I. V. Sydorskyi, O. V. Sydelnykova (development of PR-technologies) and others.

Image of an educational institution is not only necessary for attracting entrants, but also for strengthening the relationship with business structures in order to create jobs for graduates, as well as obtaining additional funding for implementation of university projects.

«Image» from Latin – a copy, likeness, image. On the one hand, such an interpretation allows us to speak of the presence of certain distinct visual qualities that are transmitted to the environment and make the university recognizable. The following visual symbols that construct the image include: corporate identity, color, emblem, exterior, interior, etc. However, in the English dictionary there is another interpretation – reputation, prestige, which greatly extends the concept of the term. V. Petelinskyi proposes the following definition of the image of the university:

«emotionally colored idea of a higher education in a group of people based on the form of HEI that has arisen in direct contact or on the basis of indirect information» [1].

The structure of image formation (according to N. K. Moiseeva) includes: 1) image of educational services; 2) image of consumers of educational services; 3) internal image of organization; 4) image of the university rector and academic council; 5) staff image; 6) social image of organization; 7) visual image of organization; 8) business image of organization [3].

Nowadays, TV, radio and Internet technologies are actively developing, that is why one of the most effective methods of forming and correcting the image of HEI is technologies and tools of Public Relations. Specialists in Public Relations use a variety of technologies: media relations, event-marketing, sponsorship, charity, investor relations, intra-corporate communications, network and e-PR, etc. It is important for any organization, including university, to establish media relations. According to I. V. Sydorska, «modern world is subject to the rule: real event is only significant when it is told to general public by mass media» [2]. That is why the university activities should first of all receive information support in order to increase consumer awareness and support customer loyalty to the university and strengthen positive external image of the university.

Shaping the university image by means of media relations tasks place in several stages:

1. Development of media plan, and in accordance with it attraction of printed, visual and online media for publishing materials about university.
2. Making agreements with editors of regional and district mass media on information cooperation and support.
3. Writing press releases and other PR-materials, reports, reference booklets, advertising articles describing educational services and emphasizing their uniqueness.
4. Formation of news for improving the university image. For example, it should be advisable to shoot a series of programs about university, designed for different target groups: entrants and senior pupils, parents of university entrants, authorities. In print media it is expedient to conduct regular thematic sections devoted to the university. University leadership and mass media should systematically act as experts in news broadcasts and educational programs.
5. Organization of cultural and scientific events, exhibitions, presentations and participation in them by university with obligatory coverage of these activities by journalists [4].
6. Conducting special events for journalists at the University presentation, its new services, specialists, features and benefits

among other education institutions: press conferences, briefings, press tours, joint rounds with journalists on current issues, interviews with university administration and «heroes» of the most significant events.

Thus, there are significant advantages in building effective media relations:

1. Informing target audience.
2. Formation of favorable public opinion about university through the media.
3. The least costly PR-technology, since materials are placed on a free basis and are interesting to journalists.

To the means of effective marketing, which affects formation of a positive image of HEI, we will relate:

1. Trade events – events for business partners (conferences, presentations, exhibitions, round tables, forums). For partners it would be appropriate to organize mailing of congratulations on holidays (leaflets, calendars) and an internet newsletter that informs about services, projects, new developments, etc.
2. Special events – have a positive effect on the company's external image. An example of special events for entrants, senior pupils, their parents is traditional exhibitions-fairs «Education and Career», the days of the open door. Perhaps they should be spent not only in the city where the university is located, but also in the large district centers. Possible is organization of the event «One day at the university», where students will have an opportunity to spend one day as a student of any specialty, attend lectures, practical classes, and feel the atmosphere of student life (library, dining room, gymnasium).

Summarizing the facts mentioned we'd like to conclude that formation of a positive image of HEI is an important aspect in its development, involving students and qualified faculty members. This will allow translating the desired values of the university, reflecting uniqueness of the university and creating necessary settings for the target audience.

REFERENCES

1. *Пітелінській, К. В. (2009). Взаємозв'язок іміджу і освітнього процесу в вузі Міжгалузева інформаційна служба, 1, 12-17*
2. *Сидорська, І. В. (2010). Ефективна комунікація зі ЗМІ: принципи і технології. Мінськ: Вид-во Гревцова.*
3. *Моїсеєва, Н. К. (1999). Маркетинг. Маркетинг і конкурентоспроможність освітнього закладу, 5, 77-81.*
4. *Базаров, Т. Ю. Управління персоналом. Режим доступу: <http://www.i-u.ru/biblio/archive/uprperson>. - Дата доступу: 12.09.2011.*

Василега К., Лепкова Д.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Науковий керівник:

Бикова М. М.

кандидат педагогічних наук ст.викладач

АНАЛІЗ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Провідними тенденціями розвитку освіти в індустріальних країнах є її демократизація, розбудова навчальних закладів усіх рівнів, удосконалення форм і методів навчання, його технізація. Вимогу обов'язкового навчання дітей шкільного віку закріплено в законодавстві переважної більшості країн. У розвинутих державах практично всі, хто прагне вчитися, мають змогу здобути принаймні середню освіту. Зокрема, кількість випускників середніх шкіл у США, Великій Британії, Франції, Японії зросла за понад п'ятдесят повоєнних років приблизно втричі. Високим рівнем освіти відзначалися й країни, що належали до «соціалістичного» табору. До числа провідних країн у галузі освіти увійшли у 70-90-х роках нові індустріальні гіганти – Південна Корея, Тайвань, Сінгапур, Малайзія. Вони впродовж короткого часу впровадили загальну середню освіту, зробили її доступною для більшості дітей шкільного віку, піднесли її рівень до сучасних світових стандартів.

Мета нашого дослідження полягає в аналізі особливостей початкової освіти в Україні та в зарубіжних країнах.

В умовах становлення та розвитку української держави, реформування освіти України з урахуванням її інтеграції в європейський культурний та економічний простір, що висуває нові завдання в галузі освіти й виховання підростаючого покоління, особливої актуальності набуває проблема розвитку початкової освіти в Україні. Закони України: «Про освіту», «Про початкову освіту» Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») визначають основні засади розвитку початкової ланки вітчизняної освіти, спрямовують її на інтелектуальний, соціальний, духовний розвиток дитини, закладання основ для подальшого успішного навчання у середніх та вищих закладах освіти, розгортання процесів саморозвитку і самоосвіти. Виходячи з цього, можна наголосити на особливому значенні початкової освіти як своєрідної бази для входження людини у культурно-освітній простір та самореалізації у ньому.

Початкова освіта повинна забезпечувати всім учням необхідний рівень інтелектуального розвитку, давати елементарні знання з основ наук, формувати в них навчальні й загально-трудова навички, викликати інтерес до художньої та

технічної творчості, залучати до суспільно корисної праці.

Предмети мають інтегративний характер, дають загальне уявлення про природу, суспільство, людину, працю. Ця школа забезпечує початкове становлення особистості дитини, виявляє і розвиває її здібності, формує бажання і вміння вчитися, створює умови для самовираження дитини в різних видах діяльності.

Система освіти в Австралії за своєю структурою є типовою для більшості розвинених країн. Принцип організації освітнього курсу залежить від штату або території. У кожному з них уряд забезпечує фінансування і регулює державні та приватні школи. Австралійські університети підтримуються на федеральному рівні. Початкова і середня освіта в Австралії є обов'язковими. Тривалість освітнього курсу – 12 років.

Освіта в Австралії є обов'язковою для дітей віком від 5 до 15 або 17 років. Подальша освіта регулюється Австралійськими кваліфікаційними рамками.

У початкових і середніх школах, а також у коледжах навчальний рік зазвичай починається в кінці січня – на початку лютого і закінчується в середині грудня. В університетах навчальний рік триває з кінця лютого до початку вересня. Святкові дні та канікули регулюються кожним навчальним закладом індивідуально.

Освіченість - одна з вирішальних життєвих цінностей. Тяга до утворення обумовлена не тільки прагненням оволодіти знаннями як гарант вилучення матеріальних благ, але й усвідомленням необхідності широкої культури. При ранжируванні життєвих цінностей більшість населення розвинутих країн світу віддає перевагу освіти.

В останні десятиліття освіту у Великобританії стало одним з найбільш пріоритетних напрямків в державній політиці незалежно від того, які політичні сили перебувають при владі. Так, Національна комісія з освіти Великобританії опублікувала в 1993 р. доповідь з промовистою назвою «Вчимося процвітати. Радикальний погляд на освіту сьогодні і стратегія на майбутнє», в якому представлені рекомендації, як досягти позитивних змін в освіті. Початкову освіту охоплює перші дві стадії (з 5 до 11 років). Діти зазвичай групуються за віковими класами. Всі предмети викладає один вчитель. Урок триває від 15 до 45 хв. Після закінчення навчання діти не здають іспити і не одержують свідоцтв про закінчення навчального закладу.

Система освіти в Німеччині є класичною триступеневою структурою, що складається з початкової, середньої і вищої школи. На всіх рівнях цієї структури представлені як державні, так і приватні освітні установи, хоча кількість останніх трохи. Навчання в школі починається у віці 6 років і обов'язково

протягом 9, а в деяких землях 10 років. Першою сходинкою у шкільній системі є початкова школа: I - IV класи, в деяких землях I - VI класи. У початкових класах, особливо в перші 2 роки, широко застосовується комплексне навчання. Німецька мова, арифметика, краєзнавство, музика, фізкультура, релігія викладаються в комплексі. Лише в III і IV класах виділяються окремі предмети, хоча мова, краєзнавство і музика продовжують викладатися в комплексі.

Державна політика щодо приватних шкіл у різних країнах базується на різних принципах. В США влади приділяють їм менше уваги, ніж суспільним навчальним закладам, що виражається, перш за все, в перевагах при фінансуванні. У Великобританії при субсидуванні приватні і громадські школи користуються рівними правами.

Майже у всіх провідних країнах світу школа – пріоритетний об'єкт фінансування. На початку 90-х років питома вага витрат на освіту в загальній сумі витрат становив: США, Англія-близько 14%, Німеччина-близько 10%. Шкільні асигнування в цих країнах у 80-х роках зростали швидше, ніж у цілому національний дохід, утвердившись як одна з основних статей бюджету.

Підтримка шкільної освіти на досить високому рівні – важлива передумова динамічного розвитку суспільства. Високорозвинені індустріальні держави досягли вражаючих економічних досягнень в чому, завдяки припливу з системи освіти кваліфікованих і навчених кадрів. Зауважимо, що не існує незмінного поєднання критеріїв та показників ефективності освіти. Мова йде не лише про підготовку добре навченої молоді, але і формування в стінах навчальних закладів дієздатного, ініціативного, наступного ідеалам гуманізму покоління.

В основному в педагогічних колах всіх вивчених країн вважають, що для підвищення рівня освіти, перш за все, необхідно модернізувати зміст, форми і методи шкільної освіти.

Отже ми можемо зробити такий висновок що у провідних країнах світу робляться активні спроби для підвищення результативності освіти. На Заході на чолі руху за поліпшення якості освіти стоять США. У цій країні на основі загальних прагнень поліпшити результативність школи об'єднуються центральні та місцеві влади, вчителі та громадськість. У наші дні світове співтовариство визначає зміст нової освіти, розробляються і впроваджуються новітні технології навчання, постійно вдосконалюється освітній процес. Цьому сприяють багато важливі фактори: всезростаючий обсяг знань, умінь і навичок, необхідних школярам, результати досліджень природи дитинства, досвід роботи навчальних закладів різних країн. Крім того, світова освіта необхідна відповідати новому рівню

виробництва, науки, культури. А значить, оновлення системи освіти є актуальним, неминучим завданням.

Забелло М.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

РОЗВИТОК СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ

Канада, як одна з передових держав, має достатньо розвинену систему освіти. Тому є доцільним розглянути розвиток канадської середньої освіти для ефективної екстраполяції в український освітній простір.

У Канаді перші школи були побудовані за зразком англomовних гімназій, які керувались освіченим духовенством церкви Англії. Такі школи пропонували синам джентльменів вузьку, класичну програму навчання. На думку правлячої групи, заклади освіти для майбутніх лідерів мали для колонії більше значення, ніж школи для звичайних дітей. З часом були створені початкові школи, що підтримувалися державою [1].

В XIX столітті в Канаді існувало два типи шкіл, які пропонували початкову освіту: гімназії для аристократичних родин та загальноосвітні школи.

Незважаючи на фінансові переваги, якими користувалися гімназії, вони не процвітали, в більшості через те, що вважалися елітарними і те, що гімназії більше турбували шляхи збільшення державних грантів, ніж шляхи поліпшення навчання.

Важливим фактом є те, що Конституцією відповідальність за освіту покладено на провінції.

В Онтаріо суперінтендант державної освіти Егертон Раєрсон в 1844-1846 рр. зосередив свою увагу на створенні системи загальноосвітніх початкових шкіл, але деякий час охоплення населення початковою освітою все ще залишалося низьким [2].

У 1853 р. Е. Раєрсон ввів централізований контроль над школами. В рамках централізації він створив систему регулярних перевірок у 1855 р. і систему «оплати за результатами», відповідно до якої державна стипендія частково ґрунтувалася на результатах іспитів. З введенням вступних іспитів у закладах середньої освіти Е. Раєрсон усунув проблему дублювання програм у початкових і середніх школах. Початкова школа стала першим підрозділом шкільної системи, що охоплює період від самого раннього класу до університету.

Зауважимо, що після того, як початкові й середні школи були перетворені на єдину державну систему в кожній провінції, виникли розбіжності щодо їх ролі. Одні вважали, що це

розширення початкової школи, і програма середніх шкіл не повинна бути орієнтована на університет.

У 1871 році шкільне навчання для Онтаріо було обов'язковим до 12 років, а в 1919 році було подовжено до 16 років. Не дивлячись на короткий термін навчання в цей період, навчальна програма середньої школи і використовувані в ній методи навчання відображали орієнтацію на університет. Наприклад, провінційні іспити для закінчення середньої школи готувалися комітетами, у яких домінували викладачі університетів. Це сприяло підвищенню ролі університетів у визначенні навчальної програми [3].

Важливим результатом такого тісного співробітництва середніх шкіл з університетами стало забезпечення професійної підготовки вчителів, оскільки викладачі університетів підтримували думку про те, що вчитель середньої школи не потребує обов'язкових знань університетського рівня, а лише інтенсивної підготовки у своїй конкретній предметній області. Підготовка кандидатів на вчителя середньої школи, як правило, здійснювалася довше, ніж на вчителя початкової школи.

Зазначимо, що перше в провінції Онтаріо педагогічне училище для підготовки вчителів початкової школи було відкрито в 1847 році. А педагогічний коледж у провінції Онтаріо для підготовки вчителів середньої школи був заснований у 1890 році. Більш висока кваліфікація вчителів середніх шкіл створила бар'єр між учителями середніх і початкових шкіл, бо перші отримували більшу оплату праці [2].

У ХХ столітті в Канаді спробували зруйнувати давню «стіну» між початковою та середньою школами. Значний прогрес було досягнуто завдяки включенню до складу університетських факультетів програм педагогічної освіти для всіх учителів, що є помітною зміною порівняно з уже існуючим порядком підготовки вчителів початкових класів у педагогічних коледжах, та вчителями середніх шкіл, що були зараховані на факультети університетської освіти [1].

Зміни поряд із вимогою до всіх учителів мати університетську освіту, призвели до зменшення колишніх відмінностей як академічних, так і фінансових.

У 1960 році федеральний уряд Канади ввів програму, в рамках якої провінції отримали багато мільйонів доларів на будівництво й оснащення професійних і технічних закладів освіти.

Помітні відмінності характерні для середньої освіти в Квебеці, особливо в тому, що стосується раннього створення класичних коледжів, в рамках яких середня та професійна освіта об'єднана у восьмирічну програму. Ці навчальні заклади були пов'язані з франкомовними університетами й більшу

частину свого існування призначалися тільки для чоловіків. На відміну від англійських гімназій, класичні коледжі приймали хлопчиків з усіх верств суспільства й робили помітний вплив на всі верстви французького канадського суспільства [3].

У період проведення в Квебеці «Тихої революції» система середньої освіти провінцій перейшла від одного з найнижчих показників утримання учнів у середній школі в Канаді до одного з найвищих показників. Значний крок вперед став результатом введення в 1967 році післясереднього загального та професійного коледжу (CEGEP). CEGEPs пропонує доуніверситетські та допрофесійні курси в системі, яка є проміжною ланкою між середніми школами та університетами [2].

До 1990-х років середні школи в Канаді пропонували широкий спектр програм, призначених для задоволення різноманітних потреб учнів. Глобальна світова торгівля посилила конкуренцію між країнами, що призвело до розширення професійних, технічних і академічних середніх шкіл у Канаді.

Відмітимо, що останні кілька десятиліть ХХ століття стали приділяти більше уваги професійним та управлінським професіям у Канаді, що призвело до збільшення зарахування до університетів. У деяких шкільних радах кредит був відданий онлайн-курсам, а деякі провінції пропонували повністю акредитовані онлайн-школи, де навчання було доступно 24 години на добу, 365 днів на рік [3].

Отже освіта Канади пройшла бурхливий розвиток починаючи від початку ХІХ століття до сьогодення. Можемо сказати, що хоч школи й підпорядковані провінційному урядові, але держава в часи криз робила значні «вливання» коштів для розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. George S. Tomkins. *Common Countenance: Stability and Change in the Canadian Curriculum*. 2008. 496 p.
2. Gidney R. D. *Inventing Secondary Education: The Rise of the High School in 19th century Ontario*. 1990. 407 p.
3. *Secondary Education*. *The Canadian encyclopedia*. Режим доступу: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/article/secondary-education>.

Мажар А.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

РОЛЬ ІМІДЖУ В КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ

В сучасному світі конкуренція відбувається в усіх сферах життя. Вища освіта не є виключенням. В боротьбі за майбутніх студентів усі університети – конкуренти. Найбільш конкуренто-

спроможними є престижні заклади освіти. Тому важливим є створення позитивного іміджу в суспільстві, який дозволяє привернути увагу більшої кількості потенційних вступників.

Проблеми формування позитивного іміджу та конкурентоспроможності в ЗВО досліджували : С. Зайцева [1], І. Проценко [3], М. Ковальчук [2], К. Фокс [4].

Зрозуміло, що сьогодні ЗВО – це своєрідна торгівельна марка, яка просуває власний товар на ринку освітніх послуг для вигідного продажу. Відтак метою створення іміджу ЗВО є привернення уваги певних соціальних груп та інститутів задля підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг та конкурентоспроможності власних випускників на ринку праці, залучення якомога більшої фінансової підтримки, тобто інвестиції та налагодження наукового співробітництва, а саме встановлення та розширення партнерських зв'язків тощо. Конкурентоспроможність ЗВО – це наслідок ефективності його іміджу [1, с. 144-145].

Формування позитивного іміджу ЗВО та його підтримка впливає не тільки на посилення конкурентоспроможності та перспективності, але і в цілому дозволяє свідчити про рівень розвитку освіти в регіоні та країні, що в значній мірі позначається на іміджі освіти, зокрема вищої.

У 1990-2000-х рр. з'являються теоретичні обґрунтування іміджу ЗВО, вводиться поняття «ефективний імідж». Ефективний імідж – це імідж, у якому набір позитивних характеристик про університет у комплексі сприяє досягненню основних цілей університету, створює стійкий асоціативний зв'язок між цілісним образом і PR [3, с. 391-392].

ЗВО як будь-яка організація або підприємство має внутрішній та зовнішній імідж. Під внутрішнім іміджом розуміють імідж професорсько-викладацького колективу, співробітників, студентів, тобто мікроклімат. Зовнішній імідж ЗВО – це місто, де знаходиться заклад, місце, інтер'єр, репутація ЗВО у регіоні, області, державі, якість освітніх послуг, наявність бюджетних місць, акредитації, інфраструктура, працевлаштування випускників, соціальні акції, зв'язки з громадськістю. З огляду на зазначене імідж ЗВО умовно поділяється на кілька складових: імідж освітньої послуги – уява потенційних споживачів, тобто абітурієнтів, студентів та їхніх батьків про якість освітніх послуг, кількість спеціальностей, вартість послуг; імідж споживачів – образ ЗВО, що формується відповідно до суспільної думки тощо; внутрішній імідж ЗВО – імідж науково-педагогічного складу та співробітників, мікроклімат, внутрішні цінності, корпоративна культура; імідж лідера – ректора, проректорів, деканів факультетів; імідж персоналу – компетентність співробітників, рівень підготовки професорсько-

викладацького складу, толерантність, культура поведінки тощо; соціальний імідж ЗВО – громадська думка про ЗВО, місце в економічному, соціальному та культурному житті міста; візуальний імідж – будівлі, корпуси, інтер'єр, аудиторії, зовнішній вигляд викладачів, студентів, символіка закладу тощо; бізнес-імідж – ЗВО як діловий партнер, його репутація; віртуальний імідж ЗВО [1, с.145].

З розвитком науково-технічного прогресу відбувається впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій майже в усіх галузях діяльності та життя людини. Не оминув цей процес і вищі навчальні заклади. Інтернет-технології є визначальними для формування іміджу навчального закладу, так як стали своєрідним «комунікаційним містком» між абітурієнтами та ЗВО. Майже 90% абітурієнтів, в першу чергу, звертаються до Інтернет-джерел в пошуках інформації про університет чи інститут, який їх цікавить. В Україні почалось масове створення сайтів для навчальних закладів, при чому від дитячих садочків до ЗВО. Сайт на сьогоднішній день є основним інструментом для набору студентів на новий навчальний рік, тому він розглядається як вже готовий рекламний продукт. За допомогою власної web-сторінки, студенти в будь-який час, з будь-якого куточка країни (чи навіть світу) можуть знайти необхідну для них інформацію, контактувати з викладачами, відвідувати онлайн бібліотеку закладу і т.п. Цей засіб комунікації став обличчям навчального закладу в цілому, а тому неодмінною складовою іміджу. В ідеалі сайт навчального закладу має добре виглядати, вміщувати корисну інформацію та бути зручним для перегляду [2, с. 201].

Таким чином, можна говорити про необхідність формування публічності ЗВО. Публічність формується за допомогою транслявання інформації про освітню установу через засоби масової інформації (радіо, телебачення, преса). Важливо відзначити, що процес формування публічності освітнього закладу повинен бути керованим, а вся інформація, яку заклад посилає в зовнішнє середовище, в тій чи іншій мірі, є іміджевою. Імідж функціональний. Він не є самоціллю, а потрібен для ефективного вирішення поставлених завдань, в тому числі економічних – матеріальних вигод, які отримає освітній заклад після залучення нових споживачів послуг. Позитивний імідж не тільки привертає споживачів освітньої послуги, а й транслює цінності, якими керується в процесі підготовки фахівців, демонструє відкритість освітнього закладу [3, с. 394].

Наприкінці 1960 р. коледж сільського господарства штату Айова, попередник сучасного Університету штату Айова, практикував відрядження своїх працівників в провінцію для

популяризації свого закладу серед сільської молоді. Ще в 1869 р. Гарвардський коледж розмістив рекламне повідомлення на останній сторінці обкладинки одного з журналів [4, с. 8].

Не останню роль в приверненні уваги до університету відіграє віртуальна бібліотека, що дозволяє дізнатись про наявність необхідної літератури у базі, скачати електронні версії підручників та журналів, а головне – віртуальна довідка допомагає підібрати студентам необхідну літературу до наукових тем рефератів, курсових та дипломних робіт [2, с. 201].

В усі часи університети намагалися привернути до себе увагу потенційних вступників. В сучасному світі доводиться конкурувати з іншими закладами освіти. Визначення конкурентоспроможності ЗВО досить часто є суб'єктивним, адже об'єктивне врахування всіх сучасних факторів конкурентоспроможності університетів є досить проблематичним. Зростання кількості рейтингів та методів оцінки конкурентоспроможності ЗВО змушує постійно дбати про престиж університету. Зараз саме відкритість та сучасність закладу вищої освіти формує імідж, який має великий вплив на думку оточуючих. Таким чином формування позитивного іміджу на основі принципу публічності та за допомогою сучасних іноваційних технологій підвищує рівень конкурентоспроможності університету в сфері надання освітніх послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зайцева С. *Особливості формування іміджу ВНЗ як науково-теоретична проблема соціальних комунікацій*. Образ. 2015. Вип. 3. С. 142-148. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/obraz_2015_3_21
2. Ковальчук С. Сердуніч Н. *Використання Інтернет-технологій для формування іміджу навчального закладу*. Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту. Екон. науки. 2011. № 6, т. 4. С. 200-202.
3. Проценко І. *ІМІДЖ ВУЗУ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ОСВІТИ*. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 9 (53). С. 391-397.
4. Фокс К. *Маркетинг у сфері вищої освіти: досвід США*. Університетська освіта. 2012. № 2. С. 8-12.

Полуюфта К.О., Попсуй А.О.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук

Бикова М.М.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ТА КУЛЬТУРНО-МАСОВОЇ РОБОТИ НА ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА

Актуальність. В Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка основним є не тільки навчання, адже студентське життя – це не лише лекції, семінари та відвідування бібліотеки після пар. Університет надає багато перспектив, що полегшують та урізноманітнюють життя студента. Для того щоб розважитись, реалізуватись у власному хобі, знайти заняття для душі тут існують творчі колективи, котрі можна відвідати у вільний від занять час, та повністю безкоштовно.

Мета нашого дослідження полягає у аналізі цілі, завдань, та напрямків соціальної та культурно-масової роботи в СумДПУ ім. А.С. Макаренка, та її вплив на формування іміджу університету.

Головною метою соціальної та культурно-масової роботи в Сумському державному педагогічному університеті ім. А.С. Макаренка є сприяння розвитку всебічно розвиненої особистості, шляхом долучення студентів до різноманітних конкурсів, акцій, заходів, флешмобів гуртків тощо.

Соціальна та культурно-масова робота – один з провідних структурних підрозділів університету, що здійснює свою діяльність з метою покращення культурно-масової роботи серед студентів, сприяння процесам відродження національної культури, організації змістовного дозвілля, культурно-освітньої роботи, діяльності аматорських художніх колективів, клубів за інтересами, надання методичної допомоги факультетам, студентським групам, гуртожиткам.

Основні завдання діяльності соціальної та культурно-масової роботи СумДПУ:

- сприяння розвитку системи студентського самоврядування;
- сприяння в організації діяльності молодіжних і студентських громадських об'єднань, творчих клубів, секцій і гуртків всередині університету;
- регулярне проведення різних позанавчальних культурно-масових і спортивно-оздоровчих заходів зі студентами;

- регулярне проведення заходів спрямованих на реалізацію завдань з громадсько-патріотичного і духовно-морального виховання;
- організація підготовки студентських і молодіжних лідерів, проведення зборів студентського й молодіжного активу;
- інформаційна підтримка виховної та позанавчальної роботи, робота зі зв'язків із громадкістю й засобами масової інформації;
- сприяння в адаптації першокурсників, профілактика наркоманії та інших форм девіантної поведінки;
- організація й допомога в участі студентів у міських, межрегіональних, всеукраїнських і міжнародних молодіжних програмах і заходах.

Ми проаналізували і можемо представити напрями соціальної та культурно-масової роботи Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка.

Для зацікавлених танцями в університеті діє любительська хореографічна хіп-хоп студія, що знаходиться в гуртожитку №3. Усі бажаючі зможуть завдяки танцювальному мистецтву покращити стан свого здоров'я, подбати про зовнішній вигляд, познайомитися з іншими любителями танцю, отримати позитивний заряд емоцій, а також виступати на університетських концертах та заходах, стати відомими і за межами СумДПУ.

Любителі жартів та ті, що діляться позитивом з іншими можуть вступити до школи-студії КВК, де зможуть реалізуватися на сцені та звеселити гостей. Деякі учасники школи КВК відомі не тільки в університеті, але і в усьому місті та області. Такі студенти як Андрій Гребенюк, Марія Острога та Владислав Первухін в складі команди «Гостиница 72» представляли м. Суми в Одеській Лізі Сміху. Тож у всіх є можливість здійснити свою мрію, разом з Сумським державним педагогічним університетом ім. А.С. Макаренка.

Для тих, хто мріє стати журналістом функціонує школа юного журналіста університетської газети «Гаудеамус» та науковий гурток «Медіакультура вчителя», що готує програми для студентського інтернет-телебачення «Крила-TV». Для студентів представлені серйозні інтерв'ю, цікаві зустрічі, море позитивних вражень та визнання в університеті.

Одна із прекрасних можливостей для саморозвитку, що цікавить багатьох студентів – навчання основам гри на гітарі та бардівського вокалу в студії авторської пісні «Музика слова». Завдяки вмілому наставництву відомого метра сумського шансону студенти СумДПУ – учасники студії – змогли досягти значних результатів. Багато хто з вихованців став лауреатом

всеукраїнських фестивалів авторської пісні та поезії.

Великою популярністю в університеті користується також літературно-мистецька студія «Орфей», до якої долучаються всі небайдужі до художнього слова. Саме тут студенти зможуть відкрити та розвивати свій літературний потенціал.

Свої акторські таланти студентство може проявити в молодіжному драматичному театрі СумДПУ. Історію студентського театру можна без перебільшення назвати славетною, адже вона бере початок ще з далекого 1973 р., а його дебютом була постановка «Павки Корчагіна» М. Островського. Виступам юних акторів тоді ще Сумського педінституту аплодувала публіка не лише майже всіх районів нашої області, а й Харкова, Одеси, тогочасного Ленінграду, Прибалтики. Сучасний театр СумДПУ – гідний спадкоємець слави минулих років. Його найвідоміші вистави були створені за мотивами творів Лесі Українки («Лісова пісня»), Льва Толстого («Війна і мир»), Бернарда Шоу («Цезар і Клеопатра»), Вільяма Шекспіра («Король Лір», «Приборкання норовливої», «Гамлет»), Карела Чапека («Із життя комах»). Щороку театр поповнюється новими обличчями, тому якщо студент бачить себе в ролі актора – йому до драматичного театру СумДПУ.

Щодо підготовки до вступу та навчання у Сумському державному педагогічному університеті функціонують підготовчі курси, що допоможуть абітурієнту успішно скласти іспити та вступити до омріяного університету на бажану спеціальність. Підготовчі курси в СумДПУ бувають вечірні та очно-заочні, на яких є можливість підтягнути знання з таких предметів: Українська мова та література, біологія, історія України, математика, фізика, іноземна мова(англійська).

Фізична культура і спорт в університеті є невід'ємною частиною формування загальної культури особистості студента, збереження і зміцнення їх здоров'я, організації та забезпечення здорового способу життя. Спортивний клуб «Прометей» та директорат Інституту фізичної культури організовує роботу спортивних секцій, тренувальний процес та забезпечує участь студентів у змаганнях різного рівня. В університеті функціонують 35 груп підвищення спортивної майстерності, 8 спортивних секцій з олімпійських видів спорту. Належна увага приділяється організації спортивних змагань на університетському рівні. Щорічно проводяться чемпіонати та кубки університету серед факультетських команд з 8 видів спорту. На рівні факультетів проводяться спартакіади серед курсів та кубки деканів факультетів та директорів інститутів з футзалу, баскетболу, волейболу та ін. Студенти університету мають змогу відвідувати групи здоров'я з волейболу, футзалу, а також займатися в

тренажерному залі та у басейні.

З вище зазначеного можна зробити **ВИСНОВОК**, що соціальна та культурно-масова робота позитивно впливає на формування іміджу університету. Існує відділ; створені гуртки, студії, колективи та заходи, які сприяють всебічному розвитку особистості студента, охоплюють всі сфери зайнятості, розкривають творчий потенціал та закликають до студентської діяльності. Виховна робота в інституті є складовою частиною навчально-виховного процесу і включає в себе організаційні, морально-психологічні, педагогічні, інформаційні, культурно-просвітницькі та соціальні заходи, які проводяться з метою формування у студентів тих якостей, які необхідні їм для майбутньої професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. https://www.sspu.sumy.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1448&Itemid=336
2. http://www.stxt.com.ua/kult_mas

Строганов І., Попова В.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ІМІДЖ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ОСВІТИ

З розвитком ринкових відносин в Україні суспільна свідомість стала оперувати поняттями: індивідуальність, відмінність, імідж суб'єктів соціально-економічних відносин. В основу лягло розуміння конкуренції. Це дозволило ідентифікувати найбільш успішних суб'єктів у ринковому просторі. Питання ідентифікації торкнулося і системи освіти.

На думку В. І. Слободчикова, «Освіта і є, перш за все, історія і шлях становлення «власне людського в людині» у всіх його дарах і здобуттях. І водночас-спосіб утвердження кожним власного образу, свого обличчя»[11].

«Освіта сама по собі, – пише С. А. Танган, – є життєво важливою функцією. Без неї немає суспільства. Вона виконує одночасно культурні, громадські, економічні та етичні функції. Вона забезпечує спадкоємність, передає знання, ноу-хау і вироблені норми...»[12].

В даний час проблеми репутації, громадської думки про конкретному вищому навчальному закладі і, отже, формування і управління його привабливим чином отримують все більш широкий резонанс у сфері освіти, у засобах масової інформації, на рівні міжособистісного спілкування працівників вищих навчальних закладів, студентів та їх батьків. Формування

позитивного іміджу ЗВО* і його підтримання впливає не тільки на посилення конкурентоспроможності та його перспективність, але і в цілому дозволяє свідчити про рівень розвитку освіти в регіоні та країні, що значною мірою позначається на іміджі української освіти.

На сьогоднішній день навчальні заклади вдаються до різних форм конкуренції, серед яких значна роль відводиться іміджу.

Вперше поняття «імідж» було використано в рекламній практиці в Америці в 50-х роках ХХ століття. У наукове вживання поняття «імідж» було введено тільки на початку 60-х років ХХ століття К. Болдингом. Дещо пізніше імідж стає основним елементом теорії і практики «Public relations». В СНД область наукового дослідження іміджу стала складатися з початку 90-х років ХХ століття, коли з'явилися перші теоретичні роботи, виконані на базі соціально-перцептивного підходу (А. А. Бодалева), психології соціального пізнання (Р. М. Андрєєва) і психології спілкування (А. А. Леонтьєва).

Серед сучасних зарубіжних авторів, що займаються дослідженнями і практичними розробками в області формування іміджу особистості, необхідно назвати таких фахівців, як П. Берд, Ст. Біркенбіл, Л. Браун, Дж. Брунер, П. Вейл, Д. Джуді, Ф. Девіс, Ф. Лі, М. Спіллейн, Д. Ягер та ін.; авторами значущих робіт, присвячених формуванню корпоративного іміджу (іміджу організації), є Б. Джі, Г. Даулінг, Ж. П. Бодуан, Ф. Котлер, Д. Мерсер, Ф. Роджерс, Л. Яккока.

Сьогодні поняття «імідж» отримало широке використання у найрізноманітніших сферах науки.

Згідно з Е. О. Блажновим, «імідж - це візуальний образ об'єкта, який надає емоційний вплив на людей»[3]. Емоційність іміджу вимагає знаходження особливих засобів його підтримки – емоції яскраві, але нетривалі.

О. В. Данчєєва і Ю. М. Швалб підкреслюють, що «імідж – це набір значень, завдяки яким певний об'єкт стає відомим і, з допомогою яких люди певним чином описують його, запам'ятовують, ставляться до нього»[6], тобто автори розглядають імідж як систему уявлень людей про який-небудь об'єкт.

Зіставляючи трактування поняття «імідж», прийняті в різних областях науки, ми прийшли до висновку, що існуючі визначення вельми різняться між собою, але в своїй більшості вони зводяться до образу, що виконує певні функції.

Імідж став невід'ємною частиною будь-якої організації, що направляє свої дії на формування сприятливого образу в умовах ринкової економіки для встановлення гармонійних відносин з громадськістю. Заклади вищої освіти сьогодні не тільки безпосередньо пов'язані з суспільством, а й впливають на

його розвиток і стан.

Загострення конкуренції на ринку освітніх послуг стало передумовою до формування поняття імідж вищого навчального закладу. Формуючи імідж ЗВО, будується імідж освіти, тим самим формується імідж освіченої української людини. Система «прищеплення» подібного світовідчуття можлива завдяки спеціальним заходам, що об'єднують людей в єдиному просторі, часі, пориві. В даному випадку імідж освітнього закладу формується не для вигоди отримання прибутку, а для взаємного розуміння і взаємодії у розвитку освіти і суспільства в цілому. Поняття «імідж ЗВО» в Україні з'явилося нещодавно, в середині 90-х років ХХ ст., коли стало зрозуміло, що освіта - це послуга, яка повинна задовольняти потреби суспільства поряд з багатьма іншими. У цей час, крім державних установ, цю послугу стали все більше надавати комерційні вузи. У 1990-2000-х рр. з'являються теоретичні обґрунтування іміджу ЗВО, вводиться поняття «ефективний імідж ЗВО».

Ефективний імідж вузу - це імідж, в якому набір позитивних характеристик про університет в комплексі сприяє досягненню основних цілей університету, створює стійкий асоціативний зв'язок між цілісним образом і PR – об'єктом, формує символічний капітал. Ефективний імідж підвищує конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг. Він приваблює абітурієнтів і професорсько-викладацький склад, рівень викладання підвищується і відповідно підвищується рівень випускників. Це полегшує доступ організації до різних ресурсів: фінансових, інформаційних, людських, матеріальних. Імідж повинен бути цілеспрямованим і відповідним очікуванням споживачів освітніх послуг. При формуванні ефективного іміджу, необхідно чітко визначити, в якому напрямку працювати, тобто конкретизувати який тип іміджу розробляти. В цьому випадку, необхідно зрозуміти з яких елементів складається імідж закладу вищої освіти.

У структурі іміджу ЗВО Н. К. Мойсеєва виділяє 7 компонентів:

1. Імідж освітньої послуги – уявлення людей щодо унікальних характеристик, якими, на їхню думку, володіє послуга. Додаткові послуги (атрибути) – це те, що забезпечує ЗВО відмінні властивості.
2. Імідж споживачів освітніх послуг включає інформацію про стиль життя, суспільний статус і деяких особистісних (психологічних) характеристиках споживачів.
3. Внутрішній імідж організації – це уявлення викладачів і студентів про ВНЗ. Основними детермінантами внутрішнього іміджу є культура організації та соціально психологічний клімат.

4. Імідж ректора і наукової ради включає уявлення про здібності, установки, ціннісні орієнтації, психологічних характеристиках, зовнішності.
5. Імідж персоналу – це збірний, узагальнений образ викладацького складу.
6. Соціальний імідж – представлення широкої громадськості про соціальні цілі та роль вузу в економічному, соціальному та культурному житті суспільства.
7. Візуальний імідж – уявлення про організацію, засновані на зорових відчуттях, що фіксують інформацію про інтер'єр корпусів, лекційних аудиторіях, фірмовій символіці організації.

Конкурентоспроможним є той заклад освіти, чиє «ім'я на слуху», його знають і виділяють серед інших; туди прагнуть влаштуватися на роботу і витримують конкурс, щоб там навчатися, а його керівника ставлять всім у приклад, тому що ця установа забезпечує стійкий рівень якості освітніх послуг. Таким чином, можна говорити про необхідність формування публічності ЗВО. Публічність формується за допомогою трансляції інформації про заклад через ЗМІ (радіо, телебачення, друк). Важливо відзначити, що процес формування публічності освітнього закладу повинен бути керованим, а вся інформація, яку університет посилає в зовнішнє середовище, в тій чи іншій мірі, є іміджевою.

Таким чином, імідж освітнього закладу – не тільки засіб, інструмент управління, а й об'єкт управління, що супроводжується цілеспрямованою інформаційною роботою, орієнтованою на цільові групи громадськості.

Зв'язки з громадськістю існують не тільки на рівні університет – споживач, а набагато ширші: університет – викладачі та студенти, університет – уряд, університет – комерційні і некомерційні фонди, університет – випускники. Сьогодні виникає питання про ранжируванні груп громадськості -визначення основних цільових груп, іншими словами, тих груп громадськості, чия оцінка і увага дуже важливі для ЗВО.

Розглянемо методи формування іміджу закладу вищої освіти на прикладі Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка.

Цільова аудиторія цього закладу вищої освіти, як правило, специфічна – це не тільки випускники 11 класів та їх батьки, але і люди, які бажають отримати вищу, а часто і другу вищу освіту. Серед пріоритетних для освітніх установ каналів просування виділяють так звані event-заходи – це постійна робота і зі студентами, і з роботодавцями, організація круглих столів, науково-практичних конференцій, семінарів із залученням провідних фахівців в даних областях, зустрічей з випускниками. Все це

дає подвійний ефект, що є плюсом для іміджу освітнього закладу.

Ще один спосіб зацікавити майбутніх студентів – день відкритих дверей, що дозволяє проінформувати майбутніх студентів про умови вступу, отримати необхідну інформацію, побачити і «доторкнутися» до творінь вже студентів даного навчального закладу. Слід зазначити, що процес навчання в освітніх закладах області орієнтований на міжнародні стандарти. Сумський державний педагогічний університет використовує великий спектр послуг всесвітньої павутини. Інтернет-сайти вирішують кілька завдань. По-перше, з допомогою сайту представлені візуальні складові іміджу освітньої установи, а це дозволяє транслювати сприятливий імідж, по-друге, сайт є каналом комунікації з громадськістю і є можливість надати широкий спектр інформації, знявши додаткові питання, по-третє, сайт створює умову інтерактивності, а значить, ймовірність зворотної реакції цільових груп висока, завдяки чому можна проаналізувати ставлення відвідувачів сайту до ЗВО.

Таким чином, реформування одного з елементів соціальної системи, а саме освіти, впливає не тільки на подальші перспективи розвитку цієї сфери, але і в тому числі застосування закладами вищої освіти нових стратегій у сфері надання освітніх послуг, позиціонування ЗВО. Формування ефективного іміджу вищого навчального закладу та його підтримання впливає не тільки на посилення позицій на локальному ринку освітніх послуг, але і в цілому дозволяє свідчити про рівень розвитку освіти в регіоні і в країні, що значною мірою позначається на іміджі української освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алікперов, І. Д. формування іміджу освітнього закладу: західний і російський варіанти [Електронний ресурс] // Міжнародні відносини в розвитку соціально-економічних процесів в країнах СНД: матеріали Міжнар. науково-практ. конф. 14-15 червня 2001 р. Омськ. - Омськ, 2001. - URL: <http://www.prof.msu.ru/publ/omsk/53.htm> (12.01.07)
2. Бінецький, О. Е. Паблік рилейшнз: защита интересов и репутации бизнеса - М., Вид-во «ЕКСМОС», 2003.- С. 118.
3. Блажнов, Е. А. *Public Relations. Приглашение в мир цивилизованных рыночных и общественных отношений.* - М., Вид-во «ЕКСМО», 1994.- С. 15.
4. Богданов, Е.Н., Зазикін В.Г., *Психологические основы «Паблік рилейшнз».* - СПб.: Питер, 2003.-с.40
5. Віфлеємский, А.Б. *PR - технология в образовании / А.Б.Віфлеємский // Управление школой.-2003.-№22.-С.6.*
6. Данчєсєєа, О.В., Швалб, Ю.М. *Одиночество: Социально - психологические проблемы.* – Киев, 1991.- С.14.
7. Джефкинс, Ф., Ядин, Д. *Паблік рилейшнз: Учеб. Пособие для вузов.-М: ЮНИТИ-ДАНА, 2003.-с.81.*

8. Карпов, Е.Б., Ардишева, Е.А. Трудоустройство выпускников и имидж учебного заведения//PR в образовании. - 2006.-№3.-С.75-78.
9. Мойсеева, Н.К. Маркетинг/ Н.К. Моисеева // Маркетинг и конкурентоспособность образовательного учреждения./№5, 1999.-с.77
10. Слободчиков, В.И. Новое образование как путь к новому сообществу. Новые ценности образования: образование и сообщество, издательство «Инноватор», М, 2006. - с. 154.

Холіна Ю., Вірієнко В.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Науковий керівник:

Бикова М. М.

Кандидат педагогічних наук, старший викладач

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ДОМІНАНТНА СТРАТЕГІЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

В умовах сьогодення надзвичайної актуальності набуває проблема формування іміджу. Поняття «імідж» – нове в нашій мові та суспільній дійсності. Імідж – це громадська думка, уявлення про когось або щось; репутація, образ. Від іменника *імідж* утворено низку інших понять на позначення споріднених явищ дійсності: *іміджевий* «призначений для створення позитивного іміджу кого-, чого-небудь» [5, 471], *іміджмейкер* «фахівець, який формує імідж певної особи, явища, предмета та ін.» [5, 471], *іміджмейкерство* «діяльність іміджмейкера» [5, 471], *іміджмейкерський* «прикм. до іміджмейкер і іміджмейкерство» [5, 471]. Виходячи із сформованої поняттєвої бази, імідж університету розуміємо як громадську думку, уявлення спільноти людей, громадськості про навчальний заклад, сформоване у соціумі; як репутацію, образ, що закріплені у свідомості громадян (членів колективу, громадськості, світової спільноти тощо) про навчальну установу.

Посилення уваги до формування позитивного іміджу сучасного закладу освіти не випадкове, оскільки саме він стає необхідною передумовою досягнення стійкого і тривалого ділового успіху. Саме престиж державної установи визначає місце навчального закладу на ринку освітніх послуг, безпосередньо впливає на його успішність і забезпечує розширення сфер діяльності. Перш за все, імідж повинен бути цілеспрямованим і відповідати очікуванням споживачів освітніх послуг. Наразі діяльність закладів вищої освіти орієнтована на забезпечення потреб громадськості, тому авторитет установи визначає ставлення до освітньої структури як з боку окремих осіб, так і

суспільства в цілому. Прикметно, що одним із головних складників іміджу ЗВО є студентство, адже саме воно найяскравіше відбиває його змістові характеристики. Студенти постають як впливова цільова аудиторія, що складає так звану внутрішню громадськість, від якої власне і залежить існування ЗВО.

На жаль, сьогодні тему зростання престижу ЗВО висвітлено недостатньо, проте серед наукових джерел усе ж можна знайти публікації, присвячені даному питанню, зокрема праці Г. Батичко, З. Бондаренко, Н. Пащенко, К. Покровської, О. Раєвневої, О. Субіної та ін.

Кожен навчальний заклад неминуче стикається з проблемою піднесення і підтримання конкурентоспроможності. Як зазначає Н. Пащенко, під конкурентоспроможністю ЗВО розуміють його наявні та потенційні можливості щодо надання освітніх послуг належного рівня, що задовольняють потреби суспільства з підготовки висококваліфікованих фахівців, а також створення і реалізації науково-методичної та науково-технічної продукції.

Спираючись на висновки Н. Пащенко, можна виокремити кілька шляхів покращення іміджу ЗВО. По-перше, цьому сприяє активне використання реклами у ЗМІ, що допоможе майбутнім абітурієнтам ознайомитись із правилами вступу, переліком спеціальностей і умовами навчання. Ефективна профорієнтаційна робота й активна співпраця із мас-медіа стане запорукою покращення репутації ВНЗ. По-друге, обов'язковим кроком на шляху до підвищення якості освітніх послуг є впровадження сучасного навчально-методичного забезпечення (наприклад, спеціалізованої електронної бібліотеки), а також новітніх технологій і передових методичних прийомів оцінювання знань і вмінь студентів. Веб-сайт закладу вищої освіти забезпечує дієвий зворотний зв'язок із громадськістю, що також позитивно впливає на престиж ВНЗ. Ведучи мову про конкурентоспроможність фахівця на ринку праці, потрібно обов'язково брати до уваги такий чинник, як працевлаштування випускників. У цьому контексті, перш за все, привертає увагу показник, який характеризує рівень їх зайнятості. По-третє, крім освітньої складової, ЗВО повинні обов'язково звертати увагу на наукову діяльність, що забезпечує розвиток наукового потенціалу і підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, позитивно впливає на якість освітніх послуг. Ефективно займаючись науковою діяльністю, заклади вищої освіти не лише забезпечують достатній рівень конкурентоспроможності, але й підвищують його.

На забезпечення і підвищення конкурентоспроможності ЗВО також впливає такий присутній чинник, як вступна кампанія. Важливо планувати та проводити певні заохочувальні конкурси,

олімпіади, екскурсії, щоб майбутні студенти знайомилися з організацією й умовами навчання. До початку вступної кампанії велику роль відіграє день відкритих дверей, що дозволяє поінформувати абітурієнтів і познайомити їх із повсякденням ВНЗ. Крім організації навчального процесу, заклади вищої освіти повинні докладати зусиль до забезпечення комфортності та належного рівня навчання, а також проживання у гуртожитках. До важливих чинників, що впливають на конкурентоспроможність ЗВО, належить перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців. Зрозуміло, що пропоновані спеціальності повинні користуватися попитом на регіональному і загальнодержавному ринку праці.

Існують також інші тенденції щодо формування іміджу закладу вищої освіти. Сьогодні в Україні водночас із відновленням традицій благодійності стрімко розвивається волонтерський рух. Це добродійна діяльність, здійснювана фізичними особами на засадах неприбутковості, заради добробуту та процвітання окремих спільнот і суспільства в цілому. Участь молоді у волонтерському русі вможливорює її самореалізацію та формування активної громадянської позиції. Актуальність волонтерства полягає в тому, що воно є своєрідною школою життя, зростання і саморозвитку, яка допомагає виховати гуманну, високодуховну, культурну, ціннісно-орієнтовану особистість.

Аналіз проблем волонтерства в Україні засвідчив, що волонтерська робота молоді набуває масового характеру в різних сферах діяльності: освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення тощо. Волонтерська діяльність у закладах вищої освіти, як наголошує З. Бондаренко, сприяє професійному становленню, саморозвитку та самореалізації студентів, формує стійкі життєві позиції, дає можливість засвоювати соціальний досвід і є одним із пріоритетних напрямів позанавчальної роботи. Активна добродійна соціально-педагогічна робота – це запорука позитивного іміджу сучасного закладу освіти.

Таким чином, імідж ЗВО треба розглядати як збірну характеристику, що охоплює не тільки якісну навчальну базу, а й належне матеріально-технічне забезпечення, активну громадську діяльність, ефективну співпрацю зі ЗМІ та регулярну профорієнтаційну роботу. Підвищуючи якість навчально-виховного процесу, вищий навчальний заклад може суттєво посилити свої позиції не тільки на українському ринку освітніх послуг і праці, але й на міжнародному.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батичко Г. І. Соціальні мережі як чинник формування позитивного іміджу та простір позиціонування університету на ринку освітніх послуг

- послуг / Г. І. Батичко, О. Р. Велієва // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. – 2012. – Вип. 3. – С. 17–25.
2. Бондаренко З. П. Модель організації волонтерської роботи в умовах вищого навчального закладу / З. П. Бондаренко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2007. – № 4. – С. 50–59.
 3. Раєвська О. Іміджева привабливість вищих навчальних закладів як фактор нецінової конкуренції на ринку освітніх послуг / О. Раєвська // Вища школа. – 2015. – № 9/10. – С. 109–126.
 4. Пащенко Н. Конкурентоспособность вузов и стратегия их деятельности в условиях региональной конкуренции : дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.04 / Н. И. Пащенко. – Уфа, 1999. – 191 с.
 5. Словник української мови : у 20 т. – К.: Український мовно-інформаційний фонд, 2015. – Т. 6. – 992 с.
 6. Субіна О. Імідж вищого навчального закладу як важливий чинник конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг / О. Субіна // Вища школа. – 2011. – № 1. – С. 46–54.

Шаповал В. С., Дорошенко К. М.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ «ВИХІДНОЇ» АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ЯПОНІЇ

На сучасному етапі активна міжнародна співпраця у сфері освіти та науки України з іншими країнами дозволяє створити єдиний європейський освітній простір – зону «Європейської вищої освіти». У рамках нового співробітництва освіта набуває об'єктивності, прозорості, конкурентоздатності. Підвищується роль українських університетів, що спрямовані на забезпечення належного навчання для своїх студентів та сприяння максимального використання можливостей студентського творчого потенціалу в освітньому просторі прогресивних держав.

Академічна мобільність – це можливість упродовж періоду навчання провчитись один або більше семестрів в іншому вищому навчальному закладі, де готують фахівців з цієї ж спеціальності із зарахуванням дисциплін (кредитів) та періодів навчання; ефективніше розвивати особистий інтелектуальний потенціал. Академічна мобільність є явищем динамічним, бо саме це – форма інтернаціоналізації освіти, що сприяє інтеграції індивіда до міжнародної системи освіти [1].

Цікавим є аналіз та вивчення досвіду академічної мобільності в зарубіжних країнах, зокрема Японії. Розуміючи величезну роль міжнародної студентської мобільності в інтернаціоналізації вищої освіти і розглядаючи іноземних студентів в якості основних гравців цього процесу, уряд Японії давно ставить їх в центр багатьох урядових ініціатив [2].

Студентська академічна мобільність – це процес здобуття студентом знань і навичок у ВНЗ країни, в якій він не має статусу громадянина. Цей процес передбачає безпосередній перетин кордону фізичною особою, з урахуванням попередньо здобутої освіти та з присвоєнням кваліфікацій чи наукового ступеня по закінченню терміну навчання [1].

Проте в останні роки чисельність японських студентів за кордоном різко скоротилася – приблизно з 2 288 887 до 771 496 за 15 років, а ЗМІ заговорили про прагнення японської молоді до замкнутої поведінки, уряд і вузи звернули увагу на «вихідну» студентську мобільність. Було вжито низку заходів щодо підвищення «вихідної» мобільності, результатом яких стало різке зростання кількості японських студентів, що беруть участь в зарубіжних освітніх програмах.

Зростання етнокультурного розмаїття Японії, яке виникає як завдяки проживанню в країні людей, так і новим підходам до освіти (наприклад, включення в програму курсів англійською мовою і курсів, орієнтованих на знайомство з міжнародними практиками), дає можливість отримання міжнародного досвіду під час навчання в країні. Таким чином, можна припустити, що студенти будуть зацікавлені брати участь в програмах короткострокової міжнародної мобільності і, швидше за все, будуть активними в виборі інших форм закордонного навчання, які не враховуються в національній статистиці «вихідної» мобільності. Аналіз статистичних даних і результатів досліджень дозволяє зробити висновок про те, що зниження «вихідної» міжнародної мобільності пов'язано з різними перешкоджаючими обставинами. Тому було визначено пріоритетні завдання розвитку «вихідної» академічної мобільності на національному рівні країни.

Так, у 2012 році уряд Японії збільшив бюджет на підтримку «вихідної» студентської мобільності, а також на реалізацію нових проектів міжнародного співробітництва, в тому числі програм подвійних дипломів, на розробку механізмів трансферу кредитних одиниць, стипендій для навчання за кордоном та ін.

У 2013 році в рамках японської «Стратегії оновлення» уряд поставив за мету подвоїти чисельність японських студентів за кордоном до 2020 року, тобто показник повинен досягти 120 000 тисяч. Політика уряду останніх років показує, що держава поділяє бажання студентів навчатися за кордоном і йде їм назустріч, усуваючи перешкоди, які раніше їм заважали. Так, було ініційовано та імплементовано низку програм «Переосмислююча Японія» (2011), проект підтримки навчання за кордоном «Тобітате!» («Стрибок у майбутнє!», 2013), кампанія TeamUp (2015), але оцінювати їх результати занадто рано. Проте той факт, що обсяг «вихідної» студентської мобільності за останні пару років

знову виріс, говорить про початок позитивного розвитку «вихідної» студентської мобільності. За даними Міністерства освіти, культури, спорту, науки і технологій Японії в 2012-2013 році за кордоном навчалось 60 138 японців, а роком пізніше, за даними японської організації у справах студентів JASSO, близько 110 000 студентів [2].

У 2014 році прем'єр-міністр Японії Шіндзо Абе взяв на себе зобов'язання залучити на навчання до Японії 300 000 іноземних студентів до 2020 року. За статистикою до 2016 року кількість іноземних студентів в університетах країни збільшувалась з кожним роком. Кількість студентів зросла більше ніж на 40% (71,136 студентів) за підсумками 2013-2014 років. Майже 94% іноземних студентів приїхали на навчання з інших країн Азії.

Японський уряд мотивований до залучення до своїх університетів нових іноземних студентів, оскільки країна стикається з різким дефіцитом вітчизняних студентів. Країна має надлишок місць в університетах завдяки швидкому розширенню сектору з близько 500 установ на початку 1990-х років до приблизно 780 у 2014 році.

Для подолання цих дефіцитів уряд Японії нещодавно прийняв багатосторонні програми для залучення до навчання студентів із сусідніх країн. Прикладом цього є фінансований урядом проект Глобальний рейтинг університетів (Top Global University), упроваджений у 2014 році. Програма передбачає 7,7 млрд. євро (72 млн. дол. США) у фінансуванні для 37 провідних університетів. Мета проекту полягає в тому, щоб перетворити університети на інтелектуальні центри, які будуть приваблювати іноземних викладачів, науковців і студентів, а також підвищувати їхню позицію в Глобальному рейтингу університетів. У 2016 році уряд прем'єр-міністра Шіндзо Абе також має намір значно і помітно поліпшити перспективи працевлаштування іноземних студентів через «стимули, такі як (субсидовані) стажування компанії, допомогу в пошуку робочих місць на випускних курсах, посилені курси японської мови та більш раціоналізовані процеси для робочої візи після закінчення навчання» [3].

Отже, академічна мобільність в Японії є явищем розвинутим і популярним. У країні дуже добре розвинута «вихідна» студентська мобільність, уряд спрямовує свої зусилля щодо навчання своїх студентів у закладах вищої освіти за кордоном, а також стимулює на навчання іноземних студентів до своєї країни. Кількість бажаючих отримати гарну освіту в престижних ВУЗах Японії з кожним роком збільшується. Програми набувають великої популярності, тим самим залучаючи до себе нових іноземних студентів. Загалом головною метою академічної мобільності в Японії є переміщення, перспектива і

працевлаштування іноземних студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Федорова, І. І. (2012). Академічна мобільність українських студентів сучасного освітнього простору. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Філософія. Психологія. Педагогіка, 2, 139–140. (Fedorova, I. I. (2012). *Ukrainian students' academic mobility in the contemporary education space. National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute» Bulletin*, 2, 139–140).
2. Kazuo Kuroda (2018). *Internationalization of higher Education and student mobility in Japan and Asia*, pp. 8-15.
3. Bradford, A. (2016). *New trends in outgoing student mobility in Japan. Boston journal International Higher Education*, 83, 30–32.

РОЗДІЛ 5

ПОЛІТИЧНИЙ ТА ГРОМАДЯНСЬКИЙ АКТИВІЗМ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Кривочкіна В., Тавдишвілі А.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Проблема формування іншомовної комунікативної компетенції, а також підготовки молодого покоління до життя в багатонаціональному і полікультурному суспільстві стоїть надзвичайно гостро. Одним з головних завдань сучасного навчання є мета задовольнити освітні потреби осіб з відхиленнями. Безумовно, кожна людина має потребу у вивченні іноземних мов, оскільки вони є досить затребуваними практично у всіх сферах діяльності людини. Відомо, що вдосконалення освітньої системи вимагає пошуку нових рішень щодо навчання іноземної мови на різних рівнях вивчення. Кожна дитина має унікальні здібності, інтереси і навчальні потреби, тому оволодіння іноземною мовою безперечно варте уваги, оскільки це є потужним інструментом розвитку загальних і професійних компетенцій.

Як показують дослідження провідних дефектологів Р. М. Боскіса, Р. Е. Левіна, В. І. Лубовського, С. П. Миронової, Н. А. Нікашина, Т. В. Розанової, Т. В. Сака, Ж. І. Шифа, практично за будь-яких відхилень у розвитку страждає мовна та пов'язана з нею пізнавальна діяльність дітей. Але, як зазначає Є. Соботович, істотною відмінністю дітей з обмеженими можливостями є те, що формування їх мови відбувається трохи повільніше, залежно від особливостей, визначених характером дефекту. При цьому, на ступінь сформованості мовлення учнів з різними дефектами в розвитку впливає те, що взаємозв'язок різних видів мовної діяльності досить неоднаковий, що і має суттєвий вплив на готовність дитини до переходу на наступний етап навчання. Оскільки наукове співтовариство не прийшло до певного консенсусу в зміні освітньої системи для досягнення забезпечення навчальних потреб дітей з відхиленнями, розглянемо деякі аспекти визначення механізмів формування соціокультурної компетенції, а також принципи, що сприяють її формуванню в умовах інклюзивного навчання.

На сьогоднішній день система освіти перетворилася задля досягнення вищезазначеної мети: використання інтерактивних технологій, введення перекладу реалій, впровадження комплексу корекційних підсистем в навчання.

Успіху в застосуванні інтерактивних технологій сприяють планування занять як сценаріїв – уявних зустрічей учнів з носіями мови, мотивоване використання засобів релаксації (пісень, декламацій), введення прихованих форм контролю, застосування графічних опор у вигляді знаків транскрипції, що сприяє точності навичок говоріння, використання країнознавчих допоміжних засобів, які забезпечують потрібну якість формування мовних навичок і умінь [3].

Введення перекладу реалій також дає свої плоди – В.В. Латишев визначає реалії як явище, характерне для певного народу і його культури [5]. Найбільш зрозуміла дефініція С.І. Влахова і С.П. Флоріна, де реалії визначаються як слова і словосполучення народної мови, які відбивають назви предметів, понять, явищ, характерних для географічного середовища, культури, матеріального побуту або суспільно-історичних особливостей народу, нації, країни, племені, і які, таким чином, є носіями національного, місцевого або історичного колориту; точних відповідностей в інших мовах такі слова не мають, а значить, не можуть бути перекладені «на загальних підставах», тому що вимагають особливого підходу [1]. Цей метод досить дієвий, оскільки посилює ілюзію залучення до автентичного мовного середовища, таким чином підвищуючи пізнання дитини в мові.

Корекційною складовою в умовах інклюзивного навчання є одночасне формування пізнавальної діяльності, оволодіння дитиною мовними вміннями і вираз крізь них логіко-граматичних конструкцій, що і означає новий етап розвитку її пізнавальної діяльності: перехід від констатації явища до розкриття його сутності, його зв'язків з іншими явищами [2].

Отже, з огляду на все вищезазначене, можна зробити висновок, що для реалізації мети забезпечення навчальних потреб дітей з відхиленнями потрібно якомога активніше використовувати інтерактивні технології, створювати комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчує свою успішність, інтелектуальні здібності. Модернізація освітньої системи до інклюзивного підходу навчання хоч і вимагає пошуку нових методів і рішень в навчанні іноземної мови на різних рівнях, але ефективність навчально-виховної, корекційно-розвиваючої та профілактичної роботи, як показує практика, є досить дієвою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Влахов С. И. *Непереводимое в переводе (реалии): Мастерство перевода* / С. И. Влахов, С. П. Флорин. – М., 1970. – 468 с.
2. Зикеев А. Г. *Развитие речи учащихся специальных (коррекционных) образовательных учреждений.* – М.: Академия, 2000. – 200 с.
3. Коломінова О. О. *Методика формування соціокультурної компетенції учнів молодшого шкільного віку в процесі навчання усного англomовного спілкування: Автореф. дис. ... канд. пед. наук.* / О. О. Коломінова. - К., 1998. - 18 с.
4. Крупнов В. Н. *Практикум по переводу с английского языка на русский* / В. Н. Крупнов. - М.: Междунар. отношения, 1976. - 192 с.
5. Леонтьев О. М. *Лінгводидактика в сучасних закладах освіти* / О. М. Леонтьев. - Одеса: Вид-во ПНУ АПН України, 2001. – 269 с.

Мартінова Н.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ПРО СТВОРЕННЯ, ЗЧИТУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ QR-КОДІВ У НАВЧАННІ

Візуалізація навчального матеріалу є одним з способів підвищення ефективності та розвитку навчальних здібностей учнів. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі є одним із найпопулярніших засобів візуалізації у сучасній школі. Сьогодні практично кожен вчитель може підготувати й провести заняття з використанням ІКТ. Такі заняття є достатньо інформативними та інтерактивними, що дозволяє економити час для усіх учасників освітнього процесу, а також школяру працювати в своєму темпі, а вчителю дає можливість оперативно проконтролювати та оцінити результати навчання.

Одним з перспективних напрямків ІКТ в освіті є мобільні технології, зокрема використання QR-кодів. Абревіатура QR (quick response) в перекладі з англійської означає «швидкий відгук». Це двомірний штрих-код (матричний код), який розробила японська компанія «Denso Wave» в 1994 році [1]. Він дозволяє в одному невеликому квадраті помістити близько 1-2 сторінок тексту в форматі А4. QR-код дозволяє швидко кодувати й зчитувати (декодувати) тексти, URL різних сайтів, активні посилання для завантаження інформації, рекламу тощо.

Детальніше розглянемо характеристики деяких відомих програм для створення (Таблиця 1) та зчитування (Таблиця 2) QR-кодів.

Таблиця 1

Огляд програмного забезпечення для створення QR-кодів

Назва програми Характеристика	QR Code Generator	Qrcodes	Генератор QR-кода	QR Coder	QR Mania
Розробник	Ніл Дрешер, Нілс Енгелькінг	-	-	-	Сергій Лимарь
Сайт програми	http://ua.qr-code-generator.com	http://qrcodes.com.ua	http://www.qr-code.com.ua	http://qrcoder.ru	https://qrmmania.ru
Мова інтерфейсу	Англійська	Російська	Російська	Російська	Російська
Ліцензія	€ 12,50/ місяць Демо – 14 днів	-	-	-	-
Реєстрація у програмі	+	+	-	-	-
Тип інформації для кодування	<i>Статистичні:</i> текст, візитна картка, веб-адреса, email, SMS. <i>Динамічні:</i> зображення, додаток, PDF, відео, зворотній зв'язок, соціальні медіа, купони та знижки, події, MP3.	Текст, візитна картка, веб-адреса, email, SMS, GPS-координати	Текст, контактна інформація, email, календар (події), геолокація, веб-адреса, SMS, номер телефону, Wi-Fi.	Текст, веб-адреса, візитна картка, SMS	Текст, веб-адреса, візитна картка, SMS, номер телефону, email адреса, email повідомлення, SMS, Twitter, Wi-Fi.
Дизайн коду	Кольоровий (можливість корегувати кольори окремих елементів коду) QR-код зі своїм логотипом, корегування форми кутів	Кольоровий, змінюється розмір та кут оберту	Чорно-білий, змінюється розмір, корекція помилок та три типи кодування (UTF-8, ISO-8859-1)	Чорно-білий, змінюється лише розмір	Кольоровий, можна створювати прозорий фон, округлення кутів та корекція помилок
Формат вихідного файлу	*.jpg, *.eps, *.svg, *.png	*.png	*.png	*.gif	*.png, *.svg

Завдяки простоті програм QR-кодерів, кожен вчитель та учень може створювати їх самостійно та абсолютно безкоштовно. Для створення знадобиться лише Інтернет та навчальний матеріал, який необхідно закодувати. Для цього у вікно QR-генератора вводять дані, у деяких з QR-кодерів можна обирати власні налаштування дизайну. Коди можна зберігати у вигляді графічного зображення, а потім занести до потрібного файлу або роздрукувати.

Таблиця 2

Огляд програмного забезпечення для зчитування QR-кодів

Назва програми Характеристика	<i>Bakodo</i>	<i>bcTester</i>	<i>QR Droid</i>	<i>I-Nigma</i>
Розробник	Dedoware	QS QualitySoft GmbH	DroidLa	3GVision
Сайт програми	http://bakodo.do	http://www.bctester.de	https://qr-droid.ru.uptodown.com/android	http://www.inigma.com
ОС	iPhone iOS 8.1 і вище	Windows XP, Windows Vista, Windows 7, Windows 8	Android 3.0 і вище	Phone, Android, Windows 10 + Mobile, Windows, Phone 8, BlackBerry, Windows Mobile
Формат розпізнавання	Штрих-коди та QR-коди	Зчитувати штрих-кодів та QR-кодів у файлах зображень або в документах Adobe PDF	Штрих-коди, BIDI, QR-коди	EAN, UPC, JAN, QR-коди, Мікро-QR, Матриця даних,

Існує безліч спеціальних додатків для смартфонів - QR-декодерів, за допомогою яких можна зчитувати QR-коди. Достатньо піднести код до веб-камери, і додаток його зчитує.

Нещодавно в Білорусії вже випустили різні підручники для дітей з QR-кодами, в яких зашифровано різного типу завдання та цікавий навчальний матеріал [3]. Українські вчителі можуть також застосовувати QR-коди на уроках. Наведемо деякі шляхи використання QR-кодів при навчанні:

- 1) розміщення у підручниках довідкового матеріалу;
- 2) завдання для самостійної або контрольної роботи. На кожному аркуші з контрольним завданням можна розмістити надрукований QR-код з підказкою;
- 3) контрольньо-тестовий матеріал у QR-вигляді. В Інтернет-мережі є спеціальний сервіс ClassTools (<http://www.classtools.net/QR>), який дозволяє створювати завдання такого типу [2];

- 4) при проведенні навчальних ігор, квестів, вікторин із завданнями з QR-кодом;
- 5) в ході опитування учнів. При цьому вчитель роздає учням квадратні аркуші з зображеннями QR-коду. Кожне зображення має свій особистий номер. Варіанти відповідей на тестові запитання приховані на кожній із чотирьох сторін картини QR-коду, відповідно підписані чотирма латинськими буквами: А, В, С, D. Учні підносять картки з правильними на їх думку відповідями на верхній стороні картини QR-коду. Вчитель за допомогою встановленого на планшеті додатку Plickers зчитує інформацію з карток і отримує результати опитування на екрані гаджету;
- 6) у домашньому завданні. Вчитель може вклеїти в зошит (щоденник) QR-код або роздати карточки з цим кодом, у якому буде зашифровані вправи, які учні повинні будуть виконати вдома. Можна буде підібрати вправи відповідно до рівня знань учнів, зробивши QR-коди різних кольорів (зелений – достатній рівень складності, помаранчевий – середній, червоний – високий);
- 7) на стендах в кабінеті математики. На стенді розміщується фото вченого та код із зашифрованою біографією або теореми, які вивчаються в шкільному курсі математики.

Тенденції використання власних мобільних пристроїв (смартфонів, планшетів, нетбуків тощо) в освітньому процесі є актуальними через сучасний незадовільний технічний стан і рівень комп'ютеризації державних закладів освіти. Це обумовлює використання потенціалу власних мобільних пристроїв на навчальних заняттях.

Таким чином, сподіваємося, що у майбутньому кодування різноманітної навчальної інформації стане звичайною справою для вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Попов Д. QR-коды – в школьном учебнике / Д.Попов // *Компьютерные инструменты в школе*. – 2018. – № 1. – С. 25-30.
2. Воронкін О.С. *Можливості використання системи QR-кодів у вищій школі* / О.С. Воронкін // *FOSS Lviv 2014 : збірник наукових праць четвертої міжнародної науково-практичної конференції (24-27 квітня 2014 р., м. Львів)*. – Львів, 2014. – С. 145-149.
3. Лопух П. С. *Человек и мир: учеб. пособие для 5-го кл. учреждений общ. сред. образования с рус. яз. обучения* / П. С. Лопух, О. В. Сарычева, Л. В. Шкель. – Минск: Народная асвета, 2016 – 143с.

ВІДНОШЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ДО ПОЛІТИЧНОЇ ТА ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ

Сучасна молодь – це найбільш енергійна та продуктивна частина українського суспільства, його стратегічний ресурс. Разом зі старшим поколінням вона несе відповідальність за розвиток і майбутнє держави, за історичну та культурну спадщину свого народу.

На сьогодні сучасна молодь потребує не стільки законодавчого регулювання власного життєвого простору, скільки розширення спектра життєвих перспектив, створення широких можливостей отримання якісної і бажаної освіти, яка, у свою чергу, надає реальні шанси працевлаштування, певною мірою є гарантом від ризику.

Відношення сучасної молоді до політичної та громадської активності в Україні є пріоритетним і специфічним напрямом діяльності держави і здійснюється в інтересах молодої людини, суспільства, держави; з урахуванням можливостей України, її економічного, соціального, історичного, культурного розвитку і світового досвіду державної підтримки молоді. Вона не відзначається особливою активністю. Значущість молоді в суспільно-політичному житті не до кінця усвідомлюється представниками української політичної еліти, в зв'язку з чим має місце недостатність уваги до проблем та інтересів молоді, зверхнє відношення до молодіжного руху, фінансування заходів державної молодіжної політики за залишковим принципом.

Громадянська активність повинна враховувати як готовність і бажання громадян виконувати свої права й обов'язки перед державою й суспільством у цілому, так і можливість реалізувати власні духовні й матеріальні потреби, інтереси й цінності [2].

Аналізуючи безліч наукових статей, ми дійшли думки, що найбільш доцільним є визначення М. Остапенко, яка визначає громадянську активність як структурно-змістовну якість особистості, яка формується й розвивається на основі власних ціннісних орієнтацій, враховуючи цінності суспільства, правові норми й вимоги держави, спрямовує свою діяльність, поведінку, спілкування на створення світу громадянських відносин і відображає характер інституціональної взаємодії із владою [3].

Відношення сучасної молоді до політичної та громадської активності передбачає активну участь, як майбутньої інтелектуальної еліти держави в політиці. За своїми ціннісними орієнтаціями сучасна молодь в цілому, і студентство зокрема, є

найменш консервативною соціальною верствою населення, яке найбільш чутливо реагує на соціальні зміни, виступаючи своєрідним «барометром» соціально-економічного й політичного розвитку суспільства. Йому властиве негативне ставлення до порушення демократичних норм, законів, моральних принципів. Саме студентська молодь найчастіше ініціює соціально-економічні, політичні й духовні трансформації, адекватні викликам часу, і тому вивчення саме їх політичної і громадянської активності становить практичний інтерес.

Аналіз процесу входження молоді в суспільно-політичні відносини виявив істотні проблеми у їхньому середовищі. Багато дослідників указують на низький рівень громадянської активності молоді або взагалі на її аполітичність. Дані опитувань, проведених Державним інститутом проблем сім'ї й молоді разом з Українським інститутом соціальних досліджень і центром «Соціальний моніторинг» показують, що серед молоді віком від 14 до 28 років лише 1% бере активну участь у політичному житті [1].

Згідно з результатами соціологічного опитування серед молоді, зокрема випускників загальноосвітніх навчальних закладів, яке проводилося фондом «Демократичні ініціативи», лише близько 30% опитаних школярів вважають головним, що поєднує населення України в єдину націю – це патріотичні почуття громадянина. А за даним Державного інституту розвитку сім'ї й молоді, майже 30% українських студентів планують назавжди залишити Україну після навчання, а ще 25% прагнуть працювати за кордоном [5].

Варто зауважити, що ці прагнення обумовлені не стільки відсутністю патріотичних почуттів, скільки неможливістю повною мірою реалізувати свій творчий потенціал і мати достатній рівень матеріального благополуччя на Батьківщині. Адже на сьогодні з низьким економічним рівнем країни, з неоголошеною війною – люди, як і молодь втратили будь-яке бажання залишатися в країні та розвивати її, як молоду незалежну європейську державу.

Невід'ємною складовою частиною громадянської активності являється політична активність, котра розкривається, насамперед, у діяльності молодіжних суспільних об'єднань і політичних партій. Зважаючи на це, треба відмітити, що на тлі щорічного збільшення показників розчарування молоді політикою, саме молодіжні громадські об'єднання отримують від молодих громадян України найвищий кредит довіри. Про це, наприклад, свідчать результати всеукраїнського соціологічного опитування, проведеного «Інститутом соціального капіталу», згідно з яким саме молодіжні суспільні об'єднання

користувалися найменшим рівнем недовіри (15%). Дані підтверджують і результати опитування серед студентів щодо їхньої суспільно-політичної діяльності: 8% респондентів назвали себе членами громадських організацій, 5% – членами партій і 13,5% – членами молодіжних громадських організацій [5].

Напевно те, що в суспільстві існує реальна потреба в організаціях такого типу. І хоча активність і участь сучасної молоді в них сьогодні не така вже й висока, як хотілося б, ця ситуація тимчасова, викликана конкретними загальними тенденціями, і у першу чергу розчаруванням політикою і її лідерами. Тому, на наш погляд, молодіжні політичні партії й громадські організації мають серйозні перспективи в середовищі української сучасної молоді. Участь у справах суспільства – це найважливіший елемент функціонування демократії й фактор існування громадянського суспільства.

Досліджуючи відношення сучасної молоді до політичної і громадської активності, від території проживання А. Гусєва довела, що молоді в різних регіонах України має різні показники активності. Різницю у рівнях політичної і громадської активності в регіонах пояснюють культурною традицією та соціальним капіталом територій. Виокремлення меж громадської активності також є проблемним. В сферу активності за А. Гусєвою входить: участь у вирішенні спільних проблем; розробка та реалізація програм розвитку громади; контроль влади та відстоювання прав громадянина [1].

На сьогодні сучасна молодь здебільшого зайняття проблемою виживання в трудний час. Звідсіль і є споживче ставлення до гуманістичних, суспільних і політичних цінностей. Розвивається відчуження молодого покоління від культурно-історичних цінностей, політичної свідомості тощо [4].

Вирішення спільної проблеми потребує постійної кооперації та спілкування між собою. Слабко розвинені комунікативні навички можуть суттєво завадити вирішенню проблемної задачі. На відміну від загального рівня активності особистості, що може бути значно індивідуалізованою, громадська активність – це завжди колективний процес, в ході якого індивіди об'єднуються для вирішення спільних задач. Можна сказати, що політична і громадська активність може розглядати як: суспільно-політична активність; соціально-політична активність; політична активність; громадянська активність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гусєва А.В. *Психологічні чинники готовності до громадської активності: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.01 / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. О., 2009. – 19 с.*

2. Кіслова О.С. Політична культура молоді. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011.../P11_doc.pdf
3. Ровесники незалежної України: думки, інтереси, громадянські позиції [Електрон. ресурс] //Фонд Демократичні ініціативи [веб-сайт] – Режим доступу: <http://dif.org.ua/ua/poll>
4. Хазратова Н.В. Психологія відносин особистості й держави. Монографія. – Луцьк: РВВ ВДУ «Вежа», 2014. – 276 с.
5. Хьел Л. Теорії личности / Л. Хьел, Д. Зиґлер. – СПб. : Питер, 2015. – 607 с.

Мелешко К.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ВАЖЛИВІСТЬ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ У ЖИТТІ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ

Кожна людина прагне пізнати себе, сильні та слабкі сторони свого характеру, хоче зрозуміти в чому ж її покликання. Без усвідомлення себе, як особистості, повноцінний розвиток будь-якої людини є неможливим.

Для сучасної молоді надзвичайно важливо вміти реалізовувати свій особистий потенціал та постійно самовдосконалюватися. Не кожний розуміє, наскільки значну роль відіграє самореалізація у житті студентства. Тому одне із головних завдань сучасної освіти полягає саме у вихованні особистості, яка здатна спиратися на власний розум та сили.

Існує чимала кількість праць, присвячених цій важливій темі. Найбільш ґрунтовні дослідження провели: Н. Лосева [4], І. Рудницька [7], О. Киричук [5], які вважали самореалізацію людини надзвичайно важливим завданням навчання й виховання. А також А. Маслоу [6], який вивчав психологічні аспекти активності особистості.

У житті молоді людини є три основні взаємопов'язані складові діяльнісного простору: особистісний розвиток, діяльність і спілкування. Ці три складові простору не повторюють, не дублюють один одного – вони взаємодіють. При цьому кожна складова на різних етапах життя виступає то передумовою, то засобом, а то результатом розвитку особистості. Основні наукові положення прояву потенційних можливостей особистості щодо її успішності – це, насамперед, самореалізація – вища потреба людини [3, с. 5].

Потреба у самореалізації – одна з провідних потреб особистості. Вона є джерелом особистісної активності людини, спрямованої на творче перетворення світу. Самореалізуватися, за А. Маслоу [6, с. 28], означає стати тією людиною, якою ти

можеш стати, досягнувши вершини свого потенціалу.

Термін «самореалізація» запозичений з англійської мови і дослівно перекладається як реалізація самого себе. У сучасній зарубіжній та вітчизняній літературі термін «самореалізація» часто вживається поряд зі змістовно спорідненими поняттями «становлення» та «особистісне зростання» [8, с. 563].

Люди з високим ступенем самореалізації мають реальні життєві досягнення: розвиток особистості, реалізація її потенціалу в опануванні та реалізація гуманістичних цінностей, таких як сприйняття інших, автономність, альтруїзм, толерантність, креативність тощо [3, с. 6].

Самореалізація особистості є одним із головних завдань поширеного в сучасній освітній системі України інноваційного навчання. Цей процес передбачає впровадження найсучасніших інформаційно-комунікаційних технологій: розвивального навчання, інтерактивних технологій, технологічного концепту проектних технологій [2, с. 19].

Основною метою реформування вищої освіти в Україні є забезпечення психолого-педагогічних умов для саморозвитку і самореалізації студента як суб'єкта освітнього процесу та майбутньої професійної діяльності [5, с. 28]. Для того, щоб допомогти у досягненні чудових результатів, наприклад, у морально-духовному та професійному розвитку студента, потрібно добре розуміти його вікові та психологічні особливості.

Під поняттям «студент» мається на увазі динамічну систему що розвивається, яка прагне до професійно-особистісної самореалізації, самоактуалізації, самопрояву всіх своїх можливостей, в якій представлені різні рівні організацій [3, с. 6]. Отже студент, як суб'єкт своєї життєдіяльності, проявляє себе у виборі шляху і способів розвитку, у самовизначенні по відношенню до базових цінностей, реалізації себе у вчинку, спілкуванні, діяльності.

Період юнацтва: від 16 до 22-23 років є найбільш вирішальним у житті людини, коли остаточно складається фундамент ціннісних орієнтацій, вимальовується проекція головних напрямків пошуків самореалізації на інших вікових етапах. Серед головних проблем на цьому віковому етапі можна назвати пошук смислу власного існування, своєї необхідності у житті; бажання особистого щастя, кохання, створення сім'ї; професійне самовизначення, можливості самореалізації своїх здібностей тощо [1, с. 174].

Важлива умова успішного розвитку особистості – усвідомлення самим студентом неповторності своєї людської індивідуальності. У цьому віці складаються світогляд, етичні та естетичні погляди на основі синтезу багатьох знань, життєвого

досвіду, самостійних міркувань і дій [5, с. 29].

Таким чином, самореалізація має надзвичайну важливість у житті студентства, адже у цей період людина визначає майбутній життєвий шлях і починає випробовувати себе у різноманітних галузях життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архипова О.О. Адаптація студентів як одна з умов самоорганізації особистості. Педагогічні науки. 2007. №3. С. 173–177
2. Зязюн І. А. Неперервна освіта як основа соціального поступу / І. А. Зязюн // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр.: Вид. центр НТУ «ХПІ», 2001. – Ч. 1. – С. 15–23.
3. Лозовецька В. Потенційні можливості особистості як фактор розвитку її професійної кар'єри. С. 5-9
4. Лосєва Н. М. Самореалізація особистості викладача вищого навчального закладу як загально-педагогічна проблема: дис.: Донецьк, 2007. – 475 с.
5. Киричук О. В. Розвиток і самореалізація особистості в умовах освітнього закладу / О. В. Киричук // Рідна шк. – 2002.– № 5. – С. 28–29
6. Маслоу А. Самоактуалізація личности / А. Маслоу // Психология личности. – М., 1982. – 124 с
7. Рудницька І. Проблема самореалізації учителя: утвердження через інновації / І. Рудницька // Вища освіта України. – 2008. – № 2. – С. 40–44.
8. Философский энциклопедический словарь. Москва: Советская энциклопедия, 1983. – 840 с.

Прокопенко Є.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ПОЛІТИЧНИЙ ТА ГРОМАДЯНСЬКИЙ АКТИВІЗМ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

В умовах глобальних змін, що охопили весь світ, велике значення набувають проблеми інтеграції молоді до нових суспільних умов і відносин. Між тим, сучасні дослідження проблем молоді проводяться у своїй більшості педагогічними, соціологічними та психологічними засобами, що часто звучує спектр і панораму розгляду процесу соціалізації підростаючого покоління. Однобічність виявляється в тому, що молодь розглядається як об'єкт виховання й навчання. Саме тому вона й розглядається в контексті діяльності інститутів сім'ї та освіти. Між тим, вимоги часу актуалізують необхідність дослідження молоді людини не тільки як об'єкта, але і як соціально активного, рівноправного суб'єкта соціальних відносин. Важливе значення в цьому контексті має наука «державне управління», дослідження в межах якої дозволяють сформувати правові та організаційні механізми формування якісно нової молоді людини, здатної до прийняття самостійних рішень, засвоєнню прогресивних ідей, цінностей, освітніх, соціальних та управлінських технологій.

Українська молодь значно активізувалася за останні роки. Усе частіше можна зустріти молодіжних представників у громадських організаціях, політичних рухах, у культурних ініціативах. Багато молодих людей за останній рік реалізували себе в різноманітних волонтерських ініціативах. У новітній історії ми зробили певний прогрес у цьому напрямі.

Проте варто відзначити й те, що ці зміни стосуються лише тієї молоді, що проживає у великих містах, столиці, активно залучається до громадської діяльності. На жаль, багато роботи залишається в невеличких районах та селах, де ситуація майже не змінилася. В еру Інтернет-технологій молодь має набагато більший доступ до сучасних можливостей, проте далеко не всі ними користуються.

Інший бар'єр для молоді – відсутність чесної політичної системи, заангажованість певних громадських діячів. Унаслідок цього багато молодих українців не довіряють політичним партіям, окремим громадським організаціям, а тому змушені шукати інших можливостей і, зрештою, роблять для себе висновок, що зможуть повноцінно реалізуватися лише за кордоном.

У даний час Україна знаходиться на етапі достатньо болісного переходу від тоталітаризму до демократії, що ускладнюється численними економічними кризами та зубожінням значної частини населення, процесами глобалізації та активного розвитку інформаційних технологій, які чинить суттєвий вплив на формування соціальних відносин та соціалізацію молоді. Нове постіндустріальне суспільство базується на новому типі відносин, в основі яких лежить принцип вільної індивідуальності. Головним соціальним ресурсом стає знання, інформація, інтелект, а найважливішу роль у суспільстві тепер відіграє «виробник інформації». В інформаційному суспільстві прискорюються зміни, швидкість поширення інформації, ускладнюються технології, культивується прагнення до ясності, точності, обґрунтованості, цінується вміння швидко приймати рішення та з урахуванням думок інших. У таких умовах соціально успішна частина молоді повинна володіти сукупністю соціальних і особистісних якостей, що забезпечують не тільки виживання, адаптацію до нових соціально-економічних умов, а й дозволяють цілеспрямовано конструювати й реформувати соціальну реальність.

Крім того, соціалізація молоді в перехідний період, який наразі триває в нашому суспільстві, має досить суперечливий характер, оскільки визначається не тільки традиційними цінностями й установками минулого періоду, але й того майбутнього суспільства, яке належить створити молодому поколінню, вихованому на нових ціннісних установках. У даному випадку в процесі соціалізації молоді слід урахувувати традиційні цінності

української культури, такі як соборність, альтруїзм, прагнення до високих ідеалів, до духовності, а з іншого – цінності демократії та вимоги інформаційного суспільства, що мають бути закладені в особистісні якості та установки.

Одним із важливих моментів становлення нового соціокультурного типу особистості є випереджаюче відображення й осмислення дійсності на «кілька кроків уперед», адже динаміка розвитку соціального життя не залишає можливості вирішення проблем шляхом проб і помилок. Сучасній людині, щоб уникнути загострення глобальних проблем необхідно прогнозувати соціальні ризики й наслідки власних дій, тобто мати випереджаюче відображення дійсності. Відтак, молода людина повинна навчитися ухвалювати рішення, що дозволяють із високим ступенем імовірності досягати поставленої мети, тому все більш актуальною виявляється орієнтація особистості на варіативний тип життєдіяльності, під час реалізації якого особливого значення набуває готовність до вибору варіантів своїх дій, оцінки їх наслідків і готовність нести відповідальність за наслідки обраного шляху вирішення проблеми.

Людина, що володіє варіативним способом мислення і діяльності, психологічно, професійно і морально готова до будь-яких змін соціокультурної сфери, типу і форми соціального і культурного простору, буде життєздатна при будь-якій зміні життєвої ситуації, включаючи, політичні, економічні, правові зміни навіть самого радикального характеру.

Отже, сучасна соціокультурна ситуація у світі й особливі умови української дійсності висувають вимоги до формування молодшої людини нового соціокультурного типу. Демократизація сучасного українського суспільства передбачає не тільки ускладнення суспільного життя, але прискорення динаміки його розвитку, а це викликає необхідність для молодшої людини орієнтуватися в полі невизначеності. Тому їй потрібно бути готовою діяти не за традиційними схемами й алгоритмами поведінки, а виходячи із ситуації, що склалася, життєвого та професійного досвіду. Комфортність власного існування, крім матеріальної складової життєвого успіху, сучасна людина пов'язує зі свободою, незалежністю, професійною творчою діяльністю та реалізованістю. У зв'язку з цим через систему соціалізації необхідно формувати такі особистісні та громадянські якості, які раніше не були затребувані та не могли бути сформованими в рамках індустріального профілю особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавський В. С., Родіонов М. К., Жилієв І. Б. Україна на шляху до інформаційного суспільства / Національний технічний ун-т України «Київський політехнічний ін-т» / М.З. Згуровський (заг.ред.). – К. :

Політехніка, 2004. – 482с.

2. Квятковский Д. О. Аксиологические особенности гуманистических идеалов украинской молодежи / Д. О. Квятковский // *Наука, релігія, суспільство.* – № 3. – 2009. – С. 235–241.

1. [3.http://credonew.ru/content/category/12/70/60/](http://credonew.ru/content/category/12/70/60/)

3. *Українське суспільство 1992-2010. Соціологічний моніторинг / За ред. д.е.н. В.М.Ворони, д.соц.н. М.О.Шульги.* – К.: ІС НАНУ, 2010. – 636 с.

Ровінець Ю.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ГРОМАДЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Кожен громадянин повинен володіти відповідними знаннями в царині виховання як обов'язковим освітнім мінімумом та мати бажання брати участь у суспільно-політичному житті країни. Виховання українського громадянина й патріота має цільову орієнтацію на реалізацію таких суттєвих чинників, як повага до минулого своєї Батьківщини, традицій та обрядів свого народу, знання історії своєї землі та її законів; почуття єдності й унікальності життя на Землі; повага до інших народів, їхніх прав, інтересів і цінностей, культури, нетерпимість до расової та національної неприязні; активна громадянська позиція особистості, громадянське самовизначення, готовність до захисту Вітчизни, дієвість стосовно розвитку України, враховуючи особисті й суспільні інтереси.

Громадянська освіта та громадянське виховання, покликані не лише підтримувати, а й закладати основу демократичного світогляду, формувати у громадян ідеї та поняття про права й обов'язки людини, виховувати здатність до критичного мислення, уміння відстоювати свої права, інтереси, переконання, виявляти толерантність до поглядів іншої людини, вирішувати всі соціальні питання демократичними методами. Громадянське виховання – процес формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що дає людині можливість почуватися морально, соціально, політично, юридично дієздатною.

Одним із головних завдань громадянського виховання має бути розвиток патріотизму. Виховання патріотизму особистості передбачає прищеплення національної самосвідомості. Однією з важливих складових змісту громадянського виховання є розвиток політичної культури. Вона передбачає політичну компетентність, знання про державу, політичні організації та інститути, принципи, процедури й регламенти суспільної взаємодії, порядок виборів [3, с. 3–4].

У педагогічній спадщині Антона Семеновича Макаренка ми знаходимо орієнтири, цінності, необхідні для розвитку людини: гуманне суспільство, активну діяльність, красу, ідеал, гармонію людини й колективу. Метою своєї педагогічної діяльності Антон Семенович уважав виховання справжньої людини, яке здійснювалося як наслідок спрямовуючого впливу наставника. Свої методи виховання педагог організовував так, що перетворював процес виховання на співдружність дорослих і дітей, домагався, щоб вихованці відчували себе творцями системи заходів, які вони виконували з великим піднесенням, оптимістичністю, вірою в завтрашній день, у свої сили. Такий стиль поєднання керівництва з творчими зусиллями вихованців має неоціненне значення для кінцевих результатів виховної роботи і є добрим прикладом для сьогоденного покоління вихователів, які формують світогляд справжніх громадян нашої країни [6, с. 55].

Значну роль у політичному житті відіграє студентська молодь зі своїми інтересами, пріоритетами й цінностями. Сучасне українське суспільство переживає період глибоких реформ у всіх сферах буття, намагається встати на шлях цивілізованого розвитку, створити підвалини ринкової економіки, сформувати громадянське суспільство і правову державу. У реалізації названих завдань виняткова роль належить молоді, що обумовлено цілим рядом чинників. По-перше, тим, що молодь являє собою саму рухливу, саму динамічну верству в суспільстві. По-друге, студентська молодь займає досить високу питому вагу в сукупному населенні країни [1, с. 7].

Молодіжний вік 17–18 років – це період становлення ідейно-моральної зрілості й духовного засвоєння моральних цінностей людства. На думку В. О. Сухомлинського, це пора «глибокого осмислення становлення до оточуючого середовища і до власного життя та діяльності, відчуття повноти і розквіту своїх фізичних і духовних сил, усвідомлення щойно відкритої перспективи духовно багатого, головного смислу життя». Це час самовизначення, інтенсивного спілкування з іншими людьми, прагнення контактувати із значно ширшим колом друзів і знайомих. Тобто перед нами вже особистість, з якою потрібно працювати так, щоб допомогти їй утвердити себе в середовищі однолітків і дорослих, утвердитись у своїх можливостях, зайняти реальну позицію в колективі. Для студентів групи – це, в першу чергу, навчання і громадська робота [4].

Виховання цінностей громадянського суспільства у студентів, засноване на усвідомленні ними своїх прав та обов'язків, є процесом, який передбачає безпосередню участь у діяльності інститутів громадянського суспільства: закладів освіти, професійних, неурядових об'єднань, засобів масової

інформації, національно-культурних і релігійних організацій.

Заклади вищої освіти відіграють важливу роль у справі громадянського виховання. Адже вони виховують майбутню еліту нації, що буде готовою до здійснення професійної діяльності на загальнолюдських позиціях із урахуванням глобальних світових соціокультурних і технологічних процесів. Саме в закладі вищої освіти формування громадянськості набуває ознак систематичного, послідовного, цілеспрямованого процесу, який забезпечений не лише ґрунтовною методикою, а й потужним людським потенціалом відданих своїй справі педагогів.

В українській системі освіти зміст громадянського виховання передається студентові передусім через такі дисципліни: історія, правознавство, етика й соціологія, політологія, історія культури тощо. Адже завдяки їм молодь вивчає й розуміє вітчизняну історію, історію свого регіону, міста, сім'ї, школи, закладу вищої освіти з їхніми культурними традиціями, звичаями, усталеними нормами поведінки тощо [5, с. 12–13].

Негативний вплив на формування громадянськості студентів здійснюють такі вияви суспільного життя, як невизначеність основних підвалин державності, неусталеність ідеологічних і політичних орієнтирів, зниження рівня життя широких верств населення, соціальна незахищеність, невпевненість людей у завтрашньому дні, поява незвичних форм господарювання, вади в приватизації, безробіття, інфляція, духовне й моральне зубожіння народу, відчуження від політичного життя, неконтрольованість засобів масової інформації. Споживацька мораль, відчуття всездозволеності, прагнення наживи, правове свавілля, корумпованість влади позбавляють молодь моральної проблеми, залишаючи їй вільний вибір антисоціального способу життя, характеризують негативні процеси в морально-етичній сфері, що складає основу громадянськості.

У процесі громадянського виховання студентської молоді увага викладачів акцентується на тому, щоб розкрити зміст духовних цінностей, визначити їх роль і місце в житті та діяльності сучасної людини, виділити можливі шляхи їх практичного використання. Водночас вирішення цих питань здійснюється в такий спосіб, щоб пропоновані студентам знання, уміння й навички громадянського змісту були глибоко сприйняті ними, знайшли відповідне розуміння, отримали особистісне прийняття та закріплення на рівні почуттів, знань, мотивів, ціннісних орієнтацій, понять, поглядів, переконань. За таких умов відбувається важливий і відповідальний процес привласнення особистістю духовних цінностей, переведення їх з площини соціальних і культурних надбань у площину особистісного досвіду студента.

У громадянському вихованні студентів заслуговує на увагу організаційна функція. Її сутність полягає в організації різних видів і напрямів діяльності студентів, пов'язаної з використанням, збереженням і примноженням громадянських цінностей у повсякденному житті, навчанні, праці, дозвіллі. Водночас у їх життєдіяльності актуального характеру набувають питання, пов'язані з ухваленням самостійних рішень, визначенням власного ставлення до певних ситуацій, що мають місце в суспільно-політичному житті, морально-правових відносинах, практиці використання широкого спектру громадянських цінностей, прав та свобод [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Безклетний С. Політична участь молоді та студентів як предмет політологічного аналізу. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. 2007. Випуск 3.
2. Громадянське виховання студентів як пріоритетний напрям діяльності вищого технічного навчального закладу. Режим доступу: [file:///C:/Users/Win7/Downloads/vpm_2012_9_6%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Win7/Downloads/vpm_2012_9_6%20(1).pdf)
3. Громадянське виховання: нові виклики сучасних реалій в умовах трансформації суспільства: науково-допоміжний бібліографічний покажчик. уклад.: З. М. Горова, В. В. Косенко; передмова В. В. Косенко. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. 128 с.
4. Концептуальні засади громадянського виховання студентів. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2008/Pedagogica/24540.doc.htm
5. Методичні аспекти виховання громадянськості у студентської молоді. Режим доступу: file:///C:/Users/Win7/Downloads/Mir_2016_9_4.pdf
6. Пшенична Л. В. Педагогічні ідеї А. С. Макаренка в практику сьогодення. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2013. № 4 (30).

Рудик В. В.

учитель інформатики КУ Сумська ЗОШ №23, м. Суми

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ СТАТИСТИЧНИХ ФУНКЦІЙ В MS EXCEL У ОСНОВНИХ КЛАСАХ

Microsoft Excel – одна з найбільш загадкових та цікавих програм у пакеті MS Office. Її цікавість полягає у багаточисельності засобів автоматизації роботи. А загадковість у тому, що більшість користувачів застосовують лише маленьку частину того, чим володіє Microsoft Excel. Хоча, спектр можливостей Microsoft Excel майже безмежний: починаючи від створення звичайних таблиць, побудови діаграм та графіків до розв'язання складних обчислювальних задач та моделювання різноманітних процесів.

Як відомо, з кожним днем програма Excel стає все більш популярною. MS Excel надає широкі можливості для аналізу статистичних даних, наприклад: можливість аналізувати розподіл, використовуючи статистичні функції тощо.

Найбільш детальною характеристикою випадкової величини є її функція розподілу, для дискретних випадкових величин – ряд розподілу; щільність розподілу – для неперервних випадкових величин.

Зупинимося більш детально на функціях аналізу розподілу випадкових величин, а саме:

- χ^2 – розподіл;
- Розподіл Стюдента;
- Розподіл Фішера.

До кінця XIX століття нормальний розподіл вважався загальним законом варіації даних. Але К. Пірсон помітив, що емпіричні частоти можуть значно відрізнятись від нормального розподілу.

Для доведення цього факту було необхідно провести не лише графічне співставлення (могло містити суб'єктивний характер), але і кількісне обґрунтування.

Саме так у 1900 році був розроблений критерій χ^2 , який дозволяє перевірити значимість розходження емпіричних та теоретичних частот.

Даний критерій є актуальним і сьогодні та має широке прикладне значення. [2]

Використовуючи MS Excel можна знайти розподіл Пірсона, застосовуючи наступні функції:

- ХИ2.РАСП() – використовується для вивчення варіації у відсотках будь-якої величини між вибірками.
- ХИ2.РАСП.ПХ() – пов'язане з критерієм χ^2 . Критерій χ^2 використовується для порівняння ймовірних значень та тих, що можна побачити.

На початку XX століття Вільяму Сілі Госсету, хіміку та статистику ірландської пивоварної компанії Guinness, необхідно було встановити, який з двох сортів ячменя дає краще пиво з більшим виходом.

Раніше була розроблена статистика нормального розподілу, яка дозволяла знаходити довірчий інтервал на основі випадкової вибірки, що складається не менше, ніж з 30 об'єктів. Госсет не мав можливості протестувати велику кількість партій пива, які були виготовлені з кожного сорту ячменя. Але він не відмовився від свого задуму виміряти те, що нібито не піддавалось оцінці, та вирішив вивести новий вид розподілу для надзвичайно малих вибірок. До 1908 року Госсет розробив новий ефективний метод, який назвав t – статистикою та

забажав опублікувати результати своєї праці.

Проте у Guinness вже були проблеми з розголошенням комерційної таємниці, тому працівникам компанії було заборонено публікувати будь-яку інформацію щодо бізнес-процесів. Госсет розумів значення своєї роботи. Він захотів розповісти про свою ідею, тим самим отримати визнання. Тому робота була опублікована під псевдонімом Стьюдент. І хоча справжній автор давно всім відомий, майже у всіх працях з статистики метод називається t – статистикою Стьюдента.

За допомогою функцій MS Excel СТЬЮДЕНТ.РАСП(), СТЬЮДЕНТ.РАСП.2Х(), СТЬЮДЕНТ.РАСП.ПХ() можна перевірити гіпотези при малому об'ємі вибірки.

Функцію СТЬЮДЕНТ.РАСП() можна вважати узагальненням двох інших. Дана функція є єдиною, яка повертає щільність ймовірності. Інші функції повертають інтегральну функцію розподілу, тобто ймовірність того, що випадкова величина прийма значення з вказаного діапазону.

Крім того розподіл Стьюдента застосовується у різних методах математичної статистики:

- При побудові довірчих інтервалів для середнього (ДОВЕРИТ.СТЬЮДЕНТ()).
- Для оцінки відмінностей двох вибірових середніх (СТЬЮДЕНТ.ТЕСТ()).
- При перевірці гіпотез.
- У лінійному регресивному аналізі.

У багатьох задачах математичної статистики, особливо в дисперсійному аналізі, важливу роль грає розподіл Фішера при перевірці гіпотез про рівність дисперсій двох нормальних розподілів.

У Microsoft Excel для F – розподілу є спеціальні функції F.РАСП() та F.РАСП.ПХ(), які дозволяють обчислювати щільність ймовірності та інтегральну функцію розподілу (дозволяють визначити, чи мають дві множини даних різні степені розкиду результатів).

У MS Excel є ще одна функція, яка використовується для розрахунків F – розподілу – це F.ТЕСТ(). Вона дозволяє визначити, чи мають дві вибірки різні дисперсії. Передбачається, що вибірки здійснюються з нормального розподілу. [1]

Програма Microsoft Excel – одна з найбільш практично значущих та затребуваних. Електронні таблиці не тільки дозволяють автоматизувати підрахунки, але й є ефективними засобами моделювання різноманітних варіантів та ситуацій. Змінюючи значення вхідних даних, можна прослідкувати за змінами отриманих результатів та з множин варіантів розв'язків завдань обрати необхідний.

Отже, можна з впевненістю стверджувати, що застосування статистичних функцій значно полегшують розв'язання статистичних завдань. При розв'язуванні завдань такого типу на уроках інформатики учень отримує навички обробки, аналізу та систематизації великих масивів даних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веденева Е. А. *Функции и формулы Excel 2007. Библиотека пользователя.* – СПб.: Питер, 2008. – 384 с.
2. Елисеева И. И. *Общая теория статистики: учеб.* / И. И. Елисеева, М. М. Юзбашев. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 480 с.

Самотуга І.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА У ЗВО ПІД НАВЧАННЯ

Становлення особистості людини відбувається протягом усього життя в процесі її діяльності. Головною для студентів є навчально-пізнавальна діяльність в процесі якої формуються не лише знання, уміння та навчання, а й загальнолюдські риси особистості. Дану тему досліджувало багато вчених. Зокрема, Я.Я. Болюбаш [3], О.В.Горбатюк [4], Я.В.Шведова [10].

Сучасне життя вимагає від особистості високого рівня професіоналізму під час значної активізації внутрішніх ресурсів, свідомої активності і гармонійного розвитку. Орієнтація системи освіти на особистісні якості фахівця з високим рівнем професійних знань є основною метою підготовки студента до майбутньої професійної діяльності. Сучасний ринок праці висуває до випускників закладу вищої освіти вимоги як щодо наявності базових професійно важливих якостей особистості, так і до здатності майбутнього фахівця аналізувати свою професійну діяльність, удосконалювати професійні навички, засвоювати нові професійні напрямки, що потребує необхідності розвитку особистісного ресурсу [1, с. 4].

Цілеспрямована і планомірна підготовка майбутніх фахівців різного профілю у закладах вищої освіти є основним завданням процесу навчання. Розв'язуючи його, вищі навчальні заклади водночас досягають і загальної цілі, яка передбачає всебічний розвиток студентів, виховання активних і свідомих громадян України [9, с. 95].

Формування особистості людини триває все життя, втім період навчання у вищій школі відіграє особливу роль у цьому процесі. Саме в цей час у студента закладаються основи тих якостей спеціаліста, з якими він ввійде в нову для нього

атмосферу діяльності, де відбуватиметься його подальший розвиток як особистості. Тому питання особистісного становлення студентів в аспекті їхньої професійної діяльності має постійно бути в центрі уваги вищої школи. Для цього система навчально-освітнього процесу повинна вибудовуватися на ґрунті гармонізації розвитку студента і як особистості, і як фахівця [10, с. 216].

Формуючи конкурентоспроможність майбутніх спеціалістів, викладачі мають на меті: озброїти студентів знаннями, вміннями й навичками майбутньої професії; підсилити їх практичну підготовку та збереження високого теоретичного рівня; розвивати в них творчі здібності, ініціативність, самостійність, гнучкість мислення; формувати фахівця-дослідника шляхом активного залучення студентів до навчально-дослідницької і науково методичної роботи [6, с. 69].

Перед вищою школою наразі постало завдання підготовки високоосвічених фахівців, здатних до самовдосконалення і самореалізації, готових здобувати і застосовувати на практиці знання, приймати креативні і нестандартні рішення. Розв'язання цього складного завдання здійснюється через пошук змісту, форм, методів, моделей і технологій навчання, що забезпечують широкі можливості для всебічного, гармонійного розвитку і самореалізації особистості. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема визначення умов ефективного і повноцінного функціонування особистісно-орієнтованого підходу в навчанні студентів як цілісного процесу становлення їхньої індивідуальності, життєвого самовизначення, розвитку талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей [4, с. 253].

У процесі навчання формуються пізнавальні, практичні вміння і навички, відбувається розвиток і виховання студентів. Провідним видом діяльності студентів є навчання, що є не простим передаванням знань від викладача до студента. Навчання повинно мати розвиваючий характер. Викладач навчає спостерігати, порівнювати, аналізувати, висловлювати свої думки за допомогою мови. Такі студенти навчаються самостійно мислити і здобувати нові знання. [8. с. 163].

Навчання в університеті – процес складний і важкий. Він потребує мобілізації уваги, вольових зусиль, підвищеної працездатності, самоосвіти, раціонального використання часу на навчання і відпочинок, високої свідомості і активності. Успіх у навчанні залежить від багатьох факторів, серед яких значне місце займають мотиви, тобто причини, які спонукають до навчання, установка, пізнавальні потреби цілеспрямованість і інші вольові якості. Уся навчальна діяльність заснована на тому,

що студенти повинні проявляти максимум уваги, творчу активність. Тільки при таких умовах навчальна діяльність приведе до позитивних результатів [2, с. 73].

Навчальний процес у закладах вищої освіти – це система організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньо-кваліфікаційному рівні відповідно до державних стандартів освіти. Він охоплює всі компоненти навчання: учасників навчального процесу, засоби, форми і методи навчання. Навчальний процес базується на принципах науковості, гуманізму, демократизму, наступності та безперервності [3, с. 65].

Принцип гуманізації полягає в утвердженні особистості того, хто навчається, як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей і задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських і громадянських цінностей, гармонії стосунків того, хто навчається, і довкілля на основі засвоєння широкого кола гуманітарних знань, сприянні його самоактуалізації в умовах професійної діяльності [7, с. 36].

Навчальний процес у вищому навчальному закладі складається із різних видів і форм роботи, включаючи самостійну діяльність студентів. В основі всієї навчальної роботи лежать практичні і теоретичні заняття. Основними елементами навчального процесу є лекції, лабораторні, семінарські і інші практичні заняття, а також навчальна, виробнича практика [2, с. 8].

Лекція – головна інформаційна магістраль у навчальному процесі вищої школи, що сприяє засвоєнню системи знань зі спеціальності, формує широкий професійний світогляд і загальну культуру, наукове мислення. Студенти засвоюють сучасну науку, її методи, проникають у глибини її основних проблем, у логіку й методологію її розвитку; пізнають життєвий потенціал, входять у лабораторію наукового мислення викладача [6, с. 3].

Семінарські заняття покликані забезпечити розвиток творчого професійного мислення, пізнавальної мотивації студентів і професійного використання ними знань у навчальних умовах. Семінарські заняття є гнучкою формою навчання, що припускає поряд з спрямовуючою роллю викладача інтенсивну самостійну роботу майбутніх фахівців. Семінар пов'язаний з усіма видами навчальної роботи, і насамперед з лекційним викладанням і самостійними заняттями студентів. Тому ефективність семінару багато в чому залежить від якості лекцій і самопідготовки студентів [7, с. 93].

Вимоги сучасного ринку праці зумовлюють підвищення рівня підготовки випускника, ставлять завдання формування

таких якостей, як здатність самостійно формулювати завдання і визначати способи їх рішень у межах професійних компетенцій, здатність аналізувати свою професійну діяльність, працювати з інформацією в команді, налагодження соціальних зв'язків, безперервна самоосвіта, вирішення професійних завдань, спрямованих на підвищення продуктивності праці, тощо. Для формування цих якостей сприяють такі форми організації навчання у вищій школі, як практичні та лабораторні заняття [6, с.109].

Практична підготовка студентів здійснюється через навчальні та виробничі (педагогічні) практики. Практика забезпечує послідовність і безперервність формування умінь і навичок та професійне становлення майбутніх педагогів. використання різних форм і видів навчання сприяє формуванню високоосвічених, компетентних, мобільних, самоорганізованих, конкурентноспроможних фахівців, готових входити в світ, відкрите інформаційне товариство [5, с. 152].

Для навчального процесу у вищій школі характерним є органічне поєднання навчального й науково-дослідного аспектів, підвищення активності та значущості самостійної роботи студента, поєднання теоретичної та практичної складових. Викладач визначає мету й завдання навчання, обмірковує зміст процесу навчання, сучасні форми та методи, які сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності студента, форми контролю; формує творчі колективи навчальних груп; здійснює виховання студента й виховує в них потребу в самовихованні [7, с. 52].

Отже, заклад вищої освіти відіграє важливу роль у становленні особистості студента. У процесі навчання у вузі відбувається формування професійних якостей. Також студенти отримують не лише знання, а й набувають загальнолюдських рис особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева Т.В. Професійне ставлення особистості в системі вузівської підготовки: Теоретико-методологічний аналіз проблеми / Т.В.Алексеева // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2013. – Випуск 4. – С.4-18
2. Арыдин В.М. Учебная деятельность студентов: Справоч. пособ. / В.М.Арыдин, Г.А. Атанов. – Донецьк: «ЕАИ-пресс», 2000. – 80 с.
3. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: Навч. посібник / Я.Я.Болюбаш. – К.: ВВП «КОМПАС», 1997. – 64с
4. Горбатюк О.В. Особистійно орієнтований підхід до навчання в ВНЗ в сучасних умовах / О.В.Горбатюк // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія : Педагогічна. – 2014. – Вип. 20. – С. 252-253
5. Кабакова Л., Мирончк Н.М. Організаційні форми роботи у вищому навчальному закладі / Л.Кабакова, Н.М.Мирончк // – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 150-154.

6. *Мачинська Н.І. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник / Н.І. Мачинська, С.С. Стельмах. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 180 с.*
7. *Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. – Сімферополь : Дайфі, 2011. – 270 с.*
8. *Психологічні аспекти викладання дисципліни анатомії людини в медичних університетах / А.С.Головацький, В.Г. Черкасов, І.В. Дзевульська, І.О. Тимошенко, О.І. Ковальчук // Науковий вісник Ужгородського університету. – Вип. 2 (52),.є – 2015. – С. 162-164*
9. *Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.*
10. *Шведова Я.В. Профессиональное становление личности студента высшего учебного заведения / Я.В.Шведова // Наукові записки кафедри педагогіки Випуск XXVII. – Харків – 2011 –С. 216-221*

Самотуга Ю.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНСТВА У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Соціалізація особистості є надзвичайно важливим процесом. Одним із її етапів є навчання у закладі вищої освіти. Навчаючись у вищій школі, студент набуває соціальний досвід, необхідний йому для подальшого життя. Дану тему досліджувало багато вчених. Зокрема, Т. Веретенко [2], Л.О.Шеїна [10], О.Язловецька [11] та ін.

Соціалізація особистості є одним з основоположних соціальних процесів, що забезпечує існування людини в суспільстві та передбачає процес засвоєння певної системи знань, норм і цінностей, які дозволяють їй функціонувати як повноправний член суспільства [9, с. 195].

Удосконалення будь-яких процесів, зокрема соціалізації студентської молоді, в нових соціокультурних умовах потребує врахування змін сутнісних характеристик суспільства, його ставлення до особистості. У таких умовах набуває актуальності соціалізація саме студентської молоді – найпрогресивнішої частини нової генерації, яка опановує інформаційне багатство людства і з часом визначатиме перспективу розвитку країни. Проте вищі навчальні заклади України мають сприяти не лише безперешкодному доступу до сучасних знань, їх якісному засвоєнню студентами, але й розвиткові духовності, ціннісних орієнтацій кожного юнака і дівчини, тобто оновленню відповідно до соціокультурних змін процесу виховання – цілеспрямованої, керованої складової соціалізації [6, с. 164].

Заклад вищої освіти – це один з інститутів соціалізації, в якому студент адаптується до життя в суспільстві через засвоєння правил поведінки, засвоєння передового досвіду та міжособистісних стосунків. Основними сутнісними характеристиками процесу соціалізації студентів вищого навчального закладу є: процес адаптації до середовища, в якому знаходиться людина; важливе значення для успішної соціалізації є формування самосвідомості й системи соціальної орієнтації; на етапі навчання у закладі вищої освіти завершується соціалізація через систему освіти, закладаються основи подальшої соціалізації в професійній діяльності. Для успішної соціалізації студенту необхідно оволодіти досвідом старших, зрозуміти своє покликання, визначити власне місце в суспільстві [7, с. 375].

Навчання у ЗВО – це перехідний момент між юністю та зрілим життям. Процес соціалізації тут може проходити як природно та легко, так і складно та проблематично. Навчальний заклад бере на себе немалу відповідальність при такому складному та важливому процесі. Адже суспільству потрібні люди, які реалізують свій таланти та не тільки добре виконують свою роботу, але й вносять вклад у загальний розвиток та добробут. Особлива роль належить творчій діяльності, що організується у процесі навчальної та позанавчальної діяльності, яка виступає у якості основи для досягнення необхідного рівня активності у пізнавальній діяльності, а також складання міжособистісних відносин, що дозволяють зняти проблеми соціальної адаптації студентів у ЗВО та у суспільстві [5, с. 65].

Студентський колектив закладу вищої освіти щорічно оновлюється. З перших днів навчання з юнаків і дівчат формують фахівців певного профілю і громадян України. Ефективність такої підготовки насамперед залежить від того, наскільки успішно молода людина адаптується до нового статусу студента, до нової системи навчально-виховної діяльності вищого навчального закладу. Дуже важливо, ентузіазм студентів, пов'язаний з очікуванням чогось нового, спрямувати на оволодіння професійними знаннями, уміннями та навичками [8, с. 32].

Перед вищою освітою стоїть важливе завдання – забезпечити виховання «життєво і соціально компетентної особистості, здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення в різноманітних життєвих ситуаціях», формування власних мотивів, інтересів. Важливо, наскільки студент як суб'єкт соціалізації, самостійний в інформаційному просторі, який рівень його соціальної компетентності, як швидко він вибирає ту сферу діяльності, у якій зможе досягти високого професіоналізму [11, с. 260].

Результатом соціально виховної роботи ЗВО має стати цілеспрямована підготовка студентської молоді до виконання соціальних функцій, до активної участі у соціальному та етнокультурному розвитку, безбар'єрної професійної та особистісної інтеграції в соціокультурне середовище. Водночас результативність процесу соціалізації студентської молоді обумовлена активністю участі студента у цьому процесі, оскільки студент набуває якостей суб'єкта власної соціалізації [1, с. 5].

Найважливішим чинником, який впливає на процес соціалізації у цьому віці, є навчальна діяльність. Процес навчання охоплює не тільки дидактичний, пов'язаний із засвоєнням знань, компонент, а й соціально-психологічний, що відтворює характер взаємин у студентській групі, соціально психологічну групову атмосферу, рівень розуміння в системі «педагог – студент» та ін. Соціально-психологічний компонент навчальної діяльності студентів утворюють такі складові: проблеми адаптації студентів до умов навчання у вузі; особливості створення позитивного соціально психологічного клімату в студентській групі; особливості налагодження стосунків студентів із викладачами; соціально-психологічні бар'єри студентів, зумовлені навчанням; типи спілкування і діяльності на рівні «педагог – студент», «педагог – студентська аудиторія»; проблеми взаєморозуміння викладача і студентів; етнопсихологічні особливості спілкування в процесі навчання та взаємодії; проблеми міжособистісних конфліктів; особливості вияву десоціалізуючих впливів на молоду людину [11, с.263]

Дія цих чинників зумовлює конкретні особливості соціалізації студентства. У цьому контексті особливо значущою є проблема адаптації студентів-першокурсників до умов навчання в університеті, зумовлена недостатньою орієнтацією вчорашнього школяра в соціально-психологічному просторі нового для нього соціального інституту. Проблема першокурсників полягає не тільки в тому, щоб сприйняти і зрозуміти нову для них систему, а й у тому, щоб прийняти її на емоційно-особистісному рівні, знайти в ній особистісні сенси. Актуалізація потенційної загрози, яку породжує неадаптивність до нових умов життєдіяльності, може виявитися у відсутності орієнтації в соціально-психологічному просторі навчального закладу, що зумовлює певну ізольованість, негативно позначається на самооцінці особистості, на процесі міжособистісного спілкування в групі тощо [4, с. 267].

На сучасному етапі розвитку українського суспільства виникає необхідність трансформації системи соціалізації молоді, постає потреба активізації пошуку актуальних засобів соціалізації. Одним з них варто визнати студентське

самоврядування, яке потенційно здатне охопити практично всю студентську молодь і забезпечити її соціальне становлення та розвиток. Студентське самоврядування розглядається як особлива форма ініціативної, самостійної, відповідальної громадської діяльності студентів, спрямованої на вирішення важливих питань життєдіяльності студентської молоді, розвиток її соціальної активності, підтримку соціальних ініціатив [10, с. 11].

Як засіб соціалізації молоді студентське самоврядування передбачає: формування за допомогою органів студентського самоврядування клімату, сприятливого для всебічного розвитку молоді людини в студентській громаді; самоусвідомлення студентами себе в якості творців свого власного життя, усвідомлення того, що саме від них залежить, якими будуть роки перебування у ЗВО та подальше життя, а також усвідомлення відповідальності за власний вибір, дії та наслідки, за інших членів студентської громади; формування у молоді потреби більш активної життєвої позиції в громаді, яке відбувається в процесі участі у діяльності студентського самоврядування [2, 45].

В умовах формування громадянського суспільства в Україні політична соціалізація студентства стає невід'ємною частиною навчально-виховного процесу в будь-якому закладі вищої освіти країни. Це диктує необхідність вироблення єдиних теоретико-методологічних і практико-орієнтованих підходів до організації й педагогічного забезпечення цього процесу в системі вищої освіти. Разом із професійною підготовкою питання громадянського становлення й політичної культури майбутніх громадянських лідерів набувають першочергового значення для забезпечення громадянського миру й економічного процвітання Української держави [3, с. 139].

Отже, заклад вищої освіти є важливим соціальним інститутом у якому відбувається соціалізація особистості. Під час взаємодії з іншими студентами, викладачами, в процесі навчання та виховання відбувається формування активної особистості, яка володіє професійними знаннями, уміннями, навичками та здатна самостійно вирішувати проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вайнола Р. Х., Рудкевич Н. І. *Механізми соціалізації студентської молоді в освітньому середовищі вищого навчального закладу* / Р.Х. Вайнола, Рудкевич Н. І. // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.* – Випуск 21. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – С. 3-8
2. Веретенко Т.Г. *Роль самоврядування у соціалізації студентів у ВНЗ* / Т.Г. Веретенко ., Л.О.Шейна // *Вісник Запорізького національного університету*, 2009. – № 2. – с. 44-45.

3. Карнаух А. Політична соціалізація студентської молоді: сутісні характеристики, особливості, тенденції / А.Карнаух // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – Вип. 17. – 2006. – С.136-140
4. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. – Кн. 2 : Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Л. Е. Орбан-Лембрик. – Чернівці : Книги – XXI, 2010. – 464 с.
5. Понікаровська С.В. Особливості процесу соціалізації студентів у вищій школі / С.В.Понікаровська // Педагогічна освіта: теорія і практика. – Випуск 10. – С. 62-65
6. Рижанова А.О. Соціалізація студентської молоді в умовах інформаційного суспільства / А.О.Рижанова // Вісник ХДАК – Випуск 27. – 2009. – С. 164-169
7. Тайхриб К.А. Сутісні характеристики соціалізації студентів вищого навчального закладу / К.А.Тайхриб // Збірник наукових праць Херсонського державного університету. – 2013. – Вип.64. – С.375-378
8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.
9. Хващевська О.О. Позашкільна діяльність як засіб соціалізації учнів сільської місцевості / О.О. Хващевська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Вип.36. – С. 195-197
10. Шеїна Л.О. Студентське самоврядування як засіб соціалізації молоді : автореф. дис. / Л.О. Шеїна . - Луганськ, 2010. - 20 с.
11. Язловецька О. Соціалізація та виховання студентської молоді у ВНЗ / О.Язловецька // Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. – Вип.107. – С. 260-270

Скоробагатько Б.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

УЧАСТЬ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ УКРАЇНИ

Молодь – майбутнє будь-якої країни, запорука успіху і прогресу нашого суспільства. За своїми ціннісними орієнтаціями молодь у цілому є найменш консервативною соціальною верствою населення, яка найбільш чутливо реагує на соціальні зміни, виступаючи своєрідним «барометром» соціально-економічного й політичного розвитку суспільства. Їй властиве негативне ставлення до порушення демократичних норм, законів, моральних принципів. За допомогою активних громад відбуваються найбільші зрушення в країні, які призводять до розвитку та змін.

Залучення молоді та інших громадян країни до вирішення суспільних проблем та громадсько-політичного життя є обов'язковим компонентом демократичного суспільства та ознакою розвиненої держави, саме тому в Україні діє величезна кількість громадських організацій, які несуть у собі різний характер

і спрямовані на самоусвідомлення, критичне мислення, свободу вибору, всебічному розвитку, відданості загальнолюдським цінностям, повазі до поглядів інших, конструктивним відносинам та мирному розв'язанню конфліктів, що є важливим як для особистого розвитку, як громадянина, так і суспільства в цілому.

До таких організацій відносять:

➤ ***Асоціація інтернів Верховної Ради України (м. Київ)***

Громадська організація «Ліга інтернів» була створена у 2009 році. Тут відбувається оформлення та стажування молоді у Верховній Раді України, Адміністрації Президента України, інших органах державної влади та місцевого самоврядування з метою підвищення ефективності функціонування цих установ та якісного оновлення кадрів. Також здійснюються освітні проекти, які спрямовані на інтенсивні навчання з використанням інноваційних тренінгових методик.

Взагалі ця громадська організація була створена з метою надання молодим громадянам України можливості брати безпосередню участь у законодавчому процесі та процесах прийняття державних рішень, набути досвіду роботи в органах законодавчої та виконавчої влади.

➤ ***Всеукраїнська асоціація молодіжного співробітництва «Альтернатива-В» (м. Київ)***

Неполітична, неприбуткова громадська організація, що була заснована на добровільних засадах у 1992 році. ВАМС «Альтернатива-В» була створена з метою сприяння співпраці між молодіжними організаціями, сприяння виробленню молоддю України активної громадянської позиції через її залучення до програм у галузі освіти, спорту, культури, екології, захисту історичного надбання та допомоги соціально незахищеним верствам населення.

Діяльність ВАМС «Альтернатива-В» спрямована на розвиток більш мирного суспільства, зменшення соціальної несправедливості. Основною метою Асоціації є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист молодих людей в Україні, їх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів.

Основну частину цієї організації становить саме молодь, оскільки напрями діяльності є цікавими, пізнавальними та спрямовані на розвиток і креативність особистості. Цими напрямками є: 1) організація та проведення міжнародних молодіжних волонтерських таборів; 2) організація семінарів, тренінгів, спортивних заходів, консультацій, конференцій, стадітурів на національному та міжнародному рівнях; 3) координація

довгострокових соціальних волонтерських проектів (6–12 місяців) на території України із залученням іноземних волонтерів; 4) організація та проведення соціальних програм і спортивних заходів серед дітей та молоді на місцевому рівні із залученням молоді України.

➤ **Національний студентський союз (НСС) (м. Київ)**

Ця всеукраїнська молодіжна громадська організація об'єднує осіб, які навчаються в більше, ніж 120 закладах вищої освіти України. Основна мета діяльності організації – представництво та захист науково-освітніх, трудових, соціально-економічних та інших прав, а також формування високосвідомої молодіжної спільноти України.

Напрямами студентського союзу є: захист прав і представництво спільних інтересів своїх членів (студентської молоді); поширення інформації з питань вищої освіти, соціального забезпечення, праці та культурного дозвілля студіюючої молоді; участь у розробленні та обговоренні проектів рішень із питань державної політики щодо студіюючої молоді; сприяння залученню осіб, які навчаються, до активної участі в політичному, економічному та соціальному житті України та Європи; реалізація (співучасть у реалізації), міжнародних та всеукраїнських, державних і недержавних програм, які сприяють соціальному становленню та розвитку студіюючої молоді; сприяння міжнародному співробітництву в галузі вищої освіти, соціального забезпечення, праці та культурного дозвілля студіюючої молоді.

➤ **Демократичний Альянс (м. Київ)**

Демократичний альянс є політичною партією, яка на добровільних засадах об'єднує громадян України та має на меті забезпечення інтересу українських громадян на гідне життя та особистий розвиток через сприяння у формуванні та вираженні їх політичної волі, шляхом участі у виробленні державної політики.

Організація ДемАльянс будується і діє за трьома головними принципами: відкритість і підзвітність суспільству; фінансова прозорість; колективне лідерство.

➤ **«Європейський діалог» (м. Львів)**

Ідея створення організації ґрунтувалася на необхідності підтримки ініціатив, які направлені на зміцнення толерантності та кращого розуміння процесів європейської інтеграції, встановлення партнерських відносин між організаціями громадянського суспільства як у середині України, так і за її межами.

У 2009 році була розроблена та прийнята Стратегія розвитку ЄД до 2020 року та План реалізації даної Стратегії на 2010–2014 роки. Стратегічними напрямками роботи організації було визначено: 1) розширення мереж партнерства в Україні та країнах ЄС; 2) регіональний розвиток та мобілізація громад; 3) розвиток транскордонного співробітництва. Також «Європейський діалог» реалізує проекти та програми, в тому числі спільно з ключовими партнерами згідно з місією організації; виступає як сервісний, консультаційний, тренінговий центр для неурядових організацій та органів місцевого самоврядування, громад; проводить експертні оцінки проектів та програм; реалізує навчальні програми та просвітницькі кампанії по широкому колу питань, актуальних для суспільства і націлених на євроінтеграційні процеси.

➤ **Громадське об'єднання «Вирій» (м. Львів)**

«Вирій», або Громадське об'єднання «Вирій» – молодіжна громадська організація, яка займається збереженням та популяризацією історії та культури про українські етнічні землі закордоном. Основна увага об'єднання зосереджена на теренах Південно-Східної Польщі, землях так званого Закерзоння, звідки у середині ХХ ст. було масово депортовано українське населення.

Організація заснована у 2014 році у Львові, учасниками однойменного проекту – міжнародної експедиції «Вирій», яка щорічно проводиться з 2009 року. ГО «Вирій» об'єднує громадських активістів із різноманітних сфер суспільного життя, яким небайдуже збереження української культурної спадщини. Основною діяльністю організації є: 1) відновлення та зберігання матеріальної культури на етнічних українських землях поза межами кордонів України. З цією метою з 2009 року проводиться міжнародна експедиція «Вирій»; 2) популяризація культурної спадщини Закерзоння через проведення експедицій, краєзнавчих екскурсій та мандрівок, наукових конференцій, відкритих лекцій про історію та культуру Закерзоння.

Отже, ця невелика кількість перерахованих вище громадських об'єднань України мають різний характер прояву діяльності особистості, і це є неабияким внеском у розвиток країни із залученням молоді до активної діяльності. Як бачимо, громадські організації мають різне направлення: соціальне, духовне, економічне, політичне, творче та деякі з них спрямовані на захист молоді. Особливого розвитку набули саме політичні організації, поштовхом для створення яких слугувала війна на сході України.

На нашу думку, громадські організації створюються не тільки для вирішення певних проблем і проведення акцій, але й

для того, щоб людина змогла знайти своє місце у світі та зрозуміла, чим насправді їй подобається займатися. Вони включають у себе показники громадянської позиції та виступають головним стрижнем, який визначає цінність і цілісність особистості. Такі організації дають гарний досвід і впливають на світогляд людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Паніна Н. *Українське суспільство 1994–2005: соціологічний моніторинг*. К.: Інститут соціології НАН України, Фонд «демократичні ініціативи», 2005.
2. *Посібник з участі громадськості. Проект «Голос громадськості» Міжнародний центр перспективних досліджень / За редакцією Джини Гілбрет Холдар та Ольги Захарченко*. К.: Видавництво Дизайн студія «Imedia», 2002.

Свириденко І. М.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТА ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Складні процеси, що протікають в сучасному суспільстві і пов'язані з умінням будувати взаємини з навколишньою дійсністю, безпосередньо пов'язані з наявністю у дітей соціальних та життєвих компетентностей. Становлення соціальних та життєвих компетентностей розглядається як взаємопов'язані процеси соціалізації та індивідуалізації, в результаті яких формується соціально активна індивідуальність дитини, яка здатна до ефективної взаємодії з середовищем, до самоактуалізації і самореалізації в ній, але не протиставляє себе соціуму.

В даний час проблема розвитку соціальних та життєвих компетентностей учнів – це актуальна соціальна і психолого-педагогічна проблема. Дефіцит соціальних та життєвих компетентностей в даний час проявляється на різних рівнях суспільного життя. Свідченням тому служить зростання громадянських конфліктів, випадків словесного і фізичного насильства, асоціальної поведінки.

Тому в сучасних умовах соціально-економічних змін перед освітою поставлено завдання не просто дати учням певний рівень знань, умінь і навичок з основ наук, а й забезпечити здатність жити в сучасному надскладному суспільстві, досягати соціально-значимі цілі, ефективно взаємодіяти і вирішувати життєві проблеми.

Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена: протиріччям між об'єктивною потребою держави і суспільства у включенні нових поколінь в конструктивну, творчу, свідому і активну участь в житті держави, з одного боку, і реальними настроями через наявні прорахунки в патріотичному вихованні; протиріччям між існуючими дослідженнями і сформованими технологіями патріотичного виховання, з одного боку, і невідповідністю їх новим соціально-політичним, економічно, соціально-культурним умовам виховання з іншого.

Патріотичне виховання є однією з важливих складових проблеми виховання особистості. Вихованню дітей молодшого шкільного віку присвячені праці Ш. Амонашвілі, І. Беха, Л. Божович, Д. Ельконіна, І. Каїрова, Н. Миропольської, І. Підласого, Н. Янковської та ін. За останні роки окремі аспекти цієї проблеми в залежності від вікових особливостей школярів досліджувалися в дисертаційних роботах Т. Гавлітіної, В. Коваля, О. Коркішко, О. Красовської, П. Оніщука, І. Охріменка, Р. Петронговського, С. Рашидової [1].

Молодший шкільний вік – яскрава, неповторна сторінка в житті кожної людини. Саме в цей період набирає активні обороти процес соціалізації, встановлюється зв'язок дитини з провідними сферами буття: світом людей, природи, предметним світом. Відбувається залучення до культури, загальнолюдських цінностей на основі моральних почуттів та знань. Дитина вже має можливість освоїти знання, що виходять за межі особистого досвіду дітей (Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонтьєв, Д. Ельконін та ін.). Це створює сприятливі умови для розвитку ціннісного ставлення до найближчого оточення і формування уявлень про суспільне життя країни, про культуру та традиції свого народу.

Одним з пріоритетних напрямків формування соціальних та життєвих компетентностей на початковому ступені навчання є патріотичне виховання.

Безумовно, в своєму розвиненому вигляді патріотичні почуття мають досить абстрактний і узагальнений характер і в остаточному варіанті можуть бути сформовані в підлітковому або навіть в юнацькому віці, коли молода людина переглядає своє ставлення до світу, формулює моральні принципи, усвідомлює систему вищих мотивів і цінностей. Однак передумови формування патріотизму можуть бути закладені і в більш ранньому віці, хоча при цьому необхідно враховувати конкретно подібний характер мислення молодшого школяра, емоційно-чуттєвий характер ставлення до світу [2].

Виховання патріотизму представляє особливу складність, що виділяє його з інших напрямків виховання. Це обумовлено тим, що

патріотизм відноситься до числа найбільш глибоких утворень людської психіки, представляє одну з інтимних сфер свідомості та поведінки. В онтологічному плані патріотизм являє собою складну єдність раціонального та ірраціонального, когнітивного і афективного, експресивного та інструментального, об'єктивного і суб'єктивного, усвідомлюваного і неусвідомленого, емоційно-оцінних та регулятивно-поведінкових компонентів.

Патріотичне виховання здійснюють різні соціальні інститути, сили, структури, такі як сім'я, школа, ЗМІ, церква і т. ін. Пріоритет, безумовно, належить сім'ї та школі, які мають можливість впливати на дитину на ранніх етапах життєвого циклу людини, коли закладаються базові підстави її духовної та інтелектуальної сфер.

Таким чином, формування соціальних та життєвих компетентностей молодших школярів в процесі патріотичного виховання є надзвичайно важливою соціальною і педагогічною проблемою, яка потребує глибокого наукового дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://library.ippro.com.ua/index.php/>, вільний.
2. Демидова І.Ю. Національно-патріотичне виховання молодших школярів / І.Ю.Демидова // Позакласний час. – 2002. – №21. – С. 1-2.
3. Кириченко О.В. Педагогічна спадщина А.С.Макаренка в умовах реалізації завдань сучасного національного виховання учнівської молоді / Кириченко О.В. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008. – №5. – С. 53-57

Скоробагатько Б., Прокопенко Є.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ГРОМАДСЬКИЙ АКТИВІЗМ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Активна участь молоді у громадському житті – запорука успіху і прогресу нашого суспільства. За своїми ціннісними орієнтаціями молодь у цілому, і студентство зокрема, є найменш консервативною соціальною верствою населення, яке найбільш чутливо реагує на соціальні зміни, виступаючи своєрідним «барометром» соціально-економічного й політичного розвитку суспільства. Їй властиве негативне ставлення до порушення демократичних норм, законів, моральних принципів. За допомогою активних громад відбуваються найбільші зрушення в країні, які призводять до розвитку і змін.

Залучення молоді та інших громадян країни до вирішення суспільних проблем та громадсько-політичного життя є обов'язковим компонентом демократичного суспільства та

ознакою розвиненої держави. У розвинених країнах молодь зі шкільних років вчиться відповідальному ставленню до проблем своєї громади. У школі проводяться різні акції, збираються волонтерські організації, які допомагають виховати в дитині співчуття та небайдужість до чужих проблем. Громадянська освіта і виховання особистості сприяють її самоусвідомленню, критичному мисленню, свободі вибору, всебічному розвитку, відданості загальнолюдським цінностям, повазі до поглядів інших, конструктивним відносинам та мирному розв'язанню конфліктів, що є важливим як для особистого розвитку, як громадянина, так і суспільства в цілому.

В Україні діють чимало громадських організацій, які змінюють життя інших людей на краще і не вимагають натомість нічого. Їхньою метою є об'єднання небайдужих до майбутнього нашої країни активних громадян задля створення ефективного форуму для обговорення найрізноманітніших актуальних проблем та з метою спільної розробки, впровадження дієвих проектів спрямованих на вирішення досліджених проблем, а також на наближення життя громадян України до найкращих загальноновизнаних світових стандартів.

До громадських організацій відносять:

Професійні спілки - добровільні неприбуткові громадські організації, які об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної діяльності;

Молодіжні громадські організації є об'єднаннями громадян у віці від 14 до 28 років, мета яких – здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист їх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів;

Дитячі громадські організації можуть створюватися особами від 6 до 18 років. Метою даного виду громадських організацій є здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів цієї категорії громадян, які не суперечать чинному законодавству, а також соціальне становлення їх як повноправних членів суспільства;

Благодійні організації. Благодійною організацією є недержавна організація, головною метою діяльності якої є здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства або окремих категорій осіб.

Справжньою громадською діяльністю вважають лише ту, яка приносить користь суспільству, але за яку людина не отримує грошей. Якщо все зводиться до грошей, то про жодну активність не йдеться. Наприклад, діяльність профспілок та деяких громадських організацій, вони є громадськими лише за формою, а по суті спрямовані на заробляння грошей або інших

матеріальних винагород.

Зауважимо, що громадська активність утворюється і діє на таких принципах:

- добровільність;
- самоврядність;
- вільний вибір території діяльності;
- рівність перед законом;
- відсутність майнового інтересу учасників;
- прозорість, відкритість та публічність.

Традиційно основними формами громадянської участі є: обговорення і розробка політичних, соціально-економічних, культурних програм і проектів, вплив на прийняття рішень і контроль за їх виконанням, самоврядування на місцевому рівні, голосування, участь у демонстраціях, мітингах, пікетах тощо, написання листів, петицій, особисті контакти з політиками і посадовими особами, членство в різних організаціях, висунення ініціатив на місцевому рівні, сходи громадян, публічні слухання, правотворча ініціатива, територіальне громадське самоврядування.

Участь може бути реалізована як окремим індивідом, так і мати груповий характер, втілюючись через колективну діяльність по досягненню спільного результату. Прикладом колективної діяльності є Всеукраїнська акція, яка проводиться з 9 березня по 9 квітня, «Серце до серця». Щороку благодійна акція проходить у всіх областях України і супроводжується проведенням концертів, вистав, конкурсів за участю учнівської та студентської молоді, членів різних громадських і благодійних об'єднань. Також даються лекції та конкурси серед загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих навчальних закладів, підприємств організацій та установ, проводяться благодійні концерти і спортивні змагання під час фіналу акції. Хід проведення висвітлюється у засобах масової інформації.

Метою акції є збір коштів для хворих дітей. На зібрані кошти фонд закуповує медичне обладнання та безкоштовно передає у користування в обласні дитячі лікарні України. Минулого року (2017) ми теж брали участь у акції і зібрали близько 500 гривень, через що отримали величезне задоволення від того, що змогли допомогти діткам і дали шанс на лікування, а також зрозуміли те, що люди в місті Суми поважають такі акції і відгукуються на проблеми суспільства.

Можемо констатувати, що в місті Суми багато активної молоді, яка створює нові проекти і проводить різні культурні програми. Одним із таких проектів була «Вишиванка» на вулиці Соборній, яка проходила 18 травня 2015 році. До Дня вишиванки активні сумчани підготували сюрприз для городян у

вигляді всеукраїнського рекорду в категорії «найдовший орнамент вишиванки, намальований на тротуарній плитці» (500 м). Автор проекту - Максим Галицький, автор ідеї - Людмила Бей. До виконання малюнка приступили представники громадських організацій «Сокіл», «Студентська Свобода», «Добро», об'єднання українок «Яворина» та інші громадяни міста. Цей проект вразив не тільки сумчан, а й Україну загалом, бо потрапив «Найдовший орнамент вишиванки» до книги рекордів.

У 2009 році Україна приєдналася до міжнародної акції «Година Землі», яка була організована Всесвітнім фондом дикої природи. Акція закликає людей, організації і комерційні установи вимкнути необов'язкове світло та електричні пристрої на одну годину, з 8.30 до 9.30 вечора, як символ їх прихильності до збереження планети.

Акція спрямована на те, щоб привернути увагу до екологічних проблем нашої планети. Кожен житель землі може зробити свій, нехай невеликий, посильний внесок у справу захисту навколишнього середовища - досить вимкнути всі електричні прилади на одну годину і провести годину без електрики.

Активна громада міста Суми теж активно підтримує цей проект і користуючись нагодою створює цікаві програму, а саме:

- Інтелектуальний турнір для старшокласників «Майбутнє починається сьогодні»;
- Флеш-моб «Любімо Землю, на якій живемо!»;
- Challenge – акції «Вимкніть світло і включіть серце»;
- Квартирник «Година Землі»;
- Акція «Вечеря при свічках заради Планети», яка проводиться в кафе міста Суми.

Отже, громадська активність дуже важлива і цінується в нашому суспільстві. Громадські організації створюються не тільки для вирішення певних проблем і проведення акцій, а й для того, щоб людина змогла знайти своє місце в світі і зрозуміла чим насправді їй подобається займатись. Вони включають в себе показники громадянської позиції та виступають головним стрижнем, який визначає цінність і цілісність особистості. Такі організації дають не аби який досвід і впливають на світогляд людини. Тож якщо у Вас є прагнення або можливість займатись такою активністю, то почніть втілювати це бажання саме зараз, бо до активних людей завжди прислухаються, цінують і поважають!

ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОГО УРЯДУ ЩОДО ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ У 1920-Х РР.

На сьогоднішній день питання церкви в Україні набуло нової актуальності у зв'язку з утворенням Православної церкви України. Саме тому потребує подальшого висвітлення історія релігії в Україні, особливо існування церкви як інституту за часів СРСР.

Цю проблему досліджували Л. Бабенко [1], Л. Владиченко [2], Л. Захарова [4], Д. Поспіловський [7], А. Чередниченко [8] та інші.

Після Жовтневого перевороту 1917 р. більшовики почали поетапну реалізацію антицерковної кампанії. Декрет «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви» був прийнятий Радою народних комісарів 20 січня (2 лютого) 1918 р. Згідно цього документу влада в державі мала світський характер, проголошувалася свобода совісті, а релігійні організації втрачали юридичні і майнові права [3]. Стаття 13 1-ї Конституції РСФРР від червня 1918 р. закріплювала положення Декрету про відокремлення церкви від держави і освіти. Де-юре надавалися рівні права як атеїстам, так і віруючим: «... свобода релігійної та антирелігійної пропаганди визнається за всіма громадянами» [5]. Але де-факто ситуація була кардинально іншою: більшовицька держава не лише припиняла фінансування храмів та релігійних осередків, але й здійснювала репресії проти представників різноманітних конфесій, особливо проти РПЦ, яку тоді очолював патріарх Тихон. Також у статті 65 Конституції РСФРР 1918 р. йшлося про позбавлення громадянських прав всіх монахів та служителів «релігійних культів» [5].

Після того, як наприкінці 1919 – на початку 1920 рр. радянська влада остаточно утвердилася в Україні, аналогічна антирелігійна політика запроваджується на українських теренах. 19 (22) січня 1919 р. Тимчасовий робітничо-селянський уряд УСРР прийняв Декрет «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви», який навіть за назвою повторював російський січневий Декрет 1918 р. Влітку 1920 р. Рада Народних Комісарів УСРР затвердила постанову № 22 «Про погодження законодавчої практики УСРР і РСФРР у питанні відокремлення церкви від держави» (ст. 435) та відповідний Декрет, за якими проведення процесу відокремлення церковних інституцій від держави та інші положення покладалися на Наркомат юстиції [2].

У 1922 р., офіційно оголосивши нагальну потребу допомогти голодуючим, радянський уряд ухвалює рішення про вилучення

церковного майна, у першу чергу коштовностей, та земель [4, 68].

У новій Конституції СРСР від 1924 р. не містилося статей і розділів щодо прав і обов'язків громадян держави, покладаючи все це на конституційні і законодавчі норми союзних республік відповідно до розділу «Про суверенні права союзних республік і про союзне громадянство» [6]. Наступного року урядом були заборонені будь-які релігійні відправлення і служби, які відбувалися поза стінами храмів без спеціального письмового дозволу місцевої влади. У тому ж 1925 р. був заснований «Союз безбожників» (з 1929 р. – «Союз войовничих безбожників»). Організація займалася випуском друкованої літератури антирелігійного спрямування і зосереджувала значну увагу на відповідному вихованні молоді. Саме в період 1928-1929 рр. поновлюється боротьба влади з церквою. Різко обмежила діяльність церковників постанова ВЦВК РРФСР «Про релігійні об'єднання», яка дозволяла поновити репресії й утиски щодо священнослужителів [1; 8, 45].

Таким чином, радянська влада від самого початку взяла курс на боротьбу з церквою, у першу чергу – ідеологічну. За часів політики НЕПу репресивні заходи більшовиків щодо віруючих та православних церков були значно послаблені, але цей період тривав недовго і з часом переслідування поновилися. Відбувалося поступове наростання антагонізму у відносинах керівництва держави і церкви, що в майбутньому вилилося у нові хвилі репресій і переслідувань церковників з боку уряду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко Л. Як українців робили атеїстами: державна політика проти релігії у перші десятиліття радянської влади [Електронний ресурс] / Людмила Бабенко // Україна модерна. – 2017. – Режим доступу: http://uamoderna.com/md/babenko-atheism?fb_comment_id=1464853866946349_1466487213449681#f236f878ea6358
2. Владиченко Л. До історії державного органу у справах релігій в Україні. Частина II: 1920-1991 роки [Електронний ресурс] / Лариса Владиченко // Релігія в Україні. – 2011. – Режим доступу: <https://www.religion.in.ua/main/analitica/11954-do-istoriyi-derzhavnogo-organi-u-spravax-religij-v-ukrayini-chastina-ii-1920-1991-roki.html>
3. Декрет о свободе совести, церковных и религиозных обществах. 20 января (2 февраля) 1918 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusarchives.ru/projects/statehood/08-33-dekret-svoboda-sovesti-1918.shtml>
4. Захарова Л. Б. Отношение власти и церкви в начале 1920-х годов: кампания по изъятию церковных ценностей [Електронний ресурс] / Л. Б. Захарова // «Вестник Самарского государственного университета». – 2013. – № 2 (103). – С. 64-70. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/otnosheniya-vlasti-i-tserkvi-v-nachale-1920-h-godov-kampaniya-po-izyatiyu-tserkovnyh-tsennostey>
5. Конституция РСФСР (Основной Закон). Принята V Всероссийским съездом Советов в заседании от 10 июля 1918 года [Електронний

- ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hist.msu.ru/ER/Text/cnst1918.htm#1>
6. Основной Закон (Конституция) СССР 1924 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hist.msu.ru/ER/Text/cnst1924.htm>
7. Поспеловский Д. В. Русская православная церковь в XX веке / Дмитрий Владимирович Поспеловский. – Москва: Республика, 1995. – 511 с.
8. Чередниченко А. Церква та держава в УРСР: становлення моделі відносин на початку 1920-1930 рр. / А. Чередниченко // Історія та сучасні виклики непокараних злочинів радянського тоталітаризму проти Церкви: матеріали Міжнародної наукової практичної конференції. – Дніпропетровськ: «Пороги», 2015. – С. 44-55.

Гребенюк А. Д.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розбудова української держави, соціальна відкритість ринкових відносин детермінували пошук нової стратегії розвитку системи освіти, зумовили суттєві зміни її пріоритетів і цінностей у напрямку поєднання традицій, досвіду й інновацій. Окрім цього, це стимулювало також подальший пошук засобів, способів і шляхів професійного становлення майбутніх фахівців.

Викладач навчає студентів висловлювати здогадку або припущення, перевіряти свою інтуїцію, спрямовує на подальший логічний аналіз висунутої ідеї. Він формує у студентів впевненість у своїх силах, віру у свою здатність вирішувати задачі через демонстрацію в процесі навчання позитивних емоцій (здивування, радості, симпатії, переживання успіху тощо). Викладач тренує у виробленні можливих рішень (припущень), результатом чого стає суттєве підвищення показників швидкості (кількісна характеристика продуктивності – число продуманих варіантів), гнучкості (кількість якісно різних категорій, до яких може бути віднесена кожна відповідь) й оригінальності (показник, протилежний частоті цієї відповіді у стандартній вибірці досліджуваних) мислення. Він усіяко стимулює прагнення студента до самостійного вибору цілей, задач і засобів їхнього вирішення.

Діяльність викладача вищої школи має високу соціальну значущість і займає одне з центральних місць у державотворенні, формуванні національної свідомості й духовної культури українського суспільства. У сучасну епоху викладач вищої школи повинен одночасно бути: викладачем (передає знання, стимулює активність студентів, формує навички та вміння); вихователем (здійснює всебічний розвиток особистості студента, формує професійні й психологічні якості); ученим (здійснює наукові пошуки

в галузі дисципліни, яку викладає); менеджером (організовує аудиторні заняття, стимулює й контролює самостійну роботу студентів); експертом і консультантом (допомагає студенту орієнтуватися у світі наукової інформації).

Тому, нині викладач вищої школи виконує чимало функцій, серед яких: організаторську (керівник, провідник у лабіринті знань, умінь, навичок); інформаційну (носії найновішої інформації, новітніх технологій); трансформаційну (перетворення суспільно значущого змісту знань в акт індивідуального пізнання); орієнтовно-регулятивну (структура знань викладача визначає структуру знань студента); мобілізуючу (переведення об'єкту виховання в суб'єкт, самовиховання, саморух, самоствердження).

У процесі реалізації функцій педагогічної діяльності вирішуються такі завдання: 1) проектування (формування й конкретизація цілей навчального курсу з урахуванням вимог, що висуваються до педагогічної діяльності; планування навчального курсу з урахуванням поставлених цілей; урахування етапів формування розумових цілей; передбачення можливих перешкод у студентів під час вивчення курсу та шляхів їхнього подолання); 2) конструювання (відбір матеріалу для заняття з урахуванням здібностей студенської аудиторії до його сприйняття; підбір і розробка системи завдань, виходячи з поставлених цілей; вибір раціональної структури занять залежно від цілі, змісту й рівня розвитку студентів; планування змісту занять з урахуванням міжпредметних зв'язків; розробка завдань для самостійної роботи студентів; вибір системи оцінки й контролю знань студентів); 3) організація (використання педагогічних методів, адекватних ситуації; організація активних форм навчання й самостійного вивчення навчального предмету студентами; застосування технічних засобів навчання під час передачі інформації; зрозумілий виклад матеріалу, виокремлення ключових понять, закономірностей, побудова узагальнюючих висновків; створення тестів за курсом тощо); 4) соціально-психологічне регулювання (стимулювання студентів до постановки запитань, проведення дискусій; дисциплінування студентів; створення обстановки співпраці; оцінка рівня розвитку групи, визначення лідерів і неформальної структури групи; конструктивне вирішення конфліктів; управління психологічним станом суб'єктів педагогічного впливу; активізація пізнавальної діяльності студентів; саморегуляція психічних станів; встановлення й підтримка ділових взаємин із колегами, студентами, адміністрацією); 5) рефлексія (оцінка результативності, продуктивності розвитку й саморозвитку здійснюється суб'єктом через самоспостереження, самоіркування, самоаналіз). Таким чином, рефлексію в педагогічному процесі можна визначити як процес і результат фіксації суб'єктами

(учасниками педагогічного процесу) стану свого розвитку, саморозвитку та причин цього.

Важливою є думка О. Ходенкової [2], яка у своїх працях виділяє загальні і цільові компетенції. Під загальними компетенціями розуміється вміння діяти в багатьох видах викладацької діяльності. Однак серед них слід виділити ключові компетенції. Необхідно зазначити, що не існує єдиного узгодженого визначення і переліку ключових компетенції для викладача вищого навчального закладу. Оскільки компетенції – це, передусім, заказ суспільства і працедавців до підготовки фахівців, то такий перелік багато в чому визначається узгодженою позицією соціуму в певній країні та регіоні.

О. Ходенкова [2] наводить власну класифікацію ключових компетенцій, серед яких виділяє такі групи: функціональні компетенції, що включають гностичні (оволодіння системою знань, необхідних для успішного виконання професійної діяльності) і організаторські вміння, що реалізуються в професійно-педагогічній сфері; науково-педагогічна – компетенції, котрі виступають як організаційнотехнологічна характеристика і полягають у формуванні вмінь організовувати освітній процес; сукупність педагогічних і професійних знань з фаху; особистісні компетенції, що представлені такими якостями особистості як рефлексія, гнучкість, емпатійність, товариськість, комунікабельність, здатність до співробітництва, емоційна привабливість; етичні компетенції, що ґрунтуються на сприйнятті та прийнятті норм поведінки у вищій школі, підтримка репутації вихованої людини, дотримання ділового етикету тощо. Безумовно, зміст професійних компетенцій можна суттєво доповнити виходячи із профілю дисциплін, що викладаються.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти особливе значення має аналіз і переосмислення систем підготовки професійних педагогічних кадрів, які склалися в Україні. Такий аналіз, безумовно, дозволяє зберегти все цінне з багатолітньої практики викладання професійних психолого-педагогічних дисциплін у нашій країні та збагатити її тими цінними досягненнями, які формуються в методиці вищої школи під впливом нових освітніх процесів. Для успішного функціонування у закладі вищої освіти викладачу необхідні уміння швидко орієнтуватися і переключати увагу, оцінювати ситуацію з різних сторін, користуватися набором прийомів і методів впливу, вдало використовувати елементи педагогічної техніки, сприймати явища і процеси дійсності так, щоб вони відповідали їх реальному стану, аналізувати співвідношення «мета – засіб – результат» залежно від вибору ситуації, створювати творчу атмосферу, бути

лідером, долати мовний бар'єр, бути оратором і організатором, режисером постановником, актором, грати з аудиторією.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вища освіта України. – К., 2013. – №3 (додаток 2). – Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу». – 256 с.
2. Ходенкова О. П. Модель ключевых компетенций преподавателя вуза, формируемая под влиянием послевузовского образования / О. П. Ходенкова // Экономические проблемы развития рынка образовательных услуг : Вестник АГТУ. – Серия : Экономика. – 2011. – № 2. – С. 169-173.

Kovalenko D., Otroschenko A.

The article made by students of the Faculty of Foreign and Slavic Philology

TEACHER`S EMOTIONAL COMPETENCIES

The purpose of the article is to reveal the theoretical foundations of the teacher's emotional culture, in particular its indicators, functions and roles in professional activity.

The analysis of scientific sources on the research problem has shown that important indicators of emotional culture of a teacher is his emotional stability, emotional sensitivity and emotional expressiveness. According to the scientists (G. Druz, O. Mitnyk), to establish emotional contact with the class means to achieve with the children the emotional feelings and emotional feelings about the contents of the educational material, the purpose, the means of the concrete lesson and one with respect to one.

Signs of emotional recognition were the subject of many scientists' analysis (N. Witt, K. Izard, M. Korobitsina, V. Labunskaya, O. Chebikina, etc.)

The original method of cultivating a culture of feelings is found in the pedagogical heritage of V. Sukhomlynsky. A well-known teacher noted that the manifestation of the emotional culture of a teacher depends on his personality traits, which can ensure the achievement of high results in pedagogical activities, relationships and communication with students.

The profession of a teacher poses serious demands on the emotional side of his personality. It is a work of heart and nerves, where you need to literally daily and hourly spending huge emotional forces.

The presence of emotional stress is particularly pronounced in young teachers.

The stressful situations of pedagogical activity cause them inadequacy in assessing what is happening, impulsive actions

towards students, and contribute to the formation of such personality traits as lack of initiative, passivity, a sense of their own professional inapplicability.

In some cases, the emotional stress reaches a critical moment when a young teacher loses self-control and resorts to passive-protective (tearful) or aggressive (shouting, nervous walking in the class, a sharp knock on the table, etc.) manifestations. Similar emotional reactions, unfortunately, exist in the activity of experienced teachers, when the methods of discharging emotions in the workplace prevail in the classroom, which makes such teachers virtually unprofessional.

A teacher in his work should strive for a successful solution to his tasks, regardless of the negative factors affecting him, to preserve self-control and remain an example for students. However, an external ban on emotions, when there is a violent emotional process inside, is not promotes reassurance, on the contrary, increases emotional stress and harms the health.

For the teacher it is important to know and note the peculiarities of their own expression: the freedom or limited motions, the stinginess or openness of the gestures, the monotony or the flexibility of the intonations, etc. There are the following forms of expression: soft, bundle and rigid.

Soft expression is appropriate and acceptable to others. A person, who is characterized by mild expression, perfectly possesses facial expressions, in which calm shapes predominate, no sharp movements of eyes, eyebrows, lips. At the same time, the face is quite moving and expressive, the voice flows smoothly and smoothly. There are no sharp changes in intonations, but it is rich in colors and shades. Movement of the head, hands, body are subordinated to the content of speech and because of what is happening, they are calm, restrained, hands move on the small and middle circle of gestures. The procession is graceful, soft, light.

Bundle expression is marked by insufficient emotional and information load and communicability. Presenters usually experience problems in recognizing emotions expressed in a viscous form. The bundle expression is manifested in indistinct monotony of voice intonations, poor and bulging body movements.

Rigid expression is characterized by a monotonous facial expression (facial mask) or a person's emphasis on what is happening in the environment. The voice during a rigid expression sounds monotonously, on one note - high or low. Body body, arms, head or tense, or moving.

The teacher's mimics must be mobile, diverse and dynamic. Anger, hatred, irritation, contempt can not become the content of a mimic image, because they immediately acquire their extension in

the facial expressions of children. They are transferred to states of alertness, aggressiveness, emotional imbalance. Children love people with a benevolent expression of the face, a high level of external emotionality.

Conclusions. *Research shows that teachers who are taught to manage their own emotional competencies experience more satisfaction with their work and are more effective in working with difficult students. They create a classroom culture that is both safe and inviting and are able to effectively manage their classrooms. As a result they foster a deep sense of stability which promotes greater student learning. The mastery of emotional competencies is a lifelong process. Since many teachers enter the profession right out of college it should be of no surprise that they are still learning. Therefore, it is critical for teaching education programs to prepare them with knowledge and skills to help them both personally and professionally.*

REFERENCES

1. http://pidvysokenvo.ucoz.net/publ/emocijna_kultura_pedagoga/1-1-0-3
2. <https://studfiles.net/preview/5185872/>
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/emotsiy-na-kultura-vchitelya-yak-chinnik-gumanizatsiyi-pedagogichnoyi-osviti>
4. <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/80/14037-emocijna-gramotnist-pedagoga-yak-skladova-jogo-profesijnoi-kompetentnosti.html>
5. <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/what-should-teachers-know-about-teaching-emotions>
6. <https://irinstitutes.org/teacher-emotions/>

Кравченко К.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Реформування системи освіти на сучасному етапі впливає не лише на подальші перспективи розвитку цієї сфери, а й на застосування вищими навчальними закладами нових стратегій у сфері їх позиціонування. Розвиток конкуренції між ЗВО спонукає освітні установи займати активну ринкову позицію, підвищувати якість освітніх послуг, вивчати попит на освітні продукти і потреби ринку праці. На сьогоднішній день розгортається суперництво, де навчальні заклади вдаються до різних форм конкуренції, серед яких значна роль відводиться іміджу.

З кожним роком увага до теми іміджу зростає, про що свідчить кількість публікацій таких науковців, як С. А. Танган [5], Н. В. Горбенко [3], Т. Н. Піскунової [4] та ін. Однак проблема створення іміджу освітніх установ залишається недостатньо вивченою.

Імідж став невід'ємною частиною будь-якої організації, що направляє свої дії на формування сприятливого образу в умовах ринкової економіки для встановлення гармонійних відносин з громадськістю. Вузи сьогодні не тільки безпосередньо пов'язані з суспільством, а й безпосередньо впливають на його розвиток і стан. С. Тангян вважає, що педагогічний і економічний аспекти в діяльності освітнього закладу в сучасних умовах не виключають, а доповнюють один одного [5, с. 4]. Загострення конкуренції на ринку освітніх послуг стало передумовою до формування поняття імідж вузу.

Імідж ЗВО – це «емоційно забарвлений образ, створений у масовій свідомості і який визначається співвідношенням між різними сторонами його діяльності й транслюється у зовнішнє середовище» [1].

Важливо відзначити, що в дефініціях категорії «імідж» використовуються такі поняття, як «престиж» і «репутація». Це доцільно враховувати при формуванні іміджу й управлінні ним. Т. Н. Піскунова розглядає імідж загальноосвітнього закладу як «емоційно забарвлений образ, що володіє цілеспрямовано заданими характеристиками і покликаний чинити психологічний вплив певної спрямованості на конкретні групи соціального оточення загальноосвітнього закладу» [4, с. 4]. До речі, саме це визначення є найбільш цитованим.

Структура іміджу, на думку Т. Н. Піскунової, складається із семи уявлень:

- про образ керівника (персональні особливості, соціальні характеристики, зокрема освіта, біографія, цінності, професійні характеристики, зокрема знання стратегії розвитку освіти, технологій навчання, виховання, економічних і правових основ функціонування освітньої установи тощо);
- про якість освіти (відповідність Держстандарту, сформованість здібностей, пізнавальних процесів, сформованість особистості, вихованість, самовизначення, самореалізація, зміст навчання, форма навчання);
- про стиль освітньої установи (контакти співробітників із зовнішніми об'єктами, стиль взаємодії між учасниками освітнього процесу, стиль роботи, корпоративна культура);
- про зовнішню атрибутику;
- про образ персоналу (кваліфікація, особисті якості, психологічний клімат тощо);
- про ціну на освітні послуги (платність освітніх і додаткових послуг, інтелектуальні зусилля, конкурентний прийом, місце розташування, терміни навчання);
- про рівень психологічного комфорту (уявлення про рівень

комфортності середовища освітньої установи) [4, с. 7].

Для іміджу сучасного університету має значення авторитет окремих особистостей, у тому числі їх керівників, а також впливу наукових шкіл та окремих підрозділів, наприклад, факультетів. Зокрема, особистість вченого, суспільне визнання його заслуг, цитованість публікацій, успіхи учнів - продовжувачів традицій наукової школи можуть чинити істотний вплив на імідж сучасного університету. Відтак, формування, моніторинг та підтримка іміджу можуть розглядатися як важливі складові системи управління сучасним університетом, що створюють умови для його виживання і розвитку. Щоб підтримувати престиж сучасного університету необхідно створити умови для формування іміджу кожного підрозділу, який надає певні види послуг споживачам, що дозволить зміцнити авторитет університету в цілому [2].

Сучасний університет використовує різні типи інформації для формування власного іміджу та репутації такі як, різноманітні акції, робочі зустрічі, навіть чутки, що формують стійкі і нестійкі міфи і легенди про ВНЗ, його працівників, студентів тощо. Застосування реклами, корпоративної символіки самі по собі недостатні для того, щоб створити ЗВО хорошу репутацію. Репутація освітнього закладу складається роками, десятиліттями, іноді - століттями. Чим сильнішою стає репутація і чим більше унікальних ознак вона набуває, тим важче її змінити [6, с. 40].

Тому імідж повинен бути сильним, тобто бути конкурентним щоб позитивно впливати на думку клієнтів, а також створювати гарну репутацію.

Позитивний імідж вузу не тільки привертає споживачів освітньої послуги, а й транслює цінності, якими керується вуз в процесі підготовки фахівців, демонструє відкритість освітнього закладу і його участь у вирішенні економічних і соціальних проблем [3, с. 38].

Отже, імідж як образ і уявлення про сучасний університет виявляється багатовимірним і може формуватися по відношенню до окремих видів діяльності та послуг і лише потім - особливим чином складатися в загальний образ. Процеси моніторингу іміджу завершуються результатами (оцінками, рейтингами, переважаючими судженнями тощо), які можуть використовуватися або не використовуватися в управлінні сучасним університетом.

Таким чином можна зробити висновок, що велике значення на формування сучасного університету відіграє імідж і його репутація. Враження про ЗВО повинно бути позитивне, адже це впливає на його авторитет серед інших закладів, який цілеспрямовано чи мимоволі формується і підтримується інструментами раціонального та емоційного впливу на людей,

окремі професійні та непрофесійні групи, широку публіку і громадськість, створює додаткові невідчутні споживачем цінності, що сприяє досягненню успіху і зміцнення позицій на ринку освітніх і наукових послуг. Отже, позитивний імідж є чинником успішного розвитку сучасного університету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арбузова Ю. В. Формування позитивного іміджу навчального закладу / Ю. В. Арбузова, Н. В. Романь [Електронний ресурс] // Інформаційні технології в науці та виробництві. – 2014. – Вип. 2 (7). – С. 273-280. – Режим доступу: http://sbornik.college.ks.ua/downloads/sbornik2_7/pdf/29.pdf.
2. Васюков И. Л. Деловая репутация и имидж вуза как условие и результат качественного образования / Васюков И. Л., Волков А. Н. [Электр. ресурс]. – Способ доступа: <http://www.proza.ru/texts/2004/12/22-194.html>
3. Горбенко Н. В. Особливості формування іміджу сучасного університету / Н. В. Горбенко // Освітологічний дискурс. – 2014. – № 1(5). – С. 36-43.
4. Пискунова Т. Н. Условия и факторы формирования позитивного имиджа общеобразовательного учреждения. М., 1998. – 21 с.
5. Тангян С.А. Вища освіта і світ праці / С.А. Тангян // Педагогіка. – 2004. – № 9. – С. 3–12.
6. Щербаков А. В. Имидж образовательного учреждения / А. В. Щербаков // Справочник руководителя образовательного учреждения. – 2008. – № 9. – С. 39-46.

Лохоня М. М.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ

В останній третині ХХ ст. у результаті динамічного розвитку науки й техніки, масштабного нагромадження нових знань, розробки та широкого розповсюдження новітніх технологій розпочалося формування нової економіки. Одним з визначальних трендів її становлення стало зростання сегменту високотехнологічних видів діяльності та посилення інноваційної спрямованості вітчизняних організацій. За таких умов людські ресурси як носій інноваційного потенціалу та інтелектуального капіталу набувають пріоритетного значення, а досконалість управлінських технологій їх формування, розвитку та використання відіграє роль одного з чинників брендингу роботодавця. Натомість низький рівень ефективності управління людськими ресурсами в організації зумовлює недостатню ефективність діяльності організації, слугує причиною деформації соціально-трудової сфери, призводить до втрати конкурентних переваг.

Безперечною є думка, колективу авторів під керівництвом В. М. Данюка, які розглядають ефективність управління персоналом як характеристику якості, корисності процесу управління персоналом на підприємстві; як здатність забезпечувати потрібний ефект у вигляді економічної вигоди для організації, удосконалення організації виробництва і праці та соціальної вигоди для працівників [3, с. 576]. Проте, на думку автора, зазначені три складники ефективності управління персоналом (економічний, організаційний і соціальний) не повною мірою відображують ефект від використання людських ресурсів. На думку Н. Л. Гавкалової, ефективність управління персоналом організації полягає у забезпеченні взаємоузгодження інтересів керівників і підлеглих у процесі досягнення цілей організації, а її оцінювання доцільно здійснювати з використанням інтегрального критерія, який відображує результати діяльності персоналу (економічна ефективність), особливості взаємодії працівників в колективі (соціальна ефективність), процеси формування та використання інтелектуального капіталу (ефективність інтелектуалізації праці), активізацію дослідницької та інноваційно-інвестиційної діяльності (інноваційно-інвестиційна ефективність), дієвість організаційного управління (організаційна ефективність) [1].

За Є. Масловим поняття ефективності управління персоналом організації пов'язується з найповнішою реалізацією поставлених цілей при скороченні витрат на персонал [2, с. 46]. Однак, у наведеному тлумаченні не можна погодитись із зазначеною умовою досягнення ефективності – скорочення витрат на персонал, оскільки забезпечення високого рівня компетентності та посилення мотивованості працівників передбачає вкладення інвестицій і збільшення поточних витрат на утримання та розвиток персоналу.

Принципи управління людськими ресурсами організації носять багаторівневий характер. В економічній літературі, присвяченій питанням управління персоналом, виділяються загальнонаукові принципи – науковість; плановість; комплексність (системність); безперервність; нормативність; економічність; заінтересованість; відповідальність тощо та часткові принципи, до яких належать відповідність функцій управління цілям виробництва; індивідуалізація роботи з персоналом (урахування побажань конкретного працівника, індивідуалізація при вивільненні, просуванні, оплата за результатами праці тощо); демократизація роботи з персоналом (врахування колективної думки працівників при прийомі кадрових рішень, конкурсне заміщення вакантних посад, демократичність в методах управління і т.п.); інформатизація кадрової роботи, забезпечення

її рівня, достатнього для прийняття обґрунтованих рішень; підбір персоналу для первинного виробничого колективу з урахуванням психологічної сумісності тощо. Окрім того, принципи управління людськими ресурсами диференціюються залежно від стадії життєвого циклу системи управління.

Вважаємо за сучасні методи управління трудовим потенціалом організації – це такі інструменти, які засновані на індивідуальності кожного співробітника, на його інтелектуальності та працездатності. Усталені традиційні методи управління давно застаріли, хоча в деяких випадках без них неможливо обійтись. Інноваційною системою управління трудовим потенціалом організації буде така гнучка система менеджменту, яка враховує і формує потреби в роботі кадрів, здатних розробляти, впроваджувати та всебічно використовувати новації. З цього випливає, що передумови для інноваційного шляху розвитку визначаються, насамперед, наявністю фахівців, здатних генерувати нові ідеї. Однак тільки в умовах розвиненого ринкового конкурентного середовища можуть бути реалізовані всі принципи інноваційного розвитку та управління.

Таким чином, ефективність функціонування належної системи управління трудовим потенціалом суб'єкта господарювання є одним з нагальних завдань сьогодення. Формування даного процесу пов'язане з багатьма чинниками, головним з яких є ефективний менеджмент персоналу організації. Дієві принципи функціонування виробничих процесів та їх оптимальних систем, а також важелі впливу так саме суттєво впливають на успіх суб'єкта господарювання. У той же час слід враховувати наявність у персоналу певних якостей, зокрема: освіти, компетентності, знань, кваліфікації, мотивації, дисциплінованості, здатності до нетривіального мислення, можливості щодо вирішення різнопланових питань, позитивне ставлення до новацій – саме від володіння цими навичками залежить успіх організації і як наслідок функціонування антикризового управління.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гавкалова Н. Л. *Управління ефективністю менеджменту персоналу: монографія* / Н. Л. Гавкалова, Т. А. Власенко. – Харків: Вид-во ХНЕУ, 2011. – 295 с.
2. Маслов Е. В. *Управление персоналом предприятия: учебное пособие* / Е. В. Маслов. – М.: ИНФРА-М, НГАЭиУ; Новосибирск, изд, 1998. – 312 с.
3. *Управління персоналом: підручник* / [В. М. Данюк, А. М. Колот, Г. С. Суков та ін.]. – К.: КНЕУ: Краматорськ : НКМЗ, 2013. – 666 с.

ІНТЕРНЕТ НЕБЕЗПЕКА В СЕРЕДОВИЩІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Активне використання мережі Інтернет дало змогу технологічно розвиненим країнам створити світовий інформаційний простір, в якому формується, накопичується, розподіляється, передається, приймається, перетворюється та знищується інформація. Можливість підключитися до мережі не тільки через ПК, але й за допомогою мобільних телефонів сприяє цій тенденції. Інтернет надає дітям та молоді наймовірні можливості для здійснення відкриттів, спілкування й творчості.

Основним форматом спілкування в мережі Інтернет стали соціальні мережі (СМ). Феномен їх успіху на думку Левченка О.В полягає в тому, що сьогодні для більшості користувачів Інтернету пошук співрозмовника за своїми особистими вподобаннями або інтересами набагато легше реалізувати у соціальних мережах, ніж у реальному житті, залишаючись при цьому, за бажанням, повністю або частково анонімним[1].

Соціальні мережі надають значні можливості для аналізу та прогнозування розвитку подій. Моніторинг соціальних медіа як джерел інформації дає змогу отримувати зворотний зв'язок і прогнозувати реакцію людей на ті чи інші події, знаходити і випробовувати нові способи впливу та моделювати ситуації. Тому через СМ потрібно оперативно реагувати на спроби формування негативного іміджу України та її громадян, органів державного управління, інших суспільних інститутів, викривлення та тенденційний підбір фактів історичного минулого, поширення неправдивої інформації.

Доступність до все нових видів «благ», безперервний розвиток гаджетів, спрямованих саме на розважальну складову суспільного споживання призводить до, складності в стосунках із рідними й близькими, падіння рівня емпатійності – це лише частина довгого списку, але вона окреслює негативний бік становлення сучасної української молоді в суспільстві. Всі ці чинники зумовлюють появу на тлі «старих» видів залежностей, як-от алкоголізм, тютюнопаління, вживання наркотичних речовин, «нових», що динамічно набирають обертів і стрімко розширюють свій ареал в Україні.

Метою нашого дослідження є виявлення рівня безпечного сприйняття учнями мережами Інтернет. Серед великої кількості існуючих на сьогодні соціальних мереж необхідно відмітити такі, які завдяки накопиченому інтелектуальному потенціалу, високому професіоналізму команди розробників, створеним ними

технологіям та можливості швидко розв'язувати складні проблеми, є інформаційними ресурсами, що мають значний вплив на суспільство. Найбільш відомими мережами, в яких спілкується більшість населення, у тому числі українців, є Facebook, Twitter, Live Journal, You Tube, «ВКонтакте» та «Однокласники».

З метою виявлення рівня сформованості навичок безпеки користування Інтернетом учнями початкової школи. Студентами 2 курсу природничо-географічного факультету було проведено анкетування учнів. Дослідження проводилося на базі КУ Сумська спеціалізована школа I-III ступенів №2 ім. Д.Косаренка серед учнів 3-х класів. Кількість опитаних 56 чоловік з них: 27 хлопців і 29 дівчат, віком від 8 до 10 років (38 учнів віком 8 років, 19 учнів віком 9 років, 1 учень віком 10 років). Використовувалася авторська анкета з закритими запитаннями та методи математичної статистики для аналізу отриманих даних. Відповіді учнів початкових класів на запитання: «В яких соціальних мережах ти зареєстрований» дали наступні результати (рис. 1).

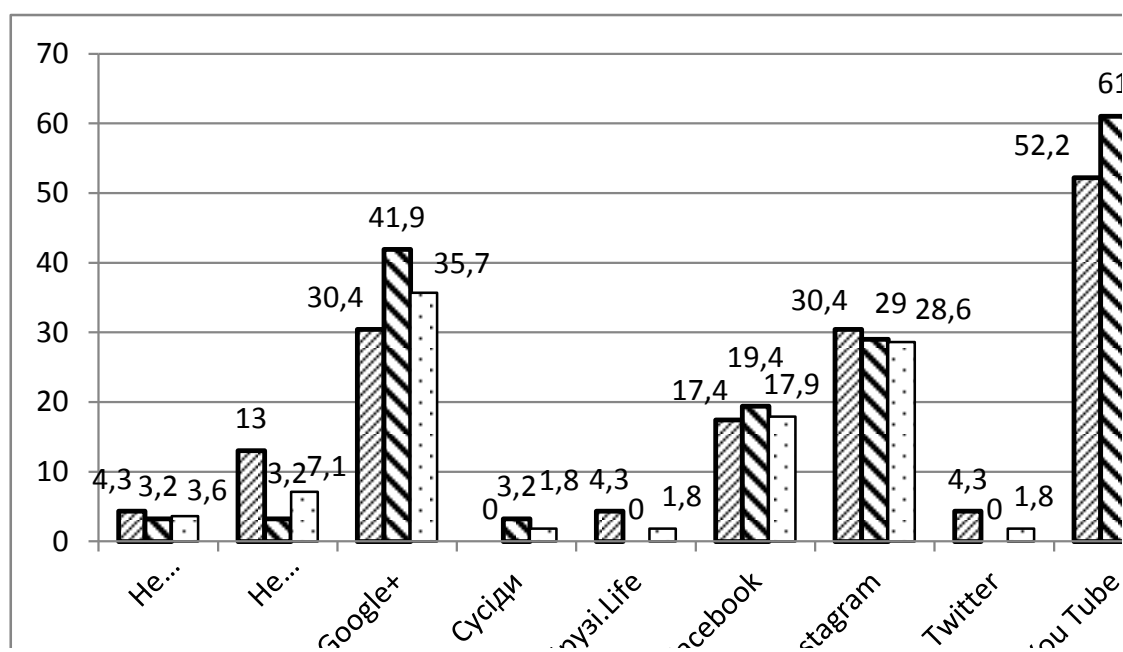

Рис. 1. Відповіді учнів на запитання: в яких соціальних мережах ти зареєстрований

Бачимо, що відповіді на дане запитання відобразили, якій із соціальних мереж діти більше дають перевагу. Найбільш популярний серед учнів це You Tube він склав 55,4%, друге місце займає Google+ 35,7%, третє місце Instagram 28,6%, і учні які не зареєстровані взагалі 10,7%. Отже, можемо спостерігати, що більша половина дітей зареєстровані в соціальних мережах.

Відповіді учнів початкових класів на запитання: «У соціальних мережах ти підписаний під справжнім ім'ям?» представлені на (рис. 2.)

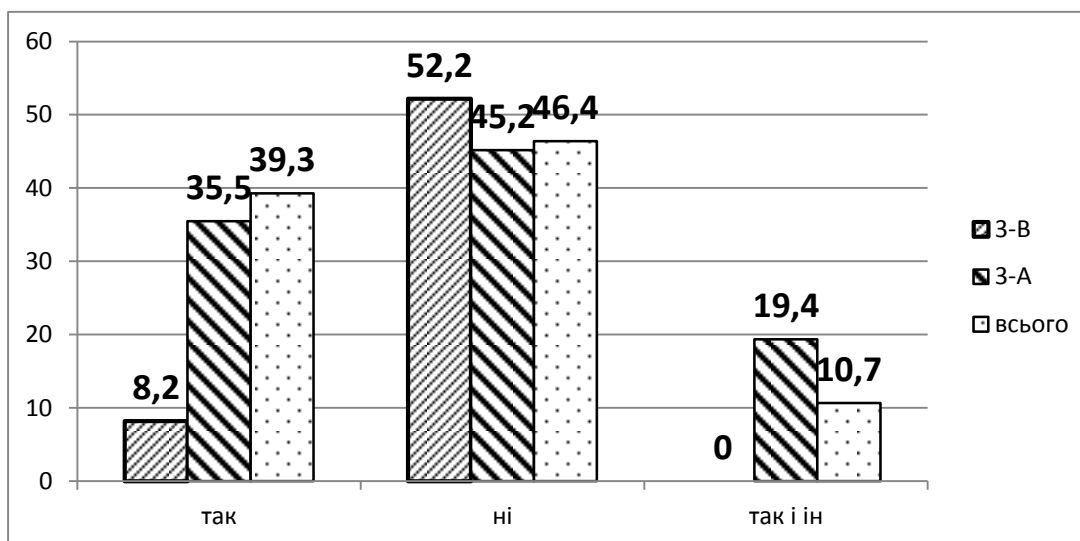

Рис. 2. Відповіді учнів на запитання: у соціальних мережах ти підписаний під справжнім ім'ям?

Як бачимо, 46,4% учнів знають правила безпеки при реєстрації в соціальній мережі і не вписують справжні ім'я для особистого захисту. Але і великий відсоток учнів відповіли «ні» 39,3% це не є добрим показником. Можемо припустити, що причина тому є вік і не усвідомлення значення Інтернет-безпеки.

Відповіді учнів початкових класів на запитання: «Чи однакові паролі у твоїх соціальних мережах?» представлені на рисунку 3.

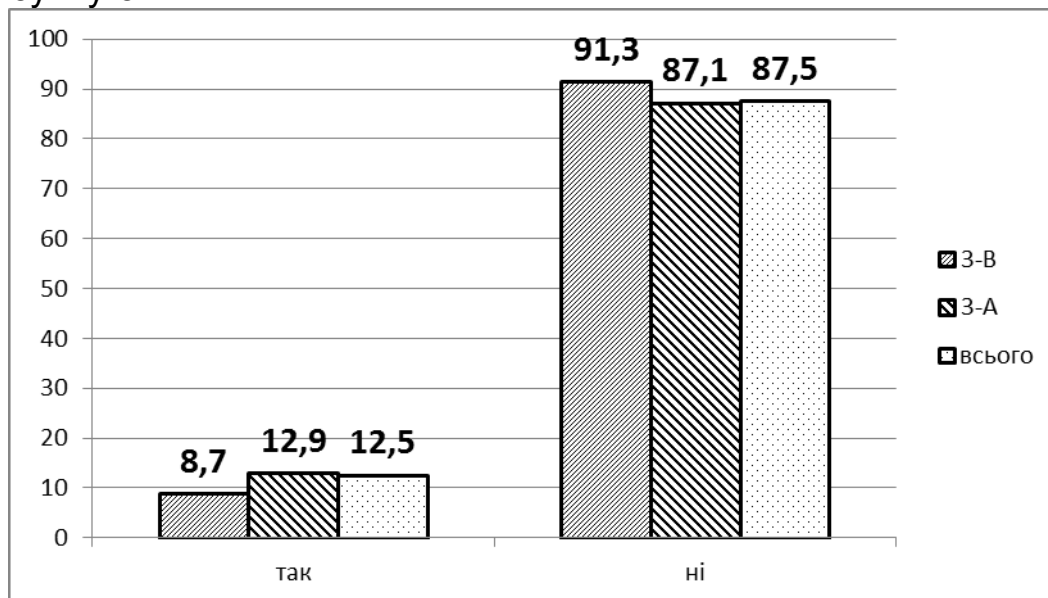

Рис. 3. Відповіді учнів на запитання: чи однакові паролі у твоїх соціальних мережах?

Отже, як бачимо 87,5% учнів користуються правилами безпеки і поводженням інформації своїх особистих даних. Але на жаль великий відсоток і відповіді «так», що на нашу думку це не являється добрим, можемо лише вважати, що 12,5% чунів не

усвідомлюють на скільки важливо берегти дані особливо паролі до різних мереж.

Отже, отримані теоретичні та експериментальні дані надають можливості зробити певні висновки: 1) при вивченні проблеми інтернет-безпеки в середовищі учнів початкової школи ми виявили деякі відмінності безпечної поведінки між учнями двох 3-х класів, згідно отриманих результатів, ми бачимо, що більшість учнів 3-х класів дотримуються правил поведіння в соціальних мережах; 2) найбільшу перевагу учні відають You Tube він склав 55,4%; 3) майже половина учнів підписуються в соціальних мережах не під справжнім ім'ям 46,4%; 4) більшість дітей початкових класів дотримують правил безпеки щодо захисту даних в мережі Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Актуальні проблеми інформаційної безпеки України. Аналітична доповідь УЦЕПД // Національна безпека і оборона. – К., 2001. – №1. – С. 2-59.*
2. *Гавловський В. Інформаційна безпека: захист інформації в автоматизованих системах/ В. Гавловський // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – К., 2000. – №1. – С. 50-53.*

Никонець М., Щербак Є.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Науковий керівник:

Проценко І.І.,

кандидат педагогічних наук, доцент

ГРОМАДСЬКИЙ АКТИВІЗМ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

«У цей знаменний рік, коли лідери готуються затвердити сміливе нове бачення сталого розвитку, залученість молоді стає ціннішою, ніж коли б то не було. У цей критичний момент історії я закликаю молодь вимагати разючого прогресу, настільки настійно необхідного нашому світу, і сприяти цьому прогресу», – послання Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй Пан Гі Муна.

Громадська активність не часто виступає самостійним предметом в психологічних дослідженнях. Незважаючи це, на даному етапі розвитку науки, в ході досліджень зібрана значна кількість наукових фактів, що стосуються громадської активності, та її впливу на розвиток особистості. Розгляд і використання цих фактів вимагає від дослідника уважності та обережності, адже терміном громадська активність позначають різні за змістом явища. Сьогодні термін «громадська активність»

відсутній у більшості словникових джерел, що ускладнює визначення його меж та сфери застосування.

Якщо порівнювати з іншими соціальними групами, молодь в Україні має найкращі умови для участі в громадському житті. Однак, користуються цією можливістю не так багато громадян. Українська система освіти не формує в підростаючого покоління настанову, що треба займатись громадською активністю, тому в цю діяльність в молодому віці потрапляють або гіпермотивовані люди, або просто випадкові.

З політикою все складніше, і рідко йде далі декларацій. Там молодь потрібна лише для гарних фотосесій з поважними політиками, а її реальні можливості впливу на політичне життя дуже обмежені. Довгий час у нас взагалі молодь не цікавилась політикою, а політики ігнорували інтереси молоді. Українська молодь значно активізувалася за останні роки. Все частіше можна зустріти молодіжних представників у громадських організаціях, політичних рухах, у культурних ініціативах. Багато молодих людей за останній рік реалізували себе у різноманітних волонтерських ініціативах. У новітній історії ми зробили певний прогрес в цьому напрямку. Однак, політична верхівка поки не готова ділитись з ними владою. Проте варто відзначити і те, що ці зміни стосуються не лише тієї молоді, що проживає у великих містах, столиці, а й ті, що проживають в маленьких провінційних містечках. На сьогоднішній день молодь має набагато більше доступу до сучасних можливостей, проте далеко не всі ними користуються.

Ще одним бар'єром для молоді є відсутність чесної політичної системи, заангажованість певних громадських діячів. Саме тому багато молодих українців не мають довіри до політичних партій, окремих громадських організацій, а тому змушені шукати інших можливостей і, зрештою приходять до висновку, що зможуть повністю реалізуватися лише за кордоном.

Для розвитку України ми маємо стати свідомими, національно орієнтованими, культурно освіченими людьми. Ми маємо брати безпосередню участь у розбудові України. Звичайно ж, перед цим ми, студенти, повинні отримати освіту, визначити для себе, як ми бачимо нашу країну, твердо зрозуміти, які ідеали ми сповідуємо. У той же час і політична система повинна змінитися, оскільки наразі вона функціонує для касти привілейованих державних політиків, які швидше використовують молодих і амбіційних в своїх цілях, а не на користь держави. Щоб ми дійсно впливала на життя в Україні, нам потрібна нова країна.

Якщо брати до уваги громадську діяльність, то тут можливості для молодих, талановитих та амбітних людей не мають меж: освіта, медіа, література, кіномистецтво, музика,

вуличне мистецтво і т.д. До того ж, зараз є чимало грантів, стипендій, стажувань, програм обмінів тощо, які сприяють розвитку та виявленню потенціалу молоді. Якщо молоді люди володіють іноземними мовами та комунікативними навичками, то можливостей ще більше.

Єдине, можливо, чого бракує - це підтримки суспільно корисних ініціатив з боку держави: цільова програма, фінансові заохочення, послаблення бюрократичного тягаря, тощо.

Отже, молодь – це не група людей віком від 18 до 35 років. Людина є молодою, доки вона сповнена наснаги, натхнення, здоров'я, енергії жити не лише для своїх рідних і близьких, а й для світу. Молодь – є рушійною силою у будь-якій країні, Україна – не виключення. Тому, кому як не молодим людям, будувати, розвивати й нести позитивні зміни?!

ЛІТЕРАТУРА

1. Артимонова Т. Архітектоніка цінностей сучасної української молоді та студентів, Вісник інституту розвитку дитини. – 2011. – № 14. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vird/2011_14/PDF/4.pdf.
2. Головатий М.Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення. – К.: Наук. думка, 2005. – 325 с
3. Єремичева Л. Стаття «Молодь в Україні: чи маємо можливості бути громадсько та політично активними?»

Проніна А., Литвин А.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ ЯК ОСНОВИ СУЧАСНОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

У сьогоденних трансформаційних процесах, що проходять в Україні, невід'ємною складовою громадянського суспільства постає громадянська активність молоді, котра має системоутворюючий характер та детермінує як конфігурацію громадянського суспільства в майбутньому, так і швидкість соціально-культурних процесів сьогодення. В цих умовах набувають великого значення соціологічні дослідження як умов та факторів формування світоглядно-ціннісних орієнтацій у молодіжному середовищі, так і відстеження значущих тенденцій, задля запобігання появи деструктивних утворень, усталення побутовоусереднених стереотипів та стандартів соціальної відстороненості від суспільного життя світоглядно несформованої молоді особистості тощо.

Однією з актуальних проблем сучасного суспільного розвитку є формування молодого покоління, спроможного адекватно відповісти на всі виклики часу і активно включитися в процес державотворення. Мова йде про молодь не тільки як

соціально-демографічну групу, але і як покоління молодих людей, від яких залежить майбутнє української держави. Процеси, що відбуваються в молодіжному середовищі сьогодні, достатньо тривожні та неоднозначні. Молодь як і суспільство в цілому достатньо неоднорідна та поведінка її достатньо неоднозначна. Значна частина молодих людей достатньо активно включилися в процес державотворення, захищаючи інтереси та суверенітет держави в східних регіонах. Інша частина покинула межі держави в пошуках кращого життя, дбаючи про власні інтереси, багато байдужих та ображених.

Розглядаючи громадянську активність, науковці погоджуються, що це певна якісна риса особистості, зумовлена її ціннісними орієнтаціями та суспільними і національними цінностями, з урахування норм та законів держави, спрямовує діяльність, поведінку, спілкування людини як представника соціального, на створення світу громадянських відносин та відображає характер інституційної взаємодії з владою [1, 134]. Отже, спільне розуміння фахівцями громадянської активності є, насамперед, саме внутрішнє прагнення до дії (що також включає взаємодію з іншими людьми) зумовлене необхідністю втручання у суспільно-політичні процеси з метою зміцнення в соціумі порядку або для його зміни, якщо порядок порушений, через відсутність контролю збоку держави.

Окреме місце у процесах побудови демократичного громадянського суспільства займає студентська молодь. Будучи складовою частиною молоді, вона характеризується окремою системою ціннісних орієнтацій, особливою соціальною поведінкою і психологією. Студентство характеризується прагненням самостійно й активно обирати той чи інший активний стиль і поведінковий ідеал. Український дослідник І. Флис вказує, що існують певні складності при дефініції самого поняття студентство: погляди науковців сходяться в тому, що студентство – це суб'єкт та об'єкт відтворення й використання інтелектуального потенціалу суспільства, що опановує відповідні знання та в якості фахівців матиме можливість привести в рух матеріальні, соціально-політичні та інтелектуальні його сили. Основна діяльність студентів – оволодіння знаннями і практичними навичками з метою виконання в подальшому функцій інтелігенції. Формування суспільної, політичної свідомості студентів залежить від напрямків і темпів соціально-політичних змін, у яких воно бере активну участь. У суспільстві студентство, з одного боку, виступає як суб'єкт нової соціальної і політичної діяльності, з іншого – є чинником суспільної і політичної стабільності [2, 49].

Як справедливо зауважує І. Краснощок, рівень успішності державної молодіжної політики безпосередньо залежить від

динаміки та якості політичної та громадянської активності молоді: чим вищою є політична та громадянська активність молоді, тим ефективніше держава проводить політику щодо неї, та навпаки: чим вдаліше проводять реформи щодо молоді з боку держави, тим вищою є активність молоді, тим краще відбувається формування молодих громадян із активною громадянською позицією [3, с. 199].

Найважливішими ознаками активної громадянської позиції студентів є «сильне, стійке, а не ситуативне, прагнення впливати на соціальні процеси та реальна участь у громадянських справах, яка продиктована прагненням змінити, перетворити або, навпаки, зберегти, зміцнити існуючий соціальний порядок, його форми» [5, 93].

Студенти, які мають активну громадянську позицію, мислять критично, свідомо аналізують політичні події, дотримуючись норм і правил поведінки та користуючись законними правами. Громадянське виховання є одним із основних засобів формування громадянської культури особистості студента на основі національних цінностей та світової культури. Як зазначає І. Кривонос, «історична місія педагогів, вихователів, психологів, всієї громадськості – сприяти створенню таких суспільнополітичних умов, виробляти у молоді таку громадянську позицію, які б формували, підтримували, зберігали і розвивали національний характер. А завдання держави полягає у створенні належних умов для розвитку, формування і становлення повноцінного громадянина України» [4, 59].

Аналізуючи рівень громадянської активності студентської молоді на всеукраїнському рівні, ми можемо констатувати, що переважна більшість молодих людей не залучена до громадянської активності, не бачить у ній потреби і не бере участі в жодних її проявах. Проте в дослідженні факторів та умов формування громадської активності в сучасній Україні слід виділити низку чинників, що перешкоджають залученню громадськості до вирішення важливих суспільних проблем. З них такими, що не втрачають своєї актуальності і для представників студентської молоді, на наш погляд, є брак довіри, невпевненість у своїх силах, відсутність необхідних навичок, культури громадянської участі та досвіду, обмаль ресурсів (часу, коштів, навичок) та відсутність єдиної ідентифікації. Головною ж проблемою залишається недовіра молоді до політико-правових інститутів, що робить можливим конфлікт між студентами та існуючим соціальним устроєм.

Головними механізмами, за допомогою яких держава може підвищити свій авторитет серед молоді та впливати на формування її громадянської позиції, є:

- а) залучення молоді до участі в суспільно-політичному житті та системі реалізації державної молодіжної політики шляхом розвитку та підтримки молодіжної ініціативи;
- б) підтримка молодіжного підприємництва шляхом надання першої допомоги на початку бізнес-кар'єри та спрощення податкового навантаження на певний період часу;
- в) соціальна підтримка та захист молоді, допомога у вирішенні соціально-політичних, економічних і житлових проблем;
- г) вирішення проблем зайнятості молоді, створення умов для забезпечення молодих фахівців робочими місцями за обраною спеціальністю;
- д) проведення та популяризація масових заходів просвітницького характеру для морально-духовного та національно-патріотичного виховання;
- е) надання молодим громадянам певних гарантій щодо набуття якісної освіти, яка відповідатиме суспільним вимогам;
- є) популяризація здорового способу життя, попередження негативних проявів у молодіжному середовищі тощо [3, 194].

Громадянська активність спрямована на захист громадянських свобод і прав, є близькою до політичної активності. Політична активність – як складова громадянської активності – ідуть паралельно, та часто перетинаються і одна активність може перерости в іншу. Учуть у виборчому процесі, це конституційне право кожного громадянина, проте студенти не завжди ним користуються. Участь у виборчих процесах включає в себе набагато більше, ніж просто участь у голосуванні. Політична участь проявляється у свободі слова, зібрань та асоціацій; у здатності брати участь у веденні державних справ; у можливості зареєструватися в якості кандидата, проводити кампанії, бути обраним і займати посади на всіх рівнях державної влади [5, 35].

Політична активність студентства має чималий ресурс для свого розвитку. По-перше, студентство складає найбільш організовану групу молоді; по-друге, українське студентство може використати (і використовує) досвід своїх «побратимів» – студентів інших країн; по-третє, активність молоді викликає дедалі сильніше суспільне визнання і поповнюється новими елементами в умовах кризових суспільно-політичних процесів, які проходять в Україні. Для ефективної взаємодії держави та молоді у державотворчому процесі необхідно усвідомити, що держава має визначати молодь активним суб'єктом процесу, а не лише об'єктом ідеологічного та виховного впливу.

Таким чином, нині регіональні дослідження громадянської активності студентства епізодичні, хоча в Україні гостро відчувається проблема не тільки культурного але й політичного регіоналізму. Для того щоб державна молодіжна політика була ефективною, вона повинна ґрунтуватися на глибокому, максимально об'єктивному аналізі реального стану студентської молоді, котрий здійснюють різні науки, з урахуванням регіональних факторів (територіальна специфіка, культурні традиції, політичні настрої тощо). Дослідження цього феномену повинні проводитись як на державному рівні, так і на місцевому – професійними силами безпосередньо навчальних закладів (кафедрами соціології, лабораторіями соціологічних досліджень тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Саврасова-В'юн Т. О. Наукові підходи щодо вивчення феномену громадянської активності / Т. О. Саврасова-В'юн // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. – 2009. – №74. – С. 132–136.
2. Флис І. М. Політична активність студентської молоді та її вплив на соціально-політичний розвиток сучасної України : дис. канд. політ. наук : 23.00.03 / Флис Іван Михайлович – К., 2010. – 199 с.
3. Краснощок І. П. Особистісна самореалізація майбутнього вчителя в навчально-виховному середовищі педагогічного університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / І. П. Краснощок. – Кіровоград, 2002. – 214 с.
4. Кривонос І. В. Український національний характер у національній системі виховання молоді / І. В. Кривонос // Молодежь и общество: пути решения проблем : сб. научных трудов : в 2 т. / науч. ред. В. Н. Соколов. – Одесса : ИСЦ, 2001. – Т. 2. – 2001. – С. 57–59.
5. Романів Т. Засади формування активної громадянської позиції молоді / Т. Романів // Молодіжна політика: проблеми та перспективи : зб. матеріалів VI міжнар. наук.-практ. конф. (15–16 травня 2009 р., м. Дрогобич) / наук. ред. С. А. Щудло. – Дрогобич : ДДПУ, 2009. – С. 92–94.

Олена Павленко

Сумський державний педагогічний
Університет імені А.С.Макаренка

ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС» НА УРОКАХ ХІМІЇ

Сучасна освіта має орієнтуватися на перспективи розвитку суспільства. В освіті застосовуються найновітніші технології, які формують в учнів уміння вчитися, оперувати і управляти інформацією, швидко приймати рішення, пристосовуючись до потреб ринку праці.

Розвиток комп'ютерних мережних технологій став однією з перспективних платформ для розвитку сучасної системи освіти, електронного навчання, мобільного навчання, які ефективно використовуються для різноманітних форм навчання. Нові інформаційні технології відкривають учням доступ до не традиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають нові можливості для творчості, знаходження і закріплення навичок, дозволяючи реалізовувати принципово нові форми і методи навчання.

Сьогодні існує широкий набір технологій, які включають метод проектів, он-лайн навчання, персоналізоване навчання та інше. Тому важко розмежувати, що є змішаним навчанням, а що не є змішаним навчанням. За універсальним визначенням, змішане навчання (англ. *blended learning*) – це різновид гібридної методики, коли відбувається поєднання он-лайн навчання, традиційного та самостійного навчання.

Використанню моделі змішаного навчання в системі освіти присвячені статті наступних авторів: О. Спіріна, Ю. Триуса, Є. Желнової, М. Нікітіної, Г. Чередніченко, Л. Шапрана, М. Мохової, І. Воротникової, О. Рафальської, Е. Кадирової та ін. До формування ІКТ-компетентності зверталось багато вчених, які розглядали різні аспекти цієї проблеми (П. Беспалов, А. Єлізаров, Н. Насирова, Л. Горбунова, А. Семібратов, О. Овчарук, М. Жалдак, Н. Морзе та ін.).

Метою дослідження є аналіз методики впровадження моделі «перевернутий клас» змішаного навчання у навчальний процес загальноосвітніх навчальних закладів при вивченні хімії.

Модель «перевернутий клас» найбільш поширена на даному етапі розвитку освіти. Це педагогічний підхід, в якому початковий навчальний тематичний досвід з групового навчання (традиційний урок) переміщується з індивідуальним простом учня, а груповий простір в результаті чого перетворюється в динамічне, інтерактивне середовище навчання. Мета учня – познайомитися з темою, освоїти нові поняття і при можливості освоїти навички застосування навчального матеріалу, потім повернутися в клас з питаннями для уточнення свого розуміння і закріплення отриманих навичок.

Проблемою впровадження даної моделі навчання є те, що учні не звикли до складної діяльності, яка вимагає брати на себе відповідальність за власне навчання. При відсутності мотивації велика частина самостійних завдань не буде вирішена. Тому при організації перевернутого навчання необхідно пояснювати нові методи й обґрунтовувати їх, проводити бесіди в перебігу навчання й аналізувати з ними отримані результати.

Основними елементами моделі змішаного навчання є лекційні та практичні уроки, семінари, практичні завдання (самостійні та контрольні роботи, реферати, доклади та ін.), навчальні матеріали (підручники, методичні посібники), он-лайн спілкування (чат, форум, e-mail), індивідуальні та групові он-лайн проекти, віртуальна класна кімната, аудіо та відео лекції, анімації та симуляції .

Змішане навчання виявилось однією з найпопулярніших технологій навчання сьогодення. Воно дозволяє скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу.

Змішане навчання, методика впровадження моделі «перевернутий клас» має всі можливості забезпечити високу ефективність навчального процесу та якість навчання на уроках хімії.

Роль хімії у системі загально середньої освіти зумовлена значенням хімічної науки у пізнанні законів природи і розвитку виробничих напрямків суспільства. Впровадження методик змішаного навчання, а саме «перевернутий клас» створюють умови для розвитку творчих здібностей учнів, їх ключових і предметних компетентностей. Учень, який навчається за допомогою ІКТ, формує необхідні в сучасному світі навички XXI століття: вміти швидко та ефективно шукати інформацію, критично її оцінювати; використовувати комп'ютерні технології як інструмент для досліджень, спілкування; визначати проблеми та креативно їх розв'язувати, знаходити інформацію необхідну для реалізації своєї мети; застосовувати свої знання в реальних життєвих ситуаціях; активно діяти, не боятися помилок, реалізовувати проекти; бути здатним навчатися самостійно та адаптуватися до умов навчання в інших культурах та суспільствах;

На сьогоднішній день перед сучасним вчителем стоїть непросте завдання: навчаючись і перебудовуючись, навчити і підготувати інших. Формування ІКТ компетентності вчителя в моделі змішаного навчання заслуговує на особливу увагу тому, що саме вона дає можливість бути сучасним, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновітніші досягнення техніки в своїй професійній діяльності. ІКТ компетентність стає обов'язковою складовою професійної компетентності вчителя .

- Використовуючи модель змішаного навчання, вчителі повинні зрозуміти і відчувати свої переваги, серед яких:
- своєчасне виявлення учнів, що зазнають труднощів при вивченні навчального матеріалу. Більшість сервісів змішаного навчання включають в себе онлайн-інструменти, які дають негайний зворотній зв'язок вчителю з учнем .

- широкий вибір матеріалів та завдань, що підходять для конкретного класу, індивідуальний підхід до кожного класу.
- ефективне використання часу на уроці .

Таким чином, можна узагальнити, що змішане навчання через впровадження моделі «перевернутий клас», сучасних педагогічних підходів та технологій може забезпечити синергетичний ефект та високу ефективність навчання хімії, необхідній кожній людині для розумного використання речовин, забезпечення безпеки життєдіяльності в сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти / В.Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання : електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс] / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання АПН України; Ун-т менеджменту освіти АПН України; гол. ред. : В.Ю. Биков. - 2010. - №1(15) .
2. Желнова Е.В. 8 етапов смешанного обучения (обзор статьи «Missed Steps» Дарлин Пейнтер // Training & Development). URL: <http://www.obs.ru/interest/publ/?thread=57>.
3. Кривонос О.М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні: навч. посібник / Кривонос О.М. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 182 с.
4. Кухаренко В.М. Змішане навчання. Вебінар. [Електронний ресурс] /Володимир Миколайович Кухаренко/ – Режим доступу: <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intel-blended>.
5. Логинова А. В. Смешанное обучение: причины нежелания преподавателей использовать современные технологии в образовательном процессе [Текст] / А. В. Логинова // Молодой ученый. – 2015. – №11. – С. 1399-1402.

Шкіль В., Бугаєвська В.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ВЗАЄМОДІЯ АДМІНІСТРАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТУ, СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ З РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У розвитку особистості студента важливу роль відіграє активна діяльність в умовах спеціально організованої, соціально значущої діяльності. Така діяльність посідає особливе місце в становленні особистості, оскільки саме в ній найбільш цілеспрямовано та інтенсивно формуються необхідні суспільству соціальні настанови, зразки поведінки, здобуваються знання, уміння і навички суспільного життя. При цьому рольові позиції студентів задають певне співвідношення статусів, яке впливає на процеси самооцінки, рівень знань і життєвий досвід, що

забезпечує високий статус їх компетентності. Отже, на перший план виходять питання лідерства та створення умов для формування лідерських якостей студента.

Отже, лідер вважався суб'єктом соціальної діяльності групи, за яким суспільство визнає право на специфічну роль у конструюванні емоційних (експресивних) та ділових (інструментальних) взаємовідношень у дитячому колективі, у творчій інтеграції загальних зусиль, у координації процесі спів організації та спільного прийняття рішень.

Очевидно, майбутній спеціаліст повинен бути одночасно і формальним керівником, і лідером групи. Психологічно можливе ділове лідерство емоційне. Ділові якості - це, в першу чергу його професіоналізм володіння предметом, здатність організовувати навчальний процес. Ділове лідерство зазвичай легко досягається педагогом: він завжди володіє предметом краще, ніж його учні. Набагато складніше створюється емоційне лідерство. Воно залежить від того, наскільки педагог здатний емоційно позитивно впливати на учнів. За деякими даними такий вплив справляють: власна захопленість викладача предметом, його бажання передати свої знання, манера поведінки щодо інших членів групи і сторонніх (увага, терпимість тощо), зовнішній вигляд, уміння триматися в аудиторії.

Вивчення психолого-педагогічної літератури з проблеми дозволило встановити та виділити загальні педагогічні умови формування лідерських якостей в колективі:

1. Забезпечення багатообразної різнопланової діяльності для особистості.
2. Створення самоврядування, яке може служити полем різних видів діяльності, фактором, який допомагає розвитку колективу та окремої особистості в колективі.
3. Створення умов для навчання в різних формах, як основного виду діяльності (може виступати основою для появи лідерів).
4. Формування колективу, оскільки розвинутий колектив має велику виховуючу силу, здатність виявляти у кожному студенті особистість, дозволяє йому розкритися.
5. Особистість педагога-керівника, який може впливати на динаміку лідерства в колективі.

Отже, для формування лідерських якостей студентів значні можливості має студентське самоврядування, яке набуло сьогодні значного поширення і розвитку в Україні. Пріоритетність завдань студентського самоврядування обумовлено такими чинниками:

- активне утвердження демократичних засад в усіх секторах життєдіяльності українського суспільства;

- інтеграція України до Європейського співтовариства та перехід до ринкової економіки потребують перебудови всіх складових освітньої галузі, вимагають ставлення до студентства як до партнера;
- студентське самоврядування є важливим фактором розвитку і модернізації суспільства, виявлення потенційних лідерів, вироблення у них навичок управлінської та організаторської роботи з колективом, формування майбутньої еліти нації.

У процесі дослідження було встановлено, що функціонально ефективну систему органів студентського самоврядування було сформовано у 90-х роках ХХ. На сьогодні студентське самоврядування у вищих навчальних закладах виступає демократичним інститутом, формою виховання студіюючої молоді, що передбачає активну участь студентів у підготовці, прийнятті та реалізації управлінських рішень щодо життєдіяльності вищого навчального закладу та його окремих підрозділів, захист прав та інтересів студентів, засвоєння ними соціальних і професійних компетенцій, включення студентів до різних видів соціально- значимої діяльності.

Діяльність органів студентського самоврядування, насамперед, спрямована на: формування навичок майбутнього організатора керівника; створення умов для соціалізації особистості молодшої людини, максимальне сприяння її професійному, громадському, та особистісному розвитку; формування вірних (з позиції загальнолюдських цінностей) орієнтирів розвитку особистості та за необхідності її корекції .

Через систему органів самоврядування, студенти взаємодіють з широким колом особистостей різних за політичними поглядами та уподобаннями, знайомляться з особливостями та закономірностями функціонування і розвитку соціальних інститутів, що, в свою чергу, сприяє процесу їх соціалізації, підвищенню рівня політичної та загальнолюдської культури; беручи участь у діяльності органів студентського самоврядування з підготовки і проведення культурно-масових заходів національно патріотичного змісту студентська молодь засвоює надбання української культури, глибше вивчає історію, мову, звичаї, традиції свого народу; студентське самоврядування – це винятково ефективна і ненав'язлива форма самовиховання майбутніх фахівців.

Так, у співпраці із органами студентського самоврядування проводилися широкомасштабні акції (з 1999 по 2003 рр. у проведенні проекту «Студентська республіка» щороку брало участь близько 10 - 12 тис. студентів; у 2004 р. акція «Студентська солідарність» охопила понад 77 тис. студентів) .

У вищих навчальних закладах діяли осередки суто студентських організацій: Української студентської спілки (створена у грудні 1989 р.), Союзу українського студентства (березень 1991 р.), Асоціації студентів-медиків, Всеукраїнської асоціації студентів і молодих спеціалістів, що займаються економікою і управлінням, Української студентської ліги (створена 28 січня 1994 р.), Української асоціації студентів-правників, Львівського Студентського Братства (травень 1989 р.) та інших. У процесі дослідження було встановлено, що розвиток лідерських якостей, громадянської відповідальності, формування вмінь та навичок управлінської діяльності студентів відбувається постійно, систематично при організації роботи органів студентського самоврядування, які:

- допомагають адміністрації університету, факультетів у виконанні завдань навчально-виховної роботи;
- допомагають адміністрації університету, факультетів у роботі, спрямованій на поліпшення умов та якості навчання, побуту та відпочинку студентів, реалізації їх творчого потенціалу;
- регулярно інформують студентів з усіх питань життя університету, що їх стосуються;
- звітують перед студентами університету про виконану роботу;
- вносять пропозиції щодо контролю за якістю навчального процесу, беруть участь у вирішенні конфліктних ситуацій, що виникають між студентами, студентами та представниками адміністрації або викладачами;
- беруть участь у вирішенні спірних питань пов'язаних з накладанням дисциплінарних стягнень на студентів, що порушили правила внутрішнього розпорядку університету;
- беруть участь у роботі стипендіальних комісій;
- беруть участь у розробці документів, що регламентують діяльність університету з усіх питань, пов'язаних із студентським життям;
- проводять роботу, спрямовану на підтримання високого рівня іміджу університету.

Завданням студентського самоврядування є насамперед розширення можливостей студентів для їх повноцінного особистісного і професійного розвитку, зокрема, таких параметрів, як ціннісні установки, професійні якості, професійна компетентність, духовність, креативність, якості інтелекту (широкий розумовий кругозір, наукова оцінка подій і явищ, готовність до сприймання незвичної інформації, схильність до причинно-наслідкового мислення тощо).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Новий гуманітарний стандарт суспільства висуває на перший план проблеми підготовки конкурентоздатного, висококваліфікованого, відповідального та самостійного керівника, лідера, які визначаються інститутом освіти пріоритетними. Проблема лідерства пройшла певний шлях розвитку як зарубіжними вченими, так і вітчизняними дослідниками. Сьогодні лідер – «неофіційний керівник», тобто людина, на думку якої орієнтуються інші члени групи.

Для виявлення, формування та розвитку лідерських якостей значні можливості має участь у діяльності органів студентського самоврядування, яка забезпечує сприяє розвитку особистісних, професійних, ділових якостей майбутніх спеціалістів. Подальшу перспективу дослідження вбачаємо у поглибленні вивчення можливостей діяльності студентського самоврядування для розвитку творчого потенціалу особистості студента.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вища освіта в Україні. Навчальний посібник // За редакцією Кременя В.Г., Ніколаєнка С.М. К.: "Знання". 2005. - 327 с.
2. Д'юї Джон. Демократія і освіта. - Львів: Літопис, 2003. - 294 с.
3. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). - К., 1994. - 61 с.
4. Романик А. Роль студентського самоврядування в Україні та в країнах Західної Європи // Студентське самоврядування в Україні - К.: Молодіжна альтернатива, 2004. - С. 6-10.
5. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навч. посіб. - К.: Вища шк., 2005. - 239 с.
6. Європейська практика студентського самоврядування в університетах України // Методичні матеріали за ред. проф. Буяльської Т.Б., - К., 2005.
7. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради. -2002.- № 20.
8. 8. Каюмова О. Участь органів студентського самоврядування та їх об'єднань у формуванні та реалізації освітньої та молодіжної політики / О. Каюмова, Т. Яцків, Я. Хауляк. - Львів: Юриспруденція, 2008. - 176 с.

Наукове видання

**«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ:
ІМІДЖ, МОБІЛЬНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНІ
ПЕРСПЕКТИВИ»**

МАТЕРІАЛИ

*III Міжнародної науково-практичної конференції
для студентів та молодих учених*

25-26 квітня 2019 р.

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів
Редколегія не завжди поділяє погляди авторів статей
За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор

Комп'ютерна верстка, дизайн обкладинки *С. П. Цьома*

Статті надруковані в авторській редакції.
Видавництво не несе відповідальності за їх зміст.

Підп. до друку 23.04.2019.

Формат 60x84/16. Гарнітура Arial. Папір офсетний.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 13,95. Ум. фарб.-відб. 13,95.
Обл.-вид. арк. 13,64. Тираж 100 пр. Вид. № 28.

Видавець і виготовлювач:
ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.
Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.